

Lov om juridisk rådgivning

Sonny Kristoffersen

Lov om juridisk rådgivning

FORLAGET THOMSON

TM

Sonny Kristoffersen

Lov om juridisk rådgivning

1. udgave/1. oplag

© Forlaget Thomson A/S, København 2006

ISBN 10: 87-619-1667-6

ISBN 13: 978-87-619-1667-9

Omslag: Birger Gregers MDD, Frederiksberg

Sats og tryk: P.J.Schmidt Grafisk, Vojens

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse
af denne bog eller dele af den er ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Alle rettigheder forbeholdes.

Forord

Lov om juridisk rådgivning, som der trådte i kraft den 1. juli 2006, har navnlig til formål at skabe mulighed for, at rådgivere – ud over advokater – kan reklamere med, at disse driver virksomhed med juridisk rådgivning. Dette formål er gennemført ved ophævelse af forbuddet mod markedsføring af juridisk rådgivning i vinkelskriverloven. Ophævelsen af markedsføringsforbuddet skal forbedre den konkurrencemæssige situation på markedet for juridisk rådgivningsvirksomhed ved blandt andet at skabe øget konkurrence på prisen for juridisk rådgivning.

Lovkommentaren gennemgår systematisk reglerne om bl.a. god skik, kravene til rådgivningsaftalen, spørgsmålet om betroede midler, interessekonflikter, rådgivernes forhold til modparten, reglerne om tavshedspligt og erklæringer om forsikringsforhold. Reglerne bliver bl.a. holdt op imod, hvad der gælder for advokater og finansielle virksomheder.

Jeg vil gerne rette en særlig stor tak til mine tidligere studerende i kursusfaget Forbrugerret på Københavns Universitet, stud. jur. Pernille Mahler Larsen og stud. jur. Veronica Petersen for hjælpen med korrekturen og med forslag til sproglige forbedringer af teksten.

Materiale fremkommet efter 1. oktober 2006 er kun undtagelsesvis medtaget.

1. november 2006

Sonny Kristoffersen

Indholdsfortegnelse

Forord	5
<i>Lovkommentar til lov om juridisk rådgivning</i>	
Lov nr. 419 af 9. maj 2006 om juridisk rådgivning	11
Lov om juridisk rådgivning	14
1. Indledning	14
1.1. Lovens formål og baggrund	14
1.2. Hovedtræk af loven	16
2. Den tidligere regulering af området for virksomhed med juridisk rådgivning	17
2.1. Indledning	17
2.2. Vinkelskriverloven	17
2.3. Advokatvirksomhed	20
2.4. Markedsføringsloven	22
2.5. Lov om forbrugerklager	23
2.6. Revisorvirksomhed	28
2.7. Penge- og realkreditinstitutvirksomhed	29
2.8. Ejendomsformidlingsvirksomhed	30
2.9. Landinspektørvirksomhed	31
2.10. Arkitekter, rådgivende ingeniører og bygmestre	31
3. anbefalinger fra arbejdsgruppen vedrørende juridisk rådgivning mv.	32
4. Justitsministeriets overvejelser om ophævelse af vinkel- skriverloven	36
4.1. Vinkelskriverlovens forbud mod markedsføring af juridisk rådgivningsvirksomhed	36
4.2. Andre forhold reguleret i vinkelskriverloven	38

Kapitel 1 – § 1

Lovforarbejder	40
1. Lovens anvendelsesområde	40
1.1. »Erhvervsmæssigt øjemed«	42
1.2. »Virksomhed med rådgivning af overvejende juridisk karakter«	42
1.3. Forbrugerbegrebet	50
1.4. Rådgivning ydet af husadvokater, fagforeninger og interesseorganisationer	51
2. Undtagelser til lovens anvendelsesområde	53
2.1. Juridisk rådgivning ydet af advokater som led i udøvelsen af selvstændig advokatvirksomhed	54
2.2. Juridisk rådgivning ydet af virksomheder omfattet af lov om finansiel virksomhed	56
2.2.1. God skik for finansielle virksomheder	57

Kapitel 2 – § 2

Lovforarbejder	61
1. God skik for juridisk rådgivning	62
1.1. Bekendtgørelse om god skik for juridisk rådgivning ...	63
1.1.1. Rådgivning	64
1.2. Reglerne om god skik for advokater	70
1.3. Har overtrædelsen af god skik-reglerne civilretlige konsekvenser	73
2. Aftaler om juridisk rådgivning skal udarbejdes skriftligt ...	76
2.1. Rådgivningsaftalen	76
2.2. Opsigelse af rådgivningsaftalen	76
3. Ikke krav om obligatorisk ansvarsforsikring	77
3.1. Oplysning om ansvarsforsikring	82
4. Oplysning om rådgiverens uddannelsesmæssige baggrund ..	86
4.1. Aldersgrænse og autorisationsordning mv.	88
5. Oplysninger vedrørende beregning af prisen for opgaven ...	90
5.1. Regler for advokatens salæraftaler	93
6. Rådgiveren må ikke modtage betroede midler fra kunden eller på kundens vegne	95

7. Rådgiveren må ikke yde rådgivning, hvor rådgiveren selv eller dennes nærtstående har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald	96
7.1. Afgrænsning af personkredsen	96
7.2. Advokatens forhold til klienten	97
7.3. Bekendtgørelsens regler om interessekonflikter	99
7.4. Advokaters interessekonflikter	100
7.5. Rådgiverens forhold til modparten	101
7.5.1. Advokatens forhold til modparten, dennes advokat og retten	102
7.5.1.1. Forholdet til modparten og dennes advokat	102
7.5.1.2. Forholdet til retten	103
7.6. Tavshedspligt	103
7.6.1. Tavshedspligt for advokater	104

Kapitel 3 – § 3

Lovforarbejder	105
1. Forbrugerombudsmandens kompetence til at føre tilsyn med lovens overholdelse	105
1.1. Forbrugerombudsmandens tilsyn efter markedsføringsloven	108
1.1.1. Forhandlingsprincippet	110
1.1.2. Udarbejdelse og offentliggørelse af retningslinjer	112
1.1.3. Afgivelse af forhåndsbesked	113
1.2. Forbrugerklagenævnets kompetence	117
1.2.1. Forbrugerklagenævnets kompetence til at behandle tvister vedrørende juridisk rådgivning	120
1.2.2. Bekendtgørelse om forbrugerklager	122

Kapitel 4 – § 4

Lovforarbejder	124
1. Sanktioner ved overtrædelse af loven	124
2. Juridiske personers strafansvar	125

Indholdsfortegnelse

Kapitel 5 – § 5

Lovforarbejder	127
1. Lovens ikrafttrædelsestidspunkt	127
2. Lovovervågning	127

Kapitel 6 – § 6

Lovforarbejder	129
1. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland	129

Bilag 1

Bekendtgørelse nr. 684 af 22/06/2006 om god skik for juridisk rådgivning	130
--	-----

Bilag 2

Bekendtgørelse nr. 598 af 14/06/2006 om forbrugerklager	135
---	-----

Bilag 3

Lov nr. 1389 af 21/12/2005 om markedsføring	145
---	-----

Bilag 4

Advokatetiske regler	160
----------------------------	-----

Bilag 5

Bekendtgørelse nr. 1046 af 27/10/2004 om god skik for finansielle virksomheder	175
--	-----

Lovregister	187
-------------------	-----

Doms- og kendelsesregister	189
----------------------------------	-----

Stikordsregister	190
------------------------	-----

Lov nr. 419 af 9. maj 2006 om juridisk rådgivning¹

§ 1 Denne lov finder anvendelse på enhver, der i erhvervsmæssigt øjemed driver virksomhed med rådgivning af overvejende juridisk karakter, når modtageren af rådgivningen (forbrugeren) hovedsagelig handler uden for sit erhverv. Rådgiveren har bevisbyrden for, at rådgivningen ikke er omfattet af loven.

Stk. 2. Loven omfatter ikke juridisk rådgivning, der ydes af advokater som led i udøvelsen af selvstændig advokatvirksomhed.

Stk. 3. Loven omfatter ikke juridisk rådgivning ydet af finansielle virksomheder, i det omfang økonomi- og erhvervsministeren har udstedt regler om god skik på det pågældende område.

§ 2 Den, som erhvervsmæssigt yder rådgivning af overvejende juridisk karakter, skal udvise en adfærd, som er i overensstemmelse med god skik for juridisk rådgivning. Rådgiveren skal herunder udføre sit hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klientens tarv tilsiger. Rådgivningen skal ydes med den fornødne hurtighed.

Stk. 2. Aftaler om juridisk rådgivning skal udarbejdes skriftligt.

Stk. 3. Rådgiveren skal i rådgivningsaftalen oplyse, om vedkommende er ansvarsforsikret. Oplysningen skal være særligt fremhævet i rådgivningsaftalen. Er rådgiveren ansvarsforsikret, skal vedkommende oplyse om størrelsen af den samlede forsikringssum, størrelsen af forsikringssum pr. skade, og om der er rejst krav imod rådgiveren, som kan medføre, at den samlede forsikringssum helt eller delvis vil blive udnyttet i det pågældende forsikringsår.

1. L 65: Forslag til lov om juridisk rådgivning.

Stk. 4. Aftalen skal indeholde en beskrivelse af rådgiverens uddannelsesmæssige baggrund.

Stk. 5. Rådgiveren skal angive sin timepris eller eventuelle samlede pris for den pågældende ydelse. Hvis det ikke er muligt at angive timeprisen eller den samlede pris, skal det oplyses, på hvilket grundlag prisen beregnes.

Stk. 6. Rådgiveren må ikke modtage betroede midler fra kunden eller på kundens vegne.

Stk. 7. En rådgiver må ikke yde rådgivning i en sag i tilfælde, hvor rådgiveren selv eller dennes nærstående har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald. Det samme gælder i tilfælde, hvor rådgiveren eller dennes nærstående samtidig rådgiver eller tidligere i samme sag har rådgivet andre, der har en sådan interesse.

Stk. 8. Justitsministeren fastsætter efter forhandling med ministeren for familie- og forbrugeranliggender yderligere regler om god skik for juridisk rådgivning.

§ 3 Forbrugerombudsmanden fører tilsyn med overholdelsen af loven og forskrifter udstedt i medfør af § 2, stk. 8. Tilsynet føres efter markedsføringslovens regler.

§ 4 Overtrædelse af denne lov og forskrifter udstedt i medfør heraf straffes med bøde, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning.

Stk. 2. Der kan pålægges selskaber mv. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

§ 5 Loven træder i kraft den 1. juli 2006.

Stk. 2. Lov om ydelse af juridisk bistand samt om detektivvirksomhed mv., jf. lovbekendtgørelse nr. 565 af 28. august 1986, ophæves.

Stk. 3. I lov nr. 319 af 14. maj 1997 om inkassovirksomhed, som ændret senest ved § 11 i lov nr. 442 af 9. juni 2004, ophæves § 17.

§ 6 *Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for Færøerne med de afvigelser, som de særlige færøske forhold tilsiger.²*

-
2. Fremsat af justitsministeren (Lene Espersen (KF)). Efter 1. behandling henvist til Retsudvalget (REU) Efter 2. behandling direkte overgang til 3. behandling. Resume: Lovforslaget indebærer navnlig, at forbuddet mod markedsføring af juridisk rådgivning i lov om ydelse af juridisk bistand samt om detektivvirksomhed (vinkelskriverloven) ophæves. Der fastsættes nærmere regler om god skik for juridisk rådgivning, og Forbrugerombudsmanden skal føre tilsyn med overholdelsen af disse regler. Forslaget omfattes af lovovervågning. Afstemning: Lovforslaget vedtaget med 63 stemmer (V, DF og KF) mod 47 (S, RV, SF og DF).

Lov om juridisk rådgivning

1. Indledning

*Lov nr. 419 af 9. maj 2006 om juridisk rådgivning*¹ har navnlig til formål at skabe mulighed for, at rådgivere – ud over advokater – kan reklamere med, at disse driver virksomhed med juridisk rådgivning.² Dette formål er gennemført ved en ophævelse af forbuddet mod markedsføring af juridisk rådgivning i vinkelskriverloven³, jf. lovbekendtgørelse nr. 565 af 28. august 1986 med senere ændringer.⁴ Ophævelsen af markedsføringsforbuddet skal forbedre den konkurrencemæssige situation på markedet for juridisk rådgivningsvirksomhed ved blandt andet at skabe øget konkurrence på prisen for juridisk rådgivning.⁵

1.1. Lovens formål og baggrund

Lov om juridisk rådgivning bygger på en række anbefalinger fra en tværministeriel arbejdsgruppe nedsat af regeringen i juni 2003 bestående af repræsentanter for Finansministeriet, Justitsministeriet og Økonomi- og Erhvervsministeriet (Arbejdsgruppen vedrørende juridisk rådgivning mv.). Arbejdsgruppens nedsættelse er ét blandt flere initiativer iværksat af regeringen med henblik på at ændre eller fjerne konkurrencebegrænsende regulering, uden at der herved sker en tilsidesættelse af de hensyn til særlige samfundsmæssige interesser, som den gældende regulering har til formål at varetage.

Arbejdsgruppen anbefalede i sin rapport fra juni 2004, at markedsføringsforbuddet i vinkelskriverloven blev ophævet.⁶

1. Vedtaget af Folketinget ved 3. behandling den 4. maj 2006.

2. Ved lovens ikrafttræden er udstedt bekendtgørelse nr. 684 af 22. juni 2006 om god skik for juridisk rådgivning, ligesom en udvidelse af Forbrugerklagenævnets kompetence har fundet sted ved bekendtgørelse nr. 598 af 14. juni 2006 om forbrugerklager.

3. Jf. lovens § 5, stk. 2.

4. Se denne lovs § 2.

5. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1980.

6. Se Rapporten, s. 3 under anbefalinger. Rapporten kan ses på Konkurrencestyrelsens hjemmeside: <http://www.ks.dk/publikationer/konkurrence/2004/konk-strategi-hov/jur-raad-rapp/>.

Arbejdsgruppen behandlede i rapporten endvidere reglerne om advokaters eneret til at give møde som repræsentant for andre i civile sager ved domstolene (møderetsmonopolet) samt de gældende regler om ejerskab til advokatvirksomheder. Arbejdsgruppen anbefalede i den forbindelse, at der under Justitsministeriet blev nedsat et udvalg, der skulle analysere og komme med forslag til ændringer af reglerne om advokaters møderetsmonopol i civile sager samt gennemføre en nærmere undersøgelse af reglerne om ejerskab til advokatvirksomheder.

På baggrund af disse anbefalinger nedsatte Justitsministeriet i august 2004 et udvalg vedrørende advokater, som havde til formål at foretage en samlet gennemgang af retsplejelovens regler om advokaters forhold. Udvalget havde bl.a. til opgave at overveje reglerne om advokaters møderetsmonopol i civile sager, jf. *retsplejelovens § 131*.⁷ Endvidere havde udvalget til formål nærmere at gennemgå de gældende regler om ejerskabsforholdene i advokatvirksomheder, samt reglerne om det pligtmæssige medlemskab af *Advokatsamfundet*. Endelig havde udvalget til opgave at behandle spørgsmålet om en eventuel ændring af reglerne vedrørende behandlingen af klager over advokater, herunder klager over advokaters salærberegning.

Udvalget blev anmodet om at tilrettelægge sit arbejde således, at udvalget var i stand til at afgive en samlet delbetænkning om møderetsmonopolet, og om det pligtmæssige medlemskab af *Advokatsamfundet*. Et udvalg har herefter i Betænkning nr. 1479/2006 om Retsplejelovens regler om advokater, bl.a. opstillet modeller for en lempelse af advokaternes møderetsmonopol.

Justitsministeriet sendte den 4. januar 2005 et udkast til forslag til lov om juridisk rådgivning i høring hos en række myndigheder og organisationer mv.⁸

I de høringssvar, som Justitsministeriet modtog vedrørende lovudkastet, blev der bl.a. peget på, at de grundlæggende krav til rådgiverne om god skik burde fremgå direkte af loven og således ikke af administrative forskrifter fastsat i medfør af loven. Tilsvarende fandtes

7. »Advokater er eneberettigede til at udføre retssager for andre, jf. dog §§ 136, 260 og 730. En bemyndigelse til at gøre en fordring eller anden rettighed gældende i eget navn giver ikke den, hvem bemyndigelsen er givet, ret til selv at møde i sagen, medmindre den pågældende er berettiget hertil efter reglerne i §§ 132–136«, jf. *retsplejelovens § 131*.

8. Se Justitsministeriets sagsnr. 2005–46–0001.

spørgsmålet om lovens anvendelsesområde for så vidt angår sammensatte rådgivningsydelser, f.eks. rådgivning omfattende både juridiske og økonomiske forhold, at burde reguleres direkte i loven og ikke blot behandles i bemærkningerne til lovforslaget. Desuden blev det fremført, at advokater, der ikke udøver selvstændig advokatvirksomhed, f.eks. advokater ansat i virksomheder eller organisationer, burde være omfattet af loven, hvorimod juridisk rådgivning, der ydes af virksomheder omfattet af lov om finansiel virksomhed, og dermed er under tilsyn af *Finanstilsynet*, burde undtages fra lovens anvendelsesområde. Endelig blev det i flere høringssvar anført, at der burde stilles krav om, at rådgiverne tegnede en ansvarsforsikring.

Den vedtagne lov svarer i hovedtræk til det oprindelige lovudkast, som blev sendt i høring i januar 2005.⁹ Der blev dog foretaget visse ændringer i det fremsatte lovforslag på baggrund af de af Justitsministeriet modtagne høringssvar. Ændringerne vedrørte navnlig lovens anvendelsesområde, samt reglerne om god skik for juridisk rådgivning.

1.2. Hovedtræk af loven

Lov om juridisk rådgivning har som nævnt medført en ophævelse af vinkelskriverloven, herunder af denne lovs forbud mod markedsføring af juridisk rådgivning.

Lov om juridisk rådgivning finder anvendelse på enhver, der i erhvervsmæssigt øjemed driver virksomhed med rådgivning af overvejende juridisk karakter, når modtageren af rådgivningen (forbrugeren) hovedsagelig handler uden for sit erhverv. Rådgiveren har bevisbyrden for, at rådgivningen ikke er omfattet af loven.¹⁰

Loven angiver dels en generel norm for god skik for juridisk rådgivning, dels de væsentligste elementer heri.¹¹ Ligeledes er der indsat en bemyndigelse i loven til justitsministeren, hvorefter denne – efter forhandling med ministeren for familie- og forbrugeranliggender – fastsætter nærmere regler om god skik for juridisk rådgivning.¹²

Loven indebærer desuden, at *Forbrugerombudsmanden* har beføjelse

9. Ved Justitsministeriets brev af 4. januar 2005 (j.nr. 2005-46-0001).

10. Jf. lovens § 1, stk. 1.

11. Jf. lovens § 2, stk. 1.

12. Jf. lovens § 2, stk. 8.

2. Den tidligere regulering af området for virksomhed med juridisk rådgivning

til at føre tilsyn med overholdelsen af loven og de administrative forskrifter, der udstedes i medfør af loven.¹³

Endelig er der i tilknytning til lovens ikrafttrædelse administrativt fastsat nærmere regler om adgangen til at klage til *Forbrugerklagenævnet*.¹⁴ Forbrugerklagenævnet kan herefter behandle klager fra forbrugere over juridisk rådgivning, uanset rådgivningen ydes af en virksomhed, som »udøves i medfør af en videregående, offentlig anerkendt uddannelse eller en offentlig autorisation eller beskikkelse«.

2. Den tidligere regulering af området for virksomhed med juridisk rådgivning

2.1. Indledning

Den tidligere gældende lovgivning indeholdte en række spredte bestemmelser, der i fællesskab udgjorde regelgrundlaget på området for erhvervsmæssig virksomhed med juridisk rådgivning.

I vinkelskriverloven¹⁵ var adgangen til at markedsføre juridisk rådgivningsvirksomhed reguleret, mens retsplejelovens regler særligt regulerer *advokaters forhold*. Desuden gælder *markedsføringslovens* mere generelle regler om god markedsføringsskik¹⁶ ligeledes for erhvervsvirksomhed inden for dette område, når bortses fra virksomhed udøvet af finansielle virksomheder (f.eks. pengeinstitutter). *Revisorers virksomhed* er reguleret i revisorloven, *penge- og realkreditinstitutters virksomhed* er reguleret i bl.a. lov om finansiell virksomhed, *ejendomsformidlers virksomhed* er reguleret i lov om omsætning af fast ejendom, og *landinspektørers virksomhed* er reguleret i landinspektørloven.

2.2. Vinkelskriverloven

Vinkelskriverloven indeholdte først og fremmest et forbud for andre end advokater mod at markedsføre sig med levering af juridisk råd-

13. Jf. lovens § 3.

14. Jf. bekendtgørelse nr. 598 af 14. juni 2006 om forbrugerklager § 3, stk. 4.

15. Jf. lovbekendtgørelse nr. 565 af 28. august 1986 om ydelse af juridisk bistand samt om detektivvirksomhed mv., som senest ændret ved lov nr. 433 af 31. maj 2000.

16. Jf. §§ 1 og 2 i lov nr. 1389 af 21. december 2005 om markedsføring, som trådte i kraft 1. juli 2006.

givning, hvorimod udøvelse af erhvervsmæssig virksomhed med juridisk rådgivning ikke var forbudt efter vinkelskriverloven.

Loven indeholdte dels en regulering af, hvorledes de omfattede virksomheder måtte fremstå for omverdenen, dels bestemmelser om frakendelse af retten til at drive den pågældende virksomhed.

Vinkelskriverloven blev indført i 1943 med det formål at beskytte offentligheden mod at søge juridisk bistand hos ukvalificerede personer.¹⁷ I lovens § 7 var det bestemt, at loven skulle tages op til revision i den ordinære Rigsdagssamling 1946–47. Lov nr. 63 af 3. marts 1948 trådte i stedet for 1943-loven. Det fremgik af bemærkningerne til lovforslaget fra 1948, at undersøgelser, som Justitsministeriet havde foretaget efter 1943-lovens ikrafttræden, viste, at loven som helhed havde fungeret tilfredsstillende og havde haft gavnlige virkninger. Der var ikke fra nogen side rejst kritik mod lovens hovedprincipper og hensigtsmæssighed, ligesom »lovens udformning Justitsministeriet bekendt ikke skulle have givet anledning til tvivl af væsentlig betydning«.¹⁸

Vinkelskriverloven fandt som udgangspunkt anvendelse på enhver, der erhvervsmæssigt ydede juridisk rådgivning eller anden juridisk bistand. Det var således forbudt ved bekendtgørelse, skiltning, udsendelse af skrivelser, adresseangivelser i vejviser eller telefonbog, opslag i forretningslokaler eller på nogen anden måde at anvende betegnelser, der var egnet til at give almenheden eller virksomheden ubekendte personer det indtryk, at virksomheden eller dens udøvere under nogen form havde opnået godkendelse af det offentlige eller stod under offentligt tilsyn, jf. lovens § 1, stk. 1, nr. 1, jf. § 2, stk. 1, nr. 1.

Loven indeholdte endvidere et forbud mod at anvende betegnelser som »retshjælp«, »retskonsulent«, »juridisk kontor« eller lignende betegnelser, jf. lovens § 2, stk. 1, nr. 2. Endelig var det forbudt at give almenheden eller virksomheden ubekendte personer meddelelse om, at virksomheden ydede juridisk rådgivning eller anden retshjælp, jf. vinkelskriverlovens § 2, stk. 1, nr. 3.

Der var i lovens § 1, stk. 2, opregnet en række undtagelser fra lovens anvendelsesområde.

17. Jf. lov nr. 123 af 13. marts 1943.

18. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1982.

2. Den tidligere regulering af området for virksomhed med juridisk rådgivning

Således var *advokater* generelt undtaget fra vinkelskriverloven.¹⁹ Desuden var en række nærmere angivne erhvervsgrupper undtaget for så vidt angik bistand, som var et naturligt led i deres almindelige virksomhed. Dette gjaldt *auktionsledere* for så vidt angik inkassation af auktionskøbesummer mv., *statsautoriserede revisorer* i spørgsmål, der stod i forbindelse med regnskabs- og revisionsforhold, *banker*, *sparekasser* og *vekselerer* inden for sædvanlig bank- og sparekassevirksomhed samt endelig *arkitekter*, *bygmestre*, *rådgivende ingeniører* og *landinspektører* for så vidt angik bistand, der indgik som et naturligt led i disses almindelige erhvervsvirksomhed.

Justitsministeren havde inden for visse nærmere afgrænsede områder, hvor særlige forhold gjorde sig gældende, i medfør af vinkelskriverlovens § 2, stk. 2, endvidere administrativt undtaget visse rådgivere fra forbuddet i lovens § 2, stk. 1, nr. 3. Således var *registrerede revisorer* for så vidt angik bistand i skattesager, *patentagenter* for så vidt angik bistand ved udtagelse af patenter og indregistrering af varemærker og mønstre samt anvendelse af betegnelsen »patentbureau« eller lignende, *enhver* for så vidt angik bistand i navnesager eller vedrørende boopgørelser, *ejendomsformidlere* for så vidt angik meddelelser om, at disse ydede bistand til udfærdigelse af de til tinglysning bestemte dokumenter om overdragelse af fast ejendom, samt endelig *pengeinstitutter*, *realkreditinstitutter* og *Dansk Landbrugs Realkreditfond* for så vidt angik meddelelser om, at disse ydede bistand til udfærdigelse af de til tinglysning bestemte dokumenter om overdragelse af fast ejendom, undtaget fra vinkelskriverlovens markedsføringsforbud.²⁰

Herudover indeholdte vinkelskriverloven et forbud mod, at detektiv- og ægteskabsbureauer ved bekendtgørelse, skiltning, udsendelse af skrivelser, adresseangivelser i vejviser eller telefonbog, opslag i forretningslokaler eller på nogen anden måde anvendte betegnelser, der var egnet til at give almenheden eller virksomheden ubekendte personer det indtryk, at virksomheden eller dens udøvere under nogen form havde opnået godkendelse af det offentlige eller stod under offentlig tilsyn, jf. lovens § 1, stk. 1, nr. 3 og 4, jf. § 2, stk. 1, nr. 1.

19. Jf. kapitel herom.

20. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1982.

Overtrædelse af vinkelskriverlovens bestemmelser var strafsanktionerede med bøde eller fængsel indtil 6 måneder, jf. lovens § 5. Endvidere kunne der ske rettighedsfrakendelse for bestandig eller for et nærmere fastsat tidsrum, såfremt det på grund af en persons økonomiske forhold eller vedkommendes borgerlige vandel måtte anses for betænkeligt, at den pågældende drev eller deltog i en virksomhed af den i lovens § 1 omhandlede art, eller i tilfælde af gentagne overtrædelser af lovens bestemmelser eller pålæg meddelt i medfør af loven, jf. lovens § 3. Spørgsmålet om rettighedsfrakendelse blev behandlet i strafferetsplejens former.

Tilsyn med overholdelse af vinkelskriverloven blev udøvet af politiet, der bl.a. kunne kræve oplysninger om virksomhedens drift samt stille nærmere krav vedrørende virksomhedens bogføring af udgifter og indtægter. Politiet havde i tilsynsøjemed adgang til virksomhedens forretningslokaler, -bøger og -papirer, jf. lovens § 4.

2.3. Advokatvirksomhed

Advokater var som ovenfor nævnt undtaget fra vinkelskriverlovens markedsføringsforbud. Denne særstilling skal ses i lyset af de særlige krav, som efter retsplejeloven stilles til udøvelsen af advokatvirksomhed.

Advokaters forhold er navnlig reguleret i *retsplejelovens* §§ 119-147 g og i *Det Danske Advokatsamfunds* vedtægt, der skal godkendes af justitsministeren, jf. *retsplejelovens* § 143, stk. 4.

Udøvelse af advokatvirksomhed kræver offentlig autorisation i form af advokatbeskikkelse, der meddeles af justitsministeren.

Det er efter *retsplejelovens* § 119 bl.a. et krav for at opnå beskikkelse som advokat, at ansøgeren har bestået juridisk kandidateksamen og i mindst 3 år har været i praktisk juridisk virksomhed som fuldmægtig hos en advokat, der udøver almindelig advokatvirksomhed, eller som dommer- eller politifuldmægtig. Det er desuden et krav, at ansøgeren – såfremt denne har opnået sin juridiske kandidatgrad efter den 1. januar 1997 – har været tilmeldt den teoretiske efteruddannelse og bestået den afsluttende prøve (advokateksamen).

Beskikkelse som advokat kan afslås, såfremt den pågældende er dømt for et strafbart forhold, der begrunder en nærliggende fare for misbrug af adgangen til at udøve advokatvirksomhed eller gør den pågældende uværdig til den agtelse og tillid, der må kræves til udøvel-

se af advokatvirksomhed, jf. *retsplejelovens* § 121, stk. 1. Beskikkelse kan endvidere nægtes, såfremt den pågældende i stilling eller erhverv har udvist en sådan adfærd, at der er grund til at antage, at den pågældende ikke vil udøve advokatvirksomhed forsvarligt, jf. § 121, stk. 2.

Herudover kan beskikkelse nægtes meddelt den, der har betydelig forfalden gæld til det offentlige, hvorved forstås beløb i størrelsesordenen 50.000 kr. eller derover, jf. *retsplejelovens* § 121, stk. 3.

Efter *retsplejelovens* § 138 kan retten til at udøve advokatvirksomhed frakendes under en straffesag efter reglerne i *straffelovens* § 79, såfremt forholdet begrundet en nærliggende fare for misbrug af stillingen eller gør den pågældende uværdig til den agtelse og tillid, der må kræves til udøvelse af advokatvirksomhed. Frakendelse kan endvidere ske, såfremt den pågældende har betydelig forfalden gæld til det offentlige, hvorved forstås beløb i størrelsesordenen 100.000 kr. eller derover, jf. *retsplejelovens* § 139, stk. 1, 2. pkt.

Advokater er i udøvelsen af deres virksomhed forpligtede til at efterleve en række grundlæggende faglige og etiske krav. *Retsplejelovens* § 126, stk. 1, bestemmer således, at advokater skal udvise en adfærd, der stemmer overens med *god advokatskik*. Herudover skal advokaten udføre sit hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klientens tarv tilsiger. Reglerne om god skik er en retlig standard, hvis indhold nærmere fastlægges af *Advokatnævnet* og domstolene.

Efter *retsplejelovens* § 126, stk. 2, må en advokat ikke kræve højere vederlag for sit arbejde, end hvad der kan anses for rimeligt. Bestemmelsen kan danne grundlag for, at en kredsbestyrelse eller *Advokatnævnet* træffer afgørelse om, at et vederlag nedsættes eller bortfalder. Overtrædelse af bestemmelsen kan desuden medføre, at advokaten ifalder et *disciplinæransvar*.

Retsplejelovent fastsætter endvidere et særligt tilsyns-, kontrol- og disciplinærsystem for advokater. Således skal alle advokater, hvis beskikkelse ikke er deponeret eller frataget, være medlemmer af *Advokatsamfundet*, hvis bestyrelse, *Advokatrådet*, fører løbende tilsyn med advokaterne. Under *Advokatsamfundet* hører endvidere *Advokatnævnet*, der er tillagt disciplinære beføjelser over for advokaterne, herunder bl.a. muligheden for at idømme bøde på op til 200.000 kr. og/eller frakende en advokat retten til at udøve advokatvirksomhed.

Endelig gælder for advokater en række særlige krav til bl.a. ansvarsforsikring, håndtering af betroede midler (klientkonti) samt særlige hæftelseskrav ved drift af advokatvirksomhed i selskabsform.

I medfør af Advokatsamfundets vedtægt har advokater således pligt til at tegne ansvarsforsikring til dækning af et eventuelt erstatningsansvar, som den pågældende advokat måtte ifalde for formueskade påført tredjemand som følge af en simpelt uagtsom handling eller undladelse, der skyldes advokaten, hans autoriserede fuldmægtig(e) eller personale i øvrigt. Såfremt en advokat ikke tegner eller opretholder en sådan forsikring, skal den pågældende i stedet betale beløb til en erstatningsfond, som har til formål at yde erstatning for tab, som en advokats klient lider ved, at advokaten, hans fuldmægtig(e) eller personale i øvrigt uretmæssigt har forbrugt betroede midler, jf. straks nedenfor, samt for tab, som lides ved en advokats eller dennes personales fejl, forsømmelse eller andet ansvarspådragende forhold i forbindelse med advokatvirksomhed. I medfør af klientkontovedtægten påhviler der bl.a. advokaten en bogføringspligt. Således skal enhver advokat, der modtager penge for tredjemand i forbindelse med selvstændig advokatvirksomhed, i sit bogholderi føre en klienttilsvarkonto, som til enhver tid viser størrelsen af den pågældende advokats samlede tilsvare af betroede midler. Det samlede beløb, som advokaten efter klienttilsvarkontoens udvisende til enhver tid skal kunne tilsvare tredjemand, skal indestå på en særlig klientkonto i et pengeinstitut.²¹

2.4. Markedsføringsloven

Markedsføringsloven gælder for privat erhvervsvirksomhed, herunder virksomhed med juridisk rådgivning. Efter *markedsføringslovens* § 1 skal en erhvervsdrivende omfattet af loven »udvise god markedsføringsskik«.²²

Udtrykket *markedsføring* i begrebet *god markedsføringsskik* anvendes i vid betydning og omfatter således ikke kun reklamering i teknisk forstand, men enhver handling foretaget i erhvervsøjemed. Enhver,

21. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1984. Nærmere om advokatens sikring af betroede midler, se *Mads Bryde Andersen: Advokatretten*, 2005, s. 527 ff.

22. Om den retlige standard for god markedsføringsskik, se nærmere *Sonny Kristoffersen: Forbrugerretten I, Markedsføringsretten i en civil- og offentligretlig kontekst*, 2006, s. 29 ff.

der driver erhvervsmæssig virksomhed med juridisk rådgivning, er således undergivet markedsføringslovens bestemmelser.²³

Forbrugerombudsmanden fører efter loven tilsyn med, at lovens regler om god markedsføringsskik overholdes.²⁴ Forbrugerombudsmanden kan, i forbindelse med sit tilsyn, af den erhvervsdrivende kræve meddelt alle oplysninger, som skønnes nødvendige for dennes virksomhed, herunder til afgørelse af, om et forhold falder ind under lovens bestemmelser.²⁵

Skønnes en erhvervsdrivende ikke at handle i overensstemmelse med god markedsføringsskik, skal Forbrugerombudsmanden gennem forhandlinger søge at påvirke den erhvervsdrivende til at overholde markedsføringslovens regler.²⁶ Såfremt en erhvervsdrivende tilsidesætter et tilsagn, der er afgivet på grundlag af sådanne forhandlinger med Forbrugerombudsmanden, kan Forbrugerombudsmanden meddele de påbud, der er nødvendige for at sikre, at tilsagnet bliver overholdt.²⁷ I tilfælde af, at den erhvervsdrivende ikke på grundlag af forhandlinger med Forbrugerombudsmanden har afgivet tilsagn over for denne, kan der alene gives forbud og påbud ved dom.²⁸ Retssag herom kan anlægges af Forbrugerombudsmanden eller andre, der har den fornødne retlige interesse i sagen.²⁹ Forbrugerombudsmanden kan dog i visse særlige tilfælde nedlægge et foreløbigt forbud mod bestemte handlinger.³⁰

2.5. Lov om forbrugerklager

I medfør af reglerne i lov om forbrugerklager³¹ og bekendtgørelse om forbrugerklager³² behandler *Forbrugerklagenævnet*³³ klager fra private forbrugere over erhvervsdrivende vedrørende varer, arbejds- og tje-

23. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1984.

24. Navnlig ud fra hensynet til forbrugerne, jf. markedsføringslovens § 22, stk. 1.

25. Jf. markedsføringslovens § 22, stk. 2.

26. Jf. markedsføringslovens § 23, stk. 1.

27. Jf. markedsføringslovens § 23, stk. 2.

28. Jf. markedsføringslovens § 20, stk. 1.

29. Jf. markedsføringslovens § 27, stk. 1.

30. Jf. markedsføringslovens § 29.

31. Lov nr. 456 af 10. juni 2003 om forbrugerklager med senere ændringer.

32. Se bekendtgørelse nr. 598 af 14. juni 2006 om forbrugerklager, jf. bilag 2.

33. Om Forbrugerklagenævnet og dets virksomhed, se *Sonny Kristoffersen*: Retshåndhævelse ved forbrugerklager, 2005, s. 17 ff.

nesteydelser. Forbrugerklagenævnet er dog alene kompetent til at behandle en klage, såfremt den pågældende klage ikke hører under et godkendt, privat klage- eller ankenævn.³⁴ Dette er f.eks. tilfældet med klager over ejendomsformidlingsvirksomhed, forsikringsvirksomhed og pengeinstitut- og realkreditinstitutvirksomhed, hvortil der er oprettet private, godkendte ankenævne mellem *Forbrugerrådet* og den pågældende brancheorganisation. Uden for Forbrugerklagenævnets kompetence falder desuden klager, for hvilke der i lovgivningen er foreskrevet en særlig klageadgang, som det f.eks. er tilfældet på advokatområdet.

Endvidere er der for så vidt angår Forbrugerklagenævnets virksomhed fastsat minimums- og maksimumsbeløbsgrænser, således at Forbrugerklagenævnet alene er kompetent til at behandle en sag, såfremt vederlaget for varen, arbejds- eller tjenesteydelser udgør mindst 800 kr. og højst 100.000 kr. For klager over sko og tekstiler skal vederlaget dog udgøre mindst 500 kr., og for motorkøretøjer mindst 10.000 kr. Nævnets formand kan i særlige tilfælde dog se bort fra de nævnte minimumsgrænser.

Efter hidtil gældende ret var desuden klager fra forbrugere over visse varer, erhvervsområder eller arbejds- og tjenesteydelser undtaget fra Forbrugerklagenævnets kompetence. Et eksempel på den sidstnævnte gruppe var ydelser hidrørende fra liberale erhverv under forudsætning af, at virksomheden udøvedes i medfør af en videregående, offentlig anerkendt uddannelse eller en offentlig autorisation eller beskikkelse. Dette indebar f.eks. at klager over en juridisk rådgivningsydelse, der var udført af en cand.jur. eller en cand.merc.jur., ikke kunne behandles af nævnet.³⁵

Ved bekendtgørelse nr. 598 af 14. juni 2006 om forbrugerklager er sket en udvidelse af Forbrugerklagenævnets kompetence således, at nævnet kan behandle klager over juridisk rådgivning omfattet af lov om juridisk rådgivning, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 4.³⁶

»Stk. 4. Uanset bestemmelserne i stk. 3, kan klager over juridisk rådgivning, som er omfattet af lov nr. 419 af 9. maj 2006 om juridisk rådgivning,

34. Om de private godkendte ankenævne, se *Sonny Kristoffersen: Retshåndhævelse ved forbrugerklager*, 2005, s. 59 ff.

35. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1984.

36. Se bilag 2.

2. Den tidligere regulering af området for virksomhed med juridisk rådgivning

indbringes for Forbrugerklagenævnet, såfremt vederlaget udgør mindst 800 kr. Nævnets formand kan også i disse sager i særlige tilfælde se bort fra undergrænsen.«

Forbrugerklagenævnet er som ovenfor nævnt dog ikke kompetent, såfremt klagen hører under et *godkendt, privat klage- eller ankenævn*³⁷, eller såfremt der er tale om en klage, for hvilken der i lovgivningen er foreskrevet en særlig klageadgang. Disse undtagelser fra Forbrugerklagenævnets kompetence gælder også i forhold til juridisk rådgivning.³⁸

Ligeledes er ydelser vedrørende pengevæsen og forsikring, jf. bekendtgørelse forbrugerklager § 3, stk. 3, nr. 11³⁹ samt – som hovedregel – arbejds- og tjenesteydelser inden for det sociale område, jf. bekendtgørelse om forbrugerklager § 3, stk. 3, nr. 12⁴⁰ undtaget fra Forbrugerklagenævnets kompetence. Forbrugerklagenævnet har imidlertid i praksis anset sig for kompetent til at behandle en klage over en rådgiver, der ikke udøver sin virksomhed i medfør af en videregående, offentlig anerkendt uddannelse, uanset den pågældende klage angår en tvist vedrørende sociale ydelser.⁴¹

I de pågældende sager har rådgiveren herefter anlagt retssag mod Forbrugerklagenævnet. Retten har tilkendegivet, at en sådan ydelse ikke direkte har karakter af en tjenesteydelse inden for hverken det sociale område eller inden for pengevæsen eller forsikring, ligesom den vejledning, rådgiveren har ydet forbrugeren i de pågældende sager har indeholdt en juridisk præget rådgivning i konkrete tvister. Retten har derfor fundet, at rådgivningen ikke er omfattet af begrænsningerne i bekendtgørelse om forbrugerklager § 3, stk. 3. Forbrugerklagenævnet har således med rette anset sig for kompetent til at træffe afgørelse i sagerne⁴², da »ydelser primært havde karakter af retshjælp

37. Om disse private godkendte ankenævns virksomhed, se *Sonny Kristoffersen*: Retshåndhævelse ved forbrugerklager, 2005, s. 59 ff.

38. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1994.

39. Se *bilag 2*.

40. *Ibid.*

41. Sagerne har typisk været ret ressourcekrævende for nævnet, jf. nærmere *Lene Pagter Kristensen* i Forbrugerklagenævnets høringsvar til Justitsministeriet af 4. februar 2005, se sag 0105–13.

42. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1985.

og dermed beslægtet virksomhed. Ydelserne var derved omfattet af nævnets kompetence«.

Se Forbrugerklagenævnets behandling af sager over rådgivningsydelser f.eks. klager over *Rådgivningsfirmaet Fuld Valuta*. Forbrugerklagenævnet afgjorde i 1997 de første klager over *Rådgivningsfirmaet Fuld Valuta*. Firmaet tilbød mod honorar at yde rådgivning i sager, oftest mod forsikringselskaber, om bl.a. arbejdsskader, trafikulykker og andre tvister i privatlivet. Sagerne drejede sig om rådgivning i tilfælde, hvor klagerne var kommet til skade, og vedrørte dermed spørgsmålet om, hvorvidt klagerne havde fået den erstatning, de var berettiget til. En del af sagerne vedrørte spørgsmålet om, hvorvidt et kreditforeningskrav over for klageren var forældet. Nævnet gav i de pågældende sager klagerne medhold i, at de skulle have det erlagte honorar for Fuld Valutas behandling af sagen tilbage. Honorarerne var fra 3.000 kr. til 3.900 kr. I en af sagerne afgjorde nævnet, at klageren på grund af Fuld Valutas rådgivning havde lidt et tab og derfor var berettiget til erstatning. Nævnet lagde i flere sager til grund, at Fuld Valuta ikke havde et tilstrækkeligt objektivi grundlag for at starte sagen. Fuld Valuta oplyste dog klageren om, at der var belæg for at føre en sag. Endvidere blev det overfor klagerne oplyst, at der udover betaling af honorar ikke ville komme efterregninger. I flere af sagerne blev klagerne efterfølgende afkrævet gebyr til Arbejdsskadestyrelsen på henholdsvis 2.000 kr. og 4.000 kr. Nævnet havde endvidere lagt til grund, at der var sket fejlrådgivning i sagsforløbet, og at rådgivningen var værdiløs for klagerne. Fuld Valuta fulgte nævnets afgørelser, dog med bemærkning om, at det var sket af kulancemæssige årsager. Fuld Valuta gjorde indsigelse mod, at Forbrugerklagenævnet skulle være kompetent til at behandle denne type sager. Spørgsmålet var, om firmaets ydelser havde karakter af »arbejds- og tjenesteydelser inden for forsikring, pengevæsen og det sociale område« og dermed er undtaget fra Forbrugerklagenævnets kompetence. Nævnet fandt, at firmaets ydelser primært havde karakter af retshjælp og dermed beslægtet virksomhed. Ydelserne var derved omfattet af nævnets kompetence.⁴³

Forbrugerklagenævnet har i en sag om finansiel rådgivning vedrørende en forbrugers privatøkonomi dog ikke anset sig for kompetent.

43. Sagerne som omtalt i Juridisk Årbog 1997, s. 18–22, samme 1998, s. 175 og samme 2000, s. 149. Andre klager har f.eks. vedrørt »gældsrådgivning«, hvor den erhvervsdrivende ikke har kunnet godtgøre, at han har præsteret nogen ydelse af værdi for klagerne, se som eksempel Juridisk Årbog 2002–2003, s. 226–228.

2. Den tidligere regulering af området for virksomhed med juridisk rådgivning

Se sagen, hvor et ægtepar kom i kontakt med en finansiel rådgiver på en messe, hvor parterne drøftede privatøkonomien, herunder muligheden for at optage nye lån gennem en omlægning af eksisterende lån og yderligere belåning billigst muligt. Den finansielle rådgiver indhentede et tilbud til ægteparret mod et honorar på 10% plus moms af den besparelse, der i gunstigste fald kunne opnås. Ægteparret fik lånetilbud fra en kreditforening samt tilbud om en kassekredit i en jysk sparekasse. Ægteparret valgte alene at benytte tilbuddet om en kassekredit, men den finansielle rådgiver udskrev en regning på 10% plus moms svarende til, at ægteparret havde gjort brug af hele tilbudspakken. Efter at have betalt regningen klagede ægteparret til rådgiveren, da de via deres kreditforening erfarede, at der ikke var nogen rentebesparelse ved lånetilbuddene. Da rådgiveren afviste ægteparrets krav, henvendte de sig til Forbrugerklagenævnet, som traf følgende afgørelse: »Klagerne har oplyst, at de på en forbrugermesse i efteråret 1999 kom i kontakt med indklagede, som tilbød klagerne at gennemgå deres realkreditlån for at se, om de kunne spare penge. Det blev aftalt, at indklagedes honorar herfor skulle udgøre ca. 10% af besparelsen, og klagerne underskrev en fuldmagt gældende fra den 19. november 1999, ifølge hvilken indklagede fik fuldmagt til at forhandle med et hvilket som helst kredit- og/eller opsparingsinstitut vedrørende klagernes låne- og indlåns-engagementer. Aftalen synes dermed indgået under et møde uden for indklagedes faste forretningssted, hvilket i givet fald indebærer, at aftalen er omfattet af lov om visse forbruger aftaler kapitel 3 om fortrydelsesret ved aftaler indgået uden for fast forretningssted. Indklagede har i så fald på mødet haft pligt til at oplyse klagerne om deres lovbestemte fortrydelsesret. Retsvirkningerne af at undlade dette er efter lovens § 7, stk. 2, at aftalen ikke er bindende for forbrugeren. Klagerne har i så fald ikke været forpligtet til at betale det af indklagede opkrævede honorar på 12.500 kr., heller ikke selvom indklagede måtte kunne godtgøre, at de af indklagede indhentede lånetilbud kunne have givet klagerne en rentebesparelse på 100.000 kr. Rådgivning om låneomlægning og lignende må imidlertid anses for en ydelse vedrørende pengevæsen, som i medfør af § 3, stk. 2, nr. 13, i bekendtgørelse nr. 871 af 14. oktober 1994 er undtaget fra Forbrugerklagenævnets virksomhedsområde. Nævnet er derfor på grund af manglende kompetence nødsaget til at afvise at behandle klagen.«⁴⁴

En klage til Forbrugerklagenævnet kan indgives imod den, som efter retsplejelovens regler kan sagsøges ved en dansk domstol vedrørende de spørgsmål, som klagen omfatter. Sagsbehandlingen ved Forbrugerklagenævnet er skriftlig. Forbrugerklagenævnets sekretariat kan selvstændigt indhente oplysninger for at belyse sagen, men der kan ikke

44. Se sag nr. 2002-2012/7-14.

ved nævnet (som ved domstolene) afgives forklaring af parter og eventuelle vidner under strafansvar. Dette indebærer således, at sager om mundtlige anbefalinger mv. bevismæssigt er uegnede til behandling ved nævnet og derfor må henvises til domstolene.⁴⁵

2.6. Revisorvirksomhed

Registrerede revisorer og statsautoriserede revisorerers virksomhed er undergivet særlig regulering i revisorloven.⁴⁶

Statsautoriserede revisorer var ikke omfattet af vinkelskriverlovens bestemmelser for så vidt angik disses bistand i spørgsmål, der stod i forbindelse med regnskabs- og revisionsforhold.⁴⁷ Registrerede revisorer var derimod omfattet af vinkelskriverlovens bestemmelser, idet disse dog for så vidt angik bistand i skattesager var berettiget til at reklamere med, at virksomheden ydede juridisk rådgivning eller anden retshjælp, jf. bekendtgørelse nr. 65 af 9. marts 1948 om undtagelser fra det i lov nr. 63 af 3. marts 1948 indeholdte forbud mod meddelelser om ydelse af juridisk bistand.

På revisorområdet er der som på advokatområdet nedsat et særligt klageorgan i form af *Disciplinærnævnet for registrerede og statsautoriserede revisorer*. Disciplinærnævnet behandler imidlertid alene klager vedrørende revisorerers virksomhed ved revision mv., ved supplerende beretninger samt ved revisorerers afgivelse af erklæringer og rapporter, der i øvrigt kræves i henhold til lovgivningen eller ikke udelukkende er bestemt til hvervgiverens brug, jf. revisorlovens § 19, jf. § 1, stk. 2. Dette indebærer, at en klage over en revisors juridiske rådgivning i forbindelse med regnskabs- og revisionsforhold ikke kan indbringes for Disciplinærnævnet for registrerede og statsautoriserede revisorer. Forbrugerens klage over revisorens juridiske rådgivning skal derfor indbringes for Forbrugerklagenævnet, jf. bekendtgørelse om forbrugerklager § 3, stk. 4.

45. Om Forbrugerklagenævnet virksomhed og praksis, se *Sonny Kristoffersen*: Retshåndhævelse ved forbrugerklager, 2005, s. 32 ff.

46. Se lov nr. 302 af 30. april 2003 om statsautoriserede og registrerede revisorer med senere ændringer.

47. Som anført i kapitel 2.2.

2.7. Penge- og realkreditinstitutvirksomhed

Penge- og realkreditinstitutters virksomhed er undergivet særlig regulering i bl.a. lov om finansiel virksomhed.⁴⁸

Pengeinstitutter var ikke omfattet af vinkelskriverlovens bestemmelser for så vidt angik virksomhed, som sædvanligvis blev drevet af banker og sparekasser.⁴⁹ For så vidt angik juridisk bistand til udfærdigelse af de til tinglysning bestemte dokumenter om overdragelse af fast ejendom var pengeinstitutter, realkreditinstitutter og *Dansk Landbrugs Realkreditfond* endvidere berettiget til at reklamere med, at virksomheden ydede juridisk rådgivning eller anden retshjælp, jf. bekendtgørelse nr. 1 af 3. januar 2000 om ændring af bekendtgørelse om undtagelser fra det i lov nr. 63 af 3. marts 1948 indeholdte forbud mod meddelelser om ydelse af juridisk bistand.

På penge- og realkreditområdet er nedsat henholdsvis *Pengeinstitutankenævnet*⁵⁰ og *Realkreditankenævnet*.⁵¹

Pengeinstitutankenævnet behandler som udgangspunkt udelukkende klager vedrørende private kundeforhold. Klager fra erhvervsdrivende – bortset fra klager hidrørende fra aktie- og anpartsselskaber – kan dog behandles, såfremt klagen ikke adskiller sig væsentligt fra klager vedrørende et privat kundeforhold. Klagen skal vedrøre en konkret formueretlig tvist, hvorved forstås, at klagen skal angå et spørgsmål af økonomisk betydning.

Hvis en kunde står i et kundeforhold til et pengeinstitut og i pågældende pengeinstitut modtager juridisk rådgivning enten vedrørende pengeforhold eller om andre forhold, vil der kunne klages til *Pengeinstitutankenævnet*, hvis kunden er af den opfattelse at den juridiske rådgivning er fejlbehæftet.

Tilsvarende behandler *Realkreditankenævnet* som udgangspunkt alene klager fra private. I særlige tilfælde kan ankenævnet imidlertid ligeledes behandle klager fra mindre erhvervsdrivende. Klagen kan vedrøre ethvert retsspørgsmål i forholdet mellem kunden og instituttet. Klagen skal dog vedrøre en konkret formueretlig tvist, hvorved forstås, at klagen skal angå et spørgsmål af økonomisk betydning.

48. Se Lovbekendtgørelse nr. 286 af 4. april 2006 om finansiel virksomhed.

49. Som anført i kapitel 2.2.

50. Om nævnet se *Sonny Kristoffersen*: Retshåndhævelse ved forbrugerklager, 2005, s. 73 ff.

51. Ibid. s. 122 ff.

Hvis en kunde står i et kundeforhold til et realkreditinstitut og her modtager juridisk rådgivning enten vedrørende realkreditforhold eller om andre forhold, vil der kunne klages til *Realkreditankenævnet*, hvis kunden er af den opfattelse at den juridiske rådgivning er fejlbehæftet.

Finansielle virksomheder er endvidere underlagt bekendtgørelse nr. 1046 af 27. oktober 2004 om god skik for finansielle virksomheder.⁵² *Finanstilsynet* kan give påbud om berigtigelse af forhold, der er i strid med en række nærmere opregnede bestemmelser i bekendtgørelsen.

2.8. Ejendomsformidlingsvirksomhed

Ejendomsformidlingsvirksomhed er undergivet særlig regulering i lov om omsætning af fast ejendom.

Ejendomsformidlere var omfattet af vinkelskriverlovens markedsføringsforbud på området for juridisk rådgivning og bistand.⁵³ For så vidt angik juridisk bistand til udfærdigelse af de til tinglysning bestemte dokumenter om overdragelse af fast ejendom var ejendomsformidlere imidlertid berettiget til at reklamere med, at virksomheden ydede juridisk rådgivning eller anden retshjælp, jf. bekendtgørelse nr. 1176 af 13. december 1996 om ændring af bekendtgørelse om undtagelser fra det i lov nr. 63 af 3. marts 1948 indeholdte forbud mod meddelelser om ydelse af juridisk bistand.

Klager fra forbrugere over ejendomsformidlingsvirksomhed udøvet af registrerede ejendomsmæglere, penge- og realkreditinstitutter samt forsikringsselskaber kan indbringes for *Klagenævnet for Ejendomsformidling*.⁵⁴

Hvis en kunde står i et kundeforhold til en ejendomsmægler og af denne ejendomsmægler modtager juridisk rådgivning, enten vedrørende køb og salg af fast ejendom eller om andre forhold, vil der kunne klages til *Klagenævnet for Ejendomsformidling*, hvis kunden er af den opfattelse at den juridiske rådgivning er fejlbehæftet.

52. Se nedenfor kapitel 2.2.1., samt *bilag 5*. Om god skik for finansielle virksomheder, se *Sonny Kristoffersen*: Regulering af god skik for finansielle virksomheder, Juristen nr. 3, juni 2004.

53. Som anført i kapitel 2.2.

54. Om nævnet se *Sonny Kristoffersen*: Retshåndhævelse ved forbrugerklager, 2005, s. 134 ff.

2.9. Landinspektørvirksomhed

Landinspektørvirksomhed er undergivet særlig regulering i landinspektørloven.⁵⁵

Landinspektører var ikke omfattet af vinkelskriverlovens bestemmelser for så vidt angik juridisk rådgivning og bistand, i det omfang denne virksomhed var et naturligt led i den almindelige landinspektørvirksomhed.⁵⁶

Såfremt en landinspektør under udøvelse af sin virksomhed tilside-sætter de pligter, som stillingen medfører, kan sagen indbringes for *Landinspektørnævnet*, der ligeledes har kompetence til at tage sager op af egen drift. Nævnet kan endvidere behandle sager vedrørende arbejder, hvortil der naturligt og normalt benyttes landinspektører.

2.10. Arkitekter, rådgivende ingeniører og bygmestre

Arkitekter, rådgivende ingeniører og bygmestre var ikke omfattet af vinkelskriverlovens bestemmelser for så vidt angik juridisk rådgivning og bistand, i det omfang denne virksomhed var et naturligt led i deres almindelige erhvervsvirksomhed.⁵⁷

Der er ikke på disse områder nedsat særlige klage- eller ankenævn.⁵⁸ Såfremt en arkitekt, en rådgivende ingeniør eller en bygmester imidlertid som led i vedkommendes almindelige erhvervsvirksomhed har ydet juridisk rådgivning til en forbruger, vil *Forbrugerklagenævnet* være kompetent til at behandle en klage over den del af den samlede ydelse, der består i juridisk rådgivning.⁵⁹

55. Se Lovbekendtgørelse nr. 84 af 10. februar 2006 om landinspektørvirksomhed.

56. Som anført i kapitel 2.2.

57. Ibid.

58. Medmindre der udøves bygningssagkyndig virksomhed i relation til udarbejdelse af tilstandsrapporter i henhold til lov om erhvervelse af fast ejendom, hvortil sælger og køber klage over fejl og mangler ved tilstandsrapporten til *Ankenævn for Huseftersyn* for nærmere om ankenævnets virksomhed, se *Sonny Kristoffersen*, Retshåndhævelse ved forbrugerklager, 2005, s. 145 ff.

59. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1986.

3. Anbefalinger fra arbejdsgruppen vedrørende juridisk rådgivning mv.

Som ovenfor anført bygger lov om juridisk rådgivning hovedsagelig på den i juni 2004 afgivne rapport fra den tværministerielle arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for Finansministeriet, Økonomi- og Erhvervsministeriet og Justitsministeriet (Arbejdsgruppen vedrørende juridisk rådgivning mv.).

Arbejdsgruppen blev nedsat som et blandt flere initiativer til forenkling af konkurrencebegrænsende love og regler. »I såvel regeringens vækstplan *Vækst med vilje* som *Vækst Velfærd Fornyelse II* er det således regeringens målsætning, at konkurrencen i Danmark skal være på niveau med de bedste lande i OECD, hvilket bl.a. skal sikres ved, at antallet af markeder med konkurrenceproblemer halveres inden 2010.«⁶⁰

Arbejdsgruppen behandlede i sin rapport den konkurrencebegrænsende virkning af vinkelskriverlovens forbud mod markedsføring af juridisk rådgivning og anførte i den forbindelse bl.a., at det kunne virke paradoksalt, at en person på den ene side gerne måtte yde juridisk rådgivning, men samtidig var afskåret fra at markedsføre en sådan virksomhed.⁶¹

Arbejdsgruppen anførte endvidere, at der formentlig nu, som også fremover, ville blive efterspurgt flere og mere komplekse juridiske rådgivningsydelser fra såvel forbrugere som erhvervsdrivende.⁶² Samtidig fandt arbejdsgruppen, at der kunne iagttages en tendens til stigende specialisering i samfundet, hvorfor det i højere grad ville være relevant at tilbyde juridisk ekspertrådgivning på nicheområder.⁶³

På denne baggrund anbefalede arbejdsgruppen, at forbuddet mod markedsføring af juridisk rådgivningsvirksomhed blev ophævet.

Arbejdsgruppen overvejede i den forbindelse nærmere, i hvilket omfang det af hensyn til en betryggende beskyttelse af modtageren af rådgivningsydelsen ville være hensigtsmæssigt at fastsætte regler om god skik for så vidt angik juridisk bistand ydet af ikke-advokater.

60. Se Rapporten, s. 1.

61. Se Rapporten, s. 15.

62. Lov om juridisk rådgivning omfatter som nævnt kun juridisk rådgivning til en forbruger som hovedsagelig handler uden for sit erhverv, jf. lovens § 1, stk. 1. pkt.

63. Se Rapporten, s. 15.

Arbejdsgruppen overvejede to forskellige modeller for god skik-regler:⁶⁴

1) Vinkelskriverloven ophævedes, og området skulle fremover reguleres via markedsføringsloven. Der skulle i den forbindelse fastsættes regler om god skik for markedsføring af juridisk rådgivning i form af en vejledning udstedt af Forbrugerombudsmanden.

Denne model forudsatte, at Forbrugerombudsmanden udnyttede sin kompetence til at udstede retningslinier på området for erhvervsmæssig juridisk rådgivning.

En fordel ved denne model ville være, at markedsføringslovens almindelige regler ville finde anvendelse på området for juridisk rådgivning. Forbrugerombudsmandens udstedelse af retningslinier ville tage udgangspunkt i de generelle regler i markedsføringsloven og ville løbende kunne tilpasses de forhold, som specifikt gør sig gældende på dette område. En fordel ved modellen ville tillige være, at Forbrugerombudsmanden ville føre tilsyn med, at markedsføringsloven og retningslinierne overholdes.⁶⁵ Det skal i den forbindelse bemærkes, at Forbrugerombudsmanden har visse nærmere angivne processuelle beføjelser.

En ulempe ved modellen ville derimod være, at de af Forbrugerombudsmanden udstedte retningslinier ikke er juridisk bindende, hvilket ville indebære, at en overtrædelse af de i retningslinierne fastsatte regler ikke nødvendigvis ville have retsvirkninger for rådgiveren i tilfælde af en tvist for domstolene. Handlinger i strid med de af Forbrugerombudsmanden udstedte retningslinier må imidlertid i almindelighed forventes at blive betragtet som værende en overtrædelse af god markedsføringsskik.

En anden ulempe ved modellen ville være, at der er tale om et område med et begrænset antal af nye markedsaktører – ofte uorganiserede – fra adskillige forskellige erhverv. Der ville formentlig ikke være grundlag for etablering af en egentlig brancheorganisation, som ville indgå i en forhandling med Forbrugerombudsmanden, hvilket normalt er en forudsætning for Forbrugerombudsmandens kompe-

64. Se Rapporten, s. 21.

65. Jf. også *Mads Bryde Andersens* høringsvar af 12. januar 2005, s. 1.

tence for så vidt angår udstedelse af retningslinier i henhold til markedsføringsloven.⁶⁶

2) Vinkelskriverloven ændredes, og reglerne om god skik skulle fortsat reguleres i loven eller i en bekendtgørelse i medfør af en bemyndigelsesbestemmelse i loven.

En fordel ved denne model ville være, at reglerne om god skik ville være bindende for de virksomheder, der udbyder juridisk rådgivning. Fastsættelse af bindende regler for ordningen ville endvidere indebære den fordel, at der allerede fra start var et regelsæt, som aktørerne på markedet kunne indrette sig efter. Dette ville være til gavn for både forbrugerne og de juridiske rådgivere.

En ulempe ved modellen ville være, at der skulle etableres et selvstændigt regelsæt på området i stedet for markedsføringslovens almindelige bestemmelser.

Det var endvidere arbejdsgruppens vurdering, at der skulle skabes hjemmel til, at Forbrugerombudsmanden kunne føre tilsyn med god skik for juridisk rådgivning.⁶⁷

Efter en samlet vurdering fandt arbejdsgruppen, at den anden model indeholdte den mest hensigtsmæssige forbrugerbeskyttelse.⁶⁸ Den af Arbejdsgruppen anbefalede model indebar således, at der ville skulle fastsættes bindende regler om god skik vedrørende juridisk rådgivning. Arbejdsgruppen foreslog i den forbindelse, at de nærmere regler vedrørende god skik blev fastsat i en bekendtgørelse, idet der i så fald – i modsætning til regulering i en lov – ville bestå en mere fleksibel adgang til at justere reglerne, såfremt der måtte vise sig behov herfor. Det blev foreslået, at vinkelskriverloven blev ændret således, at justitsministeren blev bemyndiget til at fastsætte de nærmere regler.⁶⁹

Arbejdsgruppen foreslog endvidere som omtalt, at Forbrugerombudsmanden fik kompetence til at føre tilsyn med, at reglerne i bekendtgørelsen blev overholdt. Som en konsekvens heraf foreslog ar-

66. Se Rapporten, s. 21.

67. Et eksempel på en sådan ordning findes i *lov nr. 492 af 7. juni 2001 om forbud mod tobaksreklame mv.*, hvor tilsynsforpligtelsen med reglernes overholdelse er henlagt til Forbrugerombudsmanden.

68. Se Rapporten, s. 22.

69. Ibid.

bejdsgruppen, at Forbrugerombudsmanden blev medinddraget i forbindelse med udarbejdelsen af bekendtgørelsen.

Arbejdsgruppen drøftede en række eksempler på det nærmere indhold af god skik-regler, f.eks. spørgsmålet om oplysning om fagområde, timepris, og ansvarsforsikring. Arbejdsgruppen overvejede ligeledes, om der kunne fastsættes krav om, at aftaler skulle indgås skriftligt, og at aftalen som minimum skulle indeholde oplysning om f.eks. rådgiverens fagområde samt, hvilken form for rådgivningsydelse der var aftalt.

Arbejdsgruppen anbefalede, at det af reglerne om god skik bl.a. burde fremgå, at alle aftaler om juridisk bistand skulle udarbejdes skriftligt, og at rådgiveren skulle oplyse, om den pågældende var ansvarsforsikret mv.⁷⁰

Arbejdsgruppen anbefalede endvidere, at der ikke blev stillet krav om en obligatorisk ansvarsforsikring til dækning af et eventuelt økonomisk erstatningsansvar, som måtte opstå i forbindelse med juridiske rådgiveres virksomhed. Det var arbejdsgruppens vurdering, at krav om en ansvarsforsikring ville medføre, at adgangen til markedet indsnævres, idet kravet ville medføre, at alene erhvervsdrivende med ansvarsforsikring ville kunne udbyde ydelsen. Det var i den forbindelse vurderet, at der ville blive tale om en meget høj præmie.⁷¹

Ifølge arbejdsgruppens anbefalinger burde der ej heller stilles uddannelsesmæssige krav til de personer, som ønskede at drive virksomhed med juridisk rådgivning, idet det i praksis ville være vanskeligt at fastlægge sådanne særlige uddannelsesmæssige krav. Det bærende argument mod en ordning, hvorefter udøvelsen af virksomhed med juridisk bistand blev betinget af en offentlig tilladelse, der alene kunne meddeles personer med bl.a. særlige uddannelsesmæssige kvalifikationer, var dog, at en sådan ordning ville kunne opfattes som en offentlig garanti for udøvernes kvalifikationer. En tilladelses- eller autorisationsordning for andre end advokater ville efter arbejdsgruppens opfattelse medføre en risiko for uigennemsigthed med hensyn til de forskellige udbyderes kvalifikationer og kompetencer samt de

70. Se Rapporten, s. 26.

71. Se Rapporten, s. 3.

faglige og etiske rammer, som de enkelte rådgivergrupper var underlagt.⁷²

Arbejdsgruppen overvejede endvidere, om der burde oprettes et særligt klagenævn til behandlingen af tvister efter lov om juridisk rådgivning. Visse tvister ville efter de dagældende regler ikke henhører under Forbrugerklagenævnets kompetence⁷³, men ville skulle indbringes for domstolene. Indbringelse for domstolene ville indebære, at sagens omkostninger ville være større, end hvis sagen skulle behandles af et klagenævn, hvorfor nogle sager måske af denne grund ville blive opgivet.

Arbejdsgruppen var af den opfattelse, at der ikke var grundlag for at oprette et særligt klagenævn vedrørende juridisk rådgivning, idet det endnu var uvist, hvor stort et marked der ville udvikle sig vedrørende juridisk rådgivning, ligesom det også var behæftet med betydelig usikkerhed, hvor mange klagesager der måtte forventes.

Arbejdsgruppen fandt derimod, at det ud fra forbrugerbeskyttelseshensyn ville være hensigtsmæssigt, at Forbrugerklagenævnets kompetence blev udvidet til også at omfatte juridisk rådgivning. En sådan klageadgang til Forbrugerklagenævnet ville efter arbejdsgruppens vurdering indebære en tilstrækkelig forbrugerbeskyttelse. Der ville fortsat bestå en mulighed for eventuelt senere at etablere et særligt klagenævn, såfremt der måtte vise sig et konkret behov herfor.

4. Justitsministeriets overvejelser om ophævelse af vinkelskriverloven

4.1. Vinkelskriverlovens forbud mod markedsføring af juridisk rådgivningsvirksomhed

Justitsministeriet tilsluttede sig arbejdsgruppens forslag om at ophæve vinkelskriverlovens forbud mod markedsføring af juridisk rådgivningsvirksomhed.

Markedsføringsforbuddet i vinkelskriverloven indebar, at andre rådgivergrupper end de rådgivere, som var undtaget fra loven, blev begrænset i adgangen til at drive erhvervmæssig virksomhed med

72. Se Rapporten, s. 24.

73. Se nu udvidelsen i bekendtgørelsen om forbrugerklager i § 3, stk. 4.

juridisk rådgivning. Forbuddet skabte således en adgangsbarriere til markedet for juridiske rådgivningsydelser og medførte, at der kun i begrænset omfang var konkurrence mellem forskellige former for juridiske rådgivningsydelser, f.eks. mellem advokater og andre juridiske rådgivere.⁷⁴

En konkurrencebegrænsende ordning af denne karakter burde efter Justitsministeriets opfattelse kun opretholdes, såfremt ordningen kunne begrundes i tungtvejende hensyn, som ikke kunne tilgodeses på en mindre konkurrencebegrænsende måde.

Vinkelskriverlovens markedsføringsforbud var oprindeligt begrundet i hensynet til at beskytte aftagerne af juridisk rådgivning mod ukvalificeret bistand.

Siden vinkelskriverlovens indførelse gik udviklingen i retning af, at flere former for virksomhed blev undtaget fra lovens forbud mod markedsføring af juridisk rådgivning. Således blev det ved bekendtgørelser udstedt i medfør af vinkelskriverlovens § 2, stk. 2, bestemt, at en række virksomheder på nærmere angivne områder undtagedes fra vinkelskriverlovens forbud mod markedsføring af juridisk rådgivning.⁷⁵

Endvidere skete en betydelig vækst i rådgivningsbranchen, således at der udviklede sig nye former for rådgivningsvirksomhed, hvori juridisk rådgivning indgik i større eller mindre omfang.

I lyset af denne samfundsudvikling var det Justitsministeriets opfattelse, at de hensyn, som markedsføringsforbuddet byggede på, ikke længere var så tungtvejende, at de kunne begrunde en opretholdelse af forbuddet.

Med fremsættelsen af lovforslaget blev markedsføringsforbuddet foreslået ophævet, idet der samtidig blev foreslået indført regler om god skik for juridisk rådgivning, ligesom Forbrugerombudsmanden skulle tillægges kompetencen til at føre tilsyn med overholdelsen af disse regler.

Denne foreslåede ordning var efter Justitsministeriets opfattelse udtryk for en hensigtsmæssig balance mellem på den ene side hensynet

74. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1988.

75. Der henvises herved til kapitel 2.2.

til at sikre navnlig forbrugerne den nødvendige beskyttelse og på den anden side de konkurrencemæssige hensyn.⁷⁶

4.2. Andre forhold reguleret i vinkelskriverloven

Vinkelskriverloven indeholdte som tidligere nævnt⁷⁷ – ud over markedsføringsforbuddet – endvidere en bestemmelse om, at *detektivbureauer* og *ægteskabsbureauer* ikke måtte anvende betegnelser, der var egnet til at give almenheden eller virksomheden ubekendte personer det indtryk, at virksomheden eller dens udøvere under nogen form havde opnået godkendelse af det offentlige eller stod under offentligt tilsyn.

Desuden indeholdte loven en bestemmelse om, at en person under nærmere angivne omstændigheder kunne frakendes adgangen til at drive eller deltage i virksomhed af den i lovens § 1 omhandlede art, dvs. virksomhed med juridisk rådgivning eller anden juridisk bistand, herunder repræsentation af arvinger og bistand i navnesager, virksomhed med udforskning af private livsforhold mv. (detektivbureauer) eller virksomhed som mellemmand mellem personer, der ønskede at indgå ægteskab (ægteskabsbureauer).

Endelig var der i loven en bestemmelse om, at politiet kunne udøve visse kontrolforanstaltninger til sikring af, at loven overholdtes.

Anvendelse af urigtige eller vildledende betegnelser om offentlig godkendelse eller tilsyn vil som efter hidtil gældende ret være omfattet af markedsføringsloven § 3.⁷⁸ Efter denne bestemmelse må der ikke anvendes urigtige, vildledende eller urimeligt mangelfulde angivelser, som er egnet til at påvirke efterspørgsel eller udbud af varer, fast ejendom eller andre formuegoder samt arbejds- og tjenesteydelser. På grundlag heraf fandtes således ikke et behov for at opretholde en særlig bestemmelse herom i vinkelskriverloven.

Endvidere vil retten til at drive virksomhed med juridisk rådgivning – når særlige omstændigheder taler derfor – efter gældende ret ved dom for strafbart forhold kunne frakendes, såfremt det udviste

76. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1988.

77. Som tidligere anført i kapitel 2.2.

78. Om forbud mod anvendelse af urigtige og vildledende angivelser, jf. *Sonny Kristoffersen: Forbrugerretten I, markedsføringsretten i en civil- og offentligretlig kontekst*, 2006, s. 69 ff.

forhold begrundet en nærliggende fare for misbrug af stillingen, jf. *straffelovens* § 79, stk. 2.

På denne baggrund og ud fra lovtekniske hensyn fandt Justitsministeriet det mest hensigtsmæssigt, at vinkelskriverloven i sin helhed blev ophævet, således at reguleringen af juridisk rådgivningsvirksomhed i stedet blev gennemført i en ny selvstændig lov.⁷⁹

79. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1989.

Kapitel 1

§ 1 Denne lov finder anvendelse på enhver, der i erhvervsmæssigt øjemed driver virksomhed med rådgivning af overvejende juridisk karakter, når modtageren af rådgivningen (forbrugeren) hovedsagelig handler uden for sit erhverv. Rådgiveren har bevisbyrden for, at rådgivningen ikke er omfattet af loven.

Stk. 2. Loven omfatter ikke juridisk rådgivning, der ydes af advokater som led i udøvelsen af selvstændig advokatvirksomhed.

Stk. 3. Loven omfatter ikke juridisk rådgivning ydet af finansielle virksomheder, i det omfang økonomi- og erhvervsministeren har udstedt regler om god skik på det pågældende område.

Lovforarbejder

- Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende juridisk rådgivning, juni 2004.
- Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1989 f.
- Retsudvalgets Betænkning L 65 – Bilag 18, af 6. april 2006, s. 3–5.

1. Lovens anvendelsesområde

Loven indebærer ingen begrænsninger i, hvem der kan levere juridiske rådgivningsydelser. Det må derfor antages, at der efter vedtagelsen af lov om juridisk rådgivning tillige vil blive ydet juridisk rådgivningsvirksomhed af en række nye aktører, som ikke i dag beskæftiger sig med dette område.¹

Bestemmelsen i § 1 fastsætter lovens nærmere anvendelsesområde. Efter *stk. 1* omfatter loven således enhver, der i *erhvervsmæssigt øjemed*² driver virksomhed med rådgivning af *overvejende juridisk karakter*³, når modtageren af rådgivningen (forbrugeren) *hovedsagelig*

1. Jf. Justitsministeriets svar til Retsudvalget den 8. december 2005 »Endeligt svar på L 65 – Spørgsmål 1«, jf. sagsnr. 2005–156–0033.

2. Jf. kapitel 1.1.

3. Jf. kapitel 1.2.

*handler uden for sit erhverv.*⁴ Rådgiveren har bevisbyrden for, at rådgivningen ikke er omfattet af loven.

Loven omfatter ikke juridisk rådgivning ydet af advokater som led i udøvelsen af selvstændig advokatvirksomhed, jf. stk. 2, eller juridisk rådgivning ydet af virksomheder omfattet af lov om finansiel virksomhed, jf. nærmere stk. 3.

Stk. 1 blev ændret under Folketingets behandling af lovforslaget.

Lovens anvendelsesområde blev herved begrænset, hvorefter kun juridisk rådgivning ydet til forbrugere er omfattet af loven. Dette skyldes, at der på en række områder allerede i dag gælder regler om god rådgivningsskik, som i tilstrækkeligt omfang beskytter en professionel modtager af juridisk rådgivning. Beskyttelse af modtagerne af den juridiske rådgivning vejer tungest, når det gælder rådgivning ydet forbrugere, jf. nærmere *Retsudvalgets* betænkning af 6. april 2006:⁵

»Efter fremsættelsen af lovforslaget er der fra flere repræsentanter for den etablerede rådgivningsbranche, som især rådgiver erhvervsvirksomheder, blevet peget på, at navnlig kravene i lovforslaget om en forudgående skriftlig rådgivningsaftale og om oplysning om rådgiverens uddannelse og ansvarsforsikring mv. vil give anledning til nye administrative byrder for rådgivningsvirksomhederne, som ikke er tilstrækkeligt begrundede i de formål, som lovforslaget søger at varetage. Det er desuden blevet anført, at der på en række områder allerede i dag gælder regler om god rådgivningsskik, som sikrer en professionel modtager af rådgivning i tilstrækkeligt omfang. Justitsministeriet er enig i, at hensynet til at beskytte modtagerne af den juridiske rådgivning vejer tungest, når det gælder rådgivning ydet forbrugere, og Justitsministeriet finder på den baggrund, at lovens anvendelsesområde bør begrænses, så kun juridisk rådgivning ydet til forbrugere er omfattet. Ændringsforslaget indebærer i overensstemmelse hermed, at loven kun finder anvendelse i tilfælde, hvor modtageren af den juridiske rådgivning hovedsagelig handler uden for sit erhverv, dvs. er forbruger. Det forudsættes, at fastlæggelsen af forbrugerbegrebet i denne sammenhæng sker som i den øvrige lovgivning, herunder i købeloven og i forbrugeraftaleloven. Det følger desuden af ændringsforslaget, at rådgiveren – og ikke modtageren af rådgivningen – har bevisbyrden for, at rådgivningen ikke er omfattet af loven. Dette gælder både med hensyn til afgrænsningen af, om rådgivningen ydes til en forbruger, og vedrørende de såkaldte »sam-

4. Jf. kapitel 1.3.

5. Se her Bilag 18.

mensatte rådgivningsydelser«, som både består i juridisk og anden rådgivning.«⁶

1.1. »Erhvervsmæssigt øjemed«

I medfør af bestemmelsen i § 1, stk. 1, finder loven anvendelse på virksomhed med rådgivning af overvejende juridisk karakter, som udøves i *erhvervsmæssigt øjemed*.

Den juridiske rådgivning skal således være ydet som led i rådgiverens erhvervsmæssige virksomhed. Ved erhvervsmæssig virksomhed forstås navnlig ydelse af juridisk rådgivning med indtægt for øje. Begrebet vil således normalt forudsætte, at kunden betaler et vederlag for rådgivningen. Hvorvidt der betales et særskilt vederlag for den enkelte rådgivningsydelse, vil dog ikke i sig selv være afgørende for, om rådgivningen kan anses for at være ydet som led i rådgiverens erhvervsvirksomhed.

Forudsat at de øvrige betingelser er opfyldt, vil juridisk rådgivning, der ydes som led i et løbende kundeforhold, også være omfattet af lovens anvendelsesområde i tilfælde, hvor denne enkeltstående rådgivning ydes vederlagsfrit, f.eks. for at bevare de gode kunderelationer.

Vederlagsfri rådgivning, som f.eks. ydes i forbindelse med *retshjælp* eller lignende almennyttig virksomhed, vil derimod ikke være omfattet af loven. Det samme gælder rådgivning, der ydes medlemmer af f.eks. fagforeninger, interesseorganisationer mv., f.eks. i form af besvarelse af medlemmers juridiske spørgsmål i en brevkasse i foreningens medlemsblad eller lignende, se nærmere herom nedenfor kapitel 1.4.

Ligeledes er advokaters ydelse af *frivillig retshjælp* i de såkaldte *advokatvagter* ikke omfattet af loven. Juridisk rådgivning, der vederlagsfrit ydes til familie eller venner, vil også falde uden for lovens anvendelsesområde.⁷

1.2. »Virksomhed med rådgivning af overvejende juridisk karakter«.

Som anført i lovens § 1, stk. 1, finder loven anvendelse på enhver, der i erhvervsmæssigt øjemed driver *virksomhed med rådgivning af overvejende juridisk karakter*.

6. Ændringen blev foretaget ved afstemningen under 2. behandling af lovforslaget i Folketinget den 25. april 2006.

7. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1990.

Ved rådgivning af overvejende juridisk karakter forstås efter lovforarbejderne, at rådgiverens hovedydelse består i juridisk rådgivning. Såfremt den juridiske rådgivning er accessorisk i forhold til anden rådgivning, falder rådgivningen uden for lovens anvendelsesområde.⁸

Offentlige myndigheders rådgivning, herunder juridisk rådgivning i forholdet til loven, synes at være »faldet ud af« lovforarbejderne.

Begrebet *juridisk rådgivning* omfatter ikke kun egentlige rådgivningsydelser i snæver forstand, men også anden juridisk bistand svarende til den tidligere vinkelskriverlovs anvendelsesområde, jf. herved bemærkningerne til forslaget til vinkelskriverloven⁹, der blev fremsat i Folketinget den 26. juni 1942, hvor følgende er anført: »Ifølge Retsplejelovens § 131 er Sagførerne eneberettigede til at udføre Retssager for andre. Derimod findes der ingen Bestemmelser, der hindrer, at andre end Sagførere i øvrigt beskæftiger sig med erhvervsmæssig Ydelse af juridisk Bistand, saasom Affattelse af Dokumenter, Indgivelse af Andragender til Myndighederne og juridisk Vejledning af enhver Art.«

Der kan desuden henvises til betænkning nr. 1362/1998 om rådgiveransvar, som blev afgivet af et udvalg nedsat af Erhvervsministeriet. I betænkningen anføres om advokaters rådgivningsopgaver¹⁰, at advokater først og fremmest rådgiver om juridiske problemstillinger. Det kan være alt fra hjælp til udarbejdelse af kontrakter, (skøder, testamenter, egentlig berigtigelse af ejendomshandler, skatterådgivning mv.) til at føre en sag ved domstolene på en klients vegne.

Endvidere fremgår det af betænkningen, at udvalget var af den opfattelse, at begrebet rådgivning må forstås bredt, således at begrebet omfatter ikke blot specifikke anbefalinger, men også vejledninger, uanset om disse gives skriftligt eller mundtligt.¹¹

Begrebet juridisk rådgivning må herefter fortolkes i bred forstand. Loven omfatter således juridisk rådgivning i form af skriftlige og mundtlige anbefalinger og vejledninger om retsgrundlaget på et bestemt område, samt oplysninger om umiddelbare konsekvenser af den radsøgendes valg. Endvidere vil loven omfatte udfærdigelse eller ud-

8. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1990.

9. Jf. Rigsdagstidende 1941–42, Tillæg A, sp. 5481.

10. Se *betænkning nr. 1362/1998 om rådgiveransvar*, s. 80.

11. *Ibid.*, s. 80 ff.

fyldelse af dokumenter i tilknytning til en sådan rådgivning. Ydelse af juridisk bistand – f.eks. udfærdigelse af et testamente – hvor der i det konkrete tilfælde ikke er knyttet en egentlig juridisk rådgivning til ydelsen, således at ydelsen alene består i udarbejdelse af et dokument, vil også være omfattet af loven.¹²

I tilfælde af *sammensatte rådgivningsydelser* indeholdende forskellige former for rådgivning, f.eks. både juridisk og økonomisk rådgivning, vil det efter lovforarbejderne være afgørende, om *hovedydelsen* består i juridisk rådgivning, hvor loven i så fald vil finde anvendelse, eller om den juridiske rådgivning er *accessorisk i forhold til anden rådgivning* og derved vil falde uden for lovens anvendelsesområde.¹³

I en række tilfælde ydes juridisk rådgivning til en forbruger i tilknytning til anden rådgivningsvirksomhed, f.eks. i forbindelse med revisorvirksomhed,¹⁴ ejendomsformidlingsvirksomhed, landinspektørvirksomhed samt virksomhed udøvet af arkitekter, rådgivende ingeniører¹⁵ og bygmestre. Juridisk rådgivning ydet i tilknytning til anden rådgivningsvirksomhed vil således være omfattet af loven, hvis *hovedydelsen* til en forbruger består i juridisk rådgivning.

Det er en svaghed ved loven, at det i praksis vil være meget svært at afgøre, hvornår der er tale om »juridisk« rådgivning og anden, f.eks. økonomisk, rådgivning. Dette har betydning for, om rådgivningen falder ind under loven og dennes tilsyn, og hvilken instans, som skal behandle en eventuel klage over rådgivningen.¹⁶

Det i lovforarbejderne anførte kriterium, hvorefter hovedydelsens karakter er afgørende for, om loven finder anvendelse, er ikke holdbart. Konsekvensen af kriteriet er, at såfremt hovedydelsen må anses

12. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1990.

13. Ibid.

14. Registrerede revisorers professionsudøvelse er reguleret ved Lov nr. 302 af 30. april 2003 om statsautoriserede og registrerede revisorer med senere ændringer, samt tilknyttede bekendtgørelser. Endvidere er der regulering i form af afgørelser fra domstolene, disciplinærnævnet, revisorforeningernes *responsudvalg* og administrativ praksis fra bl.a. *Revisorkommissionen* og *Erhvervs- og Selskabsstyrelsen*. Endvidere er der regulering i form af bl.a. vejledninger og faglige notater samt internationale standarder, herunder etiske regler, vedrørende revisors virke.

15. Se i øvrigt *Foreningen af Rådgivende Ingeniører (F.R.I.) »God skik for bygherrerådgivning«*, februar 2000.

16. Se også Forbrugerombudsmandens høringsvar af 31. januar 2005, jf. sag 1107/5–41 SI/SI.

for økonomisk rådgivning og biydelsen for juridisk rådgivning, og der alene er sket fejl ved den juridiske rådgivning, vil dette ikke kunne vurderes eller påtales efter loven. Denne omstændighed, at forbrugeren således afskæres fra at klage over den juridiske rådgivning, som måske har betydet et betydeligt tab, kan ikke være tanken med loven og har da også givet anledning til kritik:

På baggrund af det forhold, at loven omfatter »enhver, der i erhvervsmæssigt øjemed driver virksomhed med rådgivning af overvejende juridisk karakter«, synes det ikke at være indlysende, ej heller efter lovforarbejderne, om loven retter sig mod personer, der driver virksomhed, der overvejende består i rådgivning af juridisk karakter – altså med hovedvægten på, hvad den pågældende virksomhed normalt beskæftiger med – eller om det afgørende er, om den enkelte ydelse overvejende består af juridisk rådgivning, uanset hvad virksomheden normalt beskæftiger sig med. På trods af denne uklarhed synes lovforarbejderne dog mest at være præget af en ydelsesadgang i stedet for en erhvervsadgang. Det er her problemerne med at lave en fælles regulering opstår som også fremhævet af *Lars Bo Langsted*: »Det er således ministeriets tanke, at man på tværs af f.eks. følgende områder: en ansat advokat i en erhvervsvirksomhed, en statsautoriseret revisor, en ejendomsformidler, en marketingkonsulent, en arkitekt, en person, der har en afsluttet 10. klasses eksamen som uddannelsesmæssigt fundament og en medicinsk uddannet patentagent, skal lave et fælles regelsæt for, hvorledes man bør rådgive inden for det juridiske område. Hvis de samme personer yder økonomisk rådgivning, er der ingen planer om at lave en fælles lov, og heller ikke hvis de yder organisatorisk eller markedsføringsmæssig bistand. Hvorfor det netop skulle være en ydelse, der primært rummer henvisning til juridiske bestemmelser, der er behov for at regulere, får vi intet at vide om noget steds. Vi får heller ikke del i eventuelle overvejelser over, hvad man egentlig kan forvente som forbruger, når man går til f.eks. en forsikringsmægler, sin bankrådgiver eller sin advokat i relation til juridisk rådgivning, herunder den pågældendes evne til at overskue al relevant jura og hvilke krav den pågældende skal opfylde i relation til viden om netop den del af juraen, rådgivningen vedrører. Kan man således med rimelighed forvente, at a) en advokat, b) en patentagent, c) en tidligere skolelærer, der nu yder »juridisk rådgivning« hjemme fra sin spisestue og d) en statsautoriseret revisor med speciale i skatterådgivning, har samme kendskab til en i Folketinget netop foreslået skatteretlig regel eller til en ny ligningspraksis? Næppe – og det bør man heller ikke forvente. Den fornødne spredning i viden (specialisering) bevirker netop, at man bør kunne henvende sig der, hvor den relevante viden findes, og betale for den. I erstatningsretlig domspraksis har man en righoldig samling af afgørelser om juridisk rådgivning. I altovervejende grad berører

denne praksis advokater, revisorer, ejendomsformidlere, banker og sparekasser og fagforeninger. Det er et fælles træk ved afgørelserne, at der påhviler dem alle (altså også fagforeningerne) et »professionelt ansvar«, der indebærer strenge krav om at følge det pågældende erhvervs »god skik-regler«, og såfremt der ikke findes sådanne da at agere i overensstemmelse med det, som domstolen ud fra en konkret vurdering – og ofte med støtte i et responsum fra det relevante erhverv – mener, man kan kræve«. ¹⁷

Yder f.eks. en statsautoriseret revisor i forbindelse med udarbejdelsen af forbrugers årsregnskab til SKAT samtidig vejledning om de gældende skattemæssige regler, vil rådgivningen ikke være omfattet af loven ¹⁸, idet hovedydelsen vil bestå i udarbejdelsen af årsregnskabet, mens den juridiske rådgivning (om de skattemæssige regler) vil være accessorisk hertil. ¹⁹ Hvis derimod en statsautoriseret revisor yder hovedsagelig skattemæssig rådgivning til en forbruger, vil situationen utvivlsomt være omfattet af lov om juridisk rådgivning. Derimod vil den juridiske rådgivning, som ikke har sammenhæng med revision af regnskaber mv., ikke være omfattet af revisorloven. ²⁰

»Justitsministeriet kan i den forbindelse henvise til besvarelsen af 27. januar 2006 af spørgsmål nr. 7 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende forslag til lov om juridisk rådgivning (L 65), hvoraf det bl.a. fremgår, at det følger af revisorlovens § 1, stk. 2, at loven finder anvendelse ved revisors revision af regnskaber mv. og supplerende beretninger samt ved revisors afgivelse af erklæringer og rapporter, der i øvrigt kræves i henhold til lovgivningen eller ikke udelukkende er bestemt til hvervgivers eget brug. Revisorloven omfatter således en revisors »kerneydelser«, hvorimod revi-

17. Se i øvrigt *Lars Bo Langsted* i Jyllands Posten den 5. december 2005 i artiklen »Lovforslag spiller hasard«.

18. Der var stærk modstand fra Foreningen af Statsautoriserede Revisorer mod at skulle blive underlagt lovens god skik-regler, jf. FSR's brev s. 2 af 14. februar 2006 til *Retsudvalget*: »Såfremt pengeinstitutternes »god skik-regler« bevirker, at pengeinstitutterne skal undtages fra lovgivningen, må det så meget desto mere gælde statsautoriserede revisorer«.

19. Jf. Folketingsstidende 2005–06, Tillæg A 1990. *Foreningen Danske Revisorer* (FDR) havde bemærkelsesværdigt ingen bemærkninger til lovforslaget udover, at Lovudvalget i FDR fandt, at der burde tegnes en lovpligtig ansvarsforsikring, der dækkede juridisk rådgivning, jf. Lovudvalgets høringsvar af 8. februar 2005 til Justitsministeriet. På baggrund af en administrativ fejl havde Foreningen af Statsautoriserede Revisorer ikke fået afgivet høringsvar til Justitsministeriet, jf. FSR's brev, herunder deres bemærkninger til lovforslaget til Retsudvalget den 14. februar 2006.

20. Jf. også FSR's brev til *Retsudvalget* den 14. februar 2006, s. 2.

sorloven *ikke* regulerer almindelig rådgivningsvirksomhed i øvrigt, som ikke har sammenhæng med revision af regnskaber mv. Juridisk rådgivning ydet af en statsautoriseret revisor til en klient, hvor rådgivningen ikke har sammenhæng med revision af regnskaber mv., vil således *ikke* være omfattet af revisorlovens regler om revisortilsyn mv. Med hensyn til spørgsmålet om at undtage revisorerne fra lovforslaget om juridisk rådgivning skal Justitsministeriet dernæst bemærke, at der fra flere repræsentanter for den etablerede rådgivningsbranche, som især rådgiver erhvervsvirksomheder, herunder også andre end revisorer, er blevet peget på, at navnlig kravene i lovforslaget om en forudgående skriftlig rådgivningsaftale, oplysning om rådgiverens uddannelse, ansvarsforsikring mv. vil give anledning til nye administrative byrder for rådgivningsvirksomhederne, som ikke er tilstrækkeligt begrundet i de formål, som lovforslaget søger at varetage. Det er desuden blevet anført, at der på en række områder allerede i dag gælder regler om god rådgivningsskik, som sikrer en professionel modtager af rådgivning i tilstrækkeligt omfang. Efter en fornyet vurdering af problemstillingen har Justitsministeriet fundet, at hensynet til at beskytte modtagerne af den juridiske rådgivning er tungestvejende, når det gælder rådgivning ydet til forbrugere, og at lovens anvendelsesområde derfor bør begrænses, så kun juridisk rådgivning ydet til forbrugere er omfattet. Der henvises herved til det samtidig med denne besvarelse fremsendte ændringsforslag nr. 1 til lovforslaget og de tilhørende bemærkninger til ændringsforslaget. Ændringsforslaget vil efter Justitsministeriets opfattelse i tilstrækkeligt omfang imødekomme de betænkeligheder vedrørende lovforslaget, som bl.a. revisorbranchen har peget på.«²¹

Som et andet eksempel nævnes i lovforarbejderne en *ejendomsformidler*, der påtager sig at udfærdige en ægtepagt for en kunde og samtidig hermed – i mindre omfang – orienterer kunden om mæglersalær, annonceringsudgifter osv., såfremt kunden på et tidspunkt måtte ønske at sælge sin faste ejendom. I et sådant tilfælde vil den juridiske ydelse være hovedydelsen, og ejendomsformidlerens rådgivning vil derfor være omfattet af loven. Orienterer ejendomsformidleren derimod i forbindelse med en kundes salg af en fast ejendom kunden f.eks. om reglerne vedrørende tinglysning af skødet eller om prioritetsrækkefølgen af hæftelserne i ejendommen, vil denne rådgivning ikke være omfattet af loven, da købet eller salget af ejendommen

21. Jf. Justitsministeriets svar til Retsudvalget den 21. marts 2006, jf. L 65 – svar på spm. 10, fra justitsministeren, se sagsnr. 2006–156–0045.

vil være hovedydelsen, mens den juridiske rådgivning vil være den accessoriske ydelse.²²

De i lovforarbejderne nævnte eksempler som nævnt ovenfor bidrager ikke væsentligt til forståelsen af, hvorledes det skal afgøres, om hovedydelsen består i juridisk rådgivning. Såfremt ovennævnte eksempler skal kunne anvendes som målestok, bør der opstilles et tredje eksempel, nemlig at ejendomsformidleren rådgiver om tinglysning mv. ved salg af fast ejendom og samtidig hermed påtager sig at udfærdige en ægtepagt for en kunde. I et sådant tilfælde vil foreligge to selvstændige juridiske ydelser, men det er ikke klart, om den totale rådgivning vil være omfattet af loven. Det i lovforarbejderne nævnte revisoreksempel gør ikke forståelsen af begrebet af overvejende juridisk karakter lettere.

Det kan på denne baggrund forudses, at det vil være vanskeligt i praksis for såvel den, der yder juridisk rådgivning, som den, der modtager den pågældende juridiske rådgivning, at blive klog på, om loven gælder.²³

En række rådgivningshverv er allerede i dag underlagt regler om god skik,²⁴ herunder etiske regler fastsat af de relevante brancheorganisationer på området.²⁵ I disse tilfælde vil reglerne om god skik efter lov om juridisk rådgivning, jf. nærmere § 2, stk. 1, således erstatte (eller udgøre et lovmæssigt supplement) til sådanne branchefastsatte regler.

I tilfælde af sammensatte rådgivningsydelser, hvor det kan give an-

22. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1990.

23. Forbrugerrådets brev af 24. februar 2006 i forbindelse med sit foretræde for Retsudvalget den 2. marts 2006.

24. Se f.eks. de advokatetiske regler, jf. bilag 4. Det fremgår af § 18 i Foreningen af Statsautoriserede Revisorers (FSR) vedtægter, at foreningens responsumudvalg på foreningens vegne afgiver responsa i sager vedrørende god revisorskik, herunder god revisions-skik, god regnskabsskik og god rådgivningsskik. Disse 3 områder betegnes samlet som god revisorskik. Udtalelser herom afgives af foreningens responsumudvalg overfor klager, offentlige myndigheder, domstolene samt lovgivningsmagten. Den statsautoriserede revisor er således også, hvor hovedydelsen består i juridisk rådgivning, herunder skatterådgivning, undergivet kravene til iagttagelse af foreningens regler om god skik, jf. FSR's brev til Retsudvalget af 14. februar 2006.

25. Der synes ikke i lovforarbejderne at være foretaget en nærmere grundig analyse på grundlag af et dybere kendskab til de nævnte erhverv endsige til den baggrund, der er for de i dag gældende regelsæt for god skik og etiske regler på de for loven relevante områder.

ledning til tvivl, om hovedydelsen er juridisk rådgivning eller anden rådgivning, skal der ved afgørelsen af, om loven finder anvendelse, efter lovforarbejderne anlægges en *konkret og samlet vurdering af den rådgivning*²⁶, der ydes. I tvivlstilfælde kan det også indgå i vurderingen, hvordan rådgiveren markedsfører sig, samt rådgiverens uddannelsesmæssige og erhvervmæssige baggrund.

Den konkrete vurdering vil i praksis kunne give anledning til mange vanskeligheder, og resultatet heraf vil i mange tilfælde ikke umiddelbart være forståeligt eller tilfredsstillende for den forbruger, som har været udsat for dårlig rådgivning.²⁷

Det forudsættes dog efter lovforarbejderne, at der skal anlægges en bred forståelse af begrebet juridisk rådgivning. Den betegnelse, hvorunder rådgivningsvirksomheden drives, vil således ikke i sig selv være udslagsgivende.²⁸

Loven burde være gældende for enhver juridisk rådgivning. Loven burde således finde anvendelse på juridisk rådgivning, uanset den pågældende rådgivning alene udgør et accessorium til en anden erhvervmæssig rådgivningsvirksomhed, medmindre det er klart, at der udelukkende er tale om en meget lille og ikke vidtrækkende del af rådgivningen. Som tidligere omtalt kan den mindre betydende del af en sammensat rådgivningsydelse få negative konsekvenser for modtageren af den pågældende rådgivning. Hvis en forbruger bliver forkert rådgivet i en tinglysnings- eller ægtepagtssag, kan det få ganske vidtrækkende følger.

Det siger sig selv, at det vil være meget kompliceret for den enkelte forbruger at få et overblik over, om det ene eller andet lovkompleks gælder. Udgangspunktet bør derfor være, at loven finder anvendelse, og at bevisbyrden for, at dette ikke er tilfældet, ligger hos den erhvervsdrivende,²⁹ jf. også lovens § 1, stk. 1 in fine, hvoraf det fremgår,

26. Se bl.a. Justitsministeriets svar til *Retsudvalget* den 3. maj 2006, jf., Endeligt svar på L 65 – Spørgsmål 18, se sagnr. 2006–156–0057.

27. Se også Forbrugerombudsmandens høringssvar af 31. januar 2005, jf. sag 1107/5–41 SI/SI.

28. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1991.

29. Se *Forbrugerrådets* brev af 24. februar 2006 i forbindelse med sit foretræde for *Retsudvalget* den 2. marts 2006.

at rådgiveren har bevisbyrden for, at rådgivningen ikke er omfattet af loven.³⁰

1.3. Forbrugerbegrebet

I medfør af bestemmelsen i § 1, stk. 1, 1. pkt., finder loven anvendelse på erhvervsmæssig virksomhed med rådgivning af overvejende juridisk karakter, når *modtageren af rådgivningen (forbrugeren) hovedsagelig handler uden for sit erhverv*.

Forbrugerbegrebet efter loven skal fastlægges i overensstemmelse med det *civilretlige forbrugerbegreb*, der er fastsat i medfør af 93/13/EØF direktivet om urimelige kontraktvilkår, jf. Købelovens § 4a, aftalelovens § 38a, stk. 2 og forbrugeraftalelovens § 3.³¹

Modtageren af en af loven omfattet rådgivningsydelse skal defineres ud fra det såkaldte transaktionsformål. Modtageren af juridisk rådgivning skal således defineres ud fra vedkommende parts formål med rådgivningsaftalens genstand.

Det afgørende for, om aftalens anden part skal anses for omfattet af forbrugerbegrebet, vil herefter være, om rådgivningsaftalens genstand hovedsageligt vedrører forhold, som ikke angår den pågældendes erhverv.

Begrebet *uden for sit erhverv* skal forstås i modsætning til erhvervsmæssig virksomhed.

Udviklingen i retspraksis tyder imidlertid på, at det civilretlige forbrugerbegreb skal fastlægges med en vis fleksibilitet. Begrebet er fortolket ganske vidt, jf. *U 1995.432 H* cf. *U 1998.47 H*.

Den nærmere afgrænsning af det civilretlige forbrugerbegreb synes uklar i retspraksis. Begrebet skal formentlig bedømmes ud fra et givent beskyttelsesbehov,³² jf. *U 2000.577 H*.³³

En forbruger kan efter dansk ret være en såvel fysisk som juridisk

30. Jf. kapitel 1.3.

31. »Det forudsættes, at fastlæggelsen af forbrugerbegrebet i denne sammenhæng sker som i den øvrige lovgivning, herunder i købeloven og forbrugeraftaleloven«, jf. betænkning afgivet af Retsudvalget den 6. april 2006, Retsudvalget L 65 – Bilag 18, s. 4.

32. Jf. *Sonny Kristoffersen*: Forbrugerbeskyttelse, s. 231, 2004.

33. Hvor en bank, der ydede lån til investorer til stiftelse af investeringsselskaber, ikke var erstatningsansvarlig for investorernes tab ved selskabernes investeringer. – Låneaftaler i strid med forbrugeraftaleloven.

person. Ligeledes kan en umyndig person være omfattet af forbrugerbegrebet.

Stat og kommuner samt offentlige virksomheder og andre erhvervsdrivende virksomheder kan ikke være forbrugere.

Efter lovforarbejderne vil ligeledes rådgivning af overvejende juridisk karakter, ydet til en *selvstændig erhvervsdrivende* mod særskilt vederlag, være omfattet af loven, såfremt rådgivningen ikke har direkte tilknytning til virksomhedens drift.³⁴ Dette synes at være en fravigelse af det civilretlige forbrugerbegreb og ligger vel nærmere det såkaldte »end user«-begreb – (sidste led i omsætningen).³⁵

Rådgiveren har efter bestemmelsen i § 1, stk. 1, 2. pkt., bevisbyrden for, at rådgivningen ikke er omfattet af loven.³⁶

Det følger af denne bevisbyrderegel, at rådgiveren – og ikke modtageren af rådgivningen (forbrugeren) – har bevisbyrden for, at den pågældende rådgivning ikke er omfattet af loven. Dette gælder såvel med hensyn til afgrænsningen af, om rådgivningen ydes til en forbruger, som med hensyn til en »sammensat rådgivningsydelse«, som består i juridisk rådgivning og anden rådgivning.³⁷

1.4. Rådgivning ydet af husadvokater, fagforeninger og interesseorganisationer

Ansatte advokater (husadvokater) i virksomheder, der rådgiver virksomhedens kunder, er omfattet af loven, såfremt modtageren af den pågældende rådgivning er omfattet af forbrugerbegrebet.³⁸

Rådgivning ydet af f.eks. *fagforeninger og interesseorganisationer* til medlemmerne er ikke omfattet af loven, da denne rådgivning typisk ikke er erhvervsmæssig, ligesom juridisk rådgivning i denne sammenhæng som oftest vil være et *accessorisk* led i den almindelige medlems-

34. Jf. Justitsministeriets svar til Retsudvalget den 3. maj 2006 »Endeligt svar på L 65 – Spørgsmål 18«, jf. sagsnr. 2006-156-0057.

35. Om dette begreb, se Sonny Kristoffersen og Klavs V. Gravesen: Forbrugerretten, 2002, s. 36.

36. Jf. f.eks. også købelovens § 4a, stk. 1 in fine. Det er en forudsætning for denne bevisbyrderegels anvendelse, at rådgiverens virksomhed udøves i erhvervsmæssigt øjemed. Tvivl herom må afgøres efter almindelige bevisregler.

37. Se Retsudvalgets betænkning til ændringsforslag afgivet den 6. april 2006, s. 4-5, se her Bilag 18.

38. Jf. Folketingstidende 2005-06, Tillæg A 1995.

betjening om forhold, der i bred forstand har sammenhæng med foreningens formål.³⁹

Rådgivning ydet af f.eks. en interesseorganisation til et medlem af organisationen *mod betaling* for den konkrete rådgivningsydelse vil under forudsætning af, at det pågældende medlem omfattes af forbrugerbegrebet, derimod som udgangspunkt være omfattet af loven, idet den pågældende rådgivning i så fald må anses for erhvervsmæssig, jf. § 1, stk. 1. Det samme gælder i tilfælde, hvor en organisation mod vederlag yder rådgivning til ikke-medlemmer.⁴⁰

Således vil f.eks. den rådgivning, som de *landøkonomiske foreninger* måtte yde til deres medlemmer som led i den almindelige medlemsbetjening om forhold, der i bred forstand har sammenhæng med foreningernes formål, og som der ikke tages særskilt betaling for, falde uden for lovens anvendelsesområde. Derimod vil den rådgivning, som de landøkonomiske foreninger måtte yde til medlemmer mod betaling, være omfattet af loven. Hvorvidt juridisk rådgivning, der ydes af *interessentskaber* ejet af de landøkonomiske foreninger til medlemmer af foreningerne, vil være omfattet af lovforslaget, vil navnlig bero på, om rådgivningen ydes som et led i den almindelige betjening af medlemmerne af foreningerne om forhold, der i bred forstand har sammenhæng med foreningernes formål. I givet fald vil det efter Justitsministeriets opfattelse ikke have betydning, at rådgivningen ydes via et interessentskab, og den juridiske rådgivning vil således ikke være omfattet af lovforslagets anvendelsesområde. Derimod vil den rådgivning, som interessentskaberne måtte yde til medlemmerne af de landøkonomiske foreninger mod betaling, være omfattet af loven, ligesom rådgivning ydet af de landøkonomiske foreninger via interessentskaber til virksomheder og enkeltpersoner, der ikke er medlemmer af foreningen, vil være omfattet af loven.⁴¹

Interesseorganisationers rådgivning til medlemmerne er således omfattet af loven, såfremt medlemmerne i forhold til den konkrete rådgivning må anses for forbrugere og derudover betaler særskilt vederlag for den konkrete rådgivningsydelse. Det er dog tillige en forudsætning, at organisationens hovedydelse i den konkrete sag består i juridisk rådgivning, jf. § 1, stk. 1.

39. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1990. Jf. kapitel 1.1. og 1.2. herom.

40. Jf. Justitsministeriets svar til *Retsudvalget* den 11. januar 2006 »Endeligt svar på L 65 – Spørgsmål 3«, jf. sagsnr. 2005–156–0039.

41. Jf. Justitsministeriets svar til *Retsudvalget* den 30. januar 2006, jf. »Endeligt svar på L 65 – Spørgsmål 8«, se sagsnr. 2006–156–0042.

Det er således Justitsministeriets opfattelse, at rådgivning af overvejende juridisk karakter – f.eks. om efterløn, sociale ydelser mv. – der ydes til en lønmodtager mod særskilt vederlag, som udgangspunkt vil være omfattet af loven. Ligeledes vil rådgivning af overvejende juridisk karakter ydet til en *selvstændig erhvervsdrivende* mod særskilt vederlag være omfattet af loven, såfremt rådgivningen ikke har direkte tilknytning til virksomhedens drift.⁴²

Rådgivning af overvejende juridisk karakter – f.eks. om de retlige problemstillinger, som knytter sig til gennemførelsen af et generationsskifte – der ydes til en selvstændig erhvervsdrivende, vil som udgangspunkt falde uden for lovens anvendelsesområde, når rådgivningen knytter sig til forhold i forbindelse med virksomheden, jf. § 1, stk. 1, e.c. Det gælder, uanset om rådgivningen ydes mod særskilt vederlag eller ej.⁴³

2. Undtagelser til lovens anvendelsesområde

Loven omfatter ikke juridisk rådgivning, der ydes af advokater som led i udøvelsen af selvstændig advokatvirksomhed, jf. nærmere nedenfor kapitel 2.1.

Loven omfatter ej heller juridisk rådgivning ydet af finansielle virksomheder, i det omfang økonomi- og erhvervsministeren har udstedt regler om god skik på det pågældende område, se nedenfor kapitel 2.2.

42. Jf. her kapitel 1.3. herom. Jf. Justitsministeriets svar til Retsudvalget den 3. maj 2006 »Endeligt svar på L 65 – Spørgsmål 18«, jf. sagsnr. 2006-156-0057, synes at være en fravigelse af det *civilretlige forbrugerbegreb*, se 93/13/EØF direktivet om urimelige kontraktvilkår og ligger nærmere »end user« begrebet – (sidste led i omsætningen), om dette begreb, se *Sonny Kristoffersen og Klavs V. Gravesen: Forbrugerretten*, 2002, s. 36.

43. »Som det fremgår, vil det i alle tilfælde bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfælde, dels om modtageren af rådgivningen må anses for hovedsagelig at handle inden for sit erhverv, og dels om rådgiverens hovedydelse består i juridisk rådgivning.« Jf. Justitsministeriets svar til Retsudvalget den 3. maj 2006 »Endeligt svar på L 65 – Spørgsmål 18«, jf. sagsnr. 2006-156-0057.

2.1. Juridisk rådgivning ydet af advokater som led i udøvelsen af selvstændig advokatvirksomhed

Juridisk rådgivning, der ydes af advokater som led i udøvelsen af selvstændig advokatvirksomhed, herunder af advokater, som er *ansat* hos advokater, der driver selvstændig advokatvirksomhed, er omfattet af retsplejelovens sjette afsnit om advokater (§§ 119-147 g) og er i medfør af § 1, stk. 2, derfor undtaget fra lovens anvendelsesområde.

Det er *Advokatrådets* opfattelse, at der ikke er behov for en lov om juridisk rådgivning. Der findes ikke på andre sammenlignelige områder regler, der regulerer selve rådgivningsydelsen. Der findes ingen særlige regler om økonomisk, sundhedsmæssig, terapeutisk eller lignende rådgivning. Enhver kan således tilbyde og markedsføre f.eks. økonomisk rådgivning under iagttagelse af markedsføringslovens almindelige regler. »Som anført er formålet med lovforslaget bl.a. at forbedre den konkurrencemæssige situation på markedet for juridisk rådgivning. Dette formål opnås gennem ophævelse af vinkelskriverloven. I dette lys forekommer det heller ikke logisk samtidig at etablere en ny barriere for adgangen til markedet for juridisk rådgivning, gennem en selvstændig lov herom«. ⁴⁴

Advokater, der ikke yder *selvstændig advokatvirksomhed*, f.eks. advokater ansat i erhvervsvirksomheder (husadvokater), er, derimod omfattet af lovens anvendelsesområde, når de yder rådgivning til deres arbejdsgivers kunder, hvis disse rådgivne kunder er omfattet af lovens forbrugerbegreb. ⁴⁵

Sådanne erhvervsmæssige virksomheder driver ikke – og kan efter *retsplejelovens* § 124 ikke drive – advokatvirksomhed, idet advokatvirksomheder efter retsplejeloven alene kan ejes af advokater, men ikke af andre. Dette er ikke til hinder for, at en virksomhedsansat advokat kan anvende sin advokattitel, når advokaten repræsenterer den virksomhed eller organisation, advokaten er ansat i, uanset at den pågældende virksomhed eller organisation ikke er en advokatvirksomhed. Derimod må en virksomheds- eller organisationsansat advokat ikke frit anvende sin advokattitel ved rådgivning af andre end den pågældende virksomhed eller organisation.

Dette indebærer, at en advokat, der er ansat af f.eks. en faglig orga-

44. Se *Advokatrådets* høringsvar af 9. februar 2005 til Justitsministeriet.

45. Jf. kapitel 1.4. herom, se Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1989.

nisation, ikke må yde juridisk rådgivning til organisationens medlemmer under anvendelse af sin advokattitel. På samme måde må en virksomhedsansat advokat – f.eks. en advokat ansat i en revisionsvirksomhed – ikke anvende sin advokattitel i forbindelse med rådgivning af revisionsvirksomhedens kunder. En organisation må dog som mandatar ved en i organisationen ansat advokat udføre retssager for deres medlemmer inden for foreningens interesseområde, jf. *retsplejelovens* § 124, stk. 1, 3. pkt.⁴⁶

Anvendelse af advokattitlen i strid med reglerne herom vil kunne indebære en overtrædelse af reglerne om god advokatskik, ligesom advokaten og den virksomhed, som advokaten er ansat i, i givet fald vil kunne pådrage sig strafansvar, jf. *retsplejelovens* § 124, stk. 6.

Under lovforberedelsen rejste *Foreningen af Statsautoriserede Revisorer* (FSR) følgende interessante spørgsmål overfor *Retsudvalget*:⁴⁷

»FSR anmoder i henvendelsen til udvalget endvidere om bekræftelse på, at advokatbranchen ikke længere kan være undtaget fra lovforslaget om juridisk rådgivning, når det tvungne medlemskab af Advokatsamfundet, som bebudet af statsministeren, ophæves. Justitsministeriet kan i den forbindelse henvise til besvarelsen af 28. februar 2006 af spørgsmål nr. 12 vedrørende lovforslaget, hvor det bl.a. anføres, at Justitsministeriet har anmodet Advokatudvalget om at beskrive mulige løsningsmodeller i forbindelse med de spørgsmål, der opstår ved en afskaffelse af det pligtmæssige medlemskab af Advokatsamfundet, herunder bl.a. vedrørende kontrollen og tilsynet med advokaterne. Som ligeledes anført finder Justitsministeriet det ikke muligt på nuværende tidspunkt at vurdere en eventuel fremtidig sammenhæng imellem lovforslaget og reguleringen af advokatbranchen.«⁴⁸

Det er i skrivende øjeblik stadigvæk uafklaret, hvilken betydning det forhold, at det tvungne medlemskab af Advokatsamfundet eventuelt ophæves, vil få i forhold til lov om juridisk rådgivning og reguleringen af advokatbranchen, jf. nærmere Betænkning nr. 1479/2006, s. 24.

46. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1989.

47. Jf. FSR's henvendelse til Retsudvalget den 14. februar 2006.

48. Jf. Justitsministeriets svar af 21. marts 2006, se L 65 – svar på spm. 10, fra justitsministeren.

2.2. Juridisk rådgivning ydet af virksomheder omfattet af lov om finansiel virksomhed

Loven omfatter ifølge § 1, stk. 3, ikke juridisk rådgivning, der ydes af virksomheder omfattet af lov om finansiel virksomhed.

Denne undtagelse er begrundet i, at der for disse virksomheder allerede er fastsat regler om god skik i forbindelse med rådgivning. Således er der i § 43 i lov om finansiel virksomhed⁴⁹ fastsat en overordnet retlig standard om redelig forretningsskik og god praksis inden for virksomhedsområdet. I medfør heraf har økonomi- og erhvervsministeren i bekendtgørelse nr. 1046 af 27. november 2004 fastsat nærmere regler om god skik.⁵⁰ Dertil kommer, at *Finanstilsynet* fører tilsyn med disse virksomheders overholdelse af reglerne om god skik.⁵¹

Visse finansielle virksomheder, som ikke er omfattet af lov om finansielle virksomheder, er tilsvarende undergivet regler om god skik, ligesom der føres tilsyn med disse virksomheder fra Finanstilsynets side. De pågældende virksomheder er finansielle virksomheder omfattet af *lov om forsikringsformidling*⁵², *lov om investeringsforeninger og specialforeninger samt andre kollektive investeringsordninger*⁵³ og *lov om tilsyn med firmapensionskasser*⁵⁴. Disse virksomheder kan således fuldt ud ligestilles med finansielle virksomheder omfattet af lov om finansiel virksomhed og vil ikke være omfattet af lov om juridisk rådgivning, såfremt økonomi- og erhvervsministeren har fastsat regler om god skik på det pågældende område, jf. § 1, stk. 3. Afgrænsningen af kredsen af undtagne finansielle virksomheder vil herved svare til § 2, stk. 2 i markedsføringsloven.⁵⁵

Det forekommer ikke hensigtsmæssigt, at forskellige tilsynsmyndig-

49. »Finansielle virksomheder og finansielle holdingvirksomheder skal drives i overensstemmelse med redelig forretningsskik og god praksis inden for virksomhedsområde« Reglerne om god skik kan håndhæves over for udenlandske finansielle virksomheder, der driver virksomhed her i landet, fordi de er begrundet i almene hensyn, herunder forbrugerbeskyttelse.

50. Se bilag 5.

51. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1989.

52. Se Lovbekendtgørelse nr. 817 af 14. juli 2006 om forsikringsformidling.

53. Se Lovbekendtgørelse nr. 55 af 31. januar 2006 om investeringsforeninger og specialforeninger samt andre kollektive investeringsordninger mv.

54. Se Lovbekendtgørelse nr. 1017 af 24. oktober 2005 om tilsyn med firmapensionskasser.

55. Se Retsudvalgets betænkning af 6. april 2006, jf. L 65 – bilag 18, s. 3.

heder varetager tilsynet med god skik for juridisk rådgivning på markedet. Finanstilsynet og Forbrugerombudsmanden bør have en tæt kontakt således, at der kan etableres et samlet tilsyn og en ensartet praksis på området for god skik for juridisk rådgivning,⁵⁶ uanset om det er en finansiell virksomhed eller en anden fysisk eller juridisk person, som yder den juridiske rådgivning til forbrugeren.

Det synes at være vurderingen, »at omkring 85 pct. af al juridisk rådgivning falder uden for loven og derfor reguleres af andre regler og kutymmer i andre fora. Tilbage er de resterende 15 pct., som for nogles vedkommende vil være charlataner og barfodsrådgivere og for andres vedkommende højt uddannede specialister, der arbejder i et gennemreguleret erhverv, men som konkret yder en rådgivning, der falder inden for loven.«⁵⁷

2.2.1. God skik for finansielle virksomheder

I bekendtgørelse nr. 1046 af 27. oktober 2004 om god skik for finansielle virksomheder,⁵⁸ jf. kapitel 2, findes de generelle bestemmelser om god skik. Efter bekendtgørelsens § 3, skal en finansiell virksomhed *handle redeligt* og *loyalt* over for sine kunder. Denne bestemmelse er et supplement til § 43 i lov om finansiell virksomhed⁵⁹ og pålægger bl.a. de finansielle virksomheder at tilrettelægge deres virksomhed således, at kunden gives mulighed for at træffe sit valg på et velinformeret grundlag.⁶⁰

Efter bekendtgørelsens § 4, stk. 1, skal en finansiell virksomhed indgå eller bekræfte alle væsentlige aftaler med sine kunder i papirformat eller på andet varigt medium. En aftale skal indeholde en beskrivelse af parternes væsentlige rettigheder og pligter samt af de finansielle ydelser, der er omfattet af aftalen. Er der i forbindelse med aftalens indgåelse ydet rådgivning, skal væsentlige forudsætninger for rådgivningen nedfældes i aftalen eller fremgå af bilag til aftalen i enten papirformat eller på andet varigt medium. Vilkår, der indgår i aftalen,

56. Der bør også være en tæt dialog til Forbrugerklagenævnet, som træffer afgørelse »som første instans« i de civile tvister.

57. Se *Lars Bo Langsted* i Jyllands Posten den 5. december 2005 i artiklen »Lovforslag spiller hasard«.

58. Jf. *bilag 5*.

59. Jf. § 43 fra 1. januar 2004.

60. Se vejledningen, s. 4.

kan fremgå ved en henvisning til separate dokumenter, herunder den finansielle virksomheds almindelige forretningsbetingelser, jf. § 4, stk. 2.

Bekendtgørelsens § 4, stk. 1 og 2 stiller således krav om, at væsentlige aftaler, uanset om der er ydet rådgivning eller ej, skal foreligge *skriftligt*. På forsikrings- og realkreditområdet anses alle aftaler vedrørende forsikringsaftalen og realkreditprodukter for væsentlige. Det samme gælder for aftaler om kreditaftaler omfattet af kreditaftaleloven samt aftaler om værdipapirhandel, jf. bekendtgørelsens § 20. Såfremt væsentlige aftaler indgås *mundtligt*, skal den finansielle virksomhed efterfølgende bekræfte aftalen skriftligt. Der kan i aftalen henvises til vilkår i almindelige forretningsbetingelser, forsikringsbetingelser, dækningsoversigter, mv.⁶¹

Bestemmelsen stiller ikke krav om en udtømmende opregning af alle aftaleparternes rettigheder og pligter, som følger af dansk ret. Oprettelse af en almindelig indlånskonto uden Dankort eller kredit kræver fx ikke en skriftlig aftale/bekræftelse.⁶² Hvis aftalen er indgået efter forudgående rådgivning, skal de væsentlige forudsætninger for aftalen også nedfældes skriftligt.

Ved »*væsentlige forudsætninger*« forstår de særlige forudsætninger for kunden, der i rådgivningen har været så afgørende, at de har været bestemmende for, at aftalen blev indgået eller for aftalens nærmere indhold. § 4, stk. 1, kræver således, at forudsætninger, der ikke normalt vil foreligge hos en almindelig kunde, der efterspørger det pågældende produkt, skal fremgå af aftalen. Jo mere atypisk forudsætninger og jo større betydning for kundens privatøkonomi, desto større behov for skriftlig dokumentation. Hvis fx en 80-årig kunde ønsker at tegne en livrente, som normalt ikke tilbydes til personer, der er ældre end 80 år, vil der være tale om særlige forudsætninger, som ikke normalt foreligger. Disse forudsætninger skal derfor nedfældes skriftligt, hvis der indgås en aftale. Det samme er tilfældet, hvis en person ved tegning af bilforsikring for en helt ny bil ikke ønsker kaskodækning. Ligeledes skal forudsætninger nedfældes skriftligt, hvis fx en kunde ønsker et afdragsfrit lån i et realkreditinstitut, selvom

61. I det omfang der opkræves præmie til Garantifonden for Skadesforsikringsselskaber, skal beløbet fremgå af opkrævningen.

62. Jf. dog kreditaftalelovens § 8.

ejendommen må forventes at falde drastisk i værdi, kundens økonomi kun lige kan bære den afdragsfrie ydelse, eller kunden har en forventning om faldende indtægtsgrundlag og/eller stærkt stigende leveomkostninger. Som et yderligere eksempel på særlige forudsætninger, som skal nedfældes skriftligt, kan nævnes den situation, hvor en 62-årig kunde med almindelige indkomstforhold har en sædvanlig ratepension placeret i obligationer og har besluttet at gå på pension som 64-årig. Kunden beder af særlige/private grunde sit pengeinstitut om en fuldstændig omlægning af opsparingen til aktier. Det er ikke sædvanligt at påtage sig den forøgede risiko, som aktieinvesteringer indebærer set i forhold til investering i obligationer så kort tid før pensioneringstidspunktet, hvilket pengeinstituttet må gøre kunden opmærksom på. Hvis kunden fastholder sit ønske, skal pengeinstituttet nedfælde kundens særlige forudsætninger på skrift.⁶³

Efter bekendtgørelsens § 4, stk. 3, skal vilkår om ændringer i løbende kundeforhold af renter, gebyrer, bidrag eller andet vederlag indeholde en angivelse af de forhold, der kan udløse en ændring, og må ikke give den finansielle virksomhed en vilkårlig adgang til at foretage ændringer.

I løbende kundeforhold kan ændringer til ugunst for kunden af renter, bidrag eller andet vederlag ikke finde sted uden varsel, medmindre ændringen er begrundet i udefrakommende forhold, som den finansielle virksomhed ikke har indflydelse på, jf. bekendtgørelsens § 4, stk. 4.

Bestemmelserne i § 4 stk. 3 og 4, fastslår således, at en finansiell virksomhed ikke i sine almindelige forretningsvilkår, anvendte standardvilkår eller dokumenter må forbeholde sig en vilkårlig ret til at ændre rente-, gebyr- eller provisionsklausuler.⁶⁴ Kunden skal således tydeligt oplyses om, hvilke omstændigheder eller typer af omstændigheder, der kan udløse ændringer. Dette gælder fx både for pengeinstitutternes indlån og udlån. Opsiger en finansiell virksomhed en aftale indgået med en kunde, skal opsigelsen være sagligt begrundet og ske

63. Se vejledningen, s. 5.

64. Se også fra retspraksis *U.1999.633 SH* om bankers forbehold om arbitrære ændringer af vilkår som værende i strid med god markedsføringsskik og anderledes *U.1998.204 H*, hvor en banks valideringsregler ikke fandtes i strid med god markedsføringsskik.

i papirformat eller på andet varigt medium, jf. hertil bekendtgørelsens § 4, stk. 5.⁶⁵

Dette gælder dog ikke for forsikringsselskaber, jf. modsætningsvis bekendtgørelsens § 1, stk. 4. Det følger således af § 3 b i lov om forsikringsaftaler,⁶⁶ at et forsikringsselskabs afslag på at tegne en forsikring som begæret og forsikringsselskabets opsigelse af en forsikringsaftale skal *efter anmodning* begrundes.⁶⁷ Begrundelsen skal indeholde en henvisning til de relevante retsregler samt en kort redegørelse for, hvorfor forsikringen ikke kan tegnes, eller hvorfor forsikringsaftalen opsiges. Begrundelsen skal efter anmodning være skriftlig. Det synes her vanskeligt at forstå, hvorfor lovgiver og myndigheder har valgt at gøre denne forskel mellem de forskellige finansielle virksomheder, hvorefter pengeinstitutterne og realkreditinstitutterne *af egen drift* skal give en saglig begrundelse for opsigelsen af aftalen,⁶⁸ hvorimod forsikringsselskaberne *kun* skal begrunde et afslag på tegning/opsigelse *efter anmodning* fra forbrugeren/forsikringstageren.⁶⁹

65. Der er således tale om et offentligt krav til de finansielle virksomheder. Manglende overholdelse vil kunne udløse et påbud fra Finanstilsynet og efterfølgende bødestraf, såfremt påbudet ikke efterkommes. Der er der imod ikke tale om en civilretlig regulering, hvor manglende overholdelse af begrundelsespligten fx vil kunne føre til, at den finansielle virksomhed pålægges at opretholde den indgåede aftale.

66. Se Lovbekendtgørelse nr. 726 af 24. oktober 1986 om forsikringsaftaler med senere ændringer.

67. Det er alene selskabets (potentielle) aftalepart (forsikringstageren), der kan kræve en begrundelse.

68. Medmindre at de formidler forsikringer.

69. Jf. ændringen i lov nr. 434 af 10. juni 2003, se *Betænkning nr. 1423/2002 om forsikringsaftaleloven*, s. 223 ff. om kontraherings- og begrundelsespligt. § 3 b trådte i kraft 1. juli 2004.

Kapitel 2

§ 2 Den, som erhvervsmæssigt yder rådgivning af overvejende juridisk karakter, skal udvise en adfærd, som er i overensstemmelse med god skik for juridisk rådgivning. Rådgiveren skal herunder udføre sit hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klientens tarv tilsiger. Rådgivningen skal ydes med den fornødne hurtighed.

Stk. 2. Aftaler om juridisk rådgivning skal udarbejdes skriftligt.

Stk. 3. Rådgiveren skal i rådgivningsaftalen oplyse, om vedkommende er ansvarsforsikret. Oplysningen skal være særligt fremhævet i rådgivningsaftalen. Er rådgiveren ansvarsforsikret, skal vedkommende oplyse om størrelsen af den samlede forsikringssum, størrelsen af forsikringssum pr. skade og om, hvorvidt der er rejst krav imod rådgiveren, som kan medføre, at den samlede forsikringssum helt eller delvis vil blive udnyttet i det pågældende forsikringsår.

Stk. 4. Aftalen skal indeholde en beskrivelse af rådgiverens uddannelsesmæssige baggrund.

Stk. 5. Rådgiveren skal angive sin timepris eller eventuelle samlede pris for den pågældende ydelse. Hvis det ikke er muligt at angive timeprisen eller den samlede pris, skal det oplyses, på hvilket grundlag prisen beregnes.

Stk. 6. Rådgiveren må ikke modtage betroede midler fra kunden eller på kundens vegne.

Stk. 7. En rådgiver må ikke yde rådgivning i en sag i tilfælde, hvor rådgiveren selv eller dennes nærstående har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald. Det samme gælder i tilfælde, hvor rådgiveren eller dennes nærstående samtidig rådgiver eller tidligere i samme sag har rådgivet andre, der har en sådan interesse.

Stk. 8. Justitsministeren fastsætter efter forhandling med ministeren for familie- og forbrugeranliggender yderligere regler om god skik for juridisk rådgivning.

Lovforarbejder

- Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende juridisk rådgivning, juni 2004, s. 3–4, 20 ff.
- Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1988 f.

- Retsudvalgets Betænkning L 65 – Bilag 18, af 6. april 2006, s. 5–6.
- Bekendtgørelse nr. 598 af 14. juni 2006 om forbrugerklager, jf. § 3, stk. 4.
- Bekendtgørelse nr. 684 af 22. juni 2006 om god skik for juridisk rådgivning.

1. God skik for juridisk rådgivning

Bestemmelse i § 2, *stk. 1*, har karakter af en overordnet norm for *god skik for juridisk rådgivning*. Bestemmelserne i § 2, *stk. 2–7*, indeholder en række grundlæggende regler om god skik for juridiske rådgivere og udfylder således den overordnede norm for god skik, som er angivet i *stk. 1*.

Ifølge den i loven angivne hovednorm for god skik skal den, som erhvervsmæssigt yder juridisk rådgivning, udvise en adfærd, som er i overensstemmelse med god skik for juridisk rådgivning. Rådgiveren skal herunder udføre sit hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klientens tarv tilsiger. Rådgivningen skal ydes med den fornødne hurtighed.¹

Lovens § 2, *stk. 8*, indeholder en bemyndigelse til, at justitsministeren efter forhandling med ministeren for familie- og forbrugeranliggender fastsætter yderligere regler om god skik for juridisk rådgivning. Justitsministeriet vil inddrage Forbrugerombudsmanden i udarbejdelsen af de administrative regler om god skik for juridisk rådgivning.²

Justitsministeriet har således i en bekendtgørelse om god skik fastsat nærmere regler om, at den, som erhvervsmæssigt yder juridisk rådgivning, skal handle redeligt og loyalt over for kunden, at rådgivningen skal være relevant, retvisende og fyldestgørende, og at rådgiveren skal behandle sagerne med den fornødne hurtighed og herunder løbende holde kunden orienteret om sagens forløb. Disse regler udgør således en uddybende beskrivelse af indholdet af god skik for juridisk rådgivning.³

1. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1991.

2. Ibid.

3. Jf. Folketingstidende 2005–06 Tillæg A 1992.

Hertil må det bemærkes, at de grundlæggende krav, som stilles til en rådgiver, burde have været stillet i selve loven og ikke i en bekendtgørelse.⁴ Endvidere burde man have indskrevet de vigtigste bestemmelser i selve loven, der med sine 2–3 materielle bestemmelser og 30 siders lovbemærkninger fremstår uegal.⁵

1.1. Bekendtgørelse om god skik for juridisk rådgivning

Efter lovens § 2, stk. 8, fastsætter Justitsministeren som nævnt efter forhandling med ministeren for familie- og forbrugeranliggender yderligere regler om god skik for juridisk rådgivning. Dette er sket med bekendtgørelse nr. 684 af 22. juni 2006 om god skik for juridisk rådgivning.

1.1.1. Rådgivning

I Bekendtgørelse nr. 684 af 22. juni 2006 om god skik for juridisk rådgivning⁶ følger det af § 2 i kapitel 2 om rådgivningen, at den, som erhvervsmæssigt yder rådgivning af overvejende juridisk karakter, skal udvise en adfærd, som er i overensstemmelse med god skik for juridisk rådgivning. Rådgiveren skal herunder udføre sit hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til kundens tarv tilsiger.⁷

Rådgiveren skal handle redeligt og loyalt over for kunden. Rådgivningen skal være relevant, retvisende og fyldestgørende.⁸

Rådgiveren skal behandle en kundes sag med den fornødne hurtighed og herunder løbende holde kunden orienteret om sagens forløb.⁹

4. Se også Forbrugerombudsmandens høringsvar til Justitsministeriet af 31. januar 2005, sag 1107/5–41 SI/SI.

5. Jf. *Forbrugerrådets* høringsvar til Justitsministeriet af 11. februar 2005, dok. 32430/ph.

6. I medfør af § 2, stk. 8, i lov om juridisk rådgivning, jf. lov nr. 419 af 9. maj 2006, og efter forhandling med ministeren for familie- og forbrugeranliggender. Bekendtgørelsen er gengivet nedenfor i *Bilag 1*.

7. Se bekendtgørelsens § 2, stk. 1.

8. Se bekendtgørelsens § 2, stk. 2.

9. Se bekendtgørelsens § 2, stk. 3.

1.2. Reglerne om god skik for advokater

Bestemmelsen i lovens § 2, stk. 1 svarer delvist til reglerne om god advokatskik, jf. *retsplejelovens* § 126, stk. 1:¹⁰

»En advokat skal udvise en adfærd, der stemmer med god advokatskik.¹¹ Advokaten skal herunder udføre sit hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klienternes tarv tilsiger. Sagerne skal fremmes med fornøden hurtighed.

Stk. 2. En advokat må ikke kræve højere vederlag for sit arbejde, end hvad der kan anses for rimeligt.¹²

Stk. 3. En advokat skal medvirke til, at en fuldmægtig, der er autoriseret hos advokaten, kan deltage i den teoretiske efteruddannelse, som er fastsat i medfør af § 119, stk. 6. Advokaten skal endvidere afholde udgifterne til efteruddannelsen.

Stk. 4. En advokat må ikke uden for sin advokatvirksomhed i forretningsforhold eller i andre forhold af økonomisk art udvise en adfærd, der er uværdig for en advokat.«

Om den nærmere afgrænsning af den retlige standard for god skik for advokater, se bl.a. fra retspraksis *U 1988.699 H* hvor en grundløs politianmeldelse i et foreningsforhold var i strid med god advokatskik.

10. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1991, Se de af Advokatrådet i 1967 vedtagne vejledende »Regler for god advokatskik og kollegialitet« med senere ændringer, seneste se de advokatetiske regler som vedtaget på Advokatrådets møde den 10. december 2004 til ikrafttræden fra 1. maj 2005, gengivet i *bilag 4*, herefter »de advokatetiske regler«. Reglerne udtrykker den danske advokatstands opfattelse af de krav, som må stilles til advokaters professionelle standard og etik under udøvelse af advokatvirksomhed og supplerer retsplejelovens regler.

11. Advokatetiske regler (Advokatrådets vejledende regler). Vedtaget på Advokatrådets møde den 10. december 2004 til ikrafttræden fra 1. maj 2005, jf. *Bilag 4*. Se endvidere *Holm og Spang-Hanssen*: God advokatskik s. 294 ff. samt *Økjær Jørgensen* i Advokaten 1999 s. 203 ff. samt *Axel H. Pedersen*: Indledning til advokatgerningen (2. udg., 1962–63) 39 f. og *samme* i »Retsplejeloven 50 år« 335 ff. og *samme*: Det danske Advokatsamfund (1969) 189 ff. *Sten Bønsing* drøfter i U 2004.B1–6, hvem der bestemmer indholdet af regler om god skik. *Anne Birgitte Gammeljord* og *Henning Zacho Larsen* gennemgår i Advokaten 2005, se s. 5–8 de nye etiske regler for interessekonflikter, som blev vedtaget af Advokatrådet 12. december 2004. Reglerne om »god advokatskik«, som Advokatsamfundet har kunnet nå til enighed om, har ikke nogen *umiddelbart* forpligtende kraft for danske advokater, jf. *Mads Bryde Andersen*: Advokatretten, 2005, s. 172.

12. Ved kendelse af 27. juni 1996 har Konkurrenceankenævnet ophævet Advokatsamfundets vejledende salærtakster.

Efter en strid med en gruppe medlemmer af »Det Danske Spejderkorps«, som havde udmeldt sig af korpset, indgav en advokat, som var korpssstyrelsesformand, politianmeldelse for underslæb mod et af gruppens medlemmer. Anmeldelsen var indgivet på advokatens sædvanlige brevpapir, og uanset at advokaten havde anført i anmeldelsen, at han indgav anmeldelsen »som korpssstyrelsesformand«, fandtes advokatens grundløse adfærd at være en tilsidesættelse af god advokatskik, jf. retsplejelovens § 126, stk. 1, og den af Advokatnævnet tildelte irettesættelse blev stadfæstet. Forholdet blev altså ikke henført under § 126, stk. 3, om advokater, der uden for sin advokatvirksomhed i forretningsforhold eller i andre forhold af økonomisk art udviser en adfærd, der er uværdig for en advokat.¹³

I *U 1993.8 H*, havde en advokat uden konkrete holdepunkter for, at der forelå strafbart forhold, indgivet bedragerianmeldelse. *Advokatnævnet* pålagde advokaten en bøde på 2.000 kroner. Højesteret stadfæstede Østre Landsrets dom, der stadfæstede Advokatnævnets kendelse. I *U 1993.465 H* stadfæstedes Advokatnævnets og Østre Landsrets afgørelser, hvorved appellantens efter *retsplejelovens § 126, stk. 1*, var ikendt en bøde på 2.000 kr. for tilsidesættelse af god advokatskik ved ikke på behørig vis at have afregnet sager over for sine tidligere klienters nye advokat, og ved at have fremsat nogle honorarkrav ved henvendelse direkte til den ene af de tidligere klienter.

I *U 1996.63/2 H* havde en advokat for sælger af en ejendom ved sin sagsbehandling uden rimelig grund besværliggjort og forsinket berigtigelsen af en i sig selv ukompliceret ejendomshandel i en sådan grad, at han – også i relation til køber og sælger – havde tilsidesat god advokatskik. Højesteret tiltrådte, at *Advokatnævnet* havde været berettiget til at tildele advokaten en irettesættelse.

I *U 1998.1110/1 H* var der ikke grundlag for at ophæve Advokatnævnets kendelse om tilsidesættelse af god advokatskik samt bøde på 3.000 kr., idet klientkontoerklæring fra advokat ikke var forsynet med oplysninger og attest fra en statsautoriseret eller registreret revisor.

13. Jf. Rigsdagstidende 1925/26, Tillæg A sp. 3872.

Advokatnævnet pålagde ved kendelse af 10. oktober 1994 en advokat en bøde på 3.000 kr. for at have overtrådt klientkontovedtægtens § 17, jf. § 10, og derved tilsidesat god advokatskik, jf. retsplejelovens § 126, ved ikke at have indsendt klientkontoerklæring pr. 31. december 1993, der skulle have været Advokatrådet i hænde inden 1. april 1994. Det fremgik, at rådet havde fremsendt rykkerskrivelser den 22. juni og den 28. juli 1994. Advokaten påstod for Højesteret kendelsen ophævet som ugyldig med henvisning til, at han havde indsendt en erklæring inden udløbet af den frist, der var sat i skrivelsen af 22. juni 1994, og at det ikke i kendelsen var fastslået, at der var fejl eller mangler ved erklæringen. Da erklæringen ikke som krævet var forsynet med oplysninger og attest fra en statsautoriseret eller registreret revisor, hvilket krav rådet havde gentaget i skrivelsen af 28. juli 1994, var der ikke grundlag for at tage Advokatens påstand om ophævelse af Advokatnævnets kendelse til følge.

I *U 1998.1340 H* skete der en irettesættelse af en advokat, idet denne havde undladt at besvare henvendelser fra en klient, først havde fremsendt udkast til lejekontrakt 3½ måned efter modtagelsen og ikke havde rådgivet klienten i den forbindelse, idet advokaten derved havde handlet i strid med god advokatskik.

U 1999.822 H vedrørte en advokats undladelse af at sikre sig, at en hos ham ansat advokat fremskyndede behandling af gældssanerings-sag, selv om en sådan fremskyndelse havde været nærliggende. Undladelsen var efter en samlet vurdering ikke tilsidesættelse af god advokatskik.

En advokat blev af et ægtepar Æ i august/september 1992 anmodet om at søge en gældssaneringsordning gennemført. I marts 1993 havde hans fuldmægtig F udarbejdet et næsten færdigt forslag, hvorefter F fratrådte sin stilling. Advokat B, der var ansat hos A, overtog sagen, men da B endnu i januar 1994 ikke havde foretaget sig noget, lovede A over for en svigersøn til Æ, at han personligt ville tage sig af sagen. A udførte derefter nogle ekspeditioner i sagen og overlod derpå på ny til advokat B at foretage det videre arbejde. Da sagen endnu ikke var færdigbehandlet i august 1994, blev sagen på Æ's anmodning afsluttet hos A. Advokatnævnet N pålagde A en bøde på 2.500 kr. Denne afgørelse blev stadfæstet af landsretten. Højesteret fandt det nærliggende, hvis A havde sikret sig, at B's behandling blev fremskyndet efter februar 1994, men fandt efter en samlet vurdering, at A's undladelse heraf ikke kunne anses for en tilsidesættelse af god advokatskik.

I *U 2001.1246 H* havde en advokat handlet i strid med god advokatskik ved i en inkassoskrivelse at have truet en skyldner med at indgive konkursbegæring, uanset at skyldneren havde bestridt kravet, hvorfor det for advokaten – der ikke havde undersøgt skyldnerens betalings-ejne – måtte stille sig tvivlsomt, om kravet bestod. Advokaten blev idømt bøde på 5.000 kr.

Som advokat for et rådgivende ingeniørfirma anførte advokat A i en inkassoskrivelse til byggeselskabet B: »Såfremt beløbet ikke er indbetalt til mit kontor inden 5 dage fra dato, må De påregne, at min klient formentlig vil forlange indgivet en konkursbegæring imod Dem.« Denne udtalelse måtte opfattes som en trussel om at indgive konkursbegæring. B havde bestridt kravet, og det måtte for A stille sig tvivlsomt, om og i givet fald i hvilket omfang kravet bestod. A havde endvidere ikke foretaget undersøgelser af B's betalingsevne. Højesteret tiltrådte herefter Advokatnævnets og landsrettens afgørelser om, at A ved truslen om at indgive konkursbegæring havde handlet i strid med god advokatskik, jf. *retsplejelovens* § 126, stk. 1. A, der ved Advokatnævnets og landsrettens afgørelser var idømt en bøde på 2.500 kr., havde for Højesteret subsidiært nedlagt påstand om en mildere sanktion. Påstanden tillodes, selv om den først var fremsat efter forberedelsens afslutning. Højesteret stadfæstede imidlertid bøden med bemærkning om, at en overtrædelse af god advokatskik ved uberettiget trussel om at indgive konkursbegæring bør medføre bøde, medmindre der foreligger formildende omstændigheder. Dette var ikke tilfældet i den foreliggende sag, og Højesteret stadfæster derfor dommen. »Thi kendes for ret: *Landsrettens dom stadfæstes. I sagsomkostninger for Højesteret skal appellanten, advokat Bo Hansen, betale 5.000 kr. til indstævnte, Advokatnævnet. De idømte sagsomkostningsbeløb skal betales inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse.*«

U 2002.1531 H: Advokat, der havde videregivet oplysninger om, hvem der havde afgivet garantier for en entrepreneurs forretninger, havde ikke efter de konkrete omstændigheder – bl.a. at advokatfirmaets bistand til entreprenøren ikke havde forbindelse med retssager, at videregivelsen måtte sidestilles med en anmeldelse til vedkommende myndighed, og at det måtte forventes, at Fondsbørsen, som sket, ville søge forholdet afklaret – handlet i strid med *straffelovens* § 152, stk. 1, sammenholdt med § 152 e, nr. 2, og derfor heller ikke i strid med god advokatskik.

U 2002.2640 H: Advokat, der havde indgivet konkursbegæring uden forinden at have afsendt en påkravsskrivelse efter inkassolovens

§ 10, selv om der var fremsat indsigelser mod kravet størrelse, og selv om skyldnerens advokat havde anført, at skyldneren ikke var insolvent, havde handlet i strid med god advokatskik og blev idømt bøde på 2.500 kr.

Retsplejelovens § 126, stk. 1, kan ikke fortolkes således, at god advokatskik alene gælder i forhold til klienter; sælger af ejendom var derfor klageberettiget over for købers advokat, hvorefter advokaten blev idømt bøde på 2.500 kr. for ikke at fremme handlen med fornøden hurtighed, samt for at betinge betalingen af et rentebeløb af, at klagen over ham blev tilbagekaldt, jf. *U 2003.290 H*:

Advokat A bistod køberne af en sommerhusgrund med at berigtige handlen. Grunden solgtes af B den 10. juni 1999, og efter at købsaftalen var blevet fremsendt til A den 15. juni 1999, blev den kontante købesum på 150.000 kr. deponeret i B's pengeinstitut den 20. juni 1999. Den 30. august 1999 fremsendte A et skødeudkast til godkendelse hos B, og den 3. september 1999 blev den deponerede købesum frigjort til denne. B krævede købesummen forrentet, hvorpå A fremsendte 1.375 kr. til B, men den 22. september 1999 anmodede B om fremsendelse af yderligere 153,37 kr. fra A. Hertil bemærkede A, at såfremt B trak en klage til advokatmyndighederne M tilbage, ville beløbet blive betalt. B fastholdt sin klage til M, der idømte A en bøde på 2.500 kr. for ikke at have fremmet sagens behandling med den fornødne hurtighed og for at have betinget betalingen af rentebeløbet af, at klagen blev tilbagekaldt. Det var i denne forbindelse uden betydning, om B havde været berettiget til rentebeløbet eller ej. Landsretten og Højesteret stadfæstede M's afgørelse.

I *U 2003.1577 H* havde en advokat, der repræsenterede en anden advokat under en civil retssag mod en fond, herved handlet i strid med god advokatskik, da han havde været beskikket forsvarer i en straffesag for en direktør i et investeringsselskab, som var delvis ejet af fonden, og da der var risiko for, at oplysninger, som advokaten havde fået under straffesagen, kunne være af betydning for den civile sag. Derfor blev advokaten idømt bøde på 2.500 kr.

I *U 2003.2282 V* blev advokats opkrævning af husleje i strid med huslejenævnets afgørelse anset som en grov tilsidesættelse af god advokatskik, idet indbringelse af huslejenævnets afgørelse for boligretten ikke havde opsættende virkning. Advokaten blev idømt bøde på 7.500 kr.

Efter at lejer L ved huslejenævnets afgørelse af 11. maj 2000 havde fået nedsat lejen i sit boliglejemål, krævede han af udlejeren U tilbagebetaling af for meget betalt leje. Advokat A skrev den 23. juni 2000 på U's vegne til L og meddelte, at der ikke ville ske tilbagebetaling, da sagen ville blive indbragt for boligretten, idet huslejenævnets afgørelse var ugyldig som hvilende på et ukorrekt retsgrundlag, og at L som følge heraf var »forpligtet til at betale normal husleje som aftalt i lejekontrakten også den 1/7 d.å. og fremefter«. L klagede over A til Advokatnævnet, der pålagde A, som tre gange tidligere var pålagt sanktioner for tilsidesættelse af god advokatskik, en bøde på 10.000 kr. for at have opkrævet husleje i strid med en afgørelse truffet af huslejenævnet. Sagen indbragtes for landsretten, der tiltrådte, at A havde foretaget opkrævning af husleje i strid med huslejenævnets afgørelse. Da huslejenævnet er en del af den offentlige forvaltning, følger det af *grundlovens* § 63, stk. 1, 2. pkt., at indbringelse af en huslejenævnsafgørelse for boligretten ikke har opsættende virkning. Dette gælder også, selv om det bliver gjort gældende, at huslejenævnets afgørelse er ugyldig. A havde derfor groft tilsidesat god advokatskik. Bøden blev fastsat til 7.500 kr.

Da inkassoloven finder anvendelse, selv om fordringen er bestridt af skyldneren, havde en advokat ikke handlet i strid med god inkassoskik eller god advokatskik ved at sende en faktura til inkasso, selv om han vidste, at den var bestridt af skyldneren, jf. *U 2004.99 H*:

Ved et brev til debitorerne D tog advokat A et krav, der i henhold til en faktura var forfaldet til betaling, til inkasso. Af brevet fremgik, at der ville blive anlagt retssag, såfremt der ikke inden en angiven frist var sket betaling eller indgået forlig. I brevet tog A desuden forbehold om sit inkassosælær. På afsendelsestidspunktet var A bekendt med, at D havde bestridt kravet, der vedrørte betaling til en ejendomsmægler. D indbragte A's adfærd for Advokatnævnet N, der fandt, at A havde handlet i strid med god advokatskik ved at have taget fordringen, hvis bestridelse ikke var åbenbart grundløs, til inkasso. A blev derfor pålagt en bøde på 5.000 kr. Landsretten stadfæstede N's afgørelse. Højesteret udtalte, at hverken ordlyden af eller forarbejderne til inkassoloven giver holdepunkter for at antage, at loven ikke finder anvendelse i tilfælde, hvor en fordring er bestridt af skyldneren, og hvor dennes indsigelser ikke uden videre kan afvises. Det kunne derfor ikke i sig selv anses for uberettiget, at en advokat, som af en fordringshaver er blevet anmodet om at inddrive en bestridt fordring, om fornødent ved sagsanlæg inddriver en sådan fordring. Da A i det hele havde udvist en adfærd, der lå inden for, hvad der måtte anses for berettiget, havde A hverken handlet i strid med god inkassoskik eller i strid med god advokatskik. A blev derfor frifundet.

I *U 2004.372 H*, blev en advokat idømt en bøde på 5.000 kr. Advokaten, der var bobestyrer i et dødsbo havde i et brev til skifteretten tilkendegivet, at »skifterettens fremfærd i denne sag ligner chikane«, og opfordret skifteretten til at lade sagen behandle »af en person, der har et vist minimum af dømmekraft«, Advokaten fandtes at have tilsidesat god advokatskik ved ikke at udføre sit hverv under fornøden respekt for retten; skifterettens dommer var klageberettiget, selv om tilkendegivelserne var møntet på en dommerfuldmægtig. I *U 2005.121 Ø* havde en advokat, der i forbindelse med en civil sag havde truet med og senere indgivet politianmeldelse, groft tilsidesat god advokatskik, jf. § 126, stk. 1; idømt en bøde på 10.000 kr. At advokaten drev advokatvirksomhed i et anpartsselskab kunne ikke føre til, at han blev fritaget for disciplinært ansvar.

1.3. *Har overtrædelsen af god skik-reglerne civilretlige konsekvenser*

Der rejser sig uvilkårligt spørgsmålet, om en overtrædelse af god skik i loven, herunder reglerne i bekendtgørelsen, kan have *civilretlige konsekvenser*. Dette vigtige spørgsmål synes at være aldeles uomtalt i lovforarbejderne. Spørgsmålet blev rejst i forbindelse med bekendtgørelse om god skik for finansielle virksomheder.¹⁴ Det er derfor vurderingen, som det også var tilfældet med bekendtgørelsen om god skik for finansielle virksomheder,¹⁵ at den manglende overholdelse af loven, herunder bekendtgørelsens regler om god skik, ikke i sig selv vil have civilretlige konsekvenser.¹⁶ En forbruger vil således ikke umiddelbart have et civilretligt krav mod en juridisk rådgiver, der ikke overholder bekendtgørelsens regler for god skik. Manglende overholdelse kan dog have afsmittende virkning på visse civilretlige spørgsmål¹⁷ og kan

14. Jf. bekendtgørelse nr. 1046 af 27. oktober 2004 om god skik for finansielle virksomheder i medfør af § 43, stk. 2, og § 373, stk. 2, i lov om finansiell virksomhed, jf. lovbe-
kendtgørelse nr. 686 af 25. juni 2004. Finansielle virksomheder og finansielle holding-
virksomheder skal drives i overensstemmelse med redelig forretningsskik og god prak-
sis inden for virksomhedsområdet, jf. lov om finansiell virksomhed § 43, stk. 1.

15. God skik-regler for finansielle virksomheder har vejledende betydning for de civilretlige
regler, jf. bl.a. *Bernhard Gomard* i Juristen, nr. 6, december 2005: Rimelighed og god
skik. Bunden eller fri retsdannelse og fortolkning?, s. 196.

16. Se *Sonny Kristoffersen*: Regulering af god skik for finansielle virksomheder, Juristen,
nr. 3, 2004, s. 127.

17. Det forhold bliver man nød til at være opmærksom på i Forbrugerklagenævnet og især
de finansielle private ankenævn ved afgørelse af de civilretlige tvister.

efter omstændighederne indgå i vurderingen af, om den juridiske rådgiver efter dansk rets almindelige erstatningsregler¹⁸ har handlet ansvarspådragende, eller om en aftale helt eller delvis skal ændres eller tilsidesættes efter *aftalelovens* §§ 38c, jf. 36.¹⁹

Det vil være *Forbrugerklagenævnet*²⁰ og i den sidste ende domstolene, der i forbindelse med behandlingen af konkrete sager skal tage stilling til, om en overtrædelse af bekendtgørelsens regler om god skik kan udløse et civilretligt krav.

Der kan i dag ikke gives økonomisk kompensation, medmindre der er lidt et egentlig økonomisk tab. Det kan betyde, at den rådsøgende, der har indrettet sig i tillid til en mangelfuld rådgivning, ikke kan få erstatning/godtgørelse efter de regler, der gælder i dag, hvilket i en række tilfælde være urimeligt og dermed skabe en usikker retstilstand for forbrugeren.

I lovforarbejderne henvises der til betænkningen om *rådgiveransvar nr.1362/1998*.²¹ Dette nye marked for juridisk rådgivning, der skal sikre forbrugerne en klar og rimelig retsstilling, bør medføre, at der *enten* fremsættes lovforslag om rådgiveransvar, herunder også om *godtgørelse* i de situationer, hvor der ikke er lidt et egentligt økonomisk tab, men hvor forbrugeren i tillid til en fejlagtig rådgivning er kommet i en dårlig position, jf. lignende regel i *lov om omsætning af*

18. Selv om god skik-reglerne er et offentligretligt regelsæt, må reglerne tillige antages at få betydning for fastlæggelsen af det erstatningsretlige ansvarsgrundlag, jf. også *John Mosegaard* i Pengeinstitutankenævnets Årsberetning 2003, s. 25 om god skik for finansielle virksomheder. For en gennemgang af retlige standarder af god skik-typen, se *Sten Bønsing*: God skik-regler – hvem bestemmer indholdet? i U 2004B 1.

19. Der kan med hjemmel i markedsføringsloven – især generalklausulen i § 1 – udøves en generel offentligretlig kontrol med det aftalegrundlag, som anvendes ved omsætning af varer og tjenesteydelser, herunder ved salg til forbrugerne, jf. *Sonny Kristoffersen*: Forbrugerretten I, Markedsføringsretten i en civilretlig- og offentligretlig kontekst, 2006, s. 33 ff., samt, jf. ligeledes lovforarbejderne til lovforslag 211, Folketingstidende 1993–94 Tillæg A, sp. 7265. Efter de advokatetiske reglers kap. 2.5 må advokaters reklamering ikke indeholde urigtige, vildledende eller urimeligt mangelfulde angivelser, jf. også *markedsføringslovens* § 3, stk. 1.

20. God skik bekendtgørelsen for finansielle virksomheder er blevet anvendt/påberåbt i følgende Pengeinstitutankenævnskendelser: PIA 467/2003, PIA 356/2003, PIA 42/2004, PIA 88/2004 og PIA 301/2003.

21. Se her s. 14 om drøftelserne og forskellige anbefalinger om kompensation for »skuffede forventninger« ved rådgivning mv.

*fast ejendom*²² § 24, stk. 2,²³ eller indføjes regler herom i lov om juridisk rådgivning.²⁴

I Justitsministeriets svar til *Retsudvalget* den 21. marts 2006 bemærkes det afvisende, »at lovforslaget indeholder en offentligretlig regulering af de juridiske rådgiveres forhold. Allerede af denne grund bør lovforslaget ikke gennemføre en formueretlig regulering af en juridisk rådgivers erstatningsansvar.«²⁵

»Hertil kommer, at en sådan godtgørelse for skuffet forventning, som Forbrugerrådet foreslår, ville indebære, at den, som har modtaget et forkert råd, stilles bedre end den, som fra starten har modtaget det korrekte råd, selv om de pågældende personer er i fuldstændig samme økonomiske situation efter rådgivningen. En generel godtgørelsesregel vil endvidere kunne medføre en større tilbageholdenhed med at give uformel og billig rådgivning og vejledning til kunder, herunder til kundegrupper, der normalt ikke har råd til at gå til en advokat eller revisor. Endelig ville en sådan regel kunne medføre retsusikkerhed og blive unødigt processkabende. Efter Justitsministeriets opfattelse bør det derfor kun overvejes at fravige princippet om, at erstatning forudsætter et økonomisk tab, hvis der foreligger et ganske særligt behov – og det gør der efter ministeriets opfattelse ikke her.«²⁶

22. Lovbekendtgørelse nr. 691 af 2. juli 2003 om omsætning af fast ejendom.

23. »Stk. 2. Er der til skade for forbrugeren foretaget en forkert beregning af provenu ved salg, jf. § 20, 3. pkt., og er forbrugeren i god tro, har forbrugeren krav på godtgørelse af forskellen mellem den forkerte og en korrekt beregning. Er der til skade for forbrugeren foretaget en forkert beregning af ejerudgift ved køb, jf. § 19, stk. 1, 4. pkt., og er forbrugeren i god tro, har forbrugeren krav på rimelig godtgørelse af forskellen mellem den forkerte og en korrekt beregning. Har forbrugeren i god tro handlet i tillid til rigtigheden af en værdiansættelse, og afviger denne væsentligt fra en korrekt værdiansættelse, har forbrugeren krav på rimelig godtgørelse af forskellen.«

24. Jf. også *Forbrugerrådets* høringssvar af 11. februar 2005 til justitsministeriet, s. 2. Man bør derfor genoverveje det tidligere udarbejdede lovforslag om ændring af lov om erstatningsansvar og lov om omsætning af fast ejendom, hvor der blev stillet forslag til en regel om økonomisk godtgørelse, og indsætte en sådan regel i lov om juridisk rådgivning, jf. ligeledes *Forbrugerombudsmandens* høringssvar af 31. januar 2005, Sag 1107/5–41 SI/SI, der kan også henvises til hans høringssvar af 14. november 2000.

25. Ikke et holdbart argument der fremføres fra Justitsministeriets side, da flere formueretlige love i dansk ret indeholder elementer af offentlig- og civilretlig regulering, jf. f.eks. forbrugeraftaleloven og kreditaftaleloven.

26. Se »Endeligt svar på L 65 – Spørgsmål 13«, jf. sagsnr. 2006–156–0047.

2. Aftaler om juridisk rådgivning skal udarbejdes skriftligt

Udgangspunktet i dansk aftaleret er, at der ikke gælder særlige formkrav til aftalers indgåelse. I loven er dette udgangspunkt imidlertid fraveget ved det fastsatte krav om skriftlighed. I *stk. 2* er der således fastsat en bestemmelse om, at aftaler om juridisk rådgivning skal udarbejdes skriftligt.

Ved skriftlighed forstås, at aftalen skal være nedfældet på papir eller på et andet varigt medium, som kunden skal have adgang til. En teknisk indretning anses for et varigt medium, hvis indretningen giver mulighed for lagring og reproduktion i en rimelig periode. Som eksempler på indretninger, der opfylder kravene til et varigt medium, kan nævnes disketter, cd-rom'er og e-mails. Aftaler om juridisk rådgivning vil således kunne indgås såvel pr. telefax som pr. e-mail.

Indgås en aftale elektronisk, vil denne ikke være påført parternes fysiske underskrift. Det følger således heraf, at der ikke kan stilles krav om, at en aftale om juridisk rådgivning skal underskrives af begge parter.²⁷

Det bemærkes, at de almindelige aftaleretlige principper samt aftalelovens regler, herunder om ugyldighed og fortolkning af aftaler, ligeledes finder anvendelse på aftaler om juridisk rådgivning.

Den endelige afgørelse af, hvorvidt en skriftlig aftale opfylder betingelserne i lovens § 2, vil i øvrigt bero på domstolenes vurdering, herunder bevismæssige vurdering, af den enkelte aftale.²⁸

Ud over kravet om skriftlighed indebærer bestemmelsen desuden, at der *skal* indgås en rådgivningsaftale, *før* der ydes rådgivning. Justitsministeriet finder i den forbindelse, at det – når der på et tidspunkt måtte have dannet sig en branche for juridisk rådgivning – vil kunne være hensigtsmæssigt at udarbejde en standardaftale på området, som kan danne grundlag for aftaler om juridisk rådgivning.²⁹ Sådanne standardaftaler kendes i dag inden for andre brancher, jf. f.eks. Almindelige betingelser for arbejder og leverancer i bygge- og anlægsvirksomhed (AB 92).

27. Se Justitsministeriets svar af 11. januar 2006 »Endeligt svar på L 65 – Spørgsmål 4«, se sagsnr. 2005-156-0039.

28. Se Justitsministeriets »Endeligt svar på L 65 – Spørgsmål 1« til Retsudvalget den 8. december 2005, jf. sagsnr. 2005-156-0033.

29. Jf. Folketingstidende 2005-06, Tillæg A 1996.

At loven indeholder et krav om, at aftaler om juridisk rådgivning skal udarbejdes skriftligt indebærer, at der *skal* indgås en aftale mellem rådgiveren og kunden før rådgivningen ydes, ligesom der yderligere er et krav om skriftlighed med hensyn til denne aftale. Det følger desuden af § 2, stk. 3, at rådgiveren ved aftalens indgåelse skal oplyse, om vedkommende er *ansvarsforsikret*.

Under lovens tilblivelse blev der rejst spørgsmål om, hvorledes en rådgiver skal håndtere en situation, hvor der telefonisk anmodes om en ydelse, og hvor den pågældende kunde ikke er i besiddelse af hverken mailsystem eller fax. Kravet om, at der skal indgås en skriftlig aftale mellem rådgiveren og kunden, før rådgivning ydes, omfatter efter lovforarbejderne også *telefonisk rådgivning*, der falder inden for lovens anvendelsesområde. Kan en sådan aftale ikke fremsendes pr. e-mail eller telefax, må fremsendelse ske med almindelig post.

Aftaler om juridisk rådgivning vil kunne udarbejdes til brug for et *løbende kundeforhold*, således at der ikke skal udarbejdes en ny skriftlig aftale hver gang, der ydes juridisk rådgivning til en kunde, f.eks. telefonrådgivning. Såfremt der sker ændringer i aftalen i et sådant omfang, at der reelt må anses for at være indgået en ny aftale mellem parterne, skal en sådan ny aftale dog udarbejdes i overensstemmelse med de i loven fastsatte krav.

Det var *Foreningen af Statsautoriserede Revisorer* (FSR) som havde rejst følgende problemstilling under lovforberedelsen overfor *Retsudvalget*: »Retsudvalget bedes oplyse, hvorledes en rådgiver skal håndtere en situation, hvor der telefonisk anmodes om en ydelse, og hvor den pågældende kunde ikke er i besiddelse af hverken mailsystem eller fax. Skal rådgiveren da straks afbryde samtalen/rådgivningen, poste en skriftlig aftale, der opfylder lovforslagets krav, og afvente en tilbagemelding herpå?«, jf. FSR's brev af 14. februar 2006. I Justitsministeriets svar af 21. marts 2006 til *Retsudvalget* (L 65 – svar på spm. 10), fremgår følgende: »Som oplyst i Justitsministeriets besvarelse af 27. januar 2006 af spørgsmål nr. 8 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende forslag til lov om juridisk rådgivning (L 65), vil kravet om, at der skal indgås en skriftlig aftale mellem rådgiveren og kunden, før rådgivning ydes, også omfatte telefonisk rådgivning, der falder inden for lovforslagets anvendelsesområde. Kan en sådan aftale ikke fremsendes pr. e-mail eller telefax, må fremsendelse ske med almindelig post. Justitsministeriet skal dog samtidig bemærke, at det fremgår af besvarelsen af 8. december 2005 af spørgsmål nr. 1 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende lovforslaget, at aftaler om juridisk rådgivning vil kunne udarbejdes til brug for et løbende kundeforhold, således at der ikke skal

udarbejdes en ny skriftlig aftale hver gang, der ydes juridisk rådgivning til en kunde, f.eks. telefonrådgivning. Såfremt der sker ændringer i aftalen i et sådant omfang, at der reelt må anses for at være indgået en ny aftale mellem parterne, skal en sådan ny aftale dog udarbejdes i overensstemmelse med de i loven fastsatte krav.³⁰

Man kan i øvrigt undre sig over, at Justitsministeriet ikke på nuværende tidspunkt har kunnet frembringe et minimumsforslag til en skabelon for en *standardaftale til en rådgivningsaftale* for at skabe en vis form for retssikkerhed overfor denne »uhomogene branche«.³¹ De skriftlige aftaler mellem den professionelle juridiske rådgiver og forbrugeren bør som minimum udformes på en fast skabelon og der bør udarbejdes en »ABR 89 light«³² standardaftale.

Justitsministeriets opfattelse af spørgsmålet er som følger: »Der findes således ikke på nuværende tidspunkt en brancheorganisation, der repræsenterer det kommende samlede marked for juridisk rådgivning, og det er derfor ikke muligt på nuværende tidspunkt at angive, hvilken organisation der kan inddrages i arbejdet med at udforme en standardaftale om juridisk rådgivning. Det tilføjes, at lovforslaget er omfattet af lovovervågning. Dette indebærer, at Justitsministeriet i 2009 efter høring af de berørte myndigheder og organisationer vil udarbejde en redegørelse til Folketinget om lovens virkninger. Spørgsmålet om udarbejdelse af en standardaftale på området vil kunne indgå i denne redegørelse.«³³

Kravet om skriftlighed gælder for aftaler om juridisk rådgivning, der indgås efter lovens ikrafttræden den 1. juli 2006. Aftaler indgæet før

30. Se sagsnr. 2006-156-0045.

31. »Det skal i den forbindelse fremhæves, at det forhold, at en rådgiver ikke – eller kun mod en uforholdsmæssig stor præmie – kan tegne en ansvarsforsikring, ikke behøver at være udtryk for, at der er tale om en useriøs rådgiver, men derimod, at der er tale om en uhomogen branche, hvor det er vanskeligt for forsikringsbranchen at udbyde et standardprodukt.«, jf. Folketingstidende 2005-06, Tillæg A 1992.

32. Almindelige Bestemmelser for teknisk Rådgivning og bistand, oktober 89, (ABR 89) er udarbejdet med henblik på teknisk rådgivning og bistand inden for bygge- og anlægsområdet. ABR 89 er det fælles grundlag for aftaler om rådgivning inden for det arbejdsområde, som omfatter arkitekt- og ingeniørmæssig bistand. ABR 89 regulerer således forholdet mellem klient og rådgiver og fastlægger de principper, som skal lægges til grund for aftaleforholdet ved en given opgave.

33. Jf. Justitsministeriets svar til Retsudvalget den 8. december 2005 »Endeligt svar på L 65 – Spørgsmål 1«, jf. sagsnr. 2005-156-0033.

lovens ikrafttræden, men som tillige omfatter rådgivning, der ydes efter lovens ikrafttræden, vil derimod ikke være omfattet af dette krav om skriftlighed.³⁴

2.1. Rådgivningsaftalen

Efter bekendtgørelsens § 3, stk. 1, skal aftaler om juridisk rådgivning udarbejdes skriftligt på enten papir eller et andet varigt medium, før rådgivningen ydes. Kunden skal i forbindelse med aftalens indgåelse have overgivet en genpart af rådgivningsaftalen,³⁵ se f.eks. *kreditaf-talelovens § 8, stk. 2*.³⁶

2.2. Opsigelse af rådgivningsaftalen

Efter bekendtgørelsens § 5 må en rådgiver ikke opsig en rådgivnings-aftale på en sådan måde og under sådanne omstændigheder, at kunden hindres i, rettidigt og uden skadevirkning, at søge anden juri-disk bistand.³⁷

Endvidere må en rådgiver ikke indgå en rådgivningsaftale, der er *uopsigelig fra kundens side*.³⁸

Da spørgsmålet om aftalers uopsigelighed og opsigelsesvarsler til stadighed giver anledning til en række sager, burde det i bekendtgørel-sens have været bestemt, at en rådgivningsaftale altid kan opsiges af forbrugeren med et rimeligt varsel. Dette vil være til hjælp både ved Forbrugerombudsmandens tilsyn med loven og ved Forbrugerklage-nævnets vurdering af konkrete klagesager.³⁹

34. Jf. Justitsministeriets svar til *Retsudvalget* den 8. december 2005 »Endeligt svar på L 65 – Spørgsmål 1«, jf. sagsnr. 2005-156-0033.

35. Jf. Forbrugerrådets krav i sit høringssvar til udkast til bekendtgørelse af 16. juni 2006, jf. Sonny Kristoffersen. Dok. 43319/ph.

36. Er der ikke overensstemmelse mellem teksten i kreditgiverens og forbrugeren eksem-plar, gælder bestemmelserne i forbrugeren eksemplar, hvis disse er lempeligere end i kreditgiverens eksemplar, jf. *U 1992.689 H*, se *Sonny Kristoffersen: Forbrugerbeskyttelse*, 2004, s. 238.

37. Jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 1.

38. Jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 2.

39. Se også Forbrugerombudsmandens høringssvar til udkast til bekendtgørelsen af 15. juni 2006, Sag 1107/5-41 SI/SI.

3. Ikke krav om obligatorisk ansvarsforsikring

Indledningsvis skal det bemærkes, at der for advokater gælder en række særlige krav til bl.a. ansvarsforsikring, håndtering af betroede midler (klientkonti), samt særlige hæftelseskrav ved drift af advokatvirksomhed i selskabsform mv.

I medfør af *Advokatsamfundets* vedtægt har advokater således pligt til at tegne ansvarsforsikring⁴⁰ til dækning af det erstatningsansvar, den pågældende som advokat måtte ifalde for formueskade påført tredjemand ved en simpelt uagtsom handling eller undladelse, der skyldes advokaten, hans autoriserede fuldmægtig(e) eller personale i øvrigt. Tegner eller opretholder advokaten ikke en sådan forsikring, skal den pågældende i stedet betale beløb til en erstatningsfond, som har til formål at yde erstatning for tab, som en advokats klient lider ved, at advokaten, hans fuldmægtig(e) eller personale i øvrigt uretmæssigt har forbrugt betroede midler, jf. straks nedenfor, samt for tab, som lides ved en advokats eller dennes personales fejl, forsømmelse eller andet ansvarspådragende forhold i forbindelse med advokatvirksomhed.⁴¹

Det synes derfor at ville have været oplagt, at loven også havde stillet krav om, at den professionelle rådgiver som omfattet af loven skulle tegne en obligatorisk ansvarsforsikring til dækning af evt. erstatningskrav der måtte blive rejst overfor rådgiveren. Justitsministeriet var desværre enig med Arbejdsgruppen i, at der ikke burde stilles krav om en obligatorisk ansvarsforsikring til dækning af det økonomiske erstatningsansvar, som måtte opstå i forbindelse med juridisk rådgiveres virksomhed.⁴²

Den af arbejdsgruppen afgivne anbefaling var som følger: »Det anbefales, at der ikke stilles krav om en obligatorisk ansvarsforsikring til dækning af det økonomiske erstatningsansvar, som måtte opstå i forbindelse med juridisk rådgiveres virksomhed. Det er vurderingen, at en ansvarsforsikring medfører, at adgangen til markedet indsnævres, fordi det vil betyde,

40. »Advokater har pligt til at tegne og opretholde ansvarsforsikring i overensstemmelse med § 44 i Vedtægt for Det danske Advokatsamfund«, jf. de advokatetiske reglers kap. 3.9. Om forsikringspligten, se *Mads Bryde Andersen: Advokatretten*, 2005, s. 820 ff.

41. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1984, samt Rapport fra Arbejdsgruppen vedrørende juridisk rådgivning mv., juni 2004, s. 11.

42. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1991.

at kun erhvervsdrivende med ansvarsforsikring vil kunne udbyde ydelser. Det er i den forbindelse vurderet, at der ville blive tale om en meget høj præmie.⁴³ Den nærmere begrundelse: »Arbejdsgruppen har endvidere overvejet, om det vil være hensigtsmæssigt at stille krav om f.eks. en ansvarsforsikring til dækning af det økonomiske erstatningsansvar, som måtte opstå i forbindelse med juridiske rådgiveres virksomhed. En ansvarsforsikring medfører, at adgangen til markedet indsnævres, fordi det vil betyde, at kun erhvervsdrivende med ansvarsforsikring vil kunne udbyde ydelser. Det kan på den ene side anføres, at hensynet til rådgiverens klienter tilsiger, at der bør stilles krav om, at rådgiveren med sikkerhed kan honorere et eventuelt økonomisk krav i forbindelse med erstatningspådragende juridisk rådgivning. På den anden side er det arbejdsgruppens vurdering, at forsikringspræmien må antages at ville blive uforholdsmæssig høj, om et forsikringsselskab overhovedet vil tegne en sådan ansvarsforsikring. Det bemærkes herved, at advokater betaler en årlig præmie på ca. 15.000 kr. og opefter, hvilke ansvarsforsikringer tegnes under hensyntagen til, at der er tale om en advokat, til hvem der i retsplejeloven stilles helt særlige krav til uddannelse, behandling af betroede midler etc. Arbejdsgruppen finder efter en samlet vurdering ikke, at det vil være hensigtsmæssigt at fastsætte krav om en tvungen forsikringsordning, idet en sådan ordning i realiteten vil kunne komme til at fungere som en ny adgangsbarriere til markedet for juridisk rådgivning.⁴⁴ Derimod finder arbejdsgruppen, at det på dette område – ligesom på de fleste andre områder – bør være frivilligt for virksomheder, der tilbyder juridisk rådgivning, at tegne en ansvarsforsikring. Det bemærkes i den forbindelse, at en række rådgivningsområder allerede i dag fungerer uden lovpligtig ansvarsforsikring, jf. oversigten i afsnit 1.11. Samtidig har de pågældende brancher selv stillet som krav for optagelse i de respektive brancheforeninger, at der tegnes en ansvarsforsikring. Der er altså tale om, at brancherne selv vurderer, at det er hensigtsmæssigt med ansvarsforsikring, der bl.a. bruges som konkurrenceparametre i forhold til virksomheder uden for brancheforeningerne. Arbejdsgruppen er dog af den opfattelse, at det i reglerne vedrørende god skik bør indsættes et krav om, at rådgiveren skal oplyse om, hvorvidt der er tegnet en ansvarsforsikring.«⁴⁵

Justitsministeriet har også haft drøftet problemstillingen vedrørende et eventuelt krav om en obligatorisk ansvarsforsikring med forsikringsbranchen. Forsikringsbranchen pegede i den forbindelse på, at

43. Se Rapport fra Arbejdsgruppen vedrørende juridisk rådgivning mv., juni 2004, s. 3.

44. En nærmere empirisk undersøgelse synes ikke at være foretaget om kravet til en obligatorisk ansvarsforsikring, herunder størrelsen af præmien for en sådan dækning.

45. Se Rapport fra Arbejdsgruppen vedrørende juridisk rådgivning mv., juni 2004, s. 24–25.

indførelse af lovpligtige ansvarsforsikringer ville have den konsekvens, at forsikringsselskaberne fik en afgørende indflydelse på tilgangen til – og reguleringen af – det pågældende marked.⁴⁶

Særligt for så vidt angår juridisk rådgivning oplyste forsikringsbranchen overfor justitsministeriet, at erhvervsansvarsforsikringerne almindeligvis relaterer sig til bestemte professioner, f.eks. advokater og revisorer, hvor der er tale om en egentlig professionsstand med tilsyn, uddannelsesmæssige krav, disciplinærsystem mv. Branchen af juridiske rådgivere ville muligvis komme til at bestå af rådgivere med meget forskellig uddannelsesmæssig og faglig baggrund, og det ville derfor formentlig ikke være muligt for forsikringsselskaberne at lave en standardiseret ansvarsforsikring på området. Adgangen til – og prisen for – at tegne ansvarsforsikring ville således skulle afgøres efter en helt konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde. Forsikringsselskaberne ville formentlig være ganske tilbageholdende med at tegne forsikringer på dette marked, og reelt ville en række juridiske rådgivere, herunder navnlig rådgivere uden juridisk uddannelse, muligvis aldrig kunne tegne en forsikring, og denne gruppe ville som følge heraf være afskåret fra at operere på markedet.⁴⁷

For andre grupper måtte det antages, at præmien kunne blive så høj, at også disse grupper i vidt omfang ville være afskåret fra at udbyde juridisk rådgivning.⁴⁸

På den baggrund fandt Justitsministeriet, at et krav om en ansvarsforsikring i praksis ville kunne afskære en række rådgivere fra adgangen til at praktisere på dette område, og derved i realiteten begrænse adgangen til markedet. Hensynet til beskyttelsen af aftagerne af den juridiske rådgivning ville efter Justitsministeriets opfattelse være tilgodeset i tilstrækkelig grad ved at indføre en oplysningspligt for rådgiveren med hensyn til forsikringsdækningen. Derved ville det være op til den enkelte aftager af den juridiske rådgivning at afgøre, om vedkommende ville købe den ydelse, som den enkelte rådgiver tilbød.⁴⁹

46. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1991.

47. En nærmere empirisk undersøgelse synes ikke at være foretaget.

48. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1991.

49. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1991 f.

Justitsministeriet fremhævede yderligere: »Det skal i den forbindelse fremhæves, at det forhold, at en rådgiver ikke – eller kun mod en uforholdsmæssig stor præmie – kan tegne en ansvarsforsikring, ikke behøver at være udtryk for, at der er tale om en useriøs rådgiver, men derimod, at der er tale om en uhomogen branche, hvor det er vanskeligt for forsikringsbranchen at udbyde et standardprodukt. Tilsvarende er Justitsministeriet enig i arbejdsgruppens forslag om – og argumenter for – at der ikke bør stilles uddannelsesmæssige krav til de personer, som ønsker at drive virksomhed med juridisk rådgivning. Opstilling af et uddannelsesmæssigt krav vil således indebære en række vanskelige afgrænsningsspørgsmål med hensyn til fastlæggelsen af de uddannelser, som i givet fald skulle give adgang til at udbyde juridisk rådgivning. Desuden vil en sådan ordning med urette kunne opfattes som en offentlig garanti for, at rådgiveren besidder de fornødne kvalifikationer til at yde juridisk rådgivning.«⁵⁰

Til disse argumenter mod en obligatorisk ansvarsforsikring fra forsikringsbranchen og Justitsministeriet må det bemærkes, at krav om behørig ansvarsforsikring ikke udgør en konkurrencebegrænsende faktor, da muligheden for at opnå forsikringsdækning vil være tilstede for samtlige erhvervsgrupper. For så vidt angår spørgsmålet om hvorvidt prisen for en ansvarsforsikring vil kunne begrænse en eventuel konkurrence, må det konstateres, at dette alene giver grund til at undersøge forsikringsbranchen nærmere, herunder dennes indbyrdes konkurrence.⁵¹

I *Retsudvalgets* betænkning af 6. april 2006, s. 5 ønskede man følgende tilføjelser vedrørende oplysningspligten omkring ansvarsforsikringen: »Efter lovforslagets § 2, stk. 2, skal rådgiveren i rådgivningsaftalen oplyse, om vedkommende er ansvarsforsikret. Er dette tilfældet, skal rådgiveren oplyse om størrelsen af den samlede forsikringssum, størrelsen af forsikringssum pr. skade og om, hvorvidt der er rejst krav imod rådgiveren, som kan medføre, at den samlede forsikringssum helt eller delvis vil blive udnyttet i det pågældende forsikringsår. Forslagsstillerne finder, at der vil kunne være en risiko for, at rådgivere, som ikke har en ansvarsforsikring, vil forsøge at lade disse oplysninger være så lidt synlige i aftalen som muligt. Efter forslagsstillernes opfattelse vil oplysningspligten således kun have begrænset betydning, hvis oplysningen om ansvarsforsikring f.eks. indsættes midt i eller i slutningen af en omfattende standardaftale, hvor det for

50. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1992.

51. Se også Foreningen af advokater og advokatfuldmægtige i deres høringssvar af 7. februar 2005 til justitsministeriet.

kunden vil kræve en nøje gennemgang af aftalen at konstatere, om rådgiveren er forsikret. På den baggrund finder forslagsstillerne, at det bør fremgå af loven, at oplysningen om ansvarsforsikring skal være særligt fremhævet i rådgivningsaftalen, f.eks. i umiddelbar tilknytning til aftalens indledende bestemmelser om rådgiverens identitet eller på en særskilt side i aftalen, som ikke indeholder andre oplysninger eller bestemmelser. Forslagsstillerne forudsætter, at der i bekendtgørelsen om god skik for juridisk rådgivning fastsættes nærmere regler herom, ligesom det forudsættes, at der i bekendtgørelsen optrykkes et bilag med et eksempel på en standardformulering.«

Vedrørende dækning af et eventuelt erstatningsansvar i form af krav om tvungen ansvarsforsikring anføres det, som ovenfor nævnt, i lovforsarbejderne, at det vil blive for udgiftskrævende, hvorfor man ikke ville foreslå et sådant krav. Det er en temmelig absurd situation, som loven indebærer for forbrugerne. Der åbnes op for et marked, som man tydeligvis forventer vil medføre så store tab for forbrugerne, at rådgiverne kun mod betaling af høje præmier kan få risikoen dækket, hvilket man mener løses ved, at rådgiveren skal oplyse, om han eller hun har tegnet ansvarsforsikring, jf. lovens § 2, stk. 3. På et område, hvor der ikke stilles kvalifikationskrav til rådgiver og hvor der ikke synes at være en præcis lovgivning, men hvor forbrugeren på den anden side potentielt kan lide store tab, bør der drages omsorg for, at hvis der ifaldes ansvar, vil der være sikkerhed for erstatning.⁵²

Loven kan få en social slagside, da de »svagere« forbrugere, måske i højere grad ser på prisen og på denne baggrund vil fravælge en advokat med en obligatorisk ansvarsforsikring. Loven kan få den konsekvens, at der opstår et nyt marked for rådgivere, som henvender sig til netop denne kundegruppe. I denne situation må et krav om faglig kompetence og ansvarsforsikring anses for afgørende for forbrugernes retssikkerhed. Erfaringen viser, at det langt fra er nok blot at stille krav om information om eventuel forsikringsdækning. Man kan befrygte, at der vil kunne tilbydes juridiske rådgivningstjenester på områder som fx testamenteskrivning, skilsmisse, bodeling, skødeskrivning som billige »slagtilbud«, og hvor de uheldige konsekvenser ved en forkert rådgivning først viser sig adskillige år senere. Det er således

52. Se også Forbrugerrådets høringssvar til justitsministeriet af 11. februar 2005, s. 2, sag nr. 32430.

ikke rimeligt, at forbrugerne i liberalismens hellige navn skal bære den store risiko for dårlig rådgivning på bekostning af forbrugerbeskyttelsen.⁵³

Det virker i øvrigt ikke overbevisende, at forsikringsbranchen ikke kan levere en forsikring til dette formål. Under drøftelsen af mulige udbydere af juridisk rådgivning har det tidligere været nævnt, at udbyderne ville være folk, der i forvejen yder professionel rådgivning af lignende art. Det synes vanskeligt at se, at det skulle være et problem for disse at få en forsikring. Hvis andre fremtidige udbydere af juridisk rådgivning slet ikke kan evalueres af et forsikringsselskab, så giver svaret måske sig selv.

På et område, hvor der ikke stilles kvalifikationskrav, og hvor der ikke er en præcis lovgivning, men hvor forbrugeren potentielt kan lide store tab, bør der, som tidligere nævnt, være sikkerhed for erstatning.⁵⁴

Hensynet til forbrugerne og beskyttelsen mod, at en rådgivning skulle ende med et økonomisk krav, som ikke har udsigt til dækning grundet eventuelt insolvens hos rådgiveren eller lukning af selskab med begrænset ansvar må veje tungt.⁵⁵

Det forhold at man i lovforarbejderne er af den opfattelse, at forsikringspremien »ville blive uforholdsmæssigt høj« er netop udtryk for en vurdering af risikoen for fejlrådgivning på markedet med et udbud af useriøs og inkompetent rådgivning.⁵⁶ Denne risiko lægges urimeligt efter loven udelukkende på den rådsøgende forbruger.⁵⁷

3.1. *Oplysning om ansvarsforsikring*

Det følger som tidligere nævnt af lovens § 2, *stk.* 3, at rådgiveren i rådgivningsaftalen skal oplyse, om vedkommende er ansvarsforsikret. Oplysningen skal være særligt fremhævet i rådgivningsaftalen.⁵⁸ Er rådgiveren ansvarsforsikret, skal vedkommende oplyse om størrelsen af den samlede forsikringssum, størrelsen af forsikringssum pr. skade, og om der er rejst erstatningskrav imod rådgiveren⁵⁹, som kan medføre,

53. Se også Forbrugerombudsmandens høringssvar til justitsministeriet den 31. januar 2005, sag 1107/5–41 SI/SI.

54. Se også *Forbrugerrådet* brev af 24. februar 2006 i forbindelse med sit foretræde for Retsudvalget. Dok. 40440/ph.

55. Se også Foreningen af advokater og advokatfuldmægtige i deres høringssvar af 7. februar 2005 til justitsministeriet.

at den *samlede* forsikringssum helt eller delvis vil blive udnyttet i det pågældende forsikringsår.⁶⁰

Det må synes uklart, hvad der i bekendtgørelsens § 4, stk. 2, forstås ved »om der er rejst erstatningskrav imod rådgiveren«. Det er således uvist, om dette er, når der er anmeldt en begivenhed til forsikringsselskabet (af rådgiveren)⁶¹, indgivet stævning eller klage til Forbrugerklagenævnet (af kunden) eller blot fremsat et krav/klage mod rådgiveren om erstatning?⁶² Dette burde have været præciseret tydeligere i bekendtgørelsen. Det må i mangel af en sådan præcisering antages, at oplysningsforpligtelsen overfor forbrugeren er indtrådt, når blot der er fremsat et ikke-forældet erstatningskrav overfor rådgiveren.

Efter bestemmelsens ordlyd er det således ikke tilstrækkeligt at op-

56. Se Forbrugerklagenævnet høringsvar af 4. februar 2005 til justitsministeriet ved nævnets formand Højesteretsdommer *Lene Pagter Kristensen* som frygter en øget sagstilgang til Forbrugerklagenævnet, jf. deres høringsvar, se sag 0105–13. Se Forbrugerombudsmandens artikel »Juridisk rådgiver« – Frit valg! Eget ansvar! af 4. maj 2006 på www.forbrug.dk, hvor han mener, at forbrugernes retssikkerhed kommer til at betale prisen for denne liberalisering af rådgivningsmarkedet. Forsikringsselskaberne vil ikke/kan ikke tegne ansvarsforsikringer, medmindre præmien sættes meget høj. Risikoen er simpelthen for stor for dårlig rådgivning. Derfor er der i loven intet krav om ansvarsforsikring. Risikoen er herefter forbrugeren. Det er det frie valg med de dertil hørende konsekvenser, som den enkelte må tage! Forbrugerombudsmanden frygter, at forbrugerne vil handle spontant, vil lade sig lokke af slagtilbud og lægge mere vægt på flotte annoncer og løfter end give sig tid til at læse lange skriftlige aftaler.

57. Se også Landsorganisationen i Danmark i deres høringsvar af 4. februar 2005 og Fagligt Fælles Forbund af 14. februar 2005, se sag 05–568 CK.

58. Kravene i den skriftlige aftale om oplysninger om ansvarsforsikringsdækningen blev ændret under Folketingets behandling, således, at denne oplysning skal være fremhævet særligt i aftalen, jf. *Retsudvalgets* betænkning af 6. april 2006, s. 5.

59. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1992.

60. Jf. bekendtgørelsens § 4, stk. 2. Revisionsbranchen synes at have administrative vanskeligheder med at håndtere disse krav om forsikringsoplysninger i forholdet til deres globale forsikringer som der er struktureret for de store og større revisionsfirmaer. »Endvidere henvises der til, at et eventuelt krav mod rådgiveren som regel først vil blive forsikringsmæssigt afklaret efter 3–5 år, hvorfor der vil være stor usikkerhed om værdien af de i lovforslaget nævnte forsikringsoplysninger.«, jf. FSR's brev af 14. februar 2006 til *Retsudvalget*.

61. Hvis der er tegnet ansvarsforsikring.

62. Forbrugerombudsmanden er også i tvivl, se hans høringsvar til udkast til bekendtgørelsen af 15. juni 2006, Sag 1107/5–41 SI/SI.

lyse, at en rådgiver er forsikret for en forsikringssum på f.eks. *mindst* 2 mio. kr.⁶³

Efter bekendtgørelsens § 4 skal rådgiveren klart og tydeligt, på en særskilt side i rådgivningsaftalen, som ikke indeholder andre oplysninger eller bestemmelser, oplyse, om vedkommende er ansvarsforsikret. Siden skal være påført overskriften »Oplysninger til kunden om forsikringsforhold«.⁶⁴

Indeholder rådgiverens ansvarsforsikringsaftale vilkår, der begrænser forsikringsselskabets hæftelse over for kunden, herunder selvrisiko, skal rådgiveren oplyse kunden herom.⁶⁵

Efter bekendtgørelsen § 4, *stk.* 4, skal oplysningerne til kunden, jf. *stk.* 1–3, afgives i overensstemmelse med de i bilaget til bekendtgørelsen optrykte erklæringer.

Af bekendtgørelsens bilag 1 om »Erklæringer om forsikringsforhold«⁶⁶ følger følgende:

»Bilag 1

Erklæringer om forsikringsforhold

1. Rådgiverens oplysning til kunden, såfremt rådgiveren ikke er ansvarsforsikret.

Oplysninger til kunden om forsikringsforhold

Undertegnede skal herved oplyse, at [jeg/rådgiveren] ikke er ansvarsforsikret, hvilket indebærer, at kun [jeg/rådgiveren] kan pålægges at dække de krav, der måtte opstå som følge af fejl eller mangler ved rådgivningen. Som kunde risikerer De herved, at Deres eventuelle erstatningskrav ikke kan honoreres.

2. Rådgiverens oplysning til kunden, såfremt rådgiveren er ansvarsforsikret.

Oplysninger til kunden om forsikringsforhold

Undertegnede skal herved oplyse, at [jeg/rådgiveren] er ansvarsforsikret, hvilket som udgangspunkt indebærer, at et eventuelt erstatningsansvar, der måtte opstå som følge af fejl eller mangler ved [min/rådgiverens] rådgiv-

63. Jf. Justitsministeriets svar til *Retsudvalget* den 21. marts 2006, se »L 65 – svar på spm. 10, fra justitsministeren«, se sagsnr. 2006–156–0045.

64. Jf. bekendtgørelsens § 4, *stk.* 1.

65. Jf. bekendtgørelsens § 4, *stk.* 3.

66. Gengivet nedenfor i *bilag 1*.

ning, kan dækkes af [forsikringsselskabets navn/adresse] for et beløb af indtil kr. pr. skade, De som kunde måtte lide.

De skal dog som kunde være opmærksom på, at forsikringsselskabet ikke hæfter i de tilfælde, hvor ...

Jeg skal tillige oplyse, at den samlede forsikringssum maksimalt udgør kr. ..., og at der i dette forsikringsår er rejst krav mod mig for i alt kr. ..., hvilket kan medføre, at den samlede forsikringssum helt eller delvist vil blive udnyttet i indeværende forsikringsår.«

Forbrugerombudsmanden forstår bekendtgørelsens § 4, *stk. 4*, således, at rådgiverne *har pligt til* at benytte de i bilaget angivne formuleringer, og derfor ikke selv kan formulere og opstille oplysningerne på en anden måde. Denne opfattelse vil blive lagt til grund ved Forbrugerombudsmandens kommende tilsyn, »med mindre ministeriet angiver andet.«⁶⁷

Det virker i øvrigt besynderligt, at rådgiveren i forbindelse med sin eksplicitte oplysningsforpligtelse om en eventuel ansvarsforsikring, herunder om en evt. *selvrisiko*, jf. bekendtgørelsens § 4, *stk. 3*, ikke eksplicit skal oplyse forbrugeren i »Erklæringen om forsikringsforhold«, pkt. 2, jf. bekendtgørelsens bilag 1, om en evt. *selvrisiko* på sin ansvarsforsikring.

Det fremgår af bilagets pkt. 2, at rådgiveren skal gøre kunden »opmærksom på, at forsikringsselskabet ikke hæfter i de tilfælde, hvor ...« der f.eks. er hæftelsesbegrænsninger på ansvarsforsikringen. Da forsikringsvilkår om hæftelsesbegrænsninger kan være mangfoldige og vanskeligt forståelige, burde der have været udfærdiget et standardiseret skema, som et bilag 2 eller indeholdt i bilag 1, som det pågældende ansvarsforsikringsselskab skulle have haft pligt til at udfylde om hæftelsesbegrænsningerne på ansvarsforsikringen. Med formuleringen i bilagets pkt. 2 er der desværre lagt op til, at rådgiverne i erklæringen om forsikringsforhold, selv skal omformulere eller fortolke vilkårene på deres ansvarsforsikring.⁶⁸

67. Jf. Forbrugerombudsmandens høringssvar til udkast til bekendtgørelse af 15. juni 2006, sag 1107/5-41 SI/SL.

68. Jf. også kritikken i Forbrugerombudsmandens høringssvar til udkast til bekendtgørelse af 15. juni 2006, sag 1107/5-41 SI/SL.

Det havde ydermere været hensigtsmæssigt, at det havde fremgået af loven eller af bekendtgørelsen, at der skulle have været en kopi af en eventuel ansvarsforsikringspolice vedhæftet rådgivningsaftalen, herunder vedhæftet kopi af præmiekvittering(er).

4. Oplysning om rådgiverens uddannelsesmæssige baggrund

Ifølge *stk. 4*, skal rådgivningsaftalen indeholde en beskrivelse af rådgiverens uddannelsesmæssige baggrund.⁶⁹

Den af Justitsministeriet nedsatte arbejdsgruppe har haft overvejet, om der i forbindelse med en ophævelse af markedsføringsforbuddet i vinkelskriverloven ville være behov for at stille særlige krav til de personer, som ønsker at drive virksomhed med juridisk rådgivning. Således har Arbejdsgruppen bl.a. haft overvejet at foreslå beskyttelsen af modtagere af juridisk rådgivning mod ukvalificeret bistand varetaget ved lovgivningsmæssigt at stille uddannelsesmæssige krav til udbydere af juridisk rådgivning, således at bevillingen, autorisationen el. lign. til at yde juridisk rådgivning betinges af bl.a. særlige uddannelseskrav.

Efter Arbejdsgruppens opfattelse ville det i praksis være vanskeligt at skulle fastlægge særlige uddannelsesmæssige krav. Det bærende argument mod en ordning, hvorefter udøvelsen af virksomhed med juridisk bistand blev betinget af en offentlig tilladelse, der alene kan meddeles personer med bl.a. særlige uddannelsesmæssige kvalifikationer, har dog været, at en sådan ordning ville kunne opfattes som en offentlig garanti for udøvernes kvalifikationer. En tilladelses- eller autorisationsordning for andre end advokater ville efter Arbejdsgruppens opfattelse medføre en risiko for uigennemsigthed med hensyn til de forskellige udbyderes kvalifikationer og kompetencer samt de faglige og etiske rammer, som de enkelte rådgivergrupper er underlagt.⁷⁰

Arbejdsgruppen fandt det derfor ikke hensigtsmæssigt at foreslå en sådan ordning med en nærmere begrundelse:

69. Jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 2.

70. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1987.

»Det ville således være vanskeligt i praksis at skulle fastlægge f.eks. særlige uddannelsesmæssige krav. En række grunduddannelser og videregående uddannelser, herunder erhvervsrettede efteruddannelser, indeholder i dag undervisning i juridiske discipliner af forskellig art. Det bærende argument mod en ordning, hvorefter udøvelsen af virksomhed med juridisk bistand blev betinget af en offentlig tilladelse, der alene kan meddeles personer med bl.a. særlige uddannelsesmæssige kvalifikationer, har dog været, at en sådan ordning ville kunne opfattes som en offentlig garanti for udøvernes kvalifikationer. Som anført i afsnit 1.2., blev vinkelskriverlovens markedsføringsforbud indført for at dæmme op for en kritik af, at juridisk rådgivning i perioden op til 1943 ikke havde været reguleret med den følge, at juridiske ydelser i et ikke ringe omfang blev udført af fagligt ukvalificerede personer. Ønsket var at beskytte offentligheden mod at søge juridisk bistand hos ukvalificerede personer. Før lovændringen i 1943 blev alternativer til markedsføringsforbuddet overvejet, herunder et egentlig forbud mod, at private kunne drive juridisk virksomhed. Der blev tillige overvejet en ordning med en offentlig tilladelse, en bevilling, autorisation eller lignende. Markedsføringsforbuddet blev valgt, fordi et fuldstændigt forbud mod privates udøvelse af juridisk rådgivning blev betragtet som for vidtgående og en frygt for, at en evt. bevilling/autorisation skulle kunne tages som udtryk for en offentlig garanti af udøverens kvalifikationer. Som tidligere nævnt er arbejdsgruppen af den opfattelse, at det vil være muligt at ophæve markedsføringsforbuddet, såfremt der samtidig fastsættes regler om god skik, idet modtagere af juridisk rådgivning herigennem i et ikke ubetydeligt omfang beskyttes mod ukvalificeret juridisk rådgivning. Det bemærkes, at arbejdsgruppen ikke har overvejet at lempe kravene til at opnå advokatbeskikkelse, idet det af samfundsmæssige hensyn – herunder også forbrugerbeskyttelseshensyn – må anses for at være af afgørende betydning, at der er adgang for offentligheden til advokatydelser på et vist fagligt og etisk niveau. Efter *retsplejelovens* § 120, stk. 1, må personer, der ikke har beskikkelse som advokat, og personer, der er udelukket fra at udøve advokatvirksomhed, eller hvis ret hertil er ophørt i medfør af *retsplejeloven*, som tidligere nævnt ikke betegne sig som advokat eller benytte anden betegnelse, der er egnet til forveksling hermed. En advokat, der har deponeret sin beskikkelse i Justitsministeriet, må ikke betegne sig som advokat i forbindelse med forretningsforhold. Efter *retsplejelovens* § 124, stk. 1, er advokatselskaber eneberettigede til i navnet at anvende betegnelsen »advokataktieselskab« eller »advokatanpartsselskab«. Et advokatselskab må kun have til formål at drive advokatvirksomhed. Kun advokater og advokatselskaber kan på den baggrund tilkendegive at udbyde advokatydelser. På samme måde kan andre rådgivningsgrupper ikke tilkendegive, at den juridiske rådgivning, som tilbydes, varetages af advokater ansat i virksomheden. En tilladelses- eller autorisationsordning for andre end advokater vil efter arbejdsgruppens opfattelse medføre en risiko for ugen-

nemsigtighed med hensyn til de forskellige udbyderes kvalifikationer og kompetencer samt de faglige og etiske rammer, som de enkelte rådgivergrupper er underlagt. Disse forhold indebærer samlet set, at der efter arbejdsgruppens vurdering ikke bør opstilles særlige uddannelsesmæssige krav til de rådgivere af juridiske ydelser, der ikke er advokater.«⁷¹

Justitsministeriet var enig i Arbejdsgruppens forslag om – og argumenter for – »at der ikke bør stilles uddannelsesmæssige krav til de personer, som ønsker at drive virksomhed med juridisk rådgivning. Opstilling af et uddannelsesmæssigt krav vil således indebære en række vanskelige afgrænsningsspørgsmål med hensyn til fastlæggelsen af de uddannelser, som i givet fald skulle give adgang til at udbyde juridisk rådgivning. Desuden vil en sådan ordning med urette kunne opfattes som en offentlig garanti for, at rådgiveren besidder de fornødne kvalifikationer til at yde juridisk rådgivning.«⁷²

I denne sammenhæng virker det yderst betænkeligt, at loven hverken stiller uddannelsesmæssige krav til de personer, der ønsker at drive virksomhed med juridisk rådgivning, eller, som tidligere nævnt, stiller krav om en obligatorisk ansvarsforsikring til dækning af et eventuelt erstatningsansvar i forbindelse med virksomheden. Spørgsmålet om, hvorvidt der burde have været stillet sådanne krav, hænger sammen med, hvilke konsekvenser loven må forventes at få bl.a. for antallet og karakteren af udbydere af juridisk rådgivning. Dette spørgsmål er ikke blevet grundigt undersøgt i lovtilblivelsen.⁷³

Navnlig det forhold, at rådgivere ikke skal have ansvarsforsikring eller opfylde nogen uddannelsesmæssige eller faglige krav, kan betyde, at rådgivningen kan risikere at blive mangelfuld, og mulighederne for at få erstatning meget tvivlsomme.⁷⁴

4.1. Aldersgrænse og autorisationsordning mv.

Under lovtilblivelsen blev der bl.a. rejst spørgsmål, om en person som yder juridisk rådgivning, skal være over 18 år og uberygtet, sammenlignet retsplejelovens krav til advokater.

71. Jf. Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende juridisk rådgivning mv., juni 2004, s. 23–24.

72. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1992.

73. Se også *Håndværksrådets* høringssvar til Justitsministeriet af 16. februar 2005.

74. Se også Forbrugerombudsmandens artikel: FO betænkelig ved frit marked for juridisk rådgivning, af 2. februar 2006 på www.forbrug.dk.

Ifølge *retsplejelovens* § 261, stk. 1, må den, der uden at være advokat møder som fuldmægtig for parten, være over 18 år og uberygtet. Kravet om, at procesfuldmægtigen skal være over 18 år, skal imidlertid ses i sammenhæng med *retsplejelovens* § 257, stk. 1, hvorefter en umyndig ikke kan optræde på egen hånd i retssager. Børn og unge under 18 år, der ikke har indgået ægteskab, er efter værgemålslovens § 1 mindreårige og dermed umyndige.

Bestemmelsen har således til formål at sikre, at en person ikke kan fungere som procesfuldmægtig i en situation, hvor vedkommende – af aldersmæssige grunde – selv ville være afskåret fra at optræde på egen hånd i en retssag. Dette hensyn gør sig efter Justitsministeriets opfattelse ikke gældende for så vidt angår ydelse af juridisk rådgivning, som ikke består i at møde i retten som *procesfuldmægtig*.

»Dertil kommer, at der efter Justitsministeriets opfattelse næppe er grund til at tro, at det i praksis vil forekomme i nævneværdigt omfang, at personer under 18 år fremover vil yde erhvervsmæssig juridisk rådgivning. Justitsministeriet finder herefter ikke, at der er behov for et lovbestemt krav om, at en juridisk rådgiver skal være fyldt 18 år. Kravet i *retsplejelovens* § 261, stk. 1, om, at den, der uden at være advokat møder som fuldmægtig for parten, skal være uberygtet, er begrundet i, at den pågældende af offentligheden skal anses for værdig til udførelsen af dette hverv. En person, som er dømt for strafbart forhold, vil – afhængigt af det strafbare forholds karakter, den forløbne tid siden handlingens foretagelse mv. – kunne betyde, at vedkommende ikke lever op til kravet om at være uberygtet, og vedkommende kan dermed ikke fungere som procesfuldmægtig. Indførelse af et tilsvarende krav for juridiske rådgivere vil imidlertid indebære en stillingtagen til en række vanskelige problemstillinger. Der vil således bl.a. skulle tages stilling til, hvilke former for strafbare forhold der i givet fald skal udelukke en rådgiver fra at yde juridisk rådgivning, herunder om de strafbare forhold skal være begået i tilknytning til erhvervsudøvelse, f.eks. rådgivningsvirksomhed. Det bemærkes i den sammenhæng, at efter straffelovens § 79, stk. 2, vil retten til at yde juridisk rådgivning ved dom for strafbart forhold kunne frakendes, såfremt det udviste forhold begrunder en nærliggende fare for misbrug af stillingen. Dertil kommer, at indførelse af et krav om, at en juridisk rådgiver skal være uberygtet, må forudsætte, at en myndighed efterprøver, om denne betingelse er opfyldt. Dette vil medføre, at der skal indføres en egentlig autorisations- eller godkendelsesordning for juridiske rådgivere. En autorisationsordning vil efter Justitsministeriets opfattelse kunne fremstå som en offentlig garanti for, at rådgiverne har de fornødne kvalifikationer til at udøve juridisk rådgivning, og ordningen vil dermed give aftagerne af den juridiske rådgivning en ube-

grundet tillid til rådgivningens kvalitet. En autorisationsordning vil imidlertid ikke kunne give nogen sikkerhed for rådgivernes kvalifikationer eller for kvaliteten af rådgivningsydelsen. På den anførte baggrund finder Justitsministeriet ikke, at der bør indføres krav om, at en juridisk rådgiver skal være uberygtet.«⁷⁵

5. Oplysninger vedrørende beregning af prisen for opgaven

Loven indeholder ikke regler om det højeste vederlag for den juridiske rådgivningsydelse. Efter *stk. 5*, skal dog rådgiveren oplyse en række oplysninger vedrørende beregning af prisen for opgaven.

Efter bekendtgørelsen og lovforarbejderne skal rådgiveren således angive sin timepris eller eventuelle samlede pris. Hvis det ikke er muligt at angive timeprisen eller den samlede pris, skal det oplyses, på hvilket grundlag prisen beregnes.⁷⁶

Forbrugerrådet anførte i sin henvendelse til *Retsudvalget* den 24. februar 2006,⁷⁷ at en juridisk rådgiver efter rådets opfattelse bør forpligtes til at give et *overslag* over den samlede pris for den pågældende ydelse, og der ligeledes bør stilles krav om, at ændringen skal godkendes skriftligt af forbrugeren, såfremt dette overslag ændres efterfølgende. *Forbrugerrådet* fandt det således ikke tilstrækkeligt, at det fremgik af lovforslagets § 2, stk. 5, at rådgiveren skal angive sin timepris eller eventuelle samlede pris for den pågældende ydelse.

Forbrugerrådet er af den opfattelse, at en udbyder, der ikke har mulighed for at oplyse enten timepris eller samlet pris, ikke bør kunne udbyde sin ydelse. Justitsministeriet var »overraskende« ikke enig i disse betragtninger:

»Forbrugerrådet anførte endvidere, at det ikke fremgår tydeligt af lovforslaget, om oplysninger om pris skal fremgå direkte af den indgåede rådgivningsaftale, idet rådet anfører, at der kunne sluttet modsætningsvis fra § 2, stk. 3 og 4, hvor det udtrykkeligt er nævnt, at oplysninger om hhv. ansvarsforsikring og uddannelsesmæssig baggrund skal fremgå direkte af

75. Jf. Justitsministeriets svar til *Retsudvalget* den 11. januar 2006, se »Endeligt svar på L 65 – Spørgsmål 5«, se sagsnr. 2005–156–0039.

76. Jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 3, samt Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1992.

77. Jf. Dok. 40440/ph.

rådgivningsaftalen. Efter Justitsministeriets opfattelse bør en rådgiver, som kun kan oplyse, på hvilket grundlag prisen for rådgivningen beregnes, ikke afskæres fra at yde juridisk rådgivning. Det skyldes, at nogle rådgivningsydelser kan være af en sådan karakter, at rådgiveren ikke på forhånd har mulighed for at angive sin timepris eller samlede pris for ydelsen, f.eks. i sager, hvor det aftales imellem rådgiveren og forbrugeren, at vederlaget skal fastsættes bl.a. i lyset af sagens udfald. Det tilføjes, at reglerne om prisoplysninger i lovforslagets § 2, stk. 5, har til formål at sikre forbrugeren et oplyst grundlag for at vurdere, om man ønsker at indgå i et samarbejde med en bestemt rådgiver. Hvis forbrugeren finder, at der knytter sig en for stor usikkerhed til spørgsmålet om vederlagets størrelse, kan forbrugeren vælge en anden rådgiver i stedet for. Det er forudsat, at prisoplysningerne skal indgå i den rådgivningsaftale, som skal indgås på skriftligt grundlag, jf. lovforslagets § 2, stk. 2.⁷⁸

Se i øvrigt også *markedsføringslovens* § 13, stk. 2, hvor der er indført en generel forpligtelse til at give prisoplysninger ved erhvervsmæssig udbud af tjenesteydelser til forbrugere i markedsføringsloven. Bestemmelsen i lovens § 13, stk. 2 medfører for det første, at tjenesteydere, der udbyder tjenesteydelser til en samlet fast pris, skal oplyse tjenesteydelsens pris. Som eksempler på tjenesteydelser, hvor der typisk kan oplyses en samlet pris, kan nævnes klipning eller farvning hos en frisør, advokaters faste priser på skødeskrivning eller udarbejdelse af testamenter.⁷⁹

Reglerne om oplysning om rådgiverens forsikringsforhold og beregningen af prisen for rådgivningsopgaven har efter lovforarbejderne til formål at sikre aftageren af den juridiske rådgivning det bedst mulige grundlag for at vurdere, om man ønsker at indlede et samarbejde med vedkommende rådgiver.⁸⁰

Forbrugerklagenævnets kompetence i tilknytning til ikrafttrædelsen af lov om juridisk rådgivning er administrativt blevet udvidet til også at omfatte juridisk rådgivning, jf. § 3, stk. 4 i Bekendtgørelse nr. 598 af 14. juni 2006 om forbrugerklager. Tvister imellem en juridisk rådgiver og en forbruger, herunder om størrelsen af vederlaget for rådgivningen, vil således kunne indbringes for Forbrugerklagenævnet. For Forbrugerklagenævnets virksomhed er der dog fastsat minimums- og maksi-

78. Se »Endeligt svar på L 65 – Spørgsmål 13«, jf. sagsnr. 2006–156–0047.

79. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 706.

80. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1992.

mumsbeløbsgrænser, hvilket bl.a. indebærer, at nævnet alene er kompetent til at behandle en klage over en tjenesteydelse, hvis vederlaget for ydelsen udgør mindst 800 kr. Forbrugerklagenævnet⁸¹ har imidlertid mulighed for at dispensere fra minimumsbeløbsgrænsen,⁸² f.eks. i tilfælde, hvor det skønnes, at forbrugeren kan fremsætte et krav af en vis størrelse over for rådgiveren, og hvor der synes at være stor sandsynlighed for, at forbrugeren kan få medhold i klagen. Desuden kan der dispenseres i tilfælde, hvor sagen er af generel eller principiel interesse, eller hvor en større gruppe af forbrugere har rejst krav over for den samme erhvervsdrivende. I *Forbrugerrådets* henvendelse af 24. februar 2006 til *Retsudvalget* bemærkede Justitsministeriet bl.a. følgende:

»Sager, hvor vederlaget udgør under 800 kr., men hvor forbrugeren samtidig har lidt et tab på grund af rådgivningen, vil der således blive taget udgangspunkt i det samlede beløb i forbindelse med en vurdering om dispensation. Der vil dermed blive taget højde for et eventuelt tab, som forbrugeren har lidt, og der ses derfor ikke at være et behov for en generel dispensation fra undergrænsen i disse sager. Overstiger vederlaget ikke 800 kr. og har forbrugeren ikke derudover lidt et tab, er det vanskeligt at se, at sager omfattet af lov om juridisk rådgivning skulle være af en sådan karakter, der berettiger, at der for disse sager skal gælde en anden undergrænse end for alle andre sager, der indbringes for Forbrugerklagenævnet.«⁸³

Justitsministeriet fandt på denne baggrund ikke, at der er grundlag for at gennemføre yderligere regulering med hensyn til vederlaget for den juridiske rådgivning.⁸⁴

I forbindelse med Justitsministeriets høring af udkast til bekendtgørelse om god skik for juridisk rådgivning, efterlyste *Forbrugerrådet* en regel i loven eller bekendtgørelsen svarende til, hvad der gælder for advokater, hvorefter en advokat ikke må indgå salæraftaler om

81. Nævnets formand, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 4 in fine.

82. Denne dispensationsadgang burde også have omfattet maksimumsbeløbsgrænsen på de 100.000 kr. Men hvis forbrugeren har lidt et økonomisk tab på grund af rådgivningen, der overstiger de 100.000 kr. kan klagen formentlig behandles af Forbrugerklagenævnet, da beløbsgrænserne i bekendtgørelsens § 3, stk. 1 vedrører »vederlag«.

83. Se »Endeligt svar på L 65 – Spørgsmål 13«, jf. sagsnr. 2006–156–0047. Man savner i øvrigt under lovtillblivelsen en drøftelse af adgangen til en dispensationsadgang, når vederlaget overstiger 100.000 kr.

84. Se Justitsministeriets svar til *Retsudvalget* den 11. januar 2006, jf. »Endeligt svar på L 65 – Spørgsmål 5«, se sagsnr. 2005–156–0039.

vederlæggelse af en andel af det udbytte, der måtte opnås ved gennemførelse af en sag (pactum de quota litis).⁸⁵ Den endelige bekendtgørelse indeholder nu en sådan regel, hvorefter, en rådgiver ikke må indgå en rådgivningsaftale, hvor prisen for rådgivningen udgør en andel af det udbytte, som kunden måtte opnå ved gennemførelsen af sagen.⁸⁶

5.1. Regler for advokatens salæraftaler

En advokat må ikke kræve højere vederlag⁸⁷ for sit arbejde, end hvad der kan anses for rimeligt, jf. *retsplejelovens*. § 126, stk. 2.⁸⁸

Fra retspraksis om advokatsalærer: I *U 1958.543 H* var der ikke grundlag for at nedsætte et salær, da der ikke var udvist forsømmelse ved varetagelse af klientens interesser og i *U 1959.119/2 H* blev en advokats salærberegning i en række boligretssager ikke anset for ubillig eller urimelig. Det samme gjorde sig gældende i *U 1974.161 H*, hvor et salær, som efter Advokatrådets udtalelse, under hensyntagen til sagens særlige omstændigheder ville andrage 80–85.000 kr., men af advokaten var ansat til 100.000 kr., ikke blev anset for ubilligt, uanset at salærfastsættelsen burde ske med udgangspunkt i de vejledende proceduretakster, idet det udtaltes, at arbejdets omfang måtte tages i betragtning). Cf. *U 1964.796 H* (nedsat til 6.000 kr. og *U 1996.101 H*, hvor et salær blev nedsat fra ca. 28 mio. kr. (ekskl. moms) til ca. 10 mio. kr. (ekskl. moms) efter samlet vurdering af sagens karakter og omfang.

Som tidligere nævnt må en advokat ikke indgå salæraftaler om vederlæggelse af en andel af det udbytte, der måtte opnås ved gennemførelse af en sag (pactum de quota litis).⁸⁹

85. Jf. *Forbrugerrådets* høringssvar til Justitsministeriet af 16. juni 2006, jf. Dok. 43319/ph.

86. Jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 4.

87. Om advokatsalærer, se *Axel H. Pedersen: Sagførersalærer* (1958), *Stakemann Spang-Hanssen: Advokatsalærer* (1986) og *Bekkevold i Advokaten* 1992, s. 299 ff. *Jakob Lund Poulsen* diskuterer i *Advokaten* 2005, s. 15 salærfastsættelsen i fri processager. *Lars Økjær Jørgensen* diskuterer i *Advokaten*, s. 2005, s. 35–36. Advokatnævnets praksis med hensyn til salærfastsættelse i forsikringsretshjælpssager. *Anne Birgitte Gammeljord* og *Henning Zacho Larsen* gennemgår i *Advokaten* 2005, s. 9–10 den nye regel om oplysning om de vigtigste elementer i bistanden og vederlaget, som blev vedtaget af Advokatrådet den 10. december 2004. Om vederlaget, se *Mads Bryde Andersen: Advokatretten*, 2005, s. 667 ff.

88. Jf. de advokatetiske reglers kap. 3.4.1.

89. Jf. de advokatetiske reglers kap. 3.3.1. Nærmere om begrebet, se *Mads Bryde Andersen: Advokatretten*, s. 334, 338 f, 467, 672, 684, 692 f.

Advokaten skal i forbindelse med, at aftalen om ydelse af bistand indgås efter anmodning, give klienten oplysning om de vigtigste elementer i den påregnede bistand og om størrelsen af det vederlag, advokaten agter at beregne sig. Hvor det ikke er muligt at oplyse et fast vederlag, skal advokaten enten angive den måde, hvorpå vederlaget vil blive beregnet eller give et begrundet overslag. Advokaten skal endvidere oplyse om de forventede udlæg, herunder afgifter til det offentlige.

Har advokaten afgivet et overslag, skal klienten så tidligt som muligt orienteres, hvis det samlede vederlag forventes at overstige det beløb, der er angivet i overslaget.

Skal advokatens vederlag udredes foreløbigt eller endeligt enten af det offentlige eller af et forsikringsselskab, skal advokaten, når han påtager sig opgaven, orientere sin klient om principperne for fastsættelse af vederlaget og om de mulige konsekvenser for klienten.

Er klienten forbruger skal advokaten af egen drift give klienten de ovenfor angivne oplysninger skriftligt.⁹⁰ Skjult salærberegning er utilstedelig.⁹¹

Afregning bør foretages uden unødigt ophold. Afregningen bør indeholde den efter forholdene fornødne beskrivelse af det arbejde, som kræves vederlagt.⁹²

Provision, rabatter og lignende modtaget fra tredjemand skal ubetinget godskrives klienten.⁹³

A conto-afregning af salær må ikke overstige, hvad der under hensyn til det af advokaten udførte arbejde og dets værdi for klienten kan anses for et rimeligt salær.⁹⁴

Såfremt en advokat kræver indbetaling af *depositum*, før en opgave påbegyndes, må dette ikke overstige, hvad der ved et forsigtigt skøn må antages at være et rimeligt salær for den pågældende opgave. Reglerne om forrentning af betroede midler finder anvendelse på deposita.⁹⁵

90. Jf. de advokatetiske reglers kap. 3.4.2.

91. Jf. de advokatetiske reglers kap. 3.4.3.

92. Jf. de advokatetiske reglers kap. 3.4.4.

93. Jf. de advokatetiske reglers kap. 3.4.5.

94. Jf. de advokatetiske reglers kap. 3.5.1.

95. Jf. de advokatetiske reglers kap. 3.5.2.

6. Rådgiveren må ikke modtage betroede midler fra kunden eller på kundens vegne

Endvidere indeholder *stk.* 6, bestemmelser om, at rådgiveren ikke må modtage *betroede midler* fra kunden eller på kundens vegne,⁹⁶ f.eks. ved udbetaling af et erstatningsbeløb.

Forbudet mod at modtage betroede midler afløste under Folketingets behandling et krav om, at betroede midler skulle holdes adskilt fra rådgiverens egne midler.

I *Retsudvalgets* betænkningen af 6. april 2006, s. 5–6 faldt følgende bemærkninger: »Efter lovforslaget skal betroede midler holdes adskilt fra rådgiverens egne midler, og der er således ikke noget forbud imod, at rådgiveren kan modtage betroede midler fra kunden eller fra tredjemand på kundens vegne, f.eks. erstatningsudbetalinger. Forslagsstillerne finder det betænkeligt, at enhver, som i erhvervsmæssigt øjemed kan drive virksomhed med juridisk rådgivning, kan modtage betroede midler fra kunden eller på kundens vegne. Indførelsen af et egentligt forbud mod, at rådgiveren modtager betroede midler fra kunden eller på kundens vegne, vil efter forslagsstillerne opfattelse indebære en væsentlig forbedring af lovforslagets beskyttelse af forbrugerne, ligesom et forbud ikke vil udgøre en nævneværdig begrænsning i adgangen til at udøve juridisk rådgivningsvirksomhed. F.eks. vil et erstatningsbeløb, som udbetales fra modparten, kunne indsættes direkte på kundens konto i et pengeinstitut, uden at rådgiveren får adgang til at disponere over beløbet. Birthe Rønn Hornbech (V) Michael Aastrup Jensen (V) Karsten Nonbo (V) Søren Pind (V) Peter Skaarup (DF) fmd. Kim Christiansen (DF) Hans Kristian Skibby (DF) Tom Behnke (KF) Charlotte Dyremose (KF) Morten Bødskov (S) Per Kaalund (S) Lissa Mathiasen (S) Frode Sørensen (S) Elisabeth Arnold (RV) Simon Emil Ammitzbøll (RV) Anne Baastrup (SF) nfmd. Line Barfod (EL) Siumut, Tjóðveldisflokkurin, Fólkaflokkurin og Inuit Ataqatigiit havde ikke medlemmer i udvalget.

Der er hverken i lov eller bekendtgørelse angivet, hvad der skal forstås ved betroede midler. I denne sammenhæng har Forbrugerombudsmanden med rette tilkendegivet, at der er behov for en forklaring herpå, da begrebet formentlig kun er indarbejdet i advokatverdenen.⁹⁷

96. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1992, jf. også bekendtgørelsens § 6.

97. Jf. hans høringssvar til udkast til bekendtgørelsen af 15. juni 2006, sag 1107/5–41 SI/SI.

I medfør af *klientkontovedtægten* påhviler der yderligere *advokaten* en bogføringspligt. Således skal enhver advokat, der modtager penge for tredjemand i forbindelse med selvstændig advokatvirksomhed, i sit bogholderi føre en klienttilsvarskonto, som til enhver tid viser størrelsen af advokatens samlede tilsvær af betroede midler.⁹⁸ Hvad advokaten efter klienttilsvarskontoens udvisende til enhver tid skal kunne tilsvær tredjemand, skal indestå på en særlig klientkonto i et pengeinstitut.⁹⁹ Disse advokatregler om bogføringspligt om det samlede tilsvær af betroede midler kunne også med stor nytte have fundet anvendelse på den juridiske rådgiver udmøntet i loven eller i den tilstødende bekendtgørelse.

7. Rådgiveren må ikke yde rådgivning, hvor rådgiveren selv eller dennes nærstående har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald

Efter lovens § 2, *stk.* 7, og bekendtgørelsens § 7, *stk.* 1, må en rådgiver ikke yde rådgivning i en sag i tilfælde, hvor rådgiveren selv eller dennes nærstående har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald. Det samme gælder i tilfælde, hvor rådgiveren eller dennes nærstående samtidig rådgiver eller tidligere i samme sag har rådgivet andre, der har en sådan interesse.

7.1. Afgrænsning af personkredsen

Bestemmelsen har til formål at sikre, at en kunde ikke modtager rådgivning fra en rådgiver i tilfælde, hvor der foreligger interessekonflikter eller en nærliggende risiko herfor, som vil kunne påvirke rådgivningen.¹⁰⁰ Bestemmelsen, svarer delvist til reglerne om inhabilitet i *forvaltningslovens* § 3, *stk.* 1, *nr.* 1 og 2.¹⁰¹

Bestemmelsen omfatter som nævnt rådgiverens nærstående, dvs.

98. Klientmidler i advokatens varetægt skal behandles i overensstemmelse med reglerne i »Vedtægt om advokaters pligter med hensyn til betroede midler«, jf. de advokatetiske reglers kap. 3.8.

99. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1984, samt Rapport fra Arbejdsgruppen vedrørende juridisk rådgivning mv., juni 2004, s. 11.

100. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1996.

101. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1992.

ægtefælle, familiemedlemmer og andre nærstående. Personkredsen forudsættes i øvrigt afgrænset på samme måde som i *forvaltningslovens* § 3, stk. 1, nr. 2, som har følgende formulering:¹⁰²

»Vedkommendes ægtefælle, beslægtede eller besvogrede i op- eller nedstigende linie eller i sidelinien så nær som søskendebørn eller andre nærstående¹⁰³ har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald eller er repræsentant for nogen, der har en sådan interesse.«

Med denne afgrænsning af personkredsen i forholdet til forvaltningsloven, må rådgiveren umiddelbart gerne yde rådgivning i en sag, hvor rådgiverens venner eller bekendte har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald.

Bestemmelsen indebærer, at en rådgiver ikke kan påtage sig – eller må udtræde af – en sag i tilfælde, hvor rådgiveren selv har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald. Økonomisk interesse omfatter i denne sammenhæng ikke interessen i almindelig indtjening på rådgivningsydelsen, men derimod en særlig økonomisk interesse, f.eks. bistand til oprettelse af et testamente, hvori rådgiveren eller dennes nærstående er indsat som testamentsarving.¹⁰⁴

Bestemmelsen indebærer desuden, at rådgiveren ikke kan yde rådgivning i en sag, hvis der samtidig ydes – eller tidligere i samme sag er ydet – rådgivning til modparten i sagen. Derimod er bestemmelsen ikke til hinder for at yde rådgivning i en sag, hvor rådgiveren tidligere – i en anden sag – har ydet rådgivning til den nuværende modpart.¹⁰⁵

7.2. Advokatens forhold til klienten

For advokater er der gennem tiden udviklet nogle advokatetiske regler om advokatens forhold til klienten. Disse regler burde have haft en

102. Ibid.

103. Tilknytningsforholdet kan f.eks. være et plejeforhold eller et fast samlivsforhold, der ikke beror på ægteskab. Venskabsforhold vil derimod – selv hvor der er tale om et meget nært venskab – ikke falde ind under bestemmelsen, men vil eventuelt være omfattet af § 3, stk. 1, nr. 5, se *Karsten Loiborg* i Karnovs Lovsamling, 2005, bd. 1, s. 223. Om afgrænsningen af sidelinien så nær som søskendebørn se *Kurt Nielsen* i *Juristen* 1988, s. 369–372.

104. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1992.

105. Ibid.

mere afsmittende effekt på lov om juridisk rådgivning og den tilhørende bekendtgørelse om god skik. Håbet må være, at dette vil ske ved revisionen af loven.¹⁰⁶

Efter de advokatetiske regler må en advokat alene påtage sig en opgave for en klient efter direkte anmodning fra klienten, fra en anden advokat på klientens vegne eller efter anmodning fra en offentlig myndighed eller fra et i øvrigt dertil kompetent organ.¹⁰⁷

Når særlige omstændigheder viser, at klientens identitet, kompetence eller bemyndigelse er uvis, skal advokaten gøre sig rimelige anstrengelser for at sikre oplysninger om disse forhold.¹⁰⁸

En advokat må ikke modtage penge fra, foretage eller medvirke til pengetransaktioner for nogen, medmindre det sker som led i udførelsen af en opgave for en klient, hvis identitet er advokaten bekendt.¹⁰⁹

Såfremt en advokat i forbindelse med klientens anmodning om bistand får begrundet mistanke om, at klientens formål er at misbruge advokatens rådgivning til at fremme strafbare handlinger eller undladelser, herunder »hvidvaskning« af penge, må advokaten ikke påtage sig opgaven. Det samme gælder, hvis opgavens udførelse indebærer en overtrædelse af god advokatskik, jfr. *retsplejelovens* § 126.¹¹⁰

En advokat skal varetage klientens interesser grundigt, samvittighedsfuldt og med fornøden hurtighed. Advokaten skal i rimeligt omfang holde klienten underrettet om sagens forløb.¹¹¹

En advokat må ikke påtage sig en opgave, til hvis udførelse advokaten savner fornøden kompetence, medmindre advokaten efter aftale med klienten sikrer sig samarbejde med en dertil kvalificeret kollega.

106. Loven er omfattet af lovovervågning. Lovovervågningen vil fokusere på, om reglerne har ført til øget konkurrence på området for juridisk rådgivning, samt om forbrugerne er tilstrækkeligt beskyttet ved de i loven og i administrative forskrifter fastsatte regler. Loven trådte i kraft den 1. juli 2006, og Justitsministeriet vil derfor i 2009 efter høring af de berørte myndigheder og organisationer mv. udarbejde en redegørelse herom til Folketinget, jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1994.

107. Jf. de advokatetiske reglers kap. 3.1.1.1. Om en nærmere gennemgang af advokatens forhold til klienten kan der henvises til *Mads Bryde Andersen: Advokatretten*, 2005, s. 507 ff.

108. Jf. de advokatetiske reglers kap. 3.1.1.2.

109. Jf. de advokatetiske reglers kap. 3.1.1.3.

110. Jf. de advokatetiske reglers kap. 3.1.1.4.

111. Jf. de advokatetiske reglers kap. 3.1.2.1.

En advokat bør ikke påtage sig en opgave, medmindre advokaten under hensyntagen til andet arbejdspress kan behandle denne passende hurtigt.¹¹²

En advokat må ikke frasige sig udførelsen af en opgave på en sådan måde og under sådanne omstændigheder, at klienten hindres i rettidigt og uden skadevirkning at søge anden juridisk bistand.¹¹³

Såfremt en advokat under udførelse af en opgave for en klient får begrundet mistanke om forhold af straffbare handlinger eller undladelser, herunder »hvidvaskning« af penge, jf. de advokatetiske reglers kap. 3.1.1.4, påhviler det advokaten at frasige sig opgaven.¹¹⁴

Om *advokatadfærd i retssager i forholdet til klienten*, skal en advokat, der har påtaget sig at udføre en klients sag for en domstol, en voldgiftsret eller et administrativt nævn, loyalt og samvittighedsfuldt inden for lovens grænser forsvare og fremme sin klients interesser.¹¹⁵

7.3. Bekendtgørelsens regler om interessekonflikter

Der er som ovenfor beskrevet i bekendtgørelsen om god skik for juridisk rådgivning fastsat regler om interessekonflikter, jf. § 7, hvoraf det fremgår, at en rådgiver ikke må yde rådgivning i en sag i tilfælde, hvor rådgiveren selv eller dennes nærstående har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald.¹¹⁶ Det samme gælder i tilfælde, hvor rådgiveren eller dennes nærstående samtidig rådgiver eller tidligere i samme sag har rådgivet andre, der har en sådan interesse, jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 1.

Såfremt de i bekendtgørelsen § 7, stk. 1, nævnte omstændigheder opstår eller kommer til rådgiverens kundskab efter rådgivningsaftalens indgåelse, er rådgiveren forpligtet til snarest muligt at gøre kunden bekendt med forholdet og opsige rådgivningsaftalen.¹¹⁷

Man savner dog stadigvæk i loven eller bekendtgørelsen almindelige principper om rådgiverens *uafhængighed* i lov om juridisk rådgiv-

112. Jf. de advokatetiske reglers kap. 3.1.2.2.

113. Jf. de advokatetiske reglers kap. 3.1.3.1.

114. Jf. de advokatetiske reglers kap. 3.1.3.2.

115. Jf. de advokatetiske reglers kap. 4.1.

116. En advokat må ikke udøve advokatvirksomhed i interessentskab eller i tilsvarende form for økonomisk fællesskab med personer eller virksomheder, der ikke må udøve advokatvirksomhed, jf. *retsplejelovens* § 124, se de advokatetiske reglers kap. 2.4.

117. Jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 2.

ning svarende til reglerne i de advokatetiske regler, hvor det hedder, at »Under udøvelse af advokatvirksomhed skal en advokat altid bevare fuldstændig uafhængighed. Advokaten må således hverken lade sig påvirke af egne eller tredjemands uvedkommende interesser. En advokat må ikke gå på akkord med den professionelle standard og etik for at gøre sin klient, retten eller tredjemand tilpas.«¹¹⁸

7.4. Advokaters interessekonflikter

En advokat må ikke bistå en klient i situationer, hvor en interessekonflikt er opstået, eller hvor der foreligger nærliggende risiko for, at en sådan konflikt opstår.

Sådanne situationer foreligger altid, når:

1. en advokat bistår klienter i samme sag, hvis klienterne har modstridende interesser. En advokat må dog møde for flere parter under et forberedende retsmøde, hvis der ikke under retsmødet behandles tvister, og hvis ingen af parterne har modsat sig dette,¹¹⁹
2. en advokat bistår en part efter tidligere at have bistået modparten i sagen,
3. en advokat bistår klienter i flere sager, der har forbindelse med hinanden, hvis der er risiko for, at fortrolige oplysninger, som advokaten har modtaget i en af sagerne, kan benyttes i en anden af sagerne. Dette gælder, selvom advokaten ikke bistår klienterne på samme tid,
4. advokaten gennem tætte familiemæssige bånd er knyttet til en, der i sagen har modstridende interesser med klienten,
5. advokaten har en direkte eller indirekte ikke ubetydelig økonomisk eller erhvervsmæssig forbindelse til en part, som i sagen har modstridende interesser med klienten,

118. Jf. de advokatetiske reglers kap. 2.1.1.

119. En advokat må ikke virke som voldgifts-, mæglingsmand eller mediator for flere parter, hvis han tidligere som partsrepræsentant har bistået nogen af parterne i forhold, der har forbindelse med tvisten. En advokat må ikke efter at have virket som voldgifts-, mæglingsmand eller mediator bistå nogen af parterne som partsrepræsentant om forhold, der har forbindelse med sagen, jf. de advokatetiske reglers kap. 3.2.2. Nærmere om interessekonflikter, se *Mads Bryde Andersen: Advokatretten*, 2005, s. 399 ff.

6. advokaten har andre tætte forbindelser til en part, som i sagen har modstridende interesser med klienten,
7. advokaten har sådanne forretningsmæssige eller andre forbindelser til klienten, at der derved opstår risiko for, at advokaten ikke kan give klienten rådgivning uafhængigt af uvedkommende interesser,
8. en advokat indgår aftale med klienter eller andre om, at han skal modtage salær i form af aktier eller andre ejerandele i et selskab, hvor aktiernes eller andelenes værdi vil blive påvirket af resultatet i sagen. Dette gælder også andre tilfælde, hvor der indgås aftale om en sådan vederlæggelse, hvis dette vil kunne påvirke advokatens uafhængighed og personlige integritet under udførelsen af hvervet.

Sådanne situationer kan endvidere foreligge, når:

9. en advokat bistår en klient i en sag, hvis han uden at repræsentere modparten i den konkrete sag har et fast klientforhold til denne,
10. en advokat bistår konkurrerende virksomheder,
11. en advokat medvirker for flere parter til stiftelse af eller berigtigelse af et retsforhold, hvorom der er enighed mellem parterne. En advokat, som for parterne har medvirket til stiftelse eller berigtigelse af et retsforhold, må ikke efterfølgende bistå en af parterne om forhold vedrørende retsforholdet, hvis dette har eller kan have betydning for den anden part.¹²⁰

7.5. Rådgiverens forhold til modparten

Efter bekendtgørelsens § 8 må rådgiveren ikke i en konkret sag henvende sig direkte til nogen, som er repræsenteret ved en anden juridisk rådgiver, herunder en advokat, uden samtykke fra denne rådgiver, medmindre henvendelsen sker til berettiget varetagelse af kundens eller egne interesser, og den anden juridiske rådgiver trods skriftlige påmindelser ikke har besvaret rådgiverens henvendelse.¹²¹

Rådgiveren skal i alle tilfælde underrette den anden rådgiver om en sådan henvendelse, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 2.

Der burde i øvrigt have været indføjet en regel i loven eller be-

120. Jf. de advokatetiske reglers kap. 3.2.1.

121. Jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 1.

kendtgørelsen om *tillid og personlig integritet*, f.eks. »en rådgiver skal ved opretholdelse af sin hæderlighed og personlige integritet altid tilstræbe, at han kan bevare klientens tillid.¹²²

7.5.1. Advokatens forhold til modparten, dennes advokat og retten
Advokaten skal respektere processens kontradiktoriske karakter. Advokaten må således ikke hindre modparten i at komme til orde og må ikke uden forudgående eller samtidig meddelelse til modparten rette henvendelse om sagen til dommeren eller nævnets medlemmer eller forsyne disse med bilag, notater eller dokumenter, uden samtidig at orientere modparten herom med kopi af det således fremsendte.¹²³

Har en part forud for eller under en verserende retssag tilbudt forlig, må den for modparten mødende advokat ikke uden samtykke fremlægge forslaget eller i øvrigt oplyse retten herom, hvorimod egne forligsforslag gerne må fremlægges.¹²⁴

7.5.1.1. Forholdet til modparten, og dennes advokat

En advokat må ikke modvirke tilkaldelse af en anden advokat eller fortrænge en kollega fra en sag, men bør tværtimod efter omstændighederne opfordre modparten til at søge egen advokat.¹²⁵

En advokat må ikke i en konkret sag henvende sig direkte til nogen, som er repræsenteret af en kollega uden dennes samtykke, medmindre det sker til berettiget varetagelse af en klients eller egne interesser, og vedkommende kollega trods påmindelse ikke foretager, hvad han efter god advokatskik har pligt til. Advokaten skal i alle tilfælde underrette den anden advokat om enhver sådan henvendelse.¹²⁶

Ved udførelse af en sag må en advokat ikke gå videre end hvad berettigede hensyn til varetagelse af klientens interesser tilsiger, og navnlig er det utilstedeligt at foretage unødige retsskridt eller søge klientens interesser fremmet på utilbørlig måde.¹²⁷

122. Jf. de advokatetiske reglers kap. 2.2. »*Tillid og personlig integritet*. En advokat skal ved opretholdelse af sin hæderlighed og personlige integritet altid tilstræbe, at han kan bevare klientens tillid.«

123. Jf. de advokatetiske reglers kap. 4.3.1. Om advokatens forhold til kolleger, se *Mads Bryde Andersen: Advokatretten*, 2005, s. 562 ff.

124. Jf. de advokatetiske reglers kap. 4.3.2.

125. Jf. de advokatetiske reglers kap. 5.4.1.

126. Jf. de advokatetiske reglers kap. 5.4.2.

127. Jf. de advokatetiske reglers kap. 5.4.3.

En advokat må ikke optage eller medvirke til optagelse af telefonsamtaler eller andre kommunikationer på lydbånd eller lignende, uden at den anden part eller de andre deltagere på forhånd har samtykket i optagelsen.¹²⁸

Efter *retsplejelovens* § 126, stk. 4, må en advokat ikke uden for sin advokatvirksomhed i forretningsforhold eller i andre forhold af økonomisk art udvise en adfærd, der er uværdig for en advokat.

Det påhviler i øvrigt advokater, der beskæftiger autoriserede advokatfuldmægtige at sikre, at fuldmægtigen får en til erhvervelse af advokatbeskikkelse forsvarlig praktisk uddannelse, herunder indsigt i og forståelse for de advokatetiske reglers betydning. Principalen er ansvarlig for, at autoriserede advokatfuldmægtige handler i overensstemmelse med disse regler. Principalen må således ikke pålægge sin fuldmægtig – eller andre – at udvise en adfærd, der, såfremt den udvistes af advokaten selv, ville være i strid med disse regler.¹²⁹

7.5.1.2. Forholdet til retten

Det påhviler advokaten at udføre sit hverv under respekt for retten eller nævnet. Advokaten må ikke utilbørligt forhindre retten eller nævnet i på upartisk måde at behandle og afgøre sagen. Advokaten må således ikke vildlede retten eller nævnet eller bevidst afgive urigtige oplysninger.¹³⁰

7.6. Tavshedspligt

Efter bekendtgørelsens § 9, stk. 1, må rådgiveren ikke videregive eller udnytte fortrolige oplysninger, som rådgiveren måtte blive bekendt med som led i den ydede rådgivning.

Reglen i § 9, stk. 1 finder tilsvarende anvendelse på rådgiverens partnere, personale eller en af rådgiveren antagen person. Som partner anses enhver, der er medejer af rådgivningsvirksomheden, hvad enten denne drives som en personligt ejet virksomhed eller i selskabsform.¹³¹

Der burde som i de advokatetiske regler have været bestemt i lov

128. Jf. de advokatetiske reglers kap. 5.4.4.

129. Jf. de advokatetiske reglers kap. 5.4.5.

130. Jf. de advokatetiske reglers kap. 4.2.

131. Jf. bekendtgørelsens § 9, stk. 2.

eller i bekendtgørelse, at »Tavshedspligten gælder uden tidsbegrænsning«. ¹³²

7.6.1. Tavshedspligt for advokater

Efter de advokatetiske regler gælder der følgende om tavshedspligt:

»Tillid og fortrolighed mellem advokat og klient er en nødvendig forudsætning for advokatens virke. Diskretion er derfor en grundlæggende både juridisk og etisk pligt og ret for advokater, som skal respekteres ikke kun i det enkelte individs, men også i samfundets interesse. En advokat skal behandle alle oplysninger, han som led i sin professionelle virksomhed bliver bekendt med, fortroligt. Tavshedspligten gælder uden tidsbegrænsning. Advokaters kompagnoner, personale og andre, som i øvrigt beskæftiges i advokatvirksomheden, har samme tavshedspligt. Når flere advokater eller advokatvirksomheder er etableret i kontorfællesskab, gælder 2.3.5 også for sådanne fællesskaber.« ¹³³

132. Se de advokatetiske reglers kap. 2.3.

133. Ibid. Om fortrolighedsreguleringen, se *Mads Bryde Andersen: Advokatretten*, 2005, s. 352 ff.

Kapitel 3

§ 3 *Forbrugerombudsmanden fører tilsyn med overholdelsen af loven samt forskrifter udstedt i medfør af § 2, stk. 8. Tilsynet føres efter markedsføringslovens regler.*

Lovforarbejder

- Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende juridisk rådgivning, juni 2004, s. 3, 16–18 og 26.
- Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1986–1987, 1993 og 1996.
- Bekendtgørelse nr. 598 af 14. juni 2006 om forbrugerklager.
- Bekendtgørelse nr. 684 af 22. juni 2006 om god skik for juridisk rådgivning.

1. Forbrugerombudsmandens kompetence til at føre tilsyn med lovens overholdelse

Bestemmelsen i § 3, 1. pkt., tillægger Forbrugerombudsmanden kompetencen til at føre tilsyn med lovens overholdelse.¹ Tilsynet skal i medfør af bestemmelsen i § 3, 2. pkt., føres efter *markedsføringslovens* regler.²

Arbejdsgruppen vedrørende juridisk rådgivning anbefalede i den i juni 2004 afgivne rapport, at Forbrugerombudsmanden blev bemyndiget til at føre tilsyn med, at reglerne om god skik for juridisk rådgivning overholdes.³ Efter arbejdsgruppens forslag skulle der etableres en tilsynsordning svarende til det tilsyn, som Forbrugerombudsmanden udøver i medfør af lov om forbud mod tobaksreklame mv.

Arbejdsgruppen udtalte bl.a. følgende: »En ophævelse af markedsføringsforbuddet i vinkelskriverloven vil betyde, at markedsføring af juridiske

1. Loven skønnes at medføre øgede statslige udgifter til Forbrugerombudsmandens tilsyn med de virksomheder, der yder juridisk rådgivning svarende til ca. 500.000 kr., heraf 400.000 kr. i lønsom (et årsværk), jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1994.

2. Se Lov nr. 1389 af 21. december 2005 om markedsføring, se *Bilag 3*, jf. kapitel 6 om Forbrugerombudsmandens virksomhed.

3. Se Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende juridisk rådgivning, juni 2004, s. 26.

rådgivningsydelser omfattes af markedsføringslovens bestemmelser. Reglerne i markedsføringsloven finder anvendelse i privat erhvervsvirksomhed og offentlig virksomhed, som kan sidestilles hermed. Det følger af lovens § 1, at der i sådan virksomhed ikke må foretages handlinger, som strider mod god markedsføringsskik. Begrebet »markedsføring« anvendes i vid betydning og omfatter ikke kun reklamering i teknisk forstand, men enhver handling foretaget i erhvervsøjemed. Det følger af loven, at der ikke må anvendes urigtige, vildledende eller urimeligt mangelfulde angivelser, som er egnet til at påvirke efterspørgsel eller udbud af varer, fast ejendom og andre formuegoder samt arbejds- og tjenesteydelser. Overtrædelse af dette forbud er strafbar. Forbrugerombudsmanden fører tilsyn med, at loven overholdes, navnlig ud fra forbrugerbeskyttelseshensyn. Forbrugerombudsmanden kan anlægge sager vedrørende forbud eller påbud ved Sø- og Handelsretten samt anmode anklagemyndigheden om tiltalerejsning ved overtrædelse af lovens straffelagte bestemmelser. Desuden kan Forbrugerombudsmanden i sager, hvor en flerhed af forbrugere i forbindelse med overtrædelse af bestemmelserne i markedsføringsloven har ensartede krav på erstatning, på begæring indtale kravene. Hertil kommer, at enhver med retlig interesse – f.eks. i forbindelse med en tvist mellem to erhvervsdrivende – kan anlægge en forbudssag ved domstolene vedrørende overtrædelser af markedsføringsloven. Personer, der handler i strid med markedsføringsloven, vil kunne pådrage sig et erstatningsansvar i overensstemmelse med dansk rets almindelige regler. På de områder, som er omfattet af loven, kan Forbrugerombudsmanden efter forhandling med de relevante erhvervs- og forbrugerorganisationer udarbejde og offentliggøre retningslinier for markedsføring på nærmere angivne områder, der må anses for væsentlige, navnlig ud fra forbrugerbeskyttelseshensyn. Forbrugerombudsmanden har udstedt retningslinier vedrørende f.eks. retningslinier ved uanmodet telefonisk annoncetegning⁴. Retningslinierne er ikke juridisk bindende, men handlinger i strid med retningslinierne må i almindelighed forventes at blive betragtet som stridende mod god markedsføringsskik. Retningslinierne afskærer ikke domstolene fra at foretage en prøvelse af, om overtrædelse i det enkelte tilfælde er i strid med god markedsføringsskik eller andre bestemmelser i loven.«⁵

Justitsministeriet tilsluttede sig Arbejdsgruppens forslag om, at Forbrugerombudsmanden bemyndiges til at føre tilsyn med, at reglerne om god skik for juridisk rådgivning overholdes.⁶

En tilsynsordning svarende til det tilsyn, som Forbrugerombuds-

4. Fra september 1994.

5. Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende juridisk rådgivning, juni 2004, s. 3 og 16–17.

6. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1993.

manden udøver i medfør af lov om forbud mod tobaksreklame mv., består imidlertid alene i en vurdering af, om der foreligger en overtrædelse af lovens bestemmelser samt af forskrifter udstedt i medfør heraf. Såfremt dette er tilfældet, kan overtrædelsen anmeldes til politiet med anmodning om, at der indledes en straffesag.

Navnlig ud fra forbrugerbeskyttelseshensyn fandt Justitsministeriet det væsentligt at sikre, at der blev etableret et effektivt tilsyn på området for juridisk rådgivning. Justitsministeriet fastsatte derfor, at tilsynet med loven og de i medfør af loven administrativt udstedte forskrifter om god skik for juridisk rådgivning, skal ske efter markedsføringslovens regler med de heri angivne beføjelser for Forbrugerombudsmanden.

Idet tilsynet med loven og de i medfør af loven administrativt udstedte forskrifter således skal ske efter markedsføringslovens regler, er tilsynet underlagt et *forhandlingsprincip*.⁷ Desuden har Forbrugerombudsmanden mulighed for at indbringe sager om forbud for Sø- og Handelsretten, ligesom Forbrugerombudsmanden kan nedlægge foreløbige forbud og meddele administrative påbud efter reglerne i markedsføringsloven. Der er ligeledes mulighed for, at Forbrugerombudsmanden kan udstede retningslinier⁸, indhente tilsagn og afgive forhåndsbesked.⁹ Endelig kan Forbrugerombudsmanden anmode om tiltalerejsning for overtrædelser af strafbelagte bestemmelser og udføre tiltalen ved Sø- og Handelsretten.¹⁰ Tiltalerejsning for overtrædelse af strafbelagte bestemmelser skal efter 1. januar 2007 behandles ved byretten, jf. nyaffattelsen af bestemmelsen i *retsplejelovens* § 686, stk. 1, hvorefter straffesager i første instans behandles ved byretten.¹¹

Den pr. 1. januar 2007 gældende opdeling af sager på flere forskellige retsinstanser vil være langt mere ressourcekrævende for Forbrugerombudsmanden end det nuværende system, idet de retsmidler, som stilles til rådig-

7. Jf. kapitel 1.2.1. herom.

8. Jf. kapitel 1.2.2. herom.

9. Jf. kapitel 1.2.3. herom.

10. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1993. Om Forbrugerombudsmandens tilsyn, se *Sonny Kristoffersen*: Retshåndhævelse ved forbrugerklager, 2005, s. 292 ff.

11. Folketinget vedtog den 2. juni 2006 lovforslaget om en politi- og domstolsreform, jf. lov nr. 538 af 8. juni 2006. Politi- og domstolsreformen træder i kraft den 1. januar 2007 samtidig med kommunalreformen. Politi- og domstolsreformen indebærer bl.a. en omstrukturering af reglerne for behandling af straffesager.

hed for Forbrugerombudsmanden i henhold til markedsføringsloven, er specielt designet til at kunne anvendes ved samme ret, uanset om der er tale om en forbudssag, et foreløbigt forbud, en straffesag eller en kombination heraf. Ændringen må forventes at medføre, at langt flere sager vil skulle føres af Forbrugerombudsmanden i flere instanser for at opnå en præcedens på området. En principiel sag kan således risikere at skulle gennem hele fire retsinstanser (Sø- og Handelsretten, byretten, landsretten og Højesteret), forinden sagen finder sin afslutning.¹²

1.1. Forbrugerombudsmandens tilsyn efter markedsføringsloven

Forbrugerombudsmanden fører tilsyn med, at markedsføringsloven overholdes, navnlig ud fra hensynet til forbrugerne, jf. markedsføringslovens § 22, stk. 1.¹³

Bestemmelsen i § 22 er en ordret videreførelse af den tidligere lovs § 15. Som konsekvens af, at den tidligere prismærkningslovs regler er blevet indskrevet i markedsføringsloven, jf. markedsføringslovens § 13 om prisoplysninger, fører Forbrugerombudsmanden også tilsyn med overholdelsen af reglerne vedrørende prismærkning. Dette sker efter samme regler og med samme indgrebsmuligheder, som gælder for Forbrugerombudsmandens tilsyn med overholdelsen af markedsføringsloven i øvrigt.¹⁴ Reglerne for Forbrugerombudsmandens ansættelse blev ændret i 1999 for at sikre Forbrugerombudsmanden større uafhængighed og mere dynamik i embedet. Bl.a. indførtes regler om, at Forbrugerombudsmanden ansættes for 6 år uden mulighed for forlængelse eller genudpegnung. Om baggrunden for og de nærmere overvejelser bag reglerne for Forbrugerombudsmandens virksomhed og hans ansættelse henvises til lovforarbejderne.¹⁵

Af lovforarbejderne til *markedsføringslovens § 1* fremgår, at lovens overordnede formål er at sikre, at erhvervsvirksomhed drives tilbørligt og rimeligt under hensyn til såvel konkurrenter og andre erhvervsdrivende som til forbrugerne og almene samfundsinteresser.

12. Se Forbrugerombudsmandens høringssvar af 27. januar 2006, se sag 1100/5–564 KN/KN.

13. Om Forbrugerombudsmandens tilsyn generelt, se *Sonny Kristoffersen*: Rets håndhævelse ved forbrugerklager, 2005, s. 292 ff. og samme: Forbrugerretten 1, Markedsføringsretten i en civil- og offentligretlig kontekst, 2006, s. 251 ff.

14. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 711.

15. Se Forbrugerkommissionens Betænkning II (*Betænkning nr. 681/1973*), s. 24 f., lovforslag af 8. marts 1974, Folketingstidende 1973–1974, Tillæg A, sp. 2241, Industriministeriets betænkning »Ny markedsføringslov« (*Betænkning nr. 1236/1992*), s. 19 ff., L 211 af 2. marts 1994, Folketingstidende 1993–1994, Tillæg A, sp. 7249 samt L 136 af 9. december 1998, Folketingstidende 1998–1999, Tillæg A, sp. 3216.

Forbrugerombudsmanden har til opgave at bidrage til realiseringen af dette formål, navnlig ud fra hensynet til forbrugerne.¹⁶ Forbrugerombudsmanden er dog ikke afskåret fra at forholde sig til problemer vedrørende erhvervsinteresser og respekten for almene samfundsinteresser i markedsføring. Bestemmelsen i *markedsføringslovens* § 22 udgør således ikke en kompetenceforskrift¹⁷, men derimod en prioriteringsregel, således at hensynet til forbrugernes interesser skal veje tungest.

Forbrugerombudsmanden kan kræve meddelt alle oplysninger, som skønnes nødvendige til udøvelse af dennes virksomhed, herunder til afgørelse af, om et forhold falder ind under lovens bestemmelser, jf. *markedsføringslovens* § 22, stk. 2, 1. pkt. Bestemmelsen er i medfør af *markedsføringslovens* § 30, stk. 2, strafsanktioneret. Ifølge retspraksis, jf. *U 1976.767 Ø*, vil der kunne straffes for tilsidesættelse, uanset opfyldelse af pligten til at meddele oplysninger efter § 22, stk. 2, 1. pkt., vil indebære vedgåelse af en strafbar overtrædelse af loven. Bestemmelsen må imidlertid forstås i overensstemmelse med Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, hvis artikel 6, stk. 1, indeholder en beskyttelse mod *selvinkriminering*, jf. bl.a. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 25. februar 1993, (*sag 256-A Funke*).¹⁸

Forbrugerombudsmanden kan kræve oplysningerne meddelt inden for en kort frist, når det gælder *sammenlignende reklame*,¹⁹ eller når det efter omstændighederne skønnes påkrævet, jf. *markedsføringslovens* § 22, stk. 2, 2. pkt.

Forbrugerombudsmanden udnævnes af ministeren for et tidsrum af 6 år og kan kun afskediges uden ansøgning, såfremt afskeden er begrundet i helbredsmæssige årsager, eller såfremt den pågældende som følge af strafbart forhold, tjenesteforseelse eller mislighed er uskikket til at forblive i stillingen. Ansættelsen ophører automatisk

16. Om Forbrugerombudsmandens tilsyn med lov om visse betalingsmidler, jf. dennes § 18, se *Sonny Kristoffersen: Retshåndhævelse ved forbrugerklager*, 2005, s. 305 f.

17. Jf. Betænkning nr. 1236/1992, s. 27 f.

18. Jf. *Børge Dahl* i Karnovs Lovsamling 2004, Forlaget Thomson A/S, 2005, bd. 4, s. 6508, note 130.

19. Jf. lovens § 5. Artikel 1, nr. 8, i vildledningsdirektivet (direktiv 97/55/EF af 6. oktober 1997 om ændring af direktiv 84/450/EØF) tillægger medlemsstaternes domstole eller de administrative myndigheder beføjelse til at kræve dokumentation for rigtigheden af oplysninger i en sammenlignende reklame inden for kort tid.

ved udgangen af den måned, hvori den pågældende fylder 70 år.²⁰ Forlængelse eller genansættelse kan ikke finde sted. Forbrugerombudsmanden skal opfylde de almindelige betingelser for at blive dommer,²¹ jf. *markedsføringslovens* § 22, stk. 3. Forbrugerombudsmandens afgørelser efter *markedsføringsloven* kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. *markedsføringslovens* § 22, stk. 4. I henhold til *markedsføringslovens* § 22, stk. 5, har ministeren fastsat nærmere regler om Forbrugerombudsmandens virksomhed.

Se *Bekendtgørelse nr. 890 af 26. oktober 1994 om regler om Forbrugerombudsmandens virksomhed*. Forbrugerombudsmanden kan på eget initiativ eller på baggrund af klager fra andre optage sager til behandling. Forbrugerombudsmanden er ikke forpligtet til at behandle alle klager, som denne får forelagt. Forbrugerombudsmanden skal ved optagelse af sager til behandling navnlig varetage hensynet til forbrugerne.²² Forbrugerombudsmanden skal lægge vægt på at orientere offentligheden om sager, som er behandlet af Forbrugerombudsmanden og domstolene, og som er af almen interesse eller af betydning for forståelsen af *markedsføringslovens* bestemmelser.²³ *Forbrugerstyrelsen* fungerer som sekretariat for Forbrugerombudsmanden.²⁴

1.1.1. Forhandlingsprincippet

Forbrugerombudsmanden skal ved forhandling søge at påvirke de erhvervsdrivende til at handle i overensstemmelse med principperne for god markedsføringsskik og til at overholde loven i øvrigt, jf. *markedsføringslovens* § 23, stk. 1.²⁵

Dette forhandlingsprincip, der er udtrykt i § 23, stk. 1, er centralt

20. Den nuværende forbrugerombudsmand *Hagen Jørgensen* ophører i sit embede i efteråret 2006 og afløses 1. november 2006 af *Henrik Øe*.

21. Om beskikkelse af dommere, jf. *retsplejelovens* kapitel 4.

22. Jf. bekendtgørelsens § 1.

23. Jf. bekendtgørelsens § 2, samt Folketingstidende 1993–94, Tillæg A, sp. 7272.

24. Jf. bekendtgørelsens § 4.

25. Bestemmelsen i § 23 svarer ordret til den tidligere lovs § 16 og fastslår, at Forbrugerombudsmanden i sit tilsyn er underlagt et *forhandlingsprincip*. Bestemmelsen blev indsat i den nye *markedsføringslov* L 428 af 1. juni 1994. Om bestemmelsens baggrund og indhold henvises til Industriministeriets betænkning »Ny markedsføringslov« (*Betænkning 1236/1994*), s. 20 f, og L 211 af 2. marts 1994, Folketingstidende 1993–1994, Tillæg A, sp. 7249. Om forhandlingsprincippoet se *Sonny Kristoffersen: Forbrugerretten* 1, 2006, s. 253 f.

for Forbrugerombudsmandens virke. Herigennem sikres på en fleksibel og omkostningsbesparende måde overholdelse af lovens bestemmelser i de mange varierende sager, der forekommer i forbindelse med tilsynet med markedsføringsloven.²⁶

Såfremt en erhvervsdrivende tilsidesætter et tilsagn, der er afgivet over for Forbrugerombudsmanden efter forhandling i henhold til § 23, stk. 1, kan Forbrugerombudsmanden meddele den erhvervsdrivende sådanne påbud, som må anses nødvendige for at sikre tilsagnets overholdelse, jf. *markedsføringslovens* § 23, stk. 2, f.eks. påbud om at bringe en ulovlig adfærd til ophør. Overtrædelse af påbud straffes efter *markedsføringslovens* § 30, stk. 1.

I praksis har Forbrugerombudsmanden meddelt et rådgivningsfirma, at firmaets bekræftelse af, at der skal være et tilstrækkeligt objektivt grundlag for at starte en sag, betragtes som tilsagn under henvisning til (dagældende) *markedsføringslovens* § 16.²⁷

En skadelidt henvendte sig til et rådgivningsfirma for at få hjælp til at opnå en større godtgørelse for varigt mén. Rådgivningsfirmaet påtog sig rådgivningen mod et honorar på 3.000 kr. Rådgivningsfirmaet forelagde sagen for forsikringsselskabet, og der blev foretaget en speciallægeundersøgelse. På baggrund af den nye speciallægeerklæring fandt forsikringsselskabet, at méngraden var uændret. Rådgivningsfirmaet foreslog skadelidte at indhente en udtalelse hos Arbejdsskadestyrelsen. Forelæggelsen ville koste et gebyr til styrelsen på 4.000 kr. Skadelidte klagede til Forbrugerombudsmanden, idet han mente, at rådgivningsfirmaet havde overtrådt markedsføringsloven ved at påtage sig rådgivningen og ved at give mangelfulde oplysninger om, hvilke omkostninger der var forbundet med sagen. Forbrugerombudsmanden henstillede, at rådgivningsfirmaet – forinden det påtager sig en opgave og dermed opkræver et gebyr på 3.000 kr. – skal sikre sig, at der er et tilstrækkeligt, objektivt grundlag for at starte sagen. Forbrugerombudsmanden fandt endvidere, at rådgivningsfirmaets oplysning om honorar var vildledende og mangelfuld og dermed i strid med § 2, stk. 1²⁸ i *markedsføringsloven*. Firmaets skrivelser var egnet til at give klienten opfattelsen af, at der ikke var andre omkostninger forbundet med sagen end honoraret på 3.000 kr. Derfor henstillede Forbrugerombudsmanden, at rådgivningsfirmaet i såvel den mundtlige som skriftlige vejledning (breve og markedsføringsmateriale) fremover oplyser om honorarets

26. Jf. også Borchert og Bøggild: *Markedsføringsloven*, 2001, 1. udg., s. 379.

27. Jf. *Juridisk Årbog* 1996, s. 47–48, Se sagsnr. 1996–203/5–51, jf. nu *markedsføringslovens* § 23.

28. Nu § 3, stk. 1.

størrelse og om samtlige øvrige omkostninger, der kan opstå i den enkelte sag. Disse øvrige omkostninger bør i videst muligt omfang specificeres, således at det klart fremgår, hvilke ydelser klienten kan komme til at betale for, herunder prisen for ydelserne. Forbrugerombudsmanden meddelte rådgivningsfirmaet, at firmaets bekræftelse af, at der skal være et tilstrækkeligt objektivt grundlag for at starte en sag, betragtes som tilsagn under henvisning til (dagældende) markedsføringslovens § 16.

Kravet om forhandling er alene en rettesnor for Forbrugerombudsmanden,²⁹ der, hvis overtrædelse af loven allerede har fundet sted, kan indbringe sagen direkte for retten efter *markedsføringslovens* § 27, stk. 1, eller begære tiltale rejst.³⁰ Bestemmelsen i § 23 anvendes ikke i sager vedrørende overtrædelse af de i markedsføringslovens straffelagte bestemmelser.³¹

1.1.2. Udarbejdelse og offentliggørelse af retningslinjer

Forbrugerombudsmanden søger efter forhandling med de relevante erhvervs- og forbrugerorganisationer at påvirke de erhvervsdrivendes adfærd gennem udarbejdelse og offentliggørelse af retningslinjer for markedsføring på nærmere angivne områder, der må anses for væsentlige, navnlig ud fra hensynet til forbrugerne, jf. *markedsføringslovens* § 24, stk. 1.³² Det er dog ingen betingelse for udstedelse af retningslinier, at der er enighed mellem de pågældende organisationer og Forbrugerombudsmanden herom. I mangel af enighed kan Forbrugerombudsmanden vælge selv at udarbejde retningslinier på et givent område.³³

29. Jf. *Børge Dahl* i Karnovs Lovsamling 2004, Forlaget Thomson A/S, 2005, bd. 4, s. 6509, note 137.

30. Jf. *Betænkning nr. 681/1973*, s. 24.

31. Jf. *Juridisk Årbog 2000*, s. 45 f., hvor der redegøres for Forbrugerombudsmandens fremgangsmåde ved overtrædelser af lovens forskellige bestemmelser.

32. Bestemmelsen svarer til den tidligere lovs § 17, stk. 1 om muligheden for at udstede retningslinjer, som udfylder god skik på specifikke områder. Bestemmelsen blev indsat i markedsføringsloven ved L 428 af 1. juni 1994. Om bestemmelsens baggrund og indhold henvises til Industriministeriets betænkning »Ny markedsføringslov« (*Betænkning 1236/1994*) s. 28 og L 211 af 2. marts 1994, Folketingstidende 1993–1994, Tillæg A, sp. 7249, jf. *Sonny Kristoffersen*: Forbrugerretten 1, 2006, s. 254.

33. Jf. også *Sten Bønsing* i *Juristen* 1998, s. 357.

Udarbejdelse af retningslinier er et centralt led i Forbrugerombudsmandens påvirkning af de erhvervsdrivende med det formål at sikre, at disse virker i overensstemmelse med markedsføringsloven, og i fastlæggelsen af begrebet god markedsføringsskik. Systemet med retningslinier giver mulighed for en løbende, hurtig, effektiv og billig begrebsfastlæggelse af, hvad der skal anses for god markedsføringsskik mv., i overensstemmelse med de omskiftelige behov på et område i konstant bevægelse.³⁴

Retningslinier er ikke formelt bindende, men handlinger i strid hermed må i almindelighed forventes at blive betragtet som stridende mod god markedsføringsskik. Retningslinier afskærer ikke domstolene fra at foretage en prøvelse af, om en handling i det enkelte tilfælde er i overensstemmelse med god markedsføringsskik, eller om der er sket overtrædelser af andre lovbestemmelser i markedsføringsloven, jf. herom også *grundlovens* § 63.³⁵

Forbrugerombudsmandens mulighed for at udstede retningslinier på lovens område skal ses i lyset af, at selv- og samregulering ofte sikrer en bedre og mere fleksibel regulering af en branche end lovregler er i stand til. Dette skyldes, at retningslinier udarbejdes af – eller i samarbejde med – brancheorganisationer, som har et indgående kendskab til branchens særlige forhold. Samtidig sikres et såkaldt ejerskab til reguleringen hos branchens virksomheder og dermed større sandsynlighed for, at disse af egen drift overholder reglerne, ligesom branchen selv tager aktivt del i håndhævelsen ofte gennem oprettelse af særlige håndhævelsesorganer.³⁶

Forbrugerombudsmanden kan uanset § 24, stk. 1, ikke udstede retningslinier, der alene retter sig mod virksomheder omfattet af lov om finansiel virksomhed, jf. *markedsføringslovens* § 24, stk. 2.

1.1.3. Afgivelse af forhåndsbesked

Forbrugerombudsmanden afgiver på begæring udtalelse om sit syn på lovligheden af påtænkte markedsføringsforanstaltninger, medmindre en stillingtagen hertil giver anledning til særlig tvivl, eller der i

34. Jf. Folketingstidende 1993–94, Tillæg A, sp. 7273.

35. Jf. Folketingstidende 1993–94, Tillæg A, sp. 7273, samt *Betænkning nr. 1457/2005*, s. 201.

36. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A, 712.

øvrigt foreligger særlige omstændigheder. En forhåndsbesked indebærer ikke en egentlig stillingtagen til lovligheden af vedkommende foranstaltning, jf. *markedsføringslovens* § 25, stk. 1.³⁷

Såfremt Forbrugerombudsmanden har afgivet en forhåndsbesked til en erhvervsdrivende om, at en påtænkt foranstaltning efter Forbrugerombudsmandens opfattelse vil være lovlig, kan Forbrugerombudsmanden ikke på eget initiativ over for den erhvervsdrivende gribe ind i anledning af en foranstaltning, som er dækket af forhåndsbeskeden og iværksat inden rimelig tid efter dennes afgivelse, jf. *markedsføringslovens* § 25, stk. 2.

Som nævnt indledningsvist skal Forbrugerombudsmanden efter § 22, stk. 1, føre tilsyn med markedsføringslovens overholdelse. Denne opgave løses ved markedsovervågning, information, forhandling, udarbejdelse af retningslinier, generel vejledning, retsforfølgning mv. Det er op til Forbrugerombudsmanden at tilrettelægge arbejdet i overensstemmelse med lovens formål med henblik på bedst mulig målopfyldelse inden for rammerne af givne ressourcer. En erhvervsdrivende virksomhed har således ikke et ubetinget krav på, at Forbrugerombudsmanden på begæring afgiver en forhåndsbesked. En erhvervsdrivende kan alene forlange, at en anmodning herom imødekommes, for så vidt arbejdet med spørgsmålet indenfor den nævnte ramme kan passes ind i Forbrugerombudsmanden virksomhed.³⁸

En forhåndsbesked indebærer en konkretiseret udtalelse om Forbrugerombudsmandens syn på lovligheden af en påtænkt foranstaltning i forholdet til markedsføringsloven.³⁹

37. Bestemmelsen er en ordret videreførelse af den tidligere lovs § 18 om forhåndsbesked. Bestemmelsen blev indsat i markedsføringsloven ved L 428 af 1. juni 1994. Om bestemmelsens baggrund og indhold henvises til Industriministeriets betænkning »Ny markedsføringslov« (*Betænkning 1236/1994*) s. 29f og L 211 af 2. marts 1994, Folketings-tidende 1993–1994, Tillæg A, sp. 7249, jf. *Sonny Kristoffersen*, Forbrugerretten 1, 2006, s. 255 ff.

38. Jf. Folketingstidende 1993–94, Tillæg A, sp. 7274.

39. Ibid. Forhåndsbeskeden kan også rettes mod anden lovgivning, som Forbrugerombudsmanden fører tilsyn med, se sagen, hvor en internetudbyder anmodede om en forhåndsbesked vedrørende brug af virtuelle betalingsenheder »gulddukater«. Betalingsenhederne blev anset for omfattet af betalingsmiddelovens anvendelsesområde, jf. denne lovs § 1, stk. 2, jf. stk. 3, nr. 2.

I almindelighed er det interessante for den spørgende, om den pågældende foranstaltning er lovlig. En klar stillingtagen hertil med en kortfattet begrundelse er i almindelighed tilfredsstillende som svar. Såfremt Forbrugerombudsmanden finder, at en sådan klar udmelding ikke er mulig på baggrund af hidtidig praksis mv., kan den spørgende alene forlange en kortfattet orientering om de momenter, der efter det foreliggende må antages at indgå i afvejningen.⁴⁰

En forhåndsbesked er alene en besked om lovligheden af det forelagte spørgsmål. En forhåndsbesked indebærer derimod ikke en vurdering af den påtænkte markedsføringsforanstaltnings egnethed, ligesom der ej heller gives anden anvisning på, hvorledes en ulovlighed kan undgås, ud over den, der følger af begrundelsen for at anse den pågældende aktivitet for ulovlig.⁴¹ En forhåndsbesked har karakter af en orientering, og udgør således ikke en bindende stillingtagen til lovligheden af en påtænkt foranstaltning.⁴² Forbrugerombudsmanden udtaler sig udelukkende om et konkret påtænkt markedsførings tiltag, da det falder uden for rammerne af *markedsføringslovens* § 25 at tage stilling til et generelt markedsføringskoncept.

En erhvervsdrivende kan fremsætte begæring over for Forbrugerombudsmanden om afgivelse af forhåndsbesked, men må selv tage

40. Jf. Folketingstidende 1993–94, Tillæg A, sp. 7274.

41. Forbrugerombudsmanden blev anmodet om at afgive en forhåndsbesked vedrørende en modificeret reklameavis fra *Rem-Rem* med brug af sloganet »Why kill time, when you can kill yourself«, samt gengivne billeder af iscenesatte selvmord. Reklameavisen blev af Forbrugerombudsmanden (fortsat) anset for at være i strid med god markedsføringsskik, jf. sag nr. 1997–641/5–5.

42. Se forhåndsbesked om fortolkningen af »væsentlig bedre retsstilling« i (dagældende) markedsføringslovs § 4 (nu § 12) vedr. en dansk importørs »24 måneders nyvognsgaranti«. En erklæring om ydelse af garanti må kun anvendes, hvis der er tale om virkelig reelle forbedringer for modtageren, og i denne forbindelse skal der tages hensyn til erklæringen som helhed. »Ud fra en overordnet og indholdsmæssig helhedsbetragtning indebar de påtænkte tiltag således ikke en virkelig reel forbedring for modtageren, men forbedrede kun på få og mindre væsentlige områder køberens retsstilling i forhold til lovgivningens regler. Forbrugerombudsmanden fandt derfor ikke, at bilimportørens garanti- og reklambestemmelser i medfør af markedsføringslovens § 4 (nu § 12) kunne benævnes »garantibestemmelser«, jf. sag 2002–521/5–219. Se også forhåndsbeskeden, hvor en »5 års kvalitetsgaranti« i en serviceaftale fandtes i strid med den dagældende bestemmelse i § 2, stk. 1, jf. sag 1994–116/5–180.

ansvaret for foranstaltningens lovlighed.⁴³ Det forhold, at der fremsættes begæring om og afgives en forhåndsbesked bør ikke uden videre medføre, at den erhvervsdrivende kan anfægte et negativt svar under et anerkendelsessøgsmål mod Forbrugerombudsmanden. Dette gælder dog ikke, hvis der rent undtagelsesvist foreligger særlige forhold, som taler for at tillade et sådant, og admitteringen af søgsmålet er i overensstemmelse med almindelige procesretlige principper.⁴⁴

Uanset om Forbrugerombudsmanden afgiver en forhåndsbesked om lovligheden af en påtænkt foranstaltning, må vedkommende erhvervsdrivende finde sig i, at andre erhvervsdrivende eller forbrugere m.fl. evt. anfægter lovligheden af den pågældende foranstaltning. Uden sådan eksternt anledning må den erhvervsdrivende imidlertid kunne påregne, at Forbrugerombudsmanden står ved sin udtalelse om, at foranstaltningen efter hans opfattelse er lovlig. En forudsætning herfor er selvsagt, at den realiserede foranstaltning er identisk med den forelagte, og at realiseringen sker tidsmæssigt i forlængelse af forespørgslen.⁴⁵

Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan fastsætte nærmere regler om gebyr for forhåndsbesked, jf. *markedsføringslovens* § 25, stk. 3.⁴⁶

43. Se forhåndsbesked til Falck om negativ aftalebinding til abonnenter: Begrebet »negativ aftalebinding«, hvorefter en abonnents tavshed anses for en stiltiende accept, er som udgangspunkt i strid med god markedsføringsskik, jf. *markedsføringslovens* § 1. Negativ aftalebinding kan efter omstændighederne dog accepteres f.eks. i situationer, hvor der er hjemmel til denne fremgangsmåde i det oprindelige aftaleforhold, eller hvor ændringerne gennemgående er til forbrugernes fordel f.eks. i form af en bedre dækning – dog forudsat, at præmiestigningen er af en ubetydelig størrelse, jf. sag nr. 2005–1100/5–481 og 1100/5–384 m.fl.

44. Jf. Folketingstidende 1993–93, Tillæg A, sp. 7274–7275.

45. Jf. *Børge Dahl* i Karnovs Lovsamling 2004, Forlaget Thomson A/S, 2005, bd. 4, s. 6510, note 150.

46. Jf. Folketingstidende 1993–94, Tillæg A, sp. 7275. Bekendtgørelse nr. 251 af 11. april 1995 om gebyrprokrævning for Forbrugerombudsmandens forhåndsbeskeder blev ophævet den 1. maj 1996, jf. Bekendtgørelse nr. 265 af 15. april 1996 om ophævelse af bekendtgørelse om gebyrprokrævning for Forbrugerombudsmandens forhåndsbeskeder.

1.2. Forbrugerklagenævnets kompetence

Efter lov nr. 456 af 10. juni 2003 om forbrugerklager⁴⁷, jf. § 7, behandler Forbrugerklagenævnet klager fra forbrugere⁴⁸ over erhvervsdrivende vedrørende varer, arbejds- og tjenesteydelser, som ikke hører under et godkendt, privat klage- eller ankenævn. I de sager, hvor Forbrugerklagenævnet er kompetent, vil nævnet kunne træffe afgørelse i konkrete tvister mellem en forbruger og en erhvervsdrivende. En klage kan angå samtlige omstændigheder i retsforholdet mellem parterne. Forbrugeren skal først forgæves have rettet henvendelse til den erhvervsdrivende, før der kan indgives en klage.⁴⁹

Kun klager mod erhvervsdrivende omfattes af Forbrugerklagenævnets kompetence. Efter lovforarbejderne skal udtrykket »erhvervsdrivende« forstås bredt. Der skal dog være tale om virksomhed af et vist omfang og af en vis varighed, men det kræves ikke, at man udelukkende er beskæftiget som erhvervsdrivende på det pågældende område, eller at man har fast forretningssted. Det er endvidere ikke nødvendigt, at der tilsigtes opnået økonomisk gevinst ved virksomheden.⁵⁰

De momenter, som nævnet hidtil har tillagt betydning ved vurderingen af, om en indklaget har kunnet anses som erhvervsdrivende, er bl.a. om den pågældende er bogføringspligtig, momspligtig, har fast forretningslokale eller en erhvervsmæssig markedsføring (annoncering, firmabrevpapir og lign.).⁵¹

Foreninger og sammenslutninger, hvis formål udelukkende er vel-

47. Folketingstidende 2003–03, tillæg A, s. 5448 ff. (lovforslag 179). Loven administreres af Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender. Af administrative forskrifter, jf. Bekendtgørelse nr. 598 af 14. juni 2006 om forbrugerklager, Bekendtgørelse nr. 1119 af 12. december 2003 om gebyrer og omkostninger ved Forbrugerklagenævnet, Bekendtgørelse nr. 1244 af 13. december 2004 om omkostninger ved godkendte, private klage- og ankenævn, samt vejledning for godkendelse af private klage- og ankenævn af 16. december 2003.

48. Da en umyndig i forbindelse med økonomiske midler, han selv råder over, jf. værgemålslovens § 42, kan købe en vare og indgå udenretligt forlig vedrørende mangelskrav, da klage til nævn ikke kræver nogen selvstændig processuel virksomhed, sml. retsplejelovens § 257, og da klagebehandling ikke indebærer en udgiftsrisiko, eller risiko for retstab, kan en umyndig formentlig på egen hånd indbringe en sag vedrørende varer eller tjenester erhvervet for »egne« midler for nævnet.

49. Jf. *Sonny Kristoffersen*: Retshåndhævelse ved forbrugerklager, 2005, s. 33.

50. Se Folketingstidende 2002–03, tillæg A, s. 5459.

51. Jf. *Sonny Kristoffersen*: Retshåndhævelse ved forbrugerklager, 2005, s. 33.

gørenhed, politisk, religiøst eller lignende, anses ikke for erhvervsdrivende.⁵²

Som forbrugere anses personer, der erhverver varer eller ydelser, der hovedsageligt er bestemt til ikke-erhvervsmæssig anvendelse.⁵³ Tidligere er forbrugerbegrebet blevet forstået således, at der er tale om sidste led i omsætningskæden (også kaldet *end-user* begrebet). Nævnet har derfor også behandlet klager fra erhvervsdrivende, såfremt klagen vedrører varer eller ydelser, som benyttes i en erhvervsvirksomhed, når disse ikke indgår i virksomhedens produktion eller er erhvervet med henblik på videresalg (»forbrugende erhvervsdrivende«).⁵⁴ Denne praksis er blevet ændret, således at Forbrugerklagenævnet ikke mere skal behandle sådanne klager. Dette fremgår af Forbrugerklagenævnets virksomhedsområde i bekendtgørelse om forbrugerklager, jf. dennes §§ 3 og 5.⁵⁵

Klagen til Forbrugerklagenævnet kan f.eks. angå spørgsmål vedrørende aftalens indgåelse, indhold og gyldighed, spørgsmål vedrørende den erhvervsdrivendes ydelse (mangelsindsigelser) og spørgsmål om erstatning.⁵⁶ Forbrugerklagenævnets afgørelser baseres på de almindelige formueretlige regler, herunder særligt aftalelovens regler og dansk rets almindelige erstatningsregler. Retningslinier eller vejledninger udstedt af Forbrugerombudsmanden vil i kraft af deres offentligtretlige karakter ikke selvstændigt kunne danne grundlag for en afgørelse ved Forbrugerklagenævnet, men retningslinierne vil i en verserende klagesag kunne have afsmittende virkning. Således vil retningslinier eller vejledninger udstedt af Forbrugerombudsmanden bl.a. kunne indgå i vurderingen af, hvad forbrugeren kan forvente i et aftaleforhold af denne sagstype. Retstilstanden for sager, der *ikke* kan indbringes for Forbrugerklagenævnet (eller et andet særligt nævn), vil herefter svare til den, som gælder i andre typer af sager, hvor der ikke er nedsat et klagenævn, f.eks. på arkitektområdet, så-

52. Ibid.

53. *Forbrugeren* defineres gennem *transaktionens formål*, i det typiske tilælde den tilsigtede anvendelse af den erhvervsdrivendes ydelse.

54. Jf. *Sonny Kristoffersen: Retshåndhævelse ved forbrugerklager*, 2005, s. 34.

55. Hermed udelukkes også offentlige myndigheder og institutioner fra at indgive klage til Forbrugerklagenævnet, jf. nærmere *bilag 2*.

56. Som tidligere nævnt er behandling af klagesagen ved Forbrugerklagenævnet tilrettelagt som en skriftlig behandling uden at der foregår parts- og vidneafhøring under straffesvar.

ledes at der alene kan rejses sag ved domstolene. En tvist mellem to erhvervsdrivende vedrørende juridisk bistand vil således skulle afgøres af domstolene. Forbrugerklagenævnsordningen stammer tilbage fra 1975. Ved etableringen af Forbrugerklagenævnet var det hensigten fremover at udvide nævnets kompetence. Dette er imidlertid ikke sket i nævneværdigt omfang. Med ændringen af regelsættet vedrørende forbrugerklager, jf. lov nr. 456 af 10. juni 2003 om forbrugerklager, er det endvidere intentionen, at der i de enkelte brancher skal oprettes særlige klagenævn.⁵⁷

Afgørelsen i Forbrugerklagenævnet træffes efter en juridisk bedømmelse af sagens omstændigheder.⁵⁸ Afgørelser og forlig skal være skriftlige og afgørelser skal være begrundede. Der fastsættes en frist på normalt 30 dage til opfyldelse af afgørelsen eller forliget.⁵⁹ Nævnets afgørelser er ikke *eksigible*,⁶⁰ men det er *forlig* indgået for nævnet derimod, såfremt betingelserne i *retsplejelovens* § 478, stk. 1, nr. 4 eller 5, er opfyldt.

Forældelse efter forældelsesloven afbrydes ved indbringelse af sag for Forbrugerklagenævnet eller et godkendt nævn, jf. *U 2000.1947 H* (om fiskeren der fik en rygskade).⁶¹

Der kan i almindelighed kræves renter af kravet fra indbringelsen for Forbrugerklagenævnet.⁶²

Når der er truffet afgørelse i en klagesag i Forbrugerklagenævnet, kan hver af parterne indbringe sagen for domstolene, jf. *lov om forbrugerklager* § 4, stk. 1.⁶³

57. De seneste oprettede private, godkendte ankenævn er Ankenævnet for Bedemænd og Ankenævnet for Tekniske installationer, som blev godkendt 1. september 2006.

58. Jf. § 14, stk. 2 i Bekendtgørelse nr. 1118 af 12. december 2003 om forbrugerklager.

59. Jf. § 14, stk. 3 og 7 i Bekendtgørelse nr. 1118 af 12. december 2003 om forbrugerklager.

60. Kendelsen kan ikke gennemtvinges med fogedrettens bistand, jf. *Hugo Wendler Pederсен*: Lov om Forbrugerklagenævnet, 1982, s. 36. Om betingelserne for fuldbyrdsedom, jf. *Bernhard Gomard*: Civilprocessen, 5. rev. udg., 2000, s. 340 ff.

61. Se nærmere *Bo von Eyben*: Forældelse I. Grundprincipper om forældelse. Betingelserne for forældelse efter forældelsesloven, 2003, s. 715 ff. med yderligere henvisninger.

62. Jf. *Sonny Kristoffersen*: Retshåndhævelse ved forbrugerklager, 2005, s. 24.

63. Lovens § 14, stk. 1 viderefører forbrugerklagenævnslovens § 10, stk. 1.

Forbrugerklagenævnet er som et statsligt ankenævn underlagt reglerne i *offentlighedsloven*⁶⁴ og *forvaltningsloven*.⁶⁵

Forbrugerklagenævnet er som ovenfor nævnt ikke kompetent, når klagen hører under et *godkendt, privat klage- eller ankenævn*,⁶⁶ eller når der er tale om en klage, for hvilken der i lovgivningen er foreskrevet en særlig klageadgang. Disse undtagelser fra Forbrugerklagenævnets kompetence gælder også i forhold til juridisk rådgivning.⁶⁷

1.2.1. Forbrugerklagenævnets kompetence til at behandle tvister vedrørende juridisk rådgivning

Arbejdsgruppen har haft overvejet, om der burde oprettes et *særligt klagenævn* til behandlingen af tvister efter lov om juridisk rådgivning, herunder om der skulle ske en udvidelse af Forbrugerklagenævnets⁶⁸ kompetence til at omfatte sager vedrørende juridisk rådgivning.

»Visse tvister vil, som reglerne er i dag, ikke falde ind under Forbrugerklagenævnets⁶⁹ kompetence, men vil skulle indbringes for domstolene. Indbringelse for domstolene vil medføre, at omkostningerne ved at få løst en sag vil være større, end hvis sagen kan behandles af et klagenævn. Nogle sager vil måske af den grund blive opgivet. Arbejdsgruppen var af den opfattelse, at der ikke på nuværende tidspunkt er grundlag for at oprette et særligt klagenævn vedrørende juridisk rådgivning, idet det endnu er uvist, hvor stort et marked der vil udvikle sig vedrørende juridisk rådgivning, ligesom det også er behæftet med betydelig usikkerhed, hvor mange klagesager der må forventes. Arbejdsgruppen har derimod fundet, at det ud fra forbrugerbeskyttelseshensyn vil være hensigtsmæssigt, at Forbrugerklagenævnets kompetence udvides til også at omfatte juridisk rådgivning. En sådan klageadgang til Forbrugerklagenævnet vil efter arbejdsgruppens vurdering indebære en tilstrækkelig forbrugerbeskyttelse. Der består fort-

64. Lov nr. 572 af 19. december 1985 om offentlighed i forvaltningen, med senere ændringer, hvortil de almindelige regler om *aktindsigt* er at finde.

65. Lov nr. 571 af 19. december 1985, Forvaltningslov, med senere ændringer, hvortil reglerne om *partshøring* og *begrundelsespligt* er at finde.

66. Om disse private godkendte ankenævns virksomhed, se *Sonny Kristoffersen: Retshåndhævelse ved forbrugerklager*, 2005, s. 59 ff.

67. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1994.

68. *Forbrugerstyrelsen* varetager Forbrugerklagenævnets sekretariatsopgaver.

69. Forbrugerklagenævnet behandler som udgangspunkt klager fra forbrugere vedrørende varer eller arbejds- og tjenesteydelser, for hvilke vederlaget udgør 100.000 kr. eller derunder, dog mindst 800 kr., og som hidrører fra privat virksomhed. Det gælder dog ikke de områder, som er undtaget i bekendtgørelse om forbrugerklager.

1. Forbrugerombudsmandens kompetence til at føre tilsyn med lovens overholdelse

sat mulighed for eventuelt senere at etablere et særligt klagenævn, såfremt der måtte vise sig et konkret behov herfor.«⁷⁰

Justitsministeriet tilsluttede sig Arbejdsgruppens anbefaling om, at Forbrugerklagenævnets kompetence blev udvidet til også at omfatte sager vedrørende juridisk rådgivning, herunder juridisk rådgivning ydet af liberale erhverv, der udøves i medfør af en videregående, offentlig anerkendt uddannelse eller en offentlig autorisation eller beskikkelse. Der er således ikke på nuværende tidspunkt stillet forslag om oprettelse af et særligt klagenævn for juridisk rådgivning.⁷¹

Afhængig af udviklingen på markedet for juridisk rådgivning vil der på et senere tidspunkt kunne tages stilling til spørgsmålet om oprettelse af et særligt klagenævn for juridisk rådgivning.⁷²

På denne baggrund har *Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender* i tilknytning til ikrafttrædelsen af lov om juridisk rådgivning administrativt fastsat nærmere regler om adgangen til at klage til Forbrugerklagenævnet.⁷³

Problemstillingen var den, at der efter den tidligere formulering af § 3, stk. 3, nr. 9, i bekendtgørelse om forbrugerklager ikke kunne klages over arbejds- og tjenesteydelser hidrørende fra liberale erhverv, hvis virksomheden udøvedes af personer med en videregående, offentlig anerkendt uddannelse eller en offentlig autorisation eller beskikkelse. Der kunne således ikke klages til Forbrugerklagenævnet over ydelser fra f.eks. læger, tandlæger, dyrlæger, arkitekter, rådgivende ingeniører, ejendomsrådgivere, revisorer mv. Bestemmelsen medførte således, at klager over juridisk rådgivning udført af f.eks. en cand.jur. eller en cand.merc.jur. ikke kunne indbringes for Forbrugerklagenævnet, idet forbrugeren i disse tilfælde ville være henvist til at indbringe sagen for domstolene. Derimod ville en klage over juridisk rådgivning ydet af f.eks. en rådgivende ingeniør kunne indbringes for Forbrugerklagenævnet, idet der er tale om rådgivning vedrørende

70. Jf. Folketingstidende, 2005–06, Tillæg A 1987–1988, samt Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende juridisk rådgivning, juni 2004, s. 26.

71. Af hensyn til forbrugerbeskyttelsen er det essentielt, at Forbrugerklagenævnets kompetence ved bekendtgørelse nr. 598 af 14. juni 2006 om forbrugerklager er udvidet, således at der er sikret forbrugerne en klageadgang for disse rådgivningsydelser, jf. bilag 2. Det bør på baggrund af opnåede erfaringer for så vidt angår sagernes antal og indhold efterfølgende overvejes, om der skal oprettes et særligt klagenævn, jf. også *Forbrugerrådets* høringsvar af 11. februar 2005.

72. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1993.

73. Jf. Bekendtgørelse om Forbrugerklager nr. 598 af 14. juni 2006, § 3, stk. 4, se bilag. 2.

spørgsmål, som *ikke* ligger inden for den pågældendes uddannelse, autorisation eller beskikkelse. Forbrugerklagenævnet ville ligeledes være kompetent for så vidt angår klager over rådgivning, som ydes på baggrund af en korterevarende eller en mellemlang uddannelse.

1.2.2. Bekendtgørelse om forbrugerklager

Ved bekendtgørelse nr. 598 af 14. juni 2006 om forbrugerklager, jf. § 3, stk. 4,⁷⁴ er som tidligere nævnt Forbrugerklagenævnets kompetence udvidet således, at »klager over juridisk rådgivning, som er omfattet af lov nr. 419 af 9. maj 2006 om juridisk rådgivning, [kan] indbringes for Forbrugerklagenævnet, såfremt vederlaget udgør mindst 800 kr. Nævnets formand kan også i disse sager i særlige tilfælde se bort fra undergrænsen.«⁷⁵

For Forbrugerklagenævnets virksomhed er som ovenfor nævnt fastsat minimums- og maksimumsbeløbsgrænser.⁷⁶ Nævnet er således alene kompetent til at behandle en klage over en tjenesteydelse, hvis *vederlaget* for ydelsen udgør mindst 800 kr. Forbrugerklagenævnets formand har imidlertid mulighed for at dispensere fra minimumsbeløbsgrænsen, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 4 in fine, f.eks. i tilfælde, hvor det skønnes, at forbrugeren ville kunne fremsætte et krav af en vis størrelse over for rådgiveren, og hvor der synes at være stor sandsynlighed for, at forbrugeren kan få medhold i klagen. Desuden kan der dispenseres i tilfælde, hvor sagen er af generel eller principiel interesse, eller hvor en større gruppe af forbrugere har rejst krav over for den samme erhvervsdrivende.⁷⁷

I tilfælde af, at forbrugeren har lidt et økonomisk *tab* på grund af den juridiske rådgivning, der overstiger den angive maksimumsgrænse på 100.000 kr., kan klagen formentlig behandles af Forbrugerklage-

74. Jf. Bilag 2.

75. Udvidelsen af Forbrugerklagenævnets kompetence indebærer øgede statslige udgifter til Forbrugerklagenævnet svarende til ca. 500.000 kr., heraf 400.000 kr. i lønsum (et årsværk). I finansloven for 2005 er Forbrugerstyrelsen kompenseret for disse merudgifter, jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1994. Om lovens økonomiske konsekvenser for Forbrugerklagenævnet, se *Lene Pagter Kristensens* høringssvar af 4. februar 2005 på vegne af Forbrugerklagenævnet, sag 0105–13.

76. Jf. bekendtgørelse nr. 598 af 14. juni 2006 om forbrugerklager § 3, stk. 1.

77. Nærmere om Forbrugerklagenævnets virksomhed, jf. *Sonny Kristoffersen*: Retshåndhævelse ved forbrugerklager, 2005, s. 32 ff.

nævnet, idet beløbsgrænserne i bekendtgørelsens § 3, stk. 1, kun vedrører »vederlag«.

I forbindelse med den kommende revision af *lov om forbrugerklager*⁷⁸ i 2007 bør tiden i øvrigt være moden til, at der indføres en generel dispensation fra maksimumgrænsen på 100.000 kr.⁷⁹

En sag kan anses for uegnet til behandling ved Forbrugerklagenævnet, såfremt der er behov for en udvidet bevisførelse. Endvidere vil en sag i princippet kunne anses for uegnet til behandling, såfremt sagens faktiske omstændigheder er komplicerede eller uoverskuelige, eller såfremt afgørelsen beror på et vanskeligt, juridisk skøn eller anvendelse af fremmed ret, og det derfor vurderes, at der ikke vil kunne træffes afgørelse.

Civilretlige tvister imellem juridiske rådgivningsvirksomheder og erhvervsdrivende, f.eks. om erstatningskrav, vil ikke være omfattet af Forbrugerklagenævnets kompetence. Sager af denne karakter vil som hidtil således skulle behandles ved domstolene.⁸⁰

78. Jf. lov nr. 456 af 10. juni 2003 om forbrugerklager. Om loven se *Sonny Kristoffersen: Retshåndhævelse ved forbrugerklager*, 2005, s. 17 ff.

79. Jf. også *Forbrugerrådets* høringssvar af 24. februar 2006 til Folketingets Retsudvalg, se dok. 40440/ph.

80. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1994.

Kapitel 4

§ 4 Overtrædelse af denne lov samt forskrifter udstedt i medfør heraf straffes med bøde, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning.

Stk. 2. Der kan pålægges selskaber mv. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

Lovforarbejder

- Folketingstidende 2005–06 Tillæg A 1996–1997.

1. Sanktioner ved overtrædelse af loven

Bestemmelsen i § 4, stk. 1, indeholder hjemmel til at straffe overtrædelse af loven samt forskrifter udstedt i medfør af loven med bøde, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning.

Endvidere vil retten til at drive virksomhed med juridisk rådgivning – når særlige omstændigheder taler derfor – ved dom for strafbart forhold kunne frakendes, såfremt det udviste forhold begrunder en nærliggende fare for misbrug af stillingen, jf. *straffelovens* § 79, stk. 2.¹ I vurderingen af, om der skal ske rettighedsfrakendelse, vil der bl.a. blive lagt vægt på grovheden af det strafbare forhold, ligesom det kan tillægges betydning, om der er tale om en førstegangsovertrædelse, eller om rådgiveren tidligere måtte være dømt for tilsvarende lovovertrædelser.²

Jf. *U 2003.1183 H* hvor tiltalte, der havde forestået eller deltaget i udbydelse af investeringsarrangementer, der havde til formål skaffe 259 investorer skattemæssige fradrag, der som følge af arrangementernes manglende realitet ikke var berettigede, blev idømt fængsel i 4 år for bedrageri for i alt 26 mio. kr., jf. § 286, stk. 2, jf. § 279, og forsøg på medvirken til skattesvig for ca. 94 mio. kr., jf. § 289, jf. skattekontrollovens § 13, stk. 1, jf. § 23, jf.

-
1. Se straffeloven som senest ændret ved Lovbekendtgørelse nr. 909 af 27. september 2005. Straffelovens § 79, stk. 2 anvendes ved rettighedsfrakendelse virksomhed, hvortil der ikke kræves offentlig autorisation eller godkendelse, f.eks. som lærer, privat sygeplejerske, kandidat, medhjælper på apotek, vekselerer, rejsefører, kolportør eller skibsfører.
 2. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1996.

§ 21; desuden frakendt retten til at udbyde investeringsprojekter på ubestemt tid, jf. § 79, stk. 2.

Det fremgår af *retsplejelovens* § 120, stk. 1, at personer, der ikke har fået beskikkelse som advokat, og personer, der er udelukket fra at udøve advokatvirksomhed, eller hvis ret hertil er ophørt i medfør af denne lov, ikke må betegne sig som advokat eller benytte en anden betegnelse, der er egnet til forveksling hermed.

Ligeledes må en advokat, der har deponeret sin beskikkelse i Justitsministeriet, ikke betegne sig som advokat i forbindelse med forretningsforhold. Ifølge *retsplejelovens* § 120, stk. 2, straffes overtrædelse af bestemmelserne i stk. 1, med bøde, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning.

En ophævelse af vinkelskriverlovens markedsføringsforbud har ikke betydning for forbuddet i *retsplejelovens* § 120. Det er således som hidtil forbudt for udøvere af juridisk rådgivning at betegne sig som advokat eller benytte en anden betegnelse, der er egnet til forveksling hermed, såfremt den pågældende ikke har opnået advokatbeskikkelse eller er udelukket fra at udøve advokatvirksomhed, eller såfremt den pågældende rådgivers ret er ophørt i medfør af *retsplejeloven*. En juridisk rådgiver, som har deponeret sin advokatbeskikkelse i Justitsministeriet, må endvidere ikke betegne sig som advokat i forbindelse med forretningsforhold.³

2. Juridiske personers strafansvar

Bestemmelse i § 4, stk. 2, indeholder hjemmel til at pålægge selskaber mv. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

Ved lov nr. 215 af 31. marts 2004 om ændring af *retsplejeloven* og forskellige andre love indførtes *retsplejelovens* § 1022, hvorefter der kan pålægges selskaber mv. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel for overtrædelse af *retsplejeloven*. Strafansvar kan også pålægges juridiske personer for overtrædelse af administrative forskrifter udstedt med hjemmel i *retsplejeloven*.

3. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1997.

Retsplejelovens § 1022 omfatter bl.a. *retsplejelovens § 120*. En virksomhed eller et selskab, der yder juridisk rådgivning, men som ikke udøver advokatvirksomhed i overensstemmelse med *retsplejelovens § 124*, må således ikke betegne sig som advokatfirma, advokataktieselskab eller advokatanpartsselskab eller på anden måde benytte en anden betegnelse, der er egnet til forveksling hermed. I så fald kan der i medfør af *retsplejelovens § 1022* pålægges virksomheden eller selskabet strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel for overtrædelse af *retsplejeloven*.⁴

Bekendtgørelse nr. 684 af 22. juni 2006⁵ om god skik for juridisk rådgivning indeholder i kapitel 8 følgende bestemmelser om straf:

»§ 10. Overtrædelse af §§ 2–9 i denne bekendtgørelse straffes med bøde, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning, jf. § 4 i lov nr. 419 af 9. maj 2006 om juridisk rådgivning.

Stk. 2. Der kan pålægges selskaber mv. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.«

4. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1997.

5. Jf. *bilag 1*.

Kapitel 5

§ 5 Loven træder i kraft den 1. juli 2006.

Stk. 2. Lov om ydelse af juridisk bistand samt om detektiv-virksomhed mv., jf. lovbekendtgørelse nr. 565 af 28. august 1986, som senest ændret ved lov nr. 433 af 31. maj 2000, ophæves.

Stk. 3. I lov nr. 319 af 14. maj 1997 om inkassovirksomhed, som senest ændret ved lov nr. 442 af 9. juni 2004, ophæves § 17.

Lovforarbejder

Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1997.

1. Lovens ikrafttrædelsestidspunkt

Bestemmelsen i *stk. 1*, omhandler lovens ikrafttrædelsestidspunkt. Loven trådte i kraft den 1. juli 2006.

Efter *stk. 2*, blev vinkelskriverloven samtidig ophævet i sin helhed. Det indebar, at også vinkelskriverlovens bestemmelser om rettighedsfrakendelse (§ 3) og om politiets kontrolbeføjelser (§ 4) ophæves. Der henvises herom til afsnit 4.1. under lovforslagets almindelige bemærkninger.

Ved bestemmelsen i lovens § 5 *stk. 3*, ophævedes også § 17 i lov nr. 319 af 14. maj 1997 om inkassovirksomhed, som senest ændret ved lov nr. 442 af 9. juni 2004 (inkassoloven). § 17 var stort set identisk med den tidligere vinkelskriverlovs § 2, *stk. 1*, nr. 2 og 3, og indeholdte således et forbud mod inkassovirksomheders markedsføring af juridisk rådgivning.

Som en konsekvens af, at markedsføringsforbuddet i vinkelskriverloven ophævedes, blev tillige markedsføringsforbuddet i inkassoloven ophævet.

2. Lovovervågning

Loven er som tidligere nævnt omfattet af lovovervågning. Lovovervågningen vil fokusere på, om reglerne har ført til øget konkurrence

på området for juridisk rådgivning, samt om forbrugerne er tilstrækkeligt beskyttet ved de i loven og i administrative forskrifter fastsatte regler. Loven trådte i kraft den 1. juli 2006, jf. 5 og Justitsministeriet vil i 2009 efter høring af de berørte myndigheder og organisationer mv. udarbejde en redegørelse herom til Folketinget.¹

1. Jf. Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1994.

Kapitel 6

§ 6 *Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning sættes i kraft for Færøerne med de afvigelser, som de særlige færøske forhold tilsiger.*

Lovforarbejder

- Folketingstidende 2005–06, Tillæg A 1997.

1. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland

Bestemmelsen indebærer, at loven som udgangspunkt ikke gælder for Færøerne og Grønland, men ved kongelig anordning kan sættes i kraft for Færøerne med de afvigelser, som de særlige færøske forhold tilsiger.

Vinkelskriverloven er sat i kraft for Færøernes vedkommende ved § 4 i lov nr. 92 af 23. februar 1988 for Færøerne om rettens pleje, om ændring af lov om retsafgifter, om ændring af lov om børns retsstilling og om ikrafttrædelse af lov om ydelse af juridisk bistand samt om inkasso- og detektivvirksomhed mv. Vinkelskriverloven gælder derimod ikke for Grønland.

Bekendtgørelse nr. 684 af 22. juni 2006 om god skik for juridisk rådgivning

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1	Bekendtgørelsens anvendelsesområde
Kapitel 2	Rådgivningen
Kapitel 3	Rådgivningsaftalen
Kapitel 4	Betroede midler
Kapitel 5	Interessekonflikter
Kapitel 6	Rådgiverens forhold til modparten
Kapitel 7	Tavshedspligt
Kapitel 8	Straf, ikrafttræden mv.
Bilag 1	Erklæringer om forsikringsforhold

I medfør af § 2, stk. 8, i lov om juridisk rådgivning, jf. lov nr. 419 af 9. maj 2006, og efter forhandling med ministeren for familie- og forbrugeranliggender, fastsættes:

Kapitel 1

Bekendtgørelsens anvendelsesområde

§ 1. Denne bekendtgørelse finder anvendelse på enhver, der i erhvervsmæssigt øjemed driver virksomhed med rådgivning af overvejende juridisk karakter, når modtageren af rådgivningen (forbrugeren) hovedsagelig handler uden for sit erhverv. Rådgiveren har bevisbyrden for, at rådgivningen ikke er omfattet af loven.

Stk. 2. Bekendtgørelsen omfatter ikke juridisk rådgivning, der ydes af advokater som led i udøvelsen af selvstændig advokatvirksomhed.

Stk. 3. Bekendtgørelsen omfatter ikke juridisk rådgivning ydet af

finansielle virksomheder, i det omfang økonomi- og erhvervsministeren har udstedt regler om god skik på det pågældende område.

Kapitel 2

Rådgivningen

§ 2. Den, som erhvervsmæssigt yder rådgivning af overvejende juridisk karakter, skal udvise en adfærd, som er i overensstemmelse med god skik for juridisk rådgivning. Rådgiveren skal herunder udføre sit hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til kundens tarv tilsiger.

Stk. 2. Rådgiveren skal handle redeligt og loyalt over for kunden. Rådgivningen skal være relevant, retvisende og fyldestgørende.

Stk. 3. Rådgiveren skal behandle en kundes sag med den fornødne hurtighed og herunder løbende holde kunden orienteret om sagens forløb.

Kapitel 3

Rådgivningsaftalen

§ 3. Aftaler om juridisk rådgivning skal udarbejdes skriftligt på enten papir eller et andet varigt medium, før rådgivningen ydes. Kunden skal i forbindelse med aftalens indgåelse have overgivet en genpart af rådgivningsaftalen.

Stk. 2. Aftalen skal indeholde en beskrivelse af rådgiverens uddannelsesmæssige baggrund.

Stk. 3. Rådgiveren skal angive sin timepris eller eventuelle samlede pris for den pågældende ydelse. Hvis det ikke er muligt at angive timeprisen eller den samlede pris, skal det oplyses, på hvilket grundlag prisen beregnes.

Stk. 4. En rådgiver må ikke indgå en rådgivningsaftale, hvor prisen for rådgivningen udgør en andel af det udbytte, som kunden måtte opnå ved gennemførelsen af sagen.

§ 4. Rådgiveren skal klart og tydeligt på en særskilt side i rådgivningsaftalen, som ikke indeholder andre oplysninger eller bestemmelser, oplyse, om vedkommende er ansvarsforsikret. Siden skal være påført overskriften »Oplysninger til kunden om forsikringsforhold«.

Stk. 2. Er rådgiveren ansvarsforsikret, skal vedkommende oplyse navn og adresse på det pågældende forsikringsselskab, størrelsen af

den samlede forsikringssum, størrelsen af forsikringssum pr. skade, og om der er rejst krav imod rådgiveren, som kan medføre, at den samlede forsikringssum helt eller delvist vil blive udnyttet i det pågældende forsikringsår.

Stk. 3. Indeholder rådgiverens ansvarsforsikringsaftale vilkår, der begrænser forsikringsselskabets hæftelse, herunder om selvrisko, skal rådgiveren oplyse kunden herom.

Stk. 4. Oplysningerne til kunden, jf. stk. 1–3, skal afgives i overensstemmelse med de i bilaget til denne bekendtgørelse optrykte erklæringer.

§ 5. En rådgiver må ikke opsige en rådgivningsaftale på en sådan måde og under sådanne omstændigheder, at kunden hindres i rettidigt og uden skadevirkning at søge anden juridisk bistand.

Stk. 2. En rådgiver må ikke indgå en rådgivningsaftale, der er uopsigelig fra kundens side.

Kapitel 4

Betroede midler

§ 6. Rådgiveren må ikke modtage betroede midler fra kunden eller på kundens vegne.

Kapitel 5

Interessekonflikter

§ 7. En rådgiver må ikke yde rådgivning i en sag i tilfælde, hvor rådgiveren selv eller dennes nærstående har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald. Det samme gælder i tilfælde, hvor rådgiveren eller dennes nærstående samtidig rådgiver eller tidligere i samme sag har rådgivet andre, der har en sådan interesse.

Stk. 2. Såfremt de i stk. 1 nævnte omstændigheder opstår eller kommer til rådgiverens kundskab efter rådgivningsaftalens indgåelse, er rådgiveren forpligtet til snarest muligt at gøre kunden bekendt med forholdet og opsige rådgivningsaftalen.

Kapitel 6

Rådgiverens forhold til modparten

§ 8. Rådgiveren må ikke i en konkret sag henvende sig direkte til nogen, som er repræsenteret ved en anden juridisk rådgiver, herunder

en advokat, uden samtykke fra denne rådgiver, medmindre henvendelsen sker til berettiget varetægelse af kundens eller egne interesser, og den anden juridiske rådgiver trods skriftlige påmindelser ikke har besvaret rådgiverens henvendelse.

Stk. 2. Rådgiveren skal i alle tilfælde underrette den anden rådgiver om en sådan henvendelse.

Kapitel 7

Tavshedspligt

§ 9. Rådgiveren må ikke videregive eller udnytte fortrolige oplysninger, som rådgiveren måtte blive bekendt med som led i den ydede rådgivning.

Stk. 2. *Stk. 1* finder tilsvarende anvendelse på rådgiverens partnere, personale eller en af rådgiveren antagen person. Som partner anses enhver, der er medejer af rådgivningsvirksomheden, hvad enten den drives som en personligt ejet virksomhed eller i selskabsform.

Kapitel 8

Straf, ikrafttræden mv.

§ 10. Overtrædelse af §§ 2–9 i denne bekendtgørelse straffes med bøde, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning, jf. § 4 i lov nr. 419 af 9. maj 2006 om juridisk rådgivning.

Stk. 2. Der kan pålægges selskaber mv. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

§ 11. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. juli 2006.

Justitsministeriet, den 22. juni 2006

Lene Espersen

/Torben Jensen

Bilag 1

Erklæringer om forsikringsforhold

1. Rådgiverens oplysning til kunden, såfremt rådgiveren ikke er ansvarsforsikret.

Oplysninger til kunden om forsikringsforhold

Undertegnede skal herved oplyse, at [jeg/rådgiveren] ikke er ansvarsforsikret, hvilket indebærer, at kun [jeg/rådgiveren] kan pålægges at dække de krav, der måtte opstå som følge af fejl eller mangler ved rådgivningen. Som kunde risikerer De herved, at Deres eventuelle erstatningskrav ikke kan honoreres.

2. Rådgiverens oplysning til kunden, såfremt rådgiveren er ansvarsforsikret.

Oplysninger til kunden om forsikringsforhold

Undertegnede skal herved oplyse, at [jeg/rådgiveren] er ansvarsforsikret, hvilket som udgangspunkt indebærer, at et eventuelt erstatningsansvar, der måtte opstå som følge af fejl eller mangler ved [min/rådgiverens] rådgivning, kan dækkes af [forsikringsselskabets navn/adresse] for et beløb af indtil kr. pr. skade, De som kunde måtte lide.

De skal dog som kunde være opmærksom på, at forsikringsselskabet ikke hæfter i de tilfælde, hvor ...

Jeg skal tillige oplyse, at den samlede forsikringssum maksimalt udgør kr. ..., og at der i dette forsikringsår er rejst krav mod mig for i alt kr. ..., hvilket kan medføre, at den samlede forsikringssum helt eller delvist vil blive udnyttet i indeværende forsikringsår.

Bekendtgørelse nr. 598 af 14. juni 2006 om forbrugerklager

Indholdsfortegnelse

- Kapitel 1 Godkendelse af private klage- eller ankenævn
- Kapitel 2 Forbrugerstyrelsen som sekretariat for godkendte, private klage- eller ankenævn
- Kapitel 3 Forbrugerklagenævnet
- Kapitel 4 Ikrafttrædelse

I medfør af § 5, stk. 4, § 6, stk. 2, § 10, stk. 1–4, § 15, § 16, stk. 2 og 3, og § 17 i lov nr. 456 af 10. juni 2003 om forbrugerklager (forbrugerklageloven) fastsættes:

Kapitel 1

Godkendelse af private klage- eller ankenævn

§ 1. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender godkender oprettelsen af og vedtægterne for private klage- eller ankenævn, omfattende bestemte brancher eller andre afgrænsede områder, som behandler klager vedrørende varer eller arbejds- og tjenesteydelser, der hidrører fra privat erhvervsvirksomhed.

Stk. 2. Det er en forudsætning for godkendelse, at nævnets vedtægter indeholder bestemmelser om nævnets kompetence, sammensætning, habilitet, sagsbehandling og opløsning, der er betryggende for parterne, samt bestemmelser om gebyrer og omkostninger, regnskab, og information om nævnets arbejde, herunder offentliggørelse af afgørelser.

Stk. 3. Vedtægterne kan indeholde bestemmelser om, at offentliggørelse af nævnets afgørelser kan ske elektronisk med angivelse af de erhvervsdrivendes navne, forretningssted, mv. Vedtægterne kan endvidere indeholde bestemmelser om elektronisk offentliggørelse af en liste med navne på de erhvervsdrivende, der ikke efterlever nævnets afgørelser.

Stk. 4. En godkendelse, jf. stk. 1, kan tidsbegrænses og kan tilbagekaldes, hvis forudsætningerne for godkendelse ikke længere skønnes at være til stede.

Kapitel 2

Forbrugerstyrelsen som sekretariat for godkendte, private klage- eller ankenævn

§ 2. Forbrugerstyrelsen kan fungere som sekretariat for godkendte, private klage- eller ankenævn og oppebære indtægter herved i overensstemmelse med Finansministeriets retningslinier om indtægtsdækket virksomhed.

Kapitel 3

Forbrugerklagenævnet

§ 3. Klager fra forbrugere vedrørende varer eller arbejds- og tjenesteydelser, som hidrører fra privat erhvervsvirksomhed, kan indbringes for Forbrugerklagenævnet, såfremt vederlaget udgør mindst 800 kr. og højst 100.000 kr. For klager over sko og tekstiler skal vederlaget dog udgøre mindst 500 kr., og for motorkøretøjer mindst 10.000 kr.

Stk. 2. Nævnets formand kan i særlige tilfælde se bort fra de i stk. 1 nævnte undergrænser.

Stk. 3. Følgende klager vedrørende varer eller arbejds- og tjenesteydelser kan ikke indbringes for Forbrugerklagenævnet:

- 1) Bygningsmaterialer, og nybygnings-, ombygnings-, vedligeholdelses-, moderniserings-, reparations- og rengøringsarbejde vedrørende fast ejendom.
- 2) Bestanddele, tilbehør og vedligeholdelsesprodukter mv. til fast ejendom, samt arbejds- og tjenesteydelser vedrørende det nævnte, dog bortset fra husholdningstekniske hjælpemidler, tæpper, persienner og lignende.
- 3) Leje af fast ejendom eller dele heraf.
- 4) a) Motorkøretøjer med en egenvægt på 2000 kg og derover, trak-

- torer, jordbrugsredskaber, campingvogne, påhængsvogne og lignende,
- b) bestanddele og tilbehør til motorkøretøjer og til de under a) nævnte varer, og
 - c) arbejds- og tjenesteydelser, herunder leje, vedrørende motor-køretøjer og de under a) og b) nævnte varer.
- 5) Både, bestanddele og tilbehør hertil samt arbejds- og tjenesteydelser, herunder leje, vedrørende både.
 - 6) Nærings- og nydelsesmidler.
 - 7) Lægemidler mv.
 - 8) Håndknyttede tæpper, antikviteter, kunstgenstande og andre samlerobjekter samt arbejds- og tjenesteydelser vedrørende disse.
 - 9) Arbejds- og tjenesteydelser, der hidrører fra liberale erhverv under forudsætning af, at virksomheden udøves i medfør af en videregående, offentlig anerkendt uddannelse eller en offentlig autorisation eller beskikkelse, herunder ydelser fra læger, tandlæger, dyrlæger, arkitekter, rådgivende ingeniører, ejendomsmæglere, dispachører, skibs- og varemæglere, revisorer, translatører og tolke.
 - 10) Tandteknikervirksomhed, terapeutvirksomhed og lignende personbehandlingsvirksomhed, der udøves i henhold til en offentlig autorisation eller på grundlag af en videregående offentlig anerkendt uddannelse, dog bortset fra optikervirksomhed.
 - 11) Ydelser vedrørende pengevæsen og forsikring.
 - 12) Arbejds- og tjenesteydelser inden for det sociale område og undervisningsområdet, dog bortset fra fjernundervisning.
 - 13) Større husdyr såsom heste, kvæg, svin og får, udstyr til og arbejds- og tjenesteydelser vedrørende de nævnte husdyr.

Stk. 4. Uanset bestemmelserne i stk. 3 kan klager over juridisk rådgivning, som er omfattet af lov nr. 419 af 9. maj 2006 om juridisk rådgivning, indbringes for Forbrugerklagenævnet, såfremt vederlaget udgør mindst 800 kr. Nævnets formand kan også i disse sager i særlige tilfælde se bort fra undergrænsen.

§ 4. Klager fra forbrugere vedrørende varer eller arbejds- og tjenesteydelser, der hidrører fra offentlig virksomhed, kan indbringes for Forbrugerklagenævnet, såfremt de vedrører:

1) Levering af el, gas, vand og varme.

2) Person- og godstransport.

Stk. 2. Udtrykket erhvervsdrivende i denne bekendtgørelses kapitel 3 omfatter også udøvelse af offentlig virksomhed efter stk. 1.

§ 5. Som forbruger anses en person, der hovedsageligt handler uden for sit erhverv.

§ 6. Klager kan indgives mod den, der efter retsplejelovens regler kan sagsøges ved dansk domstol om de af klagen omfattende spørgsmål.

§ 7. Klager vedrørende varer eller arbejds- og tjenesteydelser på områder, for hvilke der findes godkendte, private klage- eller ankenævn, jf. lov om forbrugerklager § 5, eller på områder, på hvilke der i lovgivningen er foreskrevet en særlig klageadgang, jf. lov om forbrugerklager § 8, kan ikke indbringes for Forbrugerklagenævnet.

Stk. 2. Forbrugerklagenævnet offentliggør en gang årligt en oversigt over de i medfør af lov om forbrugerklager § 5 godkendte, private klage- eller ankenævn.

§ 8. Forbrugerklagenævnet består af en formand, en næstformand samt evt. yderligere næstformænd og repræsentanter for forbruger- og erhvervsinteresser.

Stk. 2. Nævnets medlemmer udnævnes af ministeren for familie- og forbrugeranliggender for 4 år ad gangen med mulighed for genudnævnelse. Udnævnelse af yderligere næstformænd kan ske for en kortere periode end 4 år. Formanden og næstformændene skal være dommere og må ikke have særlig tilknytning til forbrugernes eller erhvervslivets organisationer. Repræsentanterne for forbruger- og erhvervsinteresser udnævnes efter indstilling fra forbrugernes og erhvervslivets organisationer.

Stk. 3. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender nedsætter et forretningsudvalg for nævnet bestående af nævnets formand og 4 repræsentanter for nævnets medlemmer, således at forbruger- og erhvervsrepræsentanter er ligeligt fordelt. Forretningsudvalgets medlemmer udnævnes for 4 år ad gangen med mulighed for genudnævnelse.

§ 9. Forbrugerstyrelsen varetager Forbrugerklagenævnets sekretariatsopgaver. Forbrugerstyrelsen udarbejder ved finansårets udløb en årsberetning til ministeren for familie- og forbrugeranliggender om aktiviteterne i det forløbne år og administrationen i øvrigt.

Stk. 2. Sekretariatet bistår formandskabet og forretningsudvalget og har i øvrigt til opgave at besvare skriftlige, telefoniske eller personlige henvendelser til Forbrugerklagenævnet, at forberede klagesagerne for nævnets afdelinger, samt at træffe afgørelse i visse sager.

§ 10. Ingen må deltage i behandlingen af en sag, når

- 1) vedkommende selv har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald eller er eller tidligere i samme sag har været repræsentant for nogen, der har en sådan interesse,
- 2) vedkommendes ægtefælle eller samlever, beslægtede eller besvogrede i op- eller nedstigende linie eller sidelinien så nær som søskendebørn eller andre nærtstående har en særlig personlig eller økonomisk interesse i sagens udfald, eller er repræsentant for nogen, der har en sådan interesse, eller
- 3) der i øvrigt foreligger omstændigheder, som er egnede til at vække tvivl om vedkommendes fuldstændige upartiskhed.

Stk. 2. Den, for hvis vedkommende nogen af de i stk. 1 nævnte forhold foreligger, skal omgående underrette nævnsafdelingens formand, som træffer beslutning om, hvorvidt den pågældende kan deltage i behandlingen af sagen.

§ 11. Sekretariatet påser, at der i forbindelse med klagens indbringelse betales et gebyr, og at forbrugeren forgæves har rettet henvendelse til den erhvervsdrivende.

Stk. 2. Sekretariatet kan bestemme, at klagen skal indbringes på en af nævnet udfærdiget klageformular.

Stk. 3. Oversendes en ved retten eller en voldgiftsret anlagt sag til Forbrugerklagenævnet efter anmodning fra en forbruger, anses forbrugeren hermed for at have indbragt sagen for nævnet.

§ 12. Sekretariatet videresender forbrugerens klage til den erhvervsdrivende til udtalelse. Når sekretariatet har modtaget svar fra den erhvervsdrivende, forelægges dette for klageren til udtalelse. Sekretariatet drager i øvrigt omsorg for, at hver af parterne får kendskab til

oplysninger fra modparten, som må anses af betydning for sagens afgørelse, og til sagkyndige erklæringer indhentet til brug for nævnbehandlingen.

Stk. 2. Sekretariatet fastsætter en frist på normalt 14 dage for parterne til at afgive de under stk. 1 nævnte udtalelser og eventuelt andre udtalelser, som sekretariatet finder påkrævede. Fristen regnes fra datoen for sekretariatets anmodning til parterne om en udtalelse. Hvis Forbrugerklagenævnet ikke har modtaget en udtalelse fra den erhvervsdrivende inden fristens udløb, kan det besluttes, at der kan træffes afgørelse i sagen på det i øvrigt foreliggende grundlag. Hvis Forbrugerklagenævnet ikke har modtaget en udtalelse fra forbrugeren inden fristens udløb, kan sekretariatet anse klagen for bortfaldet.

Stk. 3. Sekretariatet afslutter sagen, hvis den erhvervsdrivende under sagens forberedelse opfylder forbrugers krav. Det samme gælder, hvis forbrugeren frafalder sin klage.

Stk. 4. Sagen kan søges forligt mellem parterne af sekretariatet.

Stk. 5. Sekretariatet kan afvise eller afgøre sagen, jf. lov om forbrugerklager § 14, stk. 4 og 5, jf. stk. 2 og 3.

Stk. 6. Sager, der ikke er blevet afsluttet i medfør af stk. 3 eller 5, eller forlig, der ikke er blevet opfyldt, afgives af sekretariatet til behandling i nævnet. Nævnets formand kan bestemme, at den sagsbehandler, der har forberedt sagen i sekretariatet, skal forelægge sagen ved behandlingen i nævnet.

§ 13. Forbrugerklagenævnets afgørelse af de enkelte sager træffes i et møde i en nævnsafdeling. Afgørelsen træffes ved almindelig stemmeflerhed. En nævnsafdeling består af et medlem af formandskabet og 4 medlemmer, jf. dog § 18, stk. 2, nr. 2, der repræsenterer forbruger- og erhvervsinteresser. En nævnsafdeling er beslutningsdygtig, når et medlem af formandskabet og mindst to medlemmer repræsenterende såvel forbruger- som erhvervsinteresser er til stede. Er et nævnmedlem, der repræsenterer erhvervs- eller forbrugerinteresser, forhindret i at deltage i et møde, tilfalder dette medlems stemme det tilstedeværende nævnmedlem, der repræsenterer henholdsvis erhvervs- eller forbrugerinteresser. Der føres protokol over afdelingernes møder.

Stk. 2. Nævnsafdelingen kan beslutte at udsætte sagens behandling på indhentelse af yderligere oplysninger. Sagkyndige kan tilkaldes til

nævnsbehandlingen, ligesom parter kan tilkaldes, hvis særlige omstændigheder taler herfor. Nævnsafdelingen kan mægle forlig i sagen.

Stk. 3. De tilstedeværende medlemmer af nævnsafdelingen skal deltage i afgørelsen.

Stk. 4. Sekretariatets medarbejdere har adgang til uden stemmeret at deltage i sagens drøftelse.

§ 14. Afgørelser træffes på det af sekretariatet tilvejebragte grundlag, herunder spørgsmål om betaling af gebyrer og omkostninger.

Stk. 2. Afgørelser træffes efter en juridisk bedømmelse af sagens omstændigheder.

Stk. 3. Afgørelser og forlig skal være skriftlige. Afgørelserne skal være ledsaget af en begrundelse.

Stk. 4. Nævnsafgørelser underskrives af nævnsafdelingens formand. Hvis en nævnsafgørelse beror på en flertalsbeslutning, skal mindretallets stilling begrundes i afgørelsen.

Stk. 5. Såfremt klagebyret skal tilbagebetales, jf. lov om forbrugerklager § 16, stk. 1, skal dette fremgå af afgørelsen.

Stk. 6. Såfremt den erhvervsdrivende skal betale et beløb for sagens behandling, jf. lov om forbrugerklager § 17, stk. 1, skal dette fremgå af afgørelsen.

Stk. 7. Der fastsættes en frist på normalt 30 dage til opfyldelse af afgørelsen eller forliget.

Stk. 8. Parterne modtager en kopi af afgørelsen eller forliget, ligesom de underrettes om reglerne for indbringelse af sagen for domstolene, om retshjælp, fri proces eller dækning af sagsomkostninger gennem eventuel retshjælpsforsikring.

Stk. 9. Sekretariatet drager omsorg for opkrævning af de i stk. 6, nævnte beløb.

§ 15. Nævnsafdelingens formand kan beslutte, at en sag, hvori nævnet har truffet afgørelse, eller forlig er indgået, skal genoptages, hvis særlige grunde taler herfor, herunder navnlig i tilfælde af

- 1) lovligt forfald hos en part, som ikke har ytret sig i sagen, eller
- 2) nye oplysninger, som – hvis de havde foreligget under behandlingen – må antages at ville have medført et andet udfald af sagen.

§ 16. Sekretariatet kan beslutte, at en sag, hvori sekretariatet har truffet afgørelse, eller forlig er indgået, skal genoptages, hvis særlige grunde taler herfor, jf. § 15.

Stk. 2. Afviser sekretariatet at genoptage sagen, kan spørgsmålet forelægges nævnets formand til afgørelse.

Stk. 3. Træffes der beslutning om at genoptage sagen, skal sagen forelægges nævnet.

§ 17. Hvis afgørelser eller forlig indgås i forbindelse med klagebehandlingen ikke efterleves, kan sekretariatet indbringe sagen for domstolene på forbrugerens begæring og på dennes vegne.

§ 18. Forretningsudvalget fastlægger retningslinierne for sekretariatets kompetence til at træffe afgørelser efter lov om forbrugerklager § 14, stk. 4 og 5.

Stk. 2. Forretningsudvalget udtaler sig om generelle spørgsmål vedrørende klagesagers behandling i Forbrugerklagenævnet, herunder

- 1) retningslinier for udvælgelse af nævnsmedlemmer og for deres deltagelse i behandlingen af de enkelte sagskategorier,
- 2) spørgsmål om henlæggelse af behandlingen af visse klager til en nævnsafdeling, hvor der alene deltager et medlem af formandskabet og 2 nævnsmedlemmer, der repræsenterer forbruger- og erhvervsinteresser, således at disse er ligeligt fordelt, og
- 3) godkendelse af nye, private klage- eller ankenævn.

Stk. 3. Forretningsudvalget er beslutningsdygtigt, når nævnets formand og mindst 2 medlemmer repræsenterende såvel forbruger- som erhvervsinteresser er til stede. Er et forretningsudvalgsmedlem, der repræsenterer erhvervs- eller forbrugerinteresser, forhindret i at deltage i et møde, tilfalder dette medlems stemme det tilstedeværende forretningsudvalgsmedlem, der repræsenterer henholdsvis erhvervs- eller forbrugerinteresser. Beslutning træffes ved almindelig stemmeflerhed.

Stk. 4. Forretningsudvalget indkaldes af formanden efter behov. Et medlem, der repræsenterer forbruger- eller erhvervsinteresser, har mulighed for at anmode om, at Forretningsudvalget indkaldes.

§ 19. Nævnets formand kan bemyndige en næstformand eller Forbrugerstyrelsen til at handle på sine vegne.

Information og offentliggørelse

§ 20. Forbrugerstyrelsen kan offentliggøre information og statistik om forskellige forhold inden for forbrugerklageområdet, herunder nævnets afgørelser. Offentliggørelsen kan ske elektronisk med angivelse af de erhvervsdrivendes navne, forretningssted mv.

§ 21. Forbrugerstyrelsen offentliggør elektronisk en liste over erhvervsdrivende, der ikke efterlever Forbrugerklagenævnets afgørelser.

Stk. 2. Offentliggørelse efter stk. 1 kan ske, når

- 1) afgørelsen ikke er efterlevet inden for den i § 14, stk. 7, fastsatte frist på normalt 30 dage, og
- 2) sekretariatet skriftligt efter udløbet af fristen i nr. 1 udtrykkeligt informerer den erhvervsdrivende om, at hvis afgørelsen ikke bliver efterlevet inden for en frist på 14 dage fra afgivelse af informationen, vil den manglende efterlevelse medføre offentliggørelse efter stk. 1.

Stk. 3. Såfremt en afgørelse er indbragt for retten, kan offentliggørelse efter stk. 1 ikke ske før endelig afgørelse fra retten foreligger.

Stk. 4. Såfremt der er sket offentliggørelse af navnet på en erhvervsdrivende, og afgørelsen efterfølgende efterleves, skal oplysningerne om den erhvervsdrivende slettes fra listen.

Stk. 5. Oplysninger om en sag kan ikke fremgå af listen i mere end 1 år.

Gebyrer og omkostninger

§ 22. Ingen af parterne betaler omkostninger ved nævnsbehandlingen til den anden part.

§ 23. For behandling af en klage skal forbrugeren betale et gebyr.

Stk. 2. Gebyret tilbagebetales, såfremt forbrugeren får medhold i klagen, eller hvis sagen afvises som uegnet til behandling.

Stk. 3. Det i stk. 1 nævnte gebyr fastsættes i særskilt bekendtgørelse.

§ 24. En erhvervsdrivende skal betale et beløb til Forbrugerstyrelsen for styrelsens udgifter til en sags behandling ved Forbrugerklagenævnet, hvis forbrugeren får medhold i sin klage eller hvis sagen forliges.

Stk. 2. Forbrugerstyrelsen opkræver et gebyr på højst 100 kr. for særlige ekspeditioner ved for sen betaling af det i stk. 1 nævnte beløb.

Stk. 3. De i stk. 1 og 2 nævnte beløb fastsættes i særskilt bekendtgørelse.

Kapitel 4

Ikrafttrædelse

§ 25. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. juli 2006. Samtidig ophæves bekendtgørelse nr. 1118 af 12. december 2003 om forbrugerklager.

Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender, den 14. juni 2006

Lars Barfoed

/Louise Holck

Lov nr. 1389 af 21. december 2005 om markedsføring

Kapitel 1

Lovens formål og anvendelsesområde

God markedsføringskik

§ 1. Erhvervsdrivende omfattet af denne lov skal udvise god markedsføringskik under hensyntagen til forbrugerne, erhvervsdrivende og almene samfundsinteresser.

Anvendelsesområde

§ 2. Loven finder anvendelse på privat erhvervsvirksomhed samt på offentlig virksomhed, i det omfang der udbydes varer og tjenesteydelser på markedet.

Stk. 2. §§ 1 og 3 og § 13, stk. 3 og stk. 6, nr. 1, finder ikke anvendelse på virksomheder omfattet af lov om finansiel virksomhed, i det omfang økonomi- og erhvervsministeren har udstedt regler på de pågældende områder.

Stk. 3. § 13, stk. 2 og 4, og §§ 15 og 16 finder ikke anvendelse på virksomheder omfattet af lov om finansiel virksomhed.

Kapitel 2

Generelle regler om adfærd på markedet

Vildledning, nedsættende omtale mv.

§ 3. Der må ikke anvendes urigtige, vildledende eller urimeligt mangelfulde angivelser, som er egnet til at påvirke efterspørgsel eller udbud af varer, fast ejendom og andre formuegoder samt arbejds- og tjenesteydelser.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder også angivelser, der på grund af deres form, eller fordi de angår uvedkommende forhold, er utilbørlige over for andre erhvervsdrivende eller forbrugere.

Stk. 3. Der må ikke anvendes vildledende fremgangsmåder af lignende betydning for efterspørgsel og udbud som angivet i stk. 1 eller fremgangsmåder af tilsvarende betydning, såfremt de på grund af deres særlige form, eller fordi de inddrager uvedkommende forhold, er utilbørlige over for andre erhvervsdrivende eller forbrugere.

Stk. 4. Rigtigheden af angivelser om faktiske forhold skal kunne dokumenteres.

Reklameidentifikation

§ 4. En reklame skal fremstå således, at den klart vil blive opfattet som en reklame uanset dens form og uanset, i hvilket medium den bringes.

Sammenlignende reklame

§ 5. Sammenlignende reklame omfatter enhver reklame, som direkte eller indirekte henviser til en konkurrent eller til varer eller tjenesteydelser, som udbydes af en konkurrent.

Stk. 2. Sammenlignende reklame, jf. stk. 1, er tilladt efter denne lov, når sammenligningen

- 1) ikke er vildledende,
- 2) angår varer eller tjenesteydelser, der opfylder samme behov eller tjener samme formål,
- 3) er objektiv og sammenligner en eller flere konkrete og relevante egenskaber, der kan dokumenteres, og som er repræsentative for disse varer eller tjenesteydelser, herunder prisen,
- 4) ikke skaber forveksling på markedet mellem annoncøren og en konkurrent eller mellem annoncørens og en konkurrents varemærker, firmanavne, andre karakteristiske kendetegn, varer eller tjenesteydelser,
- 5) ikke miskrediterer eller nedvurderer en konkurrents varemærker, firmanavne, andre karakteristiske kendetegn, varer, tjenesteydelser, aktiviteter eller øvrige forhold,
- 6) for produkter med oprindelsesbetegnelse i hvert enkelt tilfælde vedrører produkter med samme betegnelse,
- 7) ikke drager utilbørlig fordel af den anseelse, der er knyttet til en konkurrents varemærke, firmanavn eller andre karakteristiske kendetegn, eller af konkurrerende produkters oprindelsesbetegnelser og

- 8) ikke fremstiller en vare eller tjenesteydelse som en imitation eller en kopi af en vare eller tjenesteydelse, der er dækket af et beskyttet varemærke eller firmanavn.

Stk. 3. I enhver sammenlignende reklame, som indeholder særtilbud, skal det klart fremgå, hvornår tilbuddet ophører, eller efter omstændighederne, at tilbudet kun gælder, så længe de pågældende varer og tjenesteydelser er til rådighed. Gælder særtilbuddet endnu ikke, skal det tillige oplyses, hvornår perioden for den særlige pris eller for andre særlige betingelser begynder.

Uanmodet henvendelse til bestemte aftagere

§ 6. En erhvervsdrivende må ikke rette henvendelse til nogen ved brug af elektronisk post, et automatisk opkaldssystem eller telefax med henblik på afsætning af varer, fast ejendom og andre formuegoder samt arbejds- og tjenesteydelser, medmindre den pågældende forudgående har anmodet om det.

Stk. 2. Uanset stk. 1 kan en erhvervsdrivende, der fra en kunde har modtaget dennes elektroniske adresse i forbindelse med salg af en vare eller en tjenesteydelse, markedsføre egne tilsvarende produkter eller tjenesteydelser til kunden via elektronisk post. Dette forudsætter dog, at kunden har mulighed for let og gebyrfrit at frabede sig dette både i forbindelse med afgivelsen af adressen til den erhvervsdrivende og ved efterfølgende henvendelser.

Stk. 3. En erhvervsdrivende må ikke rette henvendelse til en bestemt fysisk person ved brug af andre midler til fjernkommunikation med henblik på afsætning som nævnt i stk. 1, hvis den pågældende over for den erhvervsdrivende har frabedt sig dette, hvis det fremgår af en fortegnelse, som udarbejdes af Det Centrale Personregister (CPR) hvert kvartal, at den pågældende har frabedt sig henvendelser, der sker i sådant markedsføringsøjemed, eller hvis den erhvervsdrivende ved undersøgelse i CPR er blevet bekendt med, at den pågældende har frabedt sig sådanne henvendelser. Ved telefonisk henvendelse til forbrugere gælder endvidere reglerne om uanmodet henvendelse i lov om visse forbrugeraftaler.

Stk. 4. Stk. 3 gælder ikke, hvis den pågældende person forudgående har anmodet om henvendelsen fra den erhvervsdrivende.

Stk. 5. Første gang en erhvervsdrivende retter henvendelse som nævnt i stk. 3 til en bestemt fysisk person, der ikke er anført i forteg-

nelsen fra CPR, skal den erhvervsdrivende tydeligt og på en forståelig måde oplyse om retten til at frabede sig henvendelser som nævnt i stk. 3 fra den erhvervsdrivende. Den pågældende skal samtidig gives adgang til på en nem måde at frabede sig sådanne henvendelser.

Stk. 6. Der må ikke kræves betaling for at modtage eller notere meddelelser om, at en anmodning efter stk. 1 tilbagekaldes, eller at henvendelser som nævnt i stk. 3 frabedes.

Stk. 7. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan fastsætte nærmere regler om den erhvervsdrivendes informationspligt efter stk. 5 og om pligten til at give adgang til at frabede sig henvendelser som nævnt i stk. 3.

Vejledning

§ 7. Ved tilbuds afgivelse, ved indgåelse af aftale eller efter omstændighederne på leveringstidspunktet skal der gives en efter formuegodets eller ydelsens art forsvarlig vejledning, når denne er af betydning for bedømmelsen af godets eller ydelsens karakter eller egenskaber, herunder især brugsegenskaber, holdbarhed, farlighed og vedligeholdelsesmulighed.

Kapitel 3

Forbrugerbeskyttelse

Markedsføring rettet mod børn og unge

§ 8. Markedsføring rettet mod børn og unge skal være udformet med særlig hensyntagen til børn og unges naturlige godtroenhed og manglende erfaring og kritiske sans, som bevirker, at de er lette at påvirke og nemme at præge.

Stk. 2. Markedsføring rettet mod børn og unge må ikke direkte eller indirekte opfordre til vold, anvendelse af rusmidler, herunder alkohol, eller anden farlig eller hensynsløs adfærd eller på utilbørlig måde benytte sig af vold, frygt eller overtro som virkemidler.

Salgsfremmende foranstaltninger

§ 9. En salgsfremmende foranstaltning skal markedsføres således, at tilbuds betingelserne er klare og let tilgængelige for forbrugeren og værdien af eventuelle tillægsydelser klart er oplyst.

Stk. 2. Tilbyder en erhvervsdrivende en vare eller tjenesteydelse til en bestemt pris, og har den erhvervsdrivende rimelig grund til at

antage, at denne ikke vil være i stand til at imødekomme efterspørgslen i en mængde, som er rimelig i forhold til tilbuddet og omfanget af dets markedsføring, skal den erhvervsdrivende tage et klart forbehold herom i markedsføringen.

Rabatkuponer og -mærker

§ 10. Der må ikke gives rabat eller anden ydelse ved brug af mærker, kuponer el.lign., der er stillet til rådighed af erhvervsdrivende forud for køb af en vare eller ved udførelsen af en tjenesteydelse.

Stk. 2. Erhvervsdrivende må dog ved salg af en vare eller udførelsen af en tjenesteydelse give rabat eller anden ydelse i form af mærker, kuponer el.lign. til senere indløsning, såfremt hvert enkelt mærke på tydelig måde er forsynet med udstederens navn eller firma med angivelse af en værdi i dansk mønt. Rabatmærkeudstederen skal indløse mærket til en værdi, når mærker til et beløb, hvis størrelse fastsættes af ministeren for familie- og forbrugeranliggender, kræves indløst.

Lodtrækning og præmiekonkurrencer

§ 11. Afsætning til forbrugerne af formuegoder eller tjenesteydelser må ikke søges fremmet af mulighed for gevinst ved deltagelse i lodtrækninger, præmiekonkurrencer eller anden form for foranstaltning, hvis udfald beror helt eller delvis på tilfældet, såfremt deltagelsen er betinget af køb.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke, dersom den enkelte gevinsts størrelse og den samlede gevinstværdi ligger inden for beløbsgrænser, som fastsættes af ministeren for familie- og forbrugeranliggender. Beløbsgrænserne kan fastsættes efter produkttype og modtagerkreds.

Stk. 3. Udgiveren af et periodisk skrift kan foranstalte lodtrækning til fordeling af gevinster i forbindelse med løsning af præmiekonkurrencer.

Garanti

§ 12. Over for forbrugere må erklæring om ydelse af garanti el.lign. kun anvendes, såfremt erklæringen giver modtageren en væsentlig bedre retsstilling end den, modtageren har efter lovgivningen.

Stk. 2. Ydes der garanti, skal den erhvervsdrivende på klar og tydelig måde informere forbrugeren om dens indhold og give de oplysninger,

der er nødvendige for at gøre garantien gældende. Endvidere skal den erhvervsdrivende på en klar og tydelig måde oplyse, at forbrugerens ufravigelige rettigheder efter lovgivningen ikke berøres af garantien. Efter anmodning skal den erhvervsdrivende udlevere garantien skriftligt. Skriftlige garantier skal være affattet på dansk.

Prisoplysninger

§ 13. Ved erhvervsmæssigt udbud af varer til forbrugerne, dog ikke salg af varer ved auktionssalg, skal der ved mærkning, skiltning eller på anden måde tydeligt oplyses om den samlede pris for varen inklusive gebyrer, omkostninger, moms og alle andre afgifter. Afgifter eller omkostninger, som den erhvervsdrivende ikke er forpligtet til at opkræve direkte hos forbrugerne, er ikke omfattet af 1. pkt., men skal oplyses særskilt. Hvor varer udbydes elektronisk til forbrugerne med mulighed for bestilling, finder 1. og 2. pkt. tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Stk. 1, 1. og 2. pkt., finder tilsvarende anvendelse ved erhvervsmæssigt udbud af tjenesteydelser til forbrugerne fra fast forretningssted, samt når tjenesteydelsen udbydes elektronisk til forbrugerne med mulighed for bestilling. Hvor det ikke er muligt at oplyse den samlede pris for tjenesteydelsen, skal grundlaget for beregningen af prisen oplyses, såfremt dette vil gøre det muligt for forbrugerne selv at beregne den endelige pris. Er det på grund af mængden af udbudte tjenesteydelser ikke muligt at angive prisen eller beregningsgrundlaget for dem alle, skal prisen eller beregningsgrundlaget anføres for et relevant og repræsentativt udvalg.

Stk. 3. Når der ved annoncering eller på anden måde i markedsføringsmateriale oplyses om prisen for varer eller tjenesteydelser, skal oplysningerne opfylde kravene i stk. 1 eller 2, § 14 samt de i medfør af stk. 6 fastsatte regler. Såfremt en fabrikant, importør eller grossist i annoncer, i reklamer eller på anden måde foreslår en pris for videre salg til forbrugerne, skal det udtrykkeligt angives, at prisen er vejledende. 1. pkt. finder tilsvarende anvendelse for mundtlige prisoplysninger

Stk. 4. Når en tjenesteydelse er udført efter regning, skal der på forbrugerens begæring tilstilles denne en specificeret regning, der sætter forbrugeren i stand til at kontrollere prisen for de varer og tjenesteydelser, der indgår i ydelsen.

Stk. 5. Ved et gebyr forstås en betaling for en særlig tjeneste, funk-

tion eller ydelse, som knytter sig til købet af en vare eller tjenesteydelse, og som ikke har karakter af betaling for en selvstændig ydelse.

Stk. 6. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan efter forhandling med vedkommende minister samt repræsentanter for forbrugerne og relevante erhvervsorganisationer fastsætte regler om

- 1) særregler om og undtagelser fra stk. 1–4, herunder regler om oplysninger i forbindelse med ydelse af kredit,
- 2) fremgangsmåden ved meddelelse af prisoplysninger og om begrænsning i mængden af oplysninger, der gives,
- 3) at der på samme måde som efter stk. 1 skal oplyses om varens pris pr. måleenhed og om anvendelse af måleenhed for de enkelte varegrupper, og
- 4) at færdigpakkede detailsalgsvare skal forsynes med oplysning om pakningens nettomængde.

Kreditkøb

§ 14. Såfremt varerne udbydes erhvervsmæssigt til forbrugerne med oplysning om omkostninger ved at erhverve dem ved kreditkøb, skal der på samme måde som anført i § 13, stk. 1, gives oplysning om

- 1) kontantprisen,
- 2) kreditomkostningerne angivet som et beløb og
- 3) de årlige omkostninger i procent for kreditten. De årlige omkostninger i procent skal gives på en lige så fremtrædende måde som de øvrige kreditoplysninger.

Stk. 2. Ved beregning af kreditomkostningerne efter stk. 1, nr. 2, og de årlige omkostninger i procent efter stk. 1, nr. 3, finder kapitel 2 i lov om kreditaftaler anvendelse.

Stk. 3. Oplysninger efter stk. 1 kan gives i form af et repræsentativt eksempel, hvis dette er den eneste hensigtsmæssige fremgangsmåde.

Gebyrer

§ 15. Såfremt størrelsen eller opkrævningen af et gebyr, jf. § 13, stk. 5, der ikke er reguleret ved lov, i et løbende kontraktforhold kan ændres til ugunst for forbrugeren, skal betingelserne herfor være klart fremhævet i kontrakten.

Stk. 2. Ændring af gebyrer eller opkrævning af nye gebyrer i et løbende kontraktforhold skal altid varsles med en rimelig frist, inden de får virkning for forbrugeren.

Stk. 3. Er gebyrændringen væsentlig, eller opkræves et nyt gebyr, skal varslingen ske til forbrugeren ved individuel kommunikation, inden ændringen får virkning. Såfremt forbrugeren har ret til at opsigge aftalen, skal dette fremgå af varslingen, samt under hvilke betingelser forbrugeren kan opsigge aftalen.

Organiseret rabat

§ 16. Erhvervsdrivende, som yder organiseret rabat i form af rabat eller anden særlig fordel til medlemmer af foreninger eller organisationer eller til bestemte persongrupper vedrørende varer eller tjenesteydelser omfattet af § 13, stk. 2, skal ved tydelig skiltning ved samtlige indgangsdøre til forretningslokalet oplyse, hvilke grupper der modtager organiseret rabat, samt størrelsen heraf.

Stk. 2. Den erhvervsdrivende skal efter anmodning forevise en liste over de varer og tjenesteydelser, der er omfattet af den organiserede rabat, samt over rabattens størrelse.

Stk. 3. Ved fjernsalg skal de i stk. 1 nævnte oplysninger gives i forbindelse med prisoplysning, mens de i stk. 2 nævnte oplysninger skal gives efter anmodning.

Stk. 4. Bestemmelserne i stk. 1–3 gælder ikke for organiseret rabat, der gives som led i et ansættelsesforhold til rabatgiveren.

Stk. 5. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan efter forhandling med vedkommende minister samt repræsentanter for forbrugerne og relevante erhvervsorganisationer fastsætte regler om skiltningens udformning og indhold samt om, at en tjenesteyder, som ikke er omfattet af § 13, stk. 2, skal give oplysning om, at vedkommende yder organiseret rabat.

Mærkning og emballering

§ 17. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan efter forhandling med repræsentanter for forbrugerne og relevante erhvervsorganisationer fastsætte bestemmelser om, at bestemte varer, som udbydes erhvervsmæssigt til forbrugerne, kun må sælges eller udbydes til salg med angivelse af, om varen er dansk eller udenlandsk, eller dens frembringelses- eller oprindelsessted. Ministeren kan nærmere fastsætte, på hvilken måde de pågældende angivelser skal anbringes, samt hvad der i hvert tilfælde skal forstås ved varens frembringelses- eller oprindelsessted.

Stk. 2. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan efter forhandling med repræsentanter for forbrugerne og relevante erhvervsorganisationer fastsætte bestemmelser om,

- 1) at bestemte varebetegnelser eller symboler er forbeholdt eller skal benyttes for varer, der opfylder visse nærmere angivne betingelser, og
- 2) at bestemte varer kun må sælges eller udbydes til salg, såfremt varerne eller deres indpakning på nærmere af ministeren foreskrevet måde er forsynet med oplysning om varernes indhold og sammensætning, holdbarhed, behandlingsmåde og egenskaber i øvrigt.

Kapitel 4

Regler vedrørende erhvervsdrivende

Forretningskendetegn

§ 18. Erhvervsdrivende må ikke benytte forretningskendetegn og lign., der ikke tilkommer dem, eller benytte egne kendetegn på en måde, der er egnet til at fremkalde forveksling med andres.

Erhvervshemmeligheder og tekniske tegninger

§ 19. Den, der er i tjeneste- eller samarbejdsforhold til en virksomhed eller udfører et hverv for denne, må ikke på utilbørlig måde skaffe sig eller forsøge at skaffe sig kendskab til eller rådighed over virksomhedens erhvervshemmeligheder.

Stk. 2. Har den pågældende fået kendskab til eller fået rådighed over virksomhedens erhvervshemmeligheder på retmæssig måde, må den pågældende ikke ubeføjet viderebringe eller benytte sådanne hemmeligheder. Forbuddet vedvarer i 3 år efter tjenesteforholdets, samarbejdsforholdets eller hvervets ophør.

Stk. 3. Reglerne i stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse på andre personer, der har lovlig adgang til virksomheden.

Stk. 4. Den, der i anledning af udførelsen af arbejde eller i øvrigt i erhvervsøjemed er blevet betroet tekniske tegninger, beskrivelser, opskrifter, modeller el.lign., må ikke ubeføjet benytte sådant materiale eller sætte andre i stand hertil.

Stk. 5. Erhvervsdrivende må ikke benytte en erhvervshemmelighed, såfremt kendskab til eller rådighed over den er opnået i strid med de ovenfor nævnte bestemmelser.

Kapitel 5

Retsmidler og værneting

Retsmidler

§ 20. Handlinger i strid med loven kan forbydes ved dom. I forbindelse hermed eller senere kan der ved dom gives sådanne påbud, som må anses for nødvendige for at sikre

- 1) forbuddets overholdelse, herunder ved bestemmelse om, at aftaler, som indgås i strid med et forbud, er ugyldige, og
- 2) genoprettelse af den forud for den ulovlige handling eksisterende tilstand, herunder om tilintetgørelse eller tilbagekaldelse af produkter og om udsendelse af oplysninger eller berigtigelse af angivelser.

Stk. 2. Handlinger i strid med loven pådrager erstatningsansvar i overensstemmelse med dansk rets almindelige regler.

Stk. 3. Den, der krænker eller uberettiget udnytter en andens ret i strid med denne lov, skal betale et rimeligt vederlag herfor.

Stk. 4. Foreligger der hverken forsæt eller uagtsomhed, skal den, der har krænket eller udnyttet en ret i strid med denne lov, betale et vederlag efter stk. 3, i det omfang det skønnes rimeligt.

Sø- og Handelsretten

§ 21. Borgerlige sager, hvor anvendelsen af denne lov er af væsentlig betydning for sagens udfald, anlægges ved Sø- og Handelsretten i København, medmindre parterne vedtager andet.

Stk. 2. Offentlige straffesager om overtrædelse af denne lov behandles ved Sø- og Handelsretten i København, medmindre nærmere kendskab til markedsføringsforhold skønnes at være af uvæsentlig betydning for sagens afgørelse.

Kapitel 6

Forbrugerombudsmandens virksomhed

Forbrugerombudsmanden

§ 22. Forbrugerombudsmanden fører tilsyn med, at loven og de i medfør af loven udstedte bekendtgørelser overholdes, navnlig ud fra hensynet til forbrugerne.

Stk. 2. Forbrugerombudsmanden kan kræve meddelt alle oplysninger, som skønnes nødvendige for dennes virksomhed, herunder til afgørelse af, om et forhold falder ind under lovens bestemmelser.

Oplysningerne kan kræves meddelt inden for en kort frist, når det gælder sammenlignende reklame, eller når det efter omstændighederne skønnes påkrævet.

Stk. 3. Forbrugerombudsmanden udnævnes af ministeren for familie- og forbrugeranliggender for et tidsrum af 6 år og kan kun afskediges uden ansøgning, såfremt afskeden er begrundet i helbredsmæssige årsager, eller såfremt den pågældende som følge af strafbart forhold, tjenesteforseelse eller mislighed er uskikket til at forblive i stillingen. Ansættelsen ophører automatisk ved udgangen af den måned, hvori den pågældende fylder 70 år. Forlængelse eller genansættelse kan ikke finde sted. Forbrugerombudsmanden skal opfylde de almindelige betingelser for at blive dommer.

Stk. 4. Forbrugerombudsmandens afgørelser efter denne lov kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 5. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender fastsætter nærmere regler om Forbrugerombudsmandens virksomhed.

Forhandlingsprincippet

§ 23. Forbrugerombudsmanden skal ved forhandling søge at påvirke de erhvervsdrivende til at handle i overensstemmelse med principperne for god markedsføringsskik og til at overholde loven i øvrigt.

Stk. 2. Tilsidesætter en erhvervsdrivende et tilsagn, der er afgivet over for Forbrugerombudsmanden efter forhandling i henhold til stk. 1, kan Forbrugerombudsmanden meddele den erhvervsdrivende sådanne påbud, som må anses nødvendige for at sikre tilsagnets overholdelse.

Retningslinjer

§ 24. Forbrugerombudsmanden søger efter forhandling med repræsentanter for forbrugerne og de relevante erhvervsorganisationer at påvirke de erhvervsdrivendes adfærd gennem udarbejdelse og offentliggørelse af retningslinjer for markedsføring på nærmere angivne områder, der må anses for væsentlige, navnlig ud fra hensynet til forbrugerne.

Stk. 2. Forbrugerombudsmanden kan uanset stk. 1 ikke udstede retningslinjer, der alene retter sig mod virksomheder omfattet af lov om finansiel virksomhed.

Forhåndsbesked

§ 25. Forbrugerombudsmanden afgiver på begæring udtalelse om sit syn på lovligheden af påtænkte markedsføringsforanstaltninger, medmindre en stillingtagen giver anledning til særlig tvivl eller der i øvrigt foreligger særlige omstændigheder. En forhåndsbesked indebærer ikke en egentlig stillingtagen til lovligheden af vedkommende foranstaltning.

Stk. 2. Når Forbrugerombudsmanden har afgivet en forhåndsbesked til en erhvervsdrivende om, at en påtænkt foranstaltning efter Forbrugerombudsmandens opfattelse vil være lovlig, kan Forbrugerombudsmanden ikke på eget initiativ over for den erhvervsdrivende gribe ind i anledning af en foranstaltning, som er dækket af forhåndsbeskeden og iværksat inden rimelig tid efter dennes afgivelse.

Stk. 3. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan fastsætte nærmere regler om gebyr for forhåndsbesked.

Kapitel 7

Henlæggelsesbeføjelser

§ 26. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan henlægge sine beføjelser efter loven til en myndighed under ministeriet. Dette gælder ikke for beføjelser i henhold til § 22, stk. 5. Henlægger ministeren sine beføjelser til en myndighed under ministeriet, kan ministeren fastsætte regler om klageadgangen, herunder at klager ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed.

Kapitel 8

Retsforfølgning, forbud, påbud og erstatning

Retsforfølgning mv.

§ 27. Enhver med en retlig interesse deri kan anlægge sag om forbud, påbud, erstatning og vederlag efter § 20. Forbrugerombudsmanden kan anlægge sag om forbud og påbud efter § 20, stk. 1.

Stk. 2. Forbrugerombudsmanden kan meddele påbud, hvis en handling klart er i strid med loven og ikke kan ændres ved forhandling.

Stk. 3. Et påbud kan af den, påbuddet retter sig mod, forlanges indbragt for domstolene. Anmodning herom skal fremsættes skriftligt over for Forbrugerombudsmanden inden 4 uger efter, at påbuddet er meddelt den pågældende. Forbrugerombudsmanden skal inden 1 uge

efter modtagelse af anmodningen indbringe sagen for retten i den borgerlige retsplejes former.

Stk. 4. Anmodning efter stk. 3 har ikke opsættende virkning, men retten kan ved kendelse bestemme, at den pågældende under sagens behandling kan fortsætte den handling, påbuddet angår.

Stk. 5. Ankes en dom, hvorved et påbud ikke findes lovligt, kan den ret, der har afsagt dommen, eller den ret, hvortil sagen er indbragt, bestemme, at den pågældende ikke under ankesagen må udøve den handling, påbuddet angår.

Stk. 6. Rejses tiltale for overtrædelse af loven, overlades udførelsen af tiltalen til Forbrugerombudsmanden, såfremt denne begærer dette.

Erstatningssøgsmål

§ 28. Dersom en flerhed af forbrugere i forbindelse med overtrædelse af bestemmelserne i denne lov har ensartede krav på erstatning, kan Forbrugerombudsmanden på begæring indtale kravene under ét.

Foreløbigt forbud

§ 29. Forbrugerombudsmanden kan, når der er øjensynlig fare for, at formålet med et forbud som nævnt i § 20, stk. 1, vil forspildes, hvis rettens afgørelse skal afventes, nedlægge foreløbigt forbud. Sag til stadfæstelse af forbuddet skal anlægges senest næste hverdag. Reglerne i retsplejelovens § 642, nr. 2, § 643, § 645, stk. 1–3, og § 651 finder tilsvarende anvendelse, og reglerne i §§ 636 og 638 og § 648, stk. 2, finder anvendelse med de fornødne lempelser.

Stk. 2. Såfremt sag til stadfæstelse af et forbud efter stk. 1 ikke kan afgøres ved dom senest 5 hverdage efter sagens anlæg, kan retten under sagens forberedelse inden udløbet af den nævnte frist ved kendelse bestemme, at forbuddet fortsat skal stå ved magt. Retten giver, forinden sådan afgørelse træffes, så vidt muligt parterne adgang til at udtale sig. Stadfæstes forbuddet ikke inden fristens udløb, er det bortfaldet.

Straf og påtale

§ 30. Tilsidesættelse af et af retten nedlagt forbud eller påbud eller et af Forbrugerombudsmanden i henhold til § 23, stk. 2, eller § 27, stk. 2, meddelt påbud straffes med bøde eller fængsel i op til 4 måne-

der. Tilsidesættelse af et påbud om at tilbagebetale en modtaget pengeydelse straffes dog ikke.

Stk. 2. Den, som undlader at meddele oplysninger, der afkræves efter § 22, stk. 2, eller som i forhold, der omfattes af loven, meddeler Forbrugerombudsmanden urigtige eller vildledende oplysninger, straffes med bøde, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning.

Stk. 3. Overtrædelse af bestemmelserne i § 3, stk. 1–3, §§ 4–6, § 8, stk. 2, §§ 9–11, § 13, stk. 1–4, § 14, § 15, stk. 3, og § 16, stk. 1–4, og forsætlig overtrædelse af § 18 straffes med bøde, medmindre højere straf er forskyldt efter anden lovgivning. Overtrædelser af § 3, stk. 2 og 3, der består i skadelig omtale af en anden erhvervsdrivende eller af forhold, der særlig angår den pågældende, er undergivet privat påtale.

Stk. 4. Overtrædelse af § 19 straffes med bøde eller fængsel i indtil 1 år og 6 måneder, medmindre højere straf er forskyldt efter straffelovens § 299 a. Påtale finder kun sted efter den forurettedes begæring.

Stk. 5. I regler, der udstedes i medfør af loven, kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i reglerne.

Stk. 6. Der kan pålægges selskaber mv. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

§ 31. I straffeloven, jf. lovebekendtgørelse nr. 909 af 27. september 2005, foretages følgende ændring:

1. I § 299 a ændres »markedsføringslovens § 10« til: »markedsføringslovens § 19«.

Kapitel 9

Ikrafttræden mv.

Ikrafttræden

§ 32. Loven træder i kraft den 1. juli 2006. Dog træder § 9 først i kraft den 1. januar 2007.

Stk. 2. Den 1. juli 2006 ophæves med de i stk. 3 nævnte undtagelser lov om markedsføring, jf. lovebekendtgørelse nr. 699 af 17. juli 2000, samt lov om mærkning og skiltning med pris mv., jf. lovebekendtgørelse nr. 209 af 28. marts 2000.

Stk. 3. I lov om markedsføring, jf. lovebekendtgørelse nr. 699 af 17. juli 2000, forbliver §§ 6 og 7 samt § 22, stk. 3 og 6, for så vidt angår

overtrædelser af §§ 6 og 7, i kraft indtil den 1. januar 2007. Endvidere opretholdes § 23 i lov om markedsføring, jf. lovbekendtgørelse nr. 699 af 17. juli 2000, som ophævet ved § 9 i lov nr. 554 af 24. juni 2005, indtil den 1. juli 2007.

Stk. 4. Regler udstedt eller opretholdt i medfør af lov om markedsføring, jf. lovbekendtgørelse nr. 699 af 17. juli 2000, og lov om mærkning og skiltning med pris mv., jf. lovbekendtgørelse nr. 209 af 28. marts 2000, opretholdes, indtil de ophæves eller afløses af bestemmelser udstedt i medfør af denne lov. Overtrædelser af reglerne straffes med bøde efter de hidtidige regler.

Færøerne og Grønland

§ 33. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Advokatetiske regler

(Advokatrådets vejledende regler)

1. Indledning

1.1. Advokatens stilling i samfundet

I et retssamfund indtager advokaten en særlig stilling.

Advokatens opgave er at fremme retfærdighed og modvirke uret.

Advokaten skal – inden for lovens og disse reglers rammer – hævde og forsvare sine klienters rettigheder og friheder og være deres rådgiver.

I sin rådgivning skal advokaten dog ikke blot have lovens bogstav, men også dens rette forståelse for øje.

I forbindelse med sin rådgivning og bistand til klienter må advokaten efter omstændighederne inddrage samfundsmæssige interesser som et særligt moment i rådgivningen.

Advokaten har juridiske og moralske forpligtelser over for:

- Klienten
- domstolene og andre myndigheder og instanser, for hvilke advokaten optræder på klientens vegne
- advokatstanden og de enkelte kolleger
- offentligheden for hvilken eksistensen af en fri og uafhængig advokatstand, hvis integritet også bygger på respekt for regler opstillet af standen selv, er en væsentlig forudsætning til værn for menneskerettighederne over for statsmagten.

1.2. Retsplejelovens regler om god advokatskik

1.2.1.

Advokaten skal i medfør af rpl. § 126, stk. 1, udvise en adfærd, der stemmer med god advokatskik. Advokaten skal herunder udføre sit

hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klientens tarv tilsiger. Sager skal fremmes med fornøden hurtighed.

En advokat må i medfør af rpl. § 126, stk. 4, ej heller uden for sin advokatvirksomhed, i forretningsforhold eller i andre forhold af økonomisk art udvise en adfærd, der er uværdig for en advokat.

1.2.2. Advokatrådet fører tilsyn med overholdelsen af disse pligter. Advokatnævnet, der behandler klager over advokater, fastlægger det nærmere indhold af retsplejelovens standard god advokatskik og tildele disciplinære sanktioner i henhold til retsplejelovens kapitel 15b.

1.3. De advokatetiske reglers status og formål

1.3.1. Reglernes status

Advokatrådet har i henhold til § 18, stk. 4, i Vedtægt for Det danske Advokatsamfund udarbejdet disse regler, som gælder for alle advokater uanset om de udøver advokatvirksomhed eller er ansat i virksomheder eller organisationer, der ikke kan udøve advokatvirksomhed, jfr. retsplejelovens § 124.

De udtrykker den danske advokatstands opfattelse af de krav, som må stilles til advokaters professionelle standard og etik under udøvelse af advokatvirksomhed.

Denne opfattelse af de grundlæggende etiske principper for udøvelse af advokatvirksomhed er i det væsentlige fælles for advokatstanden i alle EU's medlemslande – og i alle demokratiske retsstater.

Disse regler bygger derfor i stor udstrækning på de af CCBE (rådet for advokatorganisationer i EU) vedtagne regler om grænseoverskridende advokatvirksomhed inden for EU.

1.3.2. Reglernes formål

Disse regler skal tjene til vejledning for advokaterne, deres klienter og offentligheden med hensyn til de pligter af advokatetisk art, der påhviler advokater som led i udøvelsen af advokatvirksomhed.

Reglernes formål er tillige at udgøre et bidrag til Advokatnævnets fastlæggelse af retsplejelovens standard god advokatskik.

1.4. Reglernes anvendelsesområde

1.4.1.

Nedenstående regler finder anvendelse ved udøvelse af advokatvirksomhed i Danmark og ved danske advokaters udøvelse af advokatvirksomhed i udlandet.

1.4.2.

For advokaters grænseoverskridende virksomhed inden for EU gælder tillige den af CCBE vedtagne Code of Conduct for Lawyers in the European Union, som godkendt af Advokatrådet den 11. marts 1999.

2. Almindelige principper

2.1.1. Uafhængighed

Under udøvelse af advokatvirksomhed skal en advokat altid bevare fuldstændig uafhængighed. Advokaten må således hverken lade sig påvirke af egne eller tredjemands uvedkommende interesser.

En advokat må ikke gå på akkord med den professionelle standard og etik for at gøre sin klient, retten eller tredjemand tilpas.

2.1.2

Ophævet.

2.2. Tillid og personlig integritet

En advokat skal ved opretholdelse af sin hæderlighed og personlige integritet altid tilstræbe, at han kan bevare klientens tillid.

2.3. Tavshedspligt

2.3.1.

Tillid og fortrolighed mellem advokat og klient er en nødvendig forudsætning for advokatens virke.

Diskretion er derfor en grundlæggende både juridisk og etisk pligt og ret for advokater, som skal respekteres ikke kun i det enkelte individ, men også i samfundets interesse.

2.3.2.

En advokat skal behandle alle oplysninger, han som led i sin professionelle virksomhed bliver bekendt med, fortroligt.

2.3.3.

Tavshedspligten gælder uden tidsbegrænsning.

2.3.4.

Ophævet.

2.3.5.

Advokaters kompagnoner, personale og andre, som i øvrigt beskæftiges i advokatvirksomheden, har samme tavshedspligt.

2.3.6.

Når flere advokater eller advokatvirksomheder er etableret i kontor-fællesskab, gælder 2.3.5 også for sådanne fællesskaber.

2.4. Samarbejde og forholdet til andre erhverv

2.4.1.

En advokat må ikke udøve advokatvirksomhed i interessentskab eller i tilsvarende form for økonomisk fællesskab med personer eller virksomheder, der ikke må udøve advokatvirksomhed, jfr. retsplejelovens § 124.

2.5. Markedsføring m.m.

2.5.1. Reklamering

Reklamering må ikke indeholde urigtige, vildledende eller urimeligt mangelfulde angivelser.

2.5.2. Firmanavn

2.5.2.1.

Advokatvirksomheders firmanavn skal være egnet til entydigt og konkret at identificere den pågældende advokatvirksomhed.

2.5.2.2.

Af firmanavnet eller tilføjelse dertil skal fremgå, at virksomheden er en advokatvirksomhed. Advokatselskaber skal tillige iagttage retsplejelovens § 124, stk. 1.

2.5.2.3.

Advokatvirksomheders firmanavn og andre forretningskendetegn, derunder logo, må ikke være egnet til at give indtryk af, at advokatvirksomheden udøves af andre end advokater, jfr. retsplejelovens § 124.

2.6. *Advokaters brevpapir*

2.6.1.

Angivelserne på advokaters brevpapir skal være i overensstemmelse med bestemmelserne i 2.5.

2.6.2.

Anføres på brevpapir navne på andre end advokater, der virker i advokatvirksomheden, skal det ske på en måde, der – f.eks. ved adskillelse eller anden tydelig markering – angiver, at de pågældende personer ikke er ansvarlige deltagere i advokatvirksomheden, jfr. retsplejelovens § 124.

2.6.3.

Angives møderet for domstolene skal det ske med erhvervede titler eller sædvanligt benyttede forkortelser og i umiddelbar tilknytning til den mødeberettigede advokats navn.

3. Forholdet til klienten

3.1 *Påtagelse, udførelse og udtræden af sager*

3.1.1. Modtagelse af opdrag

3.1.1.1.

En advokat må alene påtage sig en opgave for en klient efter direkte anmodning fra klienten, fra en anden advokat på klientens vegne eller

efter anmodning fra en offentlig myndighed eller fra et i øvrigt dertil kompetent organ.

3.1.1.2.

Når særlige omstændigheder viser, at klientens identitet, kompetence eller bemyndigelse er uvis, skal advokaten gøre sig rimelige anstrengelser for at sikre oplysninger om disse forhold.

3.1.1.3.

En advokat må ikke modtage penge fra, foretage eller medvirke til pengetransaktioner for nogen, medmindre det sker som led i udførelsen af en opgave for en klient, hvis identitet er advokaten bekendt.

3.1.1.4.

Såfremt en advokat i forbindelse med klientens anmodning om bistand får begrundet mistanke om, at klientens formål er at misbruge advokatens rådgivning til at fremme strafbare handlinger eller undladelser, herunder »hvidvaskning« af penge, må advokaten ikke påtage sig opgaven. Det samme gælder, hvis opgavens udførelse indebærer en overtrædelse af god advokatskik, jfr. retsplejelovens § 126.

3.1.1.5.

Ved modtagelsen af ethvert nyt opdrag skal advokaten så vidt muligt sikre sig mod, at der senere kan opstå tvivl om advokatens iagttagelse af bestemmelserne i 3.2. om interessekonflikter.

3.1.2. Opgavens udførelse

3.1.2.1.

En advokat skal varetage klientens interesser grundigt, samvittighedsfuldt og med fornøden hurtighed. Advokaten skal i rimeligt omfang holde klienten underrettet om sagens forløb.

3.1.2.2.

En advokat må ikke påtage sig en opgave, til hvis udførelse advokaten savner fornøden kompetence, medmindre advokaten efter aftale med klienten sikrer sig samarbejde med en dertil kvalificeret kollega. En advokat bør ikke påtage sig en opgave, medmindre advokaten under

hensyntagen til andet arbejdspres kan behandle denne passende hurtigt.

3.1.3. Udtræden

3.1.3.1.

En advokat må ikke frasige sig udførelsen af en opgave på en sådan måde og under sådanne omstændigheder, at klienten hindres i rettidigt og uden skadevirkning at søge anden juridisk bistand.

3.1.3.2.

Såfremt en advokat under udførelse af en opgave for en klient får begrundet mistanke om forhold af den i 3.1.1.4. nævnte art, påhviler det advokaten at frasige sig opgaven.

3.2. *Interessekonflikter*

3.2.1.

En advokat må ikke bistå en klient i situationer, hvor en interessekonflikt er opstået, eller hvor der foreligger nærliggende risiko for, at en sådan konflikt opstår.

Sådanne situationer foreligger altid, når:

1. en advokat bistår klienter i samme sag, hvis klienterne har modstridende interesser. En advokat må dog møde for flere parter under et forberedende retsmøde, hvis der ikke under retsmødet behandles tvister, og hvis ingen af parterne har modsat sig dette,
2. en advokat bistår en part efter tidligere at have bistået modparten i sagen,
3. en advokat bistår klienter i flere sager, der har forbindelse med hinanden, hvis der er risiko for, at fortrolige oplysninger, som advokaten har modtaget i en af sagerne, kan benyttes i en anden af sagerne. Dette gælder, selvom advokaten ikke bistår klienterne på samme tid,
4. advokaten gennem tætte familiemæssige bånd er knyttet til en, der i sagen har modstridende interesser med klienten,
5. advokaten har en direkte eller indirekte ikke ubetydelig økonomisk eller erhvervsmæssig forbindelse til en part, som i sagen har modstridende interesser med klienten,

6. advokaten har andre tætte forbindelser til en part, som i sagen har modstridende interesser med klienten,
7. advokaten har sådanne forretningsmæssige eller andre forbindelser til klienten, at der derved opstår risiko for, at advokaten ikke kan give klienten rådgivning uafhængigt af uvedkommende interesser,
8. en advokat indgår aftale med klienter eller andre om, at han skal modtage salær i form af aktier eller andre ejerandele i et selskab, hvor aktiernes eller andelenes værdi vil blive påvirket af resultatet i sagen. Dette gælder også andre tilfælde, hvor der indgås aftale om en sådan vederlæggelse, hvis dette vil kunne påvirke advokatens uafhængighed og personlige integritet under udførelsen af hvervet.

Sådanne situationer kan endvidere foreligge, når:

9. en advokat bistår en klient i en sag, hvis han uden at repræsentere modparten i den konkrete sag har et fast klientforhold til denne,
10. en advokat bistår konkurrerende virksomheder,
11. en advokat medvirker for flere parter til stiftelse af eller berigtigelse af et retsforhold, hvorom der er enighed mellem parterne. En advokat, som for parterne har medvirket til stiftelse eller berigtigelse af et retsforhold, må ikke efterfølgende bistå en af parterne om forhold vedrørende retsforholdet, hvis dette har eller kan have betydning for den anden part.

3.2.2.

En advokat må ikke virke som voldgifts-, mæglingsmand eller mediator for flere parter, hvis han tidligere som partsrepræsentant har bistået nogen af parterne i forhold, der har forbindelse med tvisten. En advokat må ikke efter at have virket som voldgifts-, mæglingsmand eller mediator bistå nogen af parterne som partsrepræsentant om forhold, der har forbindelse med sagen.

3.2.3.

Når advokater udøver advokatvirksomhed i et fællesskab, i advokatselskab jf. retsplejelovens § 124 eller i kontorfællesskab gælder reglerne i 3.2.1 og 3.2.2 for fællesskabet, advokatselskabet og kontorfæl-

lesskabet og i det indbyrdes forhold mellem dets deltagere, herunder ansatte advokater.

Tilsvarende gælder reglerne i 3.2.1 og 3.2.2 for andre samarbejder, samvirker og fællesskaber mellem advokater eller advokatvirksomheder, såfremt de i forhold til tredjemand fremtræder som et fællesskab eller en advokatvirksomhed.

3.2.4.

Et samtykke fra de involverede parter til advokatens bistand kan i de i 3.2.1., pkt. 1)–8), 3.2.2. og 3.2.3. nævnte tilfælde ikke påvirke bedømmelsen af, om der foreligger en interessekonflikt. I de i 3.2.1., pkt. 9)–11) nævnte tilfælde vil betydningen af et sådant samtykke bero på en konkret vurdering.

3.2.5.

Når der i henhold til 3.2.1 foreligger en interessekonflikt eller en nærliggende risiko herfor, skal advokaten udtræde i forhold til alle involverede klienter. Hvis advokaten i de i 3.2.1, pkt. 1), 2), 3), 9) og 10) nævnte tilfælde kun har modtaget væsentlige oplysninger fra nogle af klienterne, kan advokatens udtræden begrænses til de øvrige klienter.

Advokatens udtræden skal ske straks, jf. dog 3.1.3.1.

3.2.6.

Såfremt advokatens udtræden af sagen i henhold til 3.2.5 skyldes en interessekonflikt, som er opstået udelukkende eller i hovedsagen som følge af advokatens forhold, må advokaten ikke opkræve salær for den del af arbejdet med sagen, som tillige skal udføres af den advokat, som overtager sagen. I det omfang sådant salær er indbetalt af klienten, skal advokaten tilbagebetale dette.

3.2.7.

Advokatvirksomheder omfattet af 3.2.3 skal udarbejde skriftlige retningslinier for håndtering af interessekonflikter.

Retningslinierne skal være egnede til at undgå interessekonflikter, til at opfange og identificere opståede konflikter på det tidligst mulige tidspunkt og indeholde en beskrivelse af fremgangsmåden, når en konflikt er identificeret.

Retningslinierne skal efter anmodning fremsendes til Advokatrådet.

3.3. *Salæraftaler*

3.3.1.

En advokat må ikke indgå salæraftaler om vederlæggelse af en andel af det udbytte, der måtte opnås ved gennemførelse af en sag (pactum de quota litis).

3.3.2.

Ophævet.

3.4. *Salærfastsættelse*

3.4.1.

En advokat må ikke kræve højere vederlag for sit arbejde, end hvad der kan anses for rimeligt, jf. rpl. § 126, stk. 2.

3.4.2.

Advokaten skal i forbindelse med, at aftalen om ydelse af bistand indgås efter anmodning, give klienten oplysning om de vigtigste elementer i den påregnede bistand og om størrelsen af det vederlag, advokaten agter at beregne sig. Hvor det ikke er muligt at oplyse et fast vederlag, skal advokaten enten angive den måde, hvorpå vederlaget vil blive beregnet eller give et begrundet overslag. Advokaten skal endvidere oplyse om de forventede udlæg, herunder afgifter til det offentlige.

Stk. 2. Har advokaten afgivet et overslag, skal klienten så tidligt som muligt orienteres, hvis det samlede vederlag forventes at overstige det beløb, der er angivet i overslaget.

Stk. 3. Indgås der aftale om yderligere bistand i sagen, finder stk. 1 og stk. 2 tilsvarende anvendelse på sådan aftale.

Stk. 4. Skal advokatens vederlag udredes foreløbigt eller endeligt af det offentlige eller af et forsikringsselskab, skal advokaten, når han påtager sig opgaven, orientere sin klient om principperne for fastsættelse af vederlaget og om de mulige konsekvenser for klienten.

Stk. 5. Er klienten forbruger skal advokaten af egen drift give klienten de i stk. 1–4 angivne oplysninger skriftligt.

3.4.3.

Skjult salærberegning er utilstедelig.

3.4.4.

Afregning bør foretages uden unødigt ophold. Afregningen bør indeholde den efter forholdene fornødne beskrivelse af det arbejde, som kræves vederlagt.

3.4.5.

Provision, rabatter og lignende modtaget fra tredjemand skal ubetinget godskrives klienten.

3.5 A conto-afregning. Depositum

3.5.1.

A conto-afregning af salær må ikke overstige, hvad der under hensyn til det af advokaten udførte arbejde og dets værdi for klienten kan anses for et rimeligt salær.

Reglen i 3.4.3 finder tilsvarende anvendelse ved a conto-afregning.

3.5.2.

Såfremt en advokat kræver indbetaling af depositum før en opgave påbegyndes, må dette ikke overstige, hvad der ved et forsigtigt skøn må antages at være et rimeligt salær for den pågældende opgave. Reglerne om forrentning af betroede midler finder anvendelse på deposita.

3.6. Salærdeling med andre end advokater

En advokat må ikke dele sit salær med andre end advokater.

3.7. Omkostningsbevidsthed og oplysning om mulighederne for offentlig retshjælp

3.7.1.

En advokat skal altid tilstræbe den billigst mulige løsning af klientens problem og, når det er hensigtsmæssigt, rådgive klienten om nytten ved forsøg på at opnå forlig og/eller muligheden for alternativ konfliktløsning.

3.7.2.

En advokat skal oplyse sin klient om eksisterende muligheder for offentlig eller forsikringsdækket retshjælp.

3.8. Klientmidler

Klientmidler i advokatens varetægt skal behandles i overensstemmelse med reglerne i »Vedtægt om advokaters pligter med hensyn til betroede midler«.

3.9. Advokatansvarsforsikring

Advokater har pligt til at tegne og opretholde ansvarsforsikring i overensstemmelse med § 44 i Vedtægt for Det danske Advokatsamfund.

4. Advokatadfærd i retssager mv.

4.1. Forholdet til klienten

En advokat, der har påtaget sig at udføre en klients sag for en domstol, en voldgiftsret eller et administrativt nævn, skal loyalt og samvittighedsfuldt inden for lovens grænser forsvare og fremme sin klients interesser.

4.2. Forholdet til retten

Det påhviler advokaten at udføre sit hverv under respekt for retten eller nævnet. Advokaten må ikke utilbørligt forhindre retten eller nævnet i på upartisk måde at behandle og afgøre sagen. Advokaten må således ikke vildlede retten eller nævnet eller bevidst afgive urigtige oplysninger.

4.3. Forholdet til modparten

4.3.1.

Advokaten skal respektere processens kontradiktoriske karakter. Advokaten må således ikke hindre modparten i at komme til orde og må ikke uden forudgående eller samtidig meddelelse til modparten rette henvendelse om sagen til dommeren eller nævnets medlemmer eller forsyne disse med bilag, notater eller dokumenter uden samtidig at orientere modparten herom med kopi af det således fremsendte.

4.3.2.

Har en part forud for eller under en verserende retssag tilbudt forlig, må den for modparten mødende advokat ikke uden samtykke fremlægge forslaget eller i øvrigt oplyse retten herom, hvorimod egne forligsforslag gerne må fremlægges.

4.4. *Særligt om voldgiftssager*

I voldgift gælder punkt 4.3. ubetinget i forhold til voldgiftsrettens opmand. Hvor parterne udtrykkeligt har truffet aftale herom, skal det i voldgift være en advokat tilladt at rette henvendelse til den af hans klient udpegede voldgiftsmand.

5. Forholdet mellem advokater

5.1. *Kollegial adfærd*

5.1.1.

En advokat skal over for andre advokater udvise god kollegial adfærd.

En advokat må ikke på utilbørlig måde kritisere en kollega, dennes arbejde eller salærberegning.

5.1.2.

Finder en advokat, at en kollega har handlet i strid med god advokat-skik, skal han henlede kollegaens opmærksomhed herpå.

Opstår der en kollegial tvist mellem advokater, skal de så vidt muligt først søge denne bilagt i mindelighed.

5.1.3.

En advokat, der vil klage over en kollegas adfærd, bør, før egentlig klagesag indledes, henvende sig til formanden for kredsbestyrelsen i den kreds, hvorunder hans kollega hører, med anmodning om afholdelse af kollegialt samråd.

En kollega, der beskyldes for ukollegial adfærd, kan henvende sig til sin kredsformand med anmodning om kollegialt samråd.

5.2. Samarbejde med advokater fra udlandet

5.2.1.

En advokat, som modtager henvendelse fra en kollega fra et andet land om en sag, som han ikke er kompetent til at udføre, bør bistå kollegaen med at skaffe oplysninger med henblik på at sætte vedkommende i stand til at kunne overgive sagen til en advokat, der kan udføre den ønskede opgave.

5.2.2.

Om samarbejde med advokater fra lande, som har tiltrådt CCBE's Code of Conduct, henvises til denne.

5.3. Henvisningshonorarer

5.3.1.

En advokat må hverken af kolleger eller andre kræve eller modtage honorar, provision eller andet vederlag for at henvise eller anbefale en klient.

5.3.2.

En advokat må ikke betale nogen honorar, provision eller andet vederlag for henvisning af en klient.

5.4. Forholdet til modparten og dennes advokat

5.4.1.

En advokat må ikke modvirke tilkaldelse af en anden advokat eller fortrænge en kollega fra en sag, men bør tværtimod efter omstændighederne opfordre modparten til at søge egen advokat.

5.4.2.

En advokat må ikke i en konkret sag henvende sig direkte til nogen, som er repræsenteret af en kollega uden dennes samtykke, medmindre det sker til berettiget varetægelse af en klients eller egne interesser, og vedkommende kollega trods påmindelse ikke foretager, hvad han efter god advokatskik har pligt til.

Advokaten skal i alle tilfælde underrette den anden advokat om enhver sådan henvendelse.

5.4.3.

Ved udførelse af en sag må en advokat ikke gå videre end berettigede hensyn til varetagelse af klientens interesser tilsiger, og navnlig er det utilstedeligt at foretage unødige retsskridt eller søge klientens interesser fremmet på utilbørlig måde.

5.4.4.

En advokat må ikke optage eller medvirke til optagelse af telefonsamtaler eller andre kommunikationer på lydbånd eller lignende, uden at den anden part eller de andre deltagere på forhånd har samtykket i optagelsen.

5.4.5.

Ansatte advokater og uddannelse af fuldmægtige

Det påhviler advokater, der beskæftiger autoriserede advokatfuldmægtige at sikre, at fuldmægtigen får en til erhvervelse af advokatbeskikkelse forsvarlig praktisk uddannelse, herunder indsigt i og forståelse for de advokatetiske reglers betydning. Principalen er ansvarlig for, at autoriserede advokatfuldmægtige handler i overensstemmelse med disse regler. Principalen må således ikke pålægge sin fuldmægtig – eller andre – at udvise en adfærd, der, såfremt den udvistes af advokaten selv, ville være i strid med disse regler.

Vedtaget på Advokatrådets møde den 10. december 2004 til ikrafttræden fra 1. maj 2005.

Bekendtgørelse nr. 1046 af 27. oktober 2004 om god skik for finansielle virksomheder

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1	Anvendelsesområde
Kapitel 2	Generelle bestemmelser om god skik
Kapitel 3	Rådgivning
Kapitel 4	Særlige regler for pengeinstitutter
Kapitel 5	Særlige regler for pengeinstitutter og værdipapirhandlere
Kapitel 6	Særlige regler for realkreditinstitutter
Kapitel 7	Særlige regler om brug af kautionister og oplysningsforpligtelser for penge- og realkreditinstitutter
Kapitel 8	Særlige regler for værdipapirhandlere
Kapitel 9	Særlige regler for investeringsforvaltningsselskaber
Kapitel 10	Særlige regler for forsikringsselskaber
Kapitel 11	Tilsyn og straffebestemmelse
Kapitel 12	Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser

I medfør af § 43, stk. 2, og § 373, stk. 2, i lov om finansiel virksomhed, jf. lovbekendtgørelse nr. 686 af 25. juni 2004, fastsættes:

Kapitel 1

Anvendelsesområde

§ 1. Bekendtgørelsen finder anvendelse på danske og udenlandske finansielle virksomheder, som driver virksomhed her i landet, herunder gennem filialetablering eller grænseoverskridende tjenesteydelsesvirksomhed.

Stk. 2. Bekendtgørelsen gælder for private kundeforhold og erhvervsmæssige kundeforhold, såfremt disse ikke adskiller sig væsent-

ligt fra et privat kundeforhold. § 4, stk. 3 og 4, § 8, stk. 2, og § 12 gælder dog kun for private kundeforhold.

Stk. 3. § 3, §§ 5–7 samt § 19 finder dog anvendelse på alle erhvervs-mæssige kundeforhold.

Stk. 4. §§ 20–23 finder ikke anvendelse på realkreditinstitutters værdipapirhandel med realkreditobligationer, når værdipapirhandelen sker i tilknytning til og som forudsætning for udførelse af kunders realkreditforretninger.

Stk. 5. For forsikringsselskaber gælder § 2, § 3, § 4, stk. 1–4, § 5, § 9, § 10 samt kapitel 10 og 11. § 4, stk. 3 og 4, finder ikke anvendelse på livs- og pensionsforsikringer samt på de eventuelle personforsikringer, der er tegnet i tilknytning hertil. § 29, stk. 1, finder ikke anvendelse på forsikrings- og pensionsordninger, der er etableret som led i et ansættelsesforhold, et organisationsforhold eller forhold af lignende karakter.

Stk. 6. I det omfang forsikringsselskabet ikke har kendskab til den enkelte forsikredes identitet, eller i det omfang der i øvrigt i en forsikringsordning er en bemyndiget, kan den i medfør af § 4, stk. 1 og 2, § 10, § 25, § 26, § 31 og § 33 krævede information udleveres til den fysiske eller juridiske person, der er bemyndiget til at modtage dette materiale.

Stk. 7. For obligatoriske pensionsordninger i pengeinstitutter, der er etableret som led i et ansættelsesforhold, gælder § 2, § 3, § 4, stk. 1–4, § 5, § 9, § 10, § 13, § 19, §§ 21–23 samt § 29, stk. 2.

§ 2. Når en finansiel virksomhed indgår aftale med andre finansielle virksomheder om afsætning og rådgivning i forbindelse med virksomhedens produkter, skal den finansielle virksomhed sikre sig, at der er en klar arbejdsdeling mellem virksomheden og medkontrahenten, og at medkontrahenten overholder reglerne i denne bekendtgørelse.

Kapitel 2

Generelle bestemmelser om god skik

§ 3. En finansiel virksomhed skal handle redeligt og loyalt over for sine kunder.

§ 4. En finansiel virksomhed skal indgå eller bekræfte alle væsentlige

aftaler med sine kunder i papirformat eller på andet varigt medium. En aftale skal indeholde en beskrivelse af parternes væsentlige rettigheder og pligter samt af de finansielle ydelser, der er omfattet af aftalen. Er der i forbindelse med aftalens indgåelse ydet individuel rådgivning, skal væsentlige forudsætninger for rådgivningen nedfældes i aftalen eller fremgå af bilag til aftalen i enten papirformat eller på andet varigt medium.

Stk. 2. Vilkår, der indgår i aftalen, kan fremgå ved en henvisning til separate dokumenter, herunder den finansielle virksomheds almindelige forretningsbetingelser.

Stk. 3. Vilkår om ændringer i løbende kundeforhold af renter, gebyrer, bidrag eller andet vederlag skal indeholde en angivelse af de forhold, der kan udløse en ændring, og må ikke give den finansielle virksomhed en vilkårlig adgang til at foretage ændringer.

Stk. 4. I løbende kundeforhold kan ændringer til ugunst for kunden af renter, bidrag eller andet vederlag ikke finde sted uden varsel, medmindre ændringen er begrundet i udefrakommende forhold, som den finansielle virksomhed ikke har indflydelse på.

Stk. 5. Opsiger en finansiell virksomhed en aftale indgået med en kunde, skal opsigelsen være sagligt begrundet og ske i papirformat eller på andet varigt medium.

Kapitel 3

Rådgivning

§ 5. Ved rådgivning forstås anbefalinger, vejledninger, herunder oplysninger om risici forbundet med en disposition, og oplysninger om umiddelbare konsekvenser af kundens valgmuligheder.

Stk. 2. En finansiell virksomhed skal yde rådgivning, hvis kunden anmoder herom, jf. dog § 2 og § 21. Endvidere skal virksomheden af egen drift yde rådgivning, jf. dog stk. 4, hvor omstændighederne tilsiger, at der er behov herfor. Alternativt kan den finansielle virksomhed henvise kunden til at søge anden rådgivning.

Stk. 3. Rådgivningen skal tilgodese kundens interesser og give kunden et godt grundlag for at træffe sin beslutning. Rådgivningen skal være relevant, retvisende og fyldestgørende. Den finansielle virksomhed skal orientere om de risici, der er relevante for kunden.

Stk. 4. En finansiell virksomhed kan udbyde produkter med standardiseret information med lille eller ingen tilknyttet individuel råd-

givning. I så fald skal den finansielle virksomhed gøre særskilt opmærksom på disse begrænsninger. Bestemmelsen gælder kun produkter, der ikke har tilknytning til værdipapirhandel.

§ 6. Før en finansiell virksomhed rådgiver, skal virksomheden anmode kunden om at oplyse om sin økonomiske situation, sin erfaring med de relevante finansielle ydelser, sit formål med at få ydelsen leveret samt om sin risikovillighed.

Stk. 2. Omfanget og karakteren af de oplysninger, der indhentes, kan afpasses efter den viden, som kunden besidder og de oplysninger, som den finansielle virksomhed allerede har modtaget.

Stk. 3. Den finansielle virksomhed kan lægge kundens oplysninger til grund, medmindre de er åbenbart urigtige.

§ 7. Rådgivning skal tage udgangspunkt i relevante oplysninger indhentet i henhold til § 6 og det kendskab, den finansielle virksomhed i øvrigt har til kundens forhold.

Stk. 2. En finansiell virksomhed skal anmode kunden om at opdatere oplysninger indhentet i henhold til § 6, i det omfang det er nødvendigt for at kunne yde kunden rådgivning i løbende kundeforhold.

§ 8. En finansiell virksomhed skal give tilstrækkelig information om egne produkter og ydelser, herunder om forskelle i priser og vilkår for alternative produkter, der kan dække kundens behov.

Stk. 2. Såfremt der mellem kunderne for en given ydelse er generelle forskelle i fastsættelsen af renter, bidrag eller andet vederlag til den finansielle virksomhed, skal den finansielle virksomhed oplyse en kunde herom, forinden der indgås aftale om levering af ydelsen. På forespørgsel fra kunden skal der oplyses om hvilke forhold hos kunden, der kan være bestemmende for dennes indplacering inden for den givne prisdifferentiering.

Stk. 3. En finansiell virksomhed skal på grundlag af sit generelle markedskendskab informere kunden om relevante produkttyper på markedet. Informationen skal dog ikke indeholde oplysninger om konkurrerende produkter eller konkrete priser.

§ 9. Har den finansielle virksomhed eller dens medarbejder/rådgiver i rådgivningssituationen en særlig interesse i rådgivningens resultat

udover den almindelige indtjening, skal virksomheden inden rådgivningen informere kunden om arten og omfanget af den særlige interesse.

Stk. 2. Modtager den finansielle virksomhed provision eller andet vederlag som følge af formidlingen af produkter eller ydelser, skal kunden gøres opmærksom herpå. Det samme gælder, hvis den ekspe-derende medarbejder/rådgiver modtager provision eller andet vederlag, og der er en direkte sammenhæng mellem konkrete salg af ydelser eller produkter og vedkommendes aflønning.

§ 10. En finansiell virksomhed skal som led i sin rådgivning inddrage konsekvenser af de skatteregler, som er relevante for kunden i forhold til de produkter og ydelser, som rådgivningen omfatter, eller henvise kunden til at søge anden rådgivning herom.

Stk. 2. Såfremt en finansiell virksomhed rådgiver om forhold, som kan være af væsentlig økonomisk betydning for kundens muligheder for at modtage offentlige tilskud eller andre økonomiske fordele, og den finansielle virksomhed bliver opmærksom herpå, skal dette medtages i rådgivningen, eller kunden skal henvises til at søge anden rådgivning.

§ 11. En finansiell virksomhed skal oplyse en kunde om de sikkerhedsforanstaltninger, der bør iagttages ved et givent produkt eller ydelse, herunder hvilke sikkerhedsmæssige krav kunden skal efterleve, og hvilket ansvar kunden kan ifalde ved tredjemands misbrug.

Kapitel 4

Særlige regler for pengeinstitutter

§ 12. Et pengeinstitut kan ikke uden en individuel og saglig begrundelse nægte at oprette en almindelig indlånskonto. Begrundelsen skal på anmodning gives i papirformat eller på andet varigt medium.

Kapitel 5

Særlige regler for pengeinstitutter og værdipapirhandlere

§ 13. Såfremt et pengeinstitut eller en værdipapirhandler anbefaler eller medvirker til særligt risikofyldte investeringer, skal der i samarbejde med kunden foretages en omhyggelig vurdering af kundens muligheder for at bære et eventuelt tab.

Stk. 2. Forespørger en kunde på eget initiativ et pengeinstitut eller en værdipapirhandler om en investering eller finansiering af en investering, hvis konsekvenser overstiger kundens økonomiske formåen, skal pengeinstituttet eller værdipapirhandleren fraråde en sådan disposition.

Kapitel 6

Særlige regler for realkreditinstitutter

§ 14. Ved modtagelsen af en låneansøgning skal realkreditinstituttet oplyse, hvor lang tid der må påregnes at gå, før et eventuelt lånetilbud foreligger, hvis låneansøgningen ikke forventes at kunne behandles inden 14 dage. Når et realkreditinstitut afgiver et lånetilbud, skal det oplyse om egenskaberne ved forskellige lånetyper, om principperne for kursfastsættelse samt om muligheden for at aftale kurssikring.

Stk. 2. Oplysninger om egenskaberne ved forskellige lånetyper og muligheden for at aftale kurssikring kan gives til kunden i forbindelse med rådgivningen, jf. kap. 3.

Stk. 3. Realkreditinstituttet kan oplyse om principperne for kursfastsættelse ved henvisninger til forretningsbetingelser eller lignende.

§ 15. Realkreditinstituttet skal afgive eller bekræfte et indfrielsestilbud i papirformat eller på andet varigt medium. Indfrielsestilbuddet skal indeholde en beregning over indfrielsesbeløbets størrelse inklusiv samtlige omkostninger, oplysninger om indfrielsesvilkår og -metode, herunder beregningsmetoder for differencerente, samt evt. opsigelsesfrister.

Stk. 2. Tilbuddet skal være ledsaget af en forklarende oversigt over de indfrielsesmetoder, som realkreditinstitutterne tilbyder, samt om konsekvenserne af deres benyttelse.

§ 16. Realkreditinstituttet skal, når det afgiver tilbud om låneomlægning, give de oplysninger, som er fastsat i §§ 14–15.

Stk. 2. Instituttet skal så vidt muligt oplyse om samtlige omkostninger. Tager lånetilbudet ikke højde for samtlige omkostninger, skal instituttet gøre kunden udtrykkeligt opmærksom herpå.

Stk. 3. Fristen for opsigelse af lån, der skal indfries i instituttet, skal angives.

Kapitel 7

Særlige regler om brug af kautionister og oplysningsforpligtelser for penge- og realkreditinstitutter

§ 17. Et institut må ikke medvirke til ydelse af lån mod kaution, hvor kautionsforpligtelsen står i misforhold til kautionistens økonomi.

Stk. 2. Inden der indgås aftale om en kautionsforpligtelse, skal instituttet sikre sig, at kautionisten er informeret om indholdet og konsekvenserne af kautionsforpligtelsen.

Stk. 3. Kautionisten skal én gang om året modtage oplysninger fra instituttet om størrelsen af det låneengagement, for hvilket kautionsforpligtelsen består.

§ 18. Senest 1 år efter afholdelsen af en tvangsauktion over en ejendom, skal et institut, der har et udækket pantebrev på tvangsauktionen, skriftligt oplyse kunden om, hvorvidt instituttet vil gøre kravet gældende mod kunden og i givet fald fremsende en opgørelse over kravets størrelse.

Stk. 2. Instituttet skal hvert andet år fremsende en påmindelse til kunden om kravet efter stk. 1.

Kapitel 8

Særlige regler for værdipapirhandlere

§ 19. En værdipapirhandler skal udføre værdipapirhandel for sine kunder i deres bedste interesse og under hensyn til markedets integritet.

Stk. 2. En værdipapirhandler skal bestræbe sig på, at der ikke opstår interessekonflikter og sørge for, hvis disse ikke kan undgås, at kunderne behandles korrekt, at interessekonflikter varetages på en redelig måde, og at kunderne oplyses om interessekonflikterne.

§ 20. Ved etablering af et kundeforhold omfattende handel med værdipapirer skal der indgås en aftale, jf. § 4, der i det omfang det er relevant, indeholder følgende oplysninger:

- 1) Kundens navn, adresse, CVR- eller CPR-nummer, samt hvem der eventuelt kan disponere på kundens vegne.
- 2) Selskabets eller filialens navn, adresse, hjemsted og juridiske form.
- 3) Om selskabet indgår i en koncern og i givet fald hvilken.

- 4) Navnet på den myndighed, der fører tilsyn med den finansielle virksomhed.
- 5) De finansielle ydelser samt værdipapirer omfattet af § 2 i lov om værdipapirhandel mv. som aftalen med kunden omfatter.
- 6) De investorgarantiordninger som de relevante værdipapirer og kontante indeståender er dækket af, dækningens omfang, beregning af det dækkede beløb, og hvorledes en kunde skal forholde sig, hvis der skal ske udbetaling fra investorgarantiordningen, samt, hvor det er relevant, oplysninger om andre garantiordninger i clearinghuse, herunder Værdipapircentralen A/S.
- 7) Bestemmelser om opbevaring af kundernes værdipapirer og kontante midler, herunder om kundernes værdipapirer opbevares i samledepot.
- 8) Hvor ofte den finansielle virksomhed rapporterer til kunden i form af kontoudskrifter, notaer og lignende samt indholdet af denne rapportering.
- 9) Aftalens løbetid, opsigelsesvarsel samt adgang til ændringer af aftalen.
- 10) Konsekvenser i tilfælde af kundens misligholdelse af aftalen.
- 11) Værdipapirhandlerens beregningsmetode for omkostninger, herunder hvorvidt der anvendes tillæg henholdsvis fradrag for handelskursen.

Stk. 2. Aftaler om porteføljepleje skal indeholde oplysninger om kundens målsætninger og risikoprofil, inden for hvilke rammer værdipapirhandleren kan disponere, værdiansættelsesprincipper for de værdipapirer, der indgår i porteføljen, samt eventuel anvendelse af benchmark.

§ 21. En værdipapirhandler skal indhente oplysninger om kundens finansielle situation, erfaring med de relevante finansielle ydelser, formål med at få ydelsen leveret samt risikovillighed og på grundlag heraf rådgive kunden om, hvorvidt de konkrete finansielle ydelser er egnede for kunden. Omfanget og karakteren af de oplysninger, der indhentes, og den rådgivning, der gives, skal afpasses efter de konkrete ydelser og de oplysninger, som kunden allerede har modtaget.

Stk. 2. Har en kunde et løbende kundeforhold med værdipapirhandleren, herunder om adgang til at handle ved hjælp af elektronisk kommunikation, kan værdipapirhandleren og kunden aftale, i hvilket

omfang værdipapirhandleren kan tilbyde kunden finansielle ydelser uden samtidig løbende rådgivning.

Stk. 3. Såfremt kunden anmoder værdipapirhandleren om at levere ydelser, der ikke er omfattet af aftalen i henhold til stk. 2, skal kunden oplyses om, at den pågældende ydelse falder uden for aftalen. Ydelsen kan kun leveres, hvis kunden herefter over for værdipapirhandleren har bekræftet, at ydelsen ønskes leveret.

§ 22. Hvis en værdipapirhandler ikke kan eller ikke ønsker at levere en finansiell ydelse, skal værdipapirhandleren straks give kunden meddelelse herom.

§ 23. En værdipapirhandler skal, hvis ikke andet er aftalt med kunden, mindst én gang om året fremsende en engagementsoversigt til kunden. Oversigten skal indeholde oplysninger om værdipapirbeholdninger, indeståender og værdipapirudlån.

Kapitel 9

Særlige regler for investeringsforvaltningsselskaber

§ 24. På en kundes anmodning skal investeringsforvaltningsselskabet give supplerende oplysninger om den aktuelle status vedrørende de forhold, der er omfattet af § 5, nr. 3 og nr. 5–7 i bekendtgørelse om oplysninger i investeringsforeningers, specialforeningers og fåmandsforeningers prospekter.

Stk. 2. På en kundes anmodning skal investeringsforvaltningsselskabet endvidere give oplysninger om den seneste udvikling for risici og afkast for de vigtigste kategorier af instrumenter.

Kapitel 10

Særlige regler for forsikringsselskaber

Inden forsikringstegningen

§ 25. Inden en forsikring tegnes, skal et forsikringsselskab oplyse kunden om mulighederne for at få rådgivning om de forsikringsprodukter, kunden ønsker at indgå aftale om.

§ 26. Senest i forbindelse med en skadesforsikringsaftales indgåelse skal forsikringsselskabet oplyse om væsentlige elementer i den valgte forsikrings dækningsomfang, om kundens mulighed for til- og/eller

fravalg samt om andre væsentlige oplysninger i den pågældende forsikring.

Stk. 2. Indgås aftalen telefonisk eller på anden måde, hvor kunden ikke umiddelbart kan få dækningsomfanget oplyst på en overskuelig måde, skal kunden straks efter aftalens indgåelse i papirformat eller på andet varigt medium have disse oplysninger.

Stk. 3. Et forsikringsselskab skal oplyse kunden om risikoen for dobbeltforsikring på skadesforsikringsområdet.

§ 27. Accepterer et forsikringsselskab ikke straks en forsikringsbegæring, skal kunden oplyses om sin retsstilling i perioden frem til det tidspunkt, hvor selskabet giver meddelelse om og på hvilke vilkår, forsikringen i givet fald kan antages.

§ 28. Et forsikringsselskab skal ved tegning af en forsikring anmode kunden om at give de oplysninger, der er nødvendige for tegning af forsikringen.

Stk. 2. Inden afgivelse af helbredsoplysninger ved tegning af personforsikring skal et forsikringsselskab udlevere en kundevejledning til kunden om afgivelse af helbredsoplysninger.

Stk. 3. Afgives helbredsoplysninger telefonisk eller på anden måde, hvor kunden ikke umiddelbart kan få kundevejledningen udleveret, skal vejledningen fremsendes til kunden i papirformat eller på andet varigt medium.

§ 29. Ved kundens skift af forsikringsselskab skal det modtagende forsikringsselskab oplyse kunden om alle væsentlige begrænsninger i dækningen i forhold til den tidligere forsikring samt på forespørgsel rådgive kunden om konkrete dækninger.

Stk. 2. Inden flytning af en personforsikring skal det modtagende forsikringsselskab sikre sig, at kunden er oplyst om, på hvilke vilkår forsikringen kan antages i det modtagende selskab.

Forsikringsaftalen

§ 30. Kundens til- og/eller fravalg i den valgte forsikring skal fremgå af policen/dækningsoversigten på skadesforsikringsområdet. Hvor kunden træffer et valg i forbindelse med tegning af forsikring, og

hvor dette får præmie og/eller dækningsmæssige konsekvenser, skal valget tydeligt fremgå.

§ 31. Et forsikringsselskab skal i forbindelse med udlevering af de almindelige forsikringsbetingelser give kunden oplysning om, hvor kunden kan få yderligere oplysning til belysning af rækkevidden af dækning på den tegnede forsikring.

§ 32. Ved tegning af en skadesforsikring skal forsikringsselskabet i papirformat eller på andet varigt medium informere om eventuelle væsentlige begrænsninger i forhold til det, som en kunde med rimelighed kan forvente vil være dækket under den pågældende forsikring.

Forsikringstiden

§ 33. Et forsikringsselskab skal årligt oplyse kunden om de skadesforsikringer, som kunden har hos selskabet. Selskabet skal i oversigten på tydelig måde gøre opmærksom på, at der kan være behov for ændringer. Alternativt kan kunden vælge at få elektronisk adgang til oplysningerne.

§ 34. Anmeldes en skade i papirformat eller på andet varigt medium, skal forsikringsselskabet, hvis der gives helt eller delvis afslag på forsikringsdækning, meddele dette i papirformat eller på andet varigt medium, medmindre det klart fremgår af omstændighederne, at afslag kan meddeles på anden måde.

Stk. 2. Anmeldes en skade på anden måde, har anmelderen efter anmodning krav på afslag i papirformat eller på andet varigt medium. Kunden skal informeres om denne adgang.

Kapitel 11

Tilsyn og straffebestemmelse

§ 35. Finanstilsynet kan, jf. § 348, stk. 2, i lov om finansiell virksomhed, give påbud om berigtigelse af forhold, der er i strid med § 2, § 3, § 4, stk. 1 og 3–5, § 5, stk. 2–4, § 6, stk. 1, §§ 7–13, § 14, stk. 1, §§ 15–20, § 21, stk. 1 og 3, §§ 22–32, § 33, 1. og 2. pkt. og § 34.

Stk. 2. Inden Finanstilsynet træffer afgørelse i sager om god skik, skal Finanstilsynet indhente en redegørelse fra virksomheden.

§ 36. Med bøde straffes den, der undlader at efterkomme påbud efter § 35, stk. 1.

Stk. 2. Der kan pålægges selskaber mv. (juridiske personer) strafansvar efter reglerne i straffelovens 5. kapitel.

Kapitel 12

Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser

§ 37. Bekendtgørelsen træder i kraft den 1. januar 2005. Samtidig ophæves bekendtgørelse nr. 604 af 26. juni 2003 om god skik for finansielle virksomheder.

Stk. 2. For forsikrings- og pensionsordninger, der er etableret som led i et ansættelsesforhold, et organisationsforhold eller forhold af lignende karakter, finder bekendtgørelsen dog først anvendelse på kundekontakt og på aftaler, som henholdsvis etableres eller indgås efter 1. maj 2005.

Økonomi- og Erhvervsministeriet, den 27. oktober 2004

Bendt Bendtsen
/Kåre Klein Emtoft

Lovregister

Aftaleloven

- § 36 71
- § 38a, stk. 2 50
- § 38c 71

Forbrugeraftaleloven

- § 3 50

Forvaltningsloven

- § 3, stk. 1, nr. 1 og 2 96
- § 3, stk. 1, nr. 2. 97

Grundloven

- § 63 113
- § 63, stk. 1, 2. pkt. 69

Inkassolloven

- § 10 68

Kreditaftaleloven

- § 8, stk. 2 76

Købeloven

- § 4a 41, 50
- § 4a, stk. 1 51

Markedsføringsloven

- § 1 22, 108
- § 2, stk. 2 57
- § 3 38
- § 3, stk. 1 71
- § 13, stk. 2 91
- § 20, stk. 1 23
- § 22, stk. 1 23, 108, 114
- § 22, stk. 2 23, 109
- § 22, stk. 3 110
- § 22, stk. 4 110
- § 22, stk. 5 110
- § 23, stk. 1 23, 111
- § 23, stk. 2 23, 111
- § 24, stk. 1 112

- § 24, stk. 2 113
- § 25, stk. 1 114
- § 25, stk. 2 114
- § 25, stk. 3 116
- § 27, stk. 1 23, 112
- § 29 23
- § 30, stk. 1 111
- § 30, stk. 2 109

Retsplejeloven

- § 119 20
- § 120 125, 126
- § 120, stk. 1 87, 125
- § 120, stk. 2 125
- § 121, stk. 1 21
- § 121, stk. 2 21
- § 121, stk. 3 21
- § 124 54, 99, 126
- § 124, stk. 1, 3. pkt. 55
- § 124, stk. 6 55
- § 126 21, 98
- § 126, stk. 1 64, 65, 67, 68
- § 126, stk. 2 21, 93
- § 126, stk. 4 103
- § 131 15
- § 138 21
- § 139, stk. 1, 2. pkt. 21
- § 143, stk. 4 20
- § 257, stk. 1 89
- § 261, stk. 1 89
- § 686, stk. 1 107
- § 1022 125

Straffeloven

- § 79 21
- § 79, stk. 2 39, 89, 124
- § 152, stk. 1 67
- § 152 e, nr. 2 67

Lov nr. 456 af 10. juni 2003 om
forbrugerklager 119, 123

Lovregister

Lov nr. 492 af 7. juni 2001 om forbud
mod tobaksreklame mv. 34

Lov om finansiel virksomhed, jf.
§ 43 56

Doms- og kendelsesregister

Juridisk Årbog 1997, s. 18–22 26

U 1958.543 H 93
U 1959.119/2 H 93
U 1964.796 H 93
U 1974.161 H 93
U 1976.767 Ø 109
U 1988.699 H 64
U 1992.689 H 76
U 1993.8 H 65
U 1993.465 H 65
U 1995.432 H 50
U 1996.63/2 H 65
U 1996.101 H 93
U 1998.47 H 50
U 1998.204 H 59

U 1998.1340 H 66
U 1998.1110/1 H 65
U 1999.633 SH 59
U 1999.822 H 66
U 2000.577 H 50
U 2000.1947 H 119
U 2001.1246 H 67
U 2002.1531 H 67
U 2002.2640 H 67
U 2003.290 H 68
U 2003.1183 H 124
U 2003.1577 H 68
U 2003.2282 V 68
U 2004.99 H 69
U 2004.372 H 70
U 2005.121 Ø 70

Stikordsregister

- A conto-afregning af salær 94
Administrative påbud 107
Advokatadfærd i retssager i forholdet til klienten 99
advokataktieselskab 126
Advokatanpartsselskab 126
Advokateksamen 20
Advokaters møderetsmonopol i civile sager 15
Advokatnævnet 21, 65
Advokatrådet 21, 54
Advokatsalærer 93
Advokatsamfundet 15, 21, 64, 77
Advokatvagter 42
Advokatvirksomheder 104
Ansatte advokater i virksomheder 51
Ansvarsforsikring 16
Arkitekter 19
Autoriserede advokatfuldmægtige 103
- Bekendtgørelse nr. 890 af 26. oktober 1994 om regler om Forbrugerombudsmandens virksomhed 110
Beskikkelse som advokat 20
Betænkningen om rådgiveransvar nr.1362/1998 71
Betænkning nr. 1362/1998 om rådgiveransvar 43
Boopgørelser 19
Bygmestre 19
- Civilretlige forbrugerbegreb 51, 53
Civilretlige tvister imellem juridiske rådgivningsvirksomheder og erhvervsdrivende 123
- Dansk Landbrugs Realkreditfond 19, 29
Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 6, stk. 1 109
- Depositum 94
Detektivbureauer 38
Direktiv 97/55/EF af 6. oktober 1997 artikel 1, nr. 8 109
Disciplinæransvar 21
Disciplinærnævnet for revisorer 44
Diskretion 104
- Ejendomsformidlers virksomhed 17
Eksigible 119
E-mail 73
Erhvervs- og Selskabsstyrelsen 44
Erstatningskrav 123
- Fagforeninger og interesseorganisationer 42, 51
Finansiell rådgivning 26
Finanstilsynet 16, 30, 56
Forbrugerrådet 24
Forbrugerstyrelsen 110, 120
Foreløbige forbud 107
Foreningen af Rådgivende Ingeniører (F.R.I.) 44
Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (FSR) 55, 74
Forhandlingsprincip 107
Fortrolige oplysninger 103
Frivillig retshjælp 42
- God advokatskik 21
God markedsføringsskik 17
Godkendt, privat klage- eller ankenævn 25, 120
Godtgørelse 71
Gældsrådgivning 26
- Husadvokater 51
Hvidvaskning af penge 98, 99
- Indregistrering af varemærker og mønstre 19
Interessentskaber 52

- Interesseorganisationer 42
- Interesseorganisationers rådgivning til medlemmerne 52
- Juridisk rådgivning, der er vederlagsfrit 42
- Klagenævnet for Ejendomsformidling 30
- Klientkonti 22
- Klientkontovedtægten 96
- Klientmidler i advokatens varetægt 96
- Klienttilsvarskonto 22
- Kompagnoner 104
- Konkurrenceankenævnet 64
- Kontorfællesskab 104
- Landinspektører 19
- Landinspektørers virksomhed 17
- Landinspektørnævnet 31
- Landøkonomiske foreninger 52
- Løbende kundeforhold 74
- Medejere af rådgivningsvirksomheden 103
- Mediator 100
- Menneskerettighedsdomstolen 109
- Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender 121
- Mundtlige aftaler 74
- OECD 32
- Overslag 90
- Pactum de quota litis 93
- Patentagenter 19
- Patentbureau 19
- Pengeinstitutankenævnet 29
- Pengeinstitutter 19
- Politiet 20
- Procesfuldmægtig 89
- Realkreditankenævnet 29
- Realkreditinstitutter 19
- Retshjælp 18, 42
- Retskonsulent 18
- Rettighedsfrakendelse 20
- Revisions- eller regnskabsmæssig bistand 46
- Revisorers virksomhed 17
- Revisorforeningernes responsudvalg 44
- Revisorkommissionen 44
- Rådgivende ingeniører 19
- Rådgiverens partnere 103
- Rådgivningsfirmaet Fuld Valuta 26
- Salærfastsættelse i forsikringsretshjælpssager 93
- Salærfastsættelsen i fri processager 93
- Sammensatte rådgivningsyndelser 44
- Selvinkriminering 109
- Selvrisiko 85
- Selvstændig erhvervsdrivende 51, 53
- Skatterådgivning 48
- Skødeskrivning 81
- Standardaftale til en rådgivningsaftale 75
- Statsautoriserede revisorer 19
- Telefax 73
- Telefonisk rådgivning 74
- Testamenteskrivning 81
- Tillid og personlig integritet 102
- Vederlagsfri rådgivning 42
- Videregive eller udnytte fortrolige oplysninger 103
- Voldgifts-, mæglingsmand 100
- Ægteskabsbureauer 38

